

Täysistunto

Tiistai 4.10.2022 klo 13.59—21.17

Täysistunto alkoi klo 13.59. Täysistunto päättyi klo 21.17.

Puhetta johtivat ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (13.59—15.58 ja 17.58—19.59) ja puhemies Matti Vanhanen (15.58—17.58 ja 19.59—21.17).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. U-asiat

Puhemies on lähettänyt valiokuntiin Euroopan unionin asian U 77/2022 vp.

3. Ajankohtaiskeskustelu ulko- ja turvallisuuspoliittisesta tilanteesta

Keskustelualoite KA 15/2022 vp

Keskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Päiväjärjestyksen 3. asiana on ajankohtaiskeskustelu ulko- ja turvallisuuspoliittisesta tilanteesta.

Ulkoministeri Haaviston viisi minuuttia kestävä puheenvuoron jälkeen myönnän harjoitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja, jotka saavat kestää enintään yhden minuutin. Vastauspuheenvuorot varataan V-painikkeella.

Tälle keskustelulle varataan aikaa yksi tunti. — Ministeri Haavisto, olkaa hyvä, avauspuheenvuoro.

Keskustelu

14.00 **Ulkoministeri Pekka Haavisto** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäjän laiton hyökkäyssota Ukrainaan on käynnissä kahdeksatta kuukautta. Venäjä on vastikään käynnistänyt osittaisen liikekannallepanon vastauksena Ukrainan joukkojen menestykseen taistelukentällä. Suomi on tukenut kansainvälisten toimien käynnistämistä Venäjän ja sen edustajien saattamiseksi vastuuseen räikeistä ihmisoikeusloukkauksista, humanitäärisen oikeuden loukkauksista ja epäillyistä sotarikoksista. Suomi tuomitsee jyrkästi Venäjän laittoman ja väärennetyille kansanäänestyksille perustuvan annektointiyrityksen.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Kansainvälinen oikeus kieltää tunnustamasta voimankäytöllä tai sen uhkalla aiheutettuja aluevaatimuksia. Myös EU on tuominnut valeäänestysten järjestämisen ja aikoo asettaa tapahtuneen johdosta uusia pakotteita. Niiden valmistelu on käynnissä. Nämä Suomen ja EU:n viestit on myös välitetty eilen ulkoministeriöön puhuteltavaksi kutsutulle Venäjän suurlähettiläälle.

Venäjä esti viime perjantaina veto-oikeudellaan YK:n turvallisuusneuvoston valekansanäänestykset ja alueiden laittoman liittämisen Venäjään tuomitsevan päätöslauselman. Asia tulee seuraavaksi YK:n yleiskokouksen käsittelyyn.

Nord Stream -putkien räjähdykset toivat sotaa lähemmäs myös meitä suomalaisia. Putkien räjäyttämisen tavoitteena on ollut luoda epävarmuutta ja pelkoa. Alustavat tiedot viittaavat valtiolliseen toimijaan. On tärkeää, että EU:lla on asiassa vahva yhteinen linja. Myös Naton neuvosto antoi asiasta lausunnon, johon Suomi ja Ruotsi liittyivät tarkkailijajäseninä.

Venäjän viimeaikaisessa retoriikassa ydinaseilla uhkailu ja kiristäminen ovat korostuneet. Uhkaukset ydinaseen käytöstä ovat vastuuttomia, tuomittavia ja YK:n peruskirjan vastaisia. Venäjän sotilasdoktriinin mukaan ydinaseiden käyttö on mahdollista vain vastauksena ydinaseiden tai muiden joukkotuhoaseiden käytölle tai jos tavanomaisten aseiden käyttö uhkaa Venäjän valtiollista olemassaoloa.

Arvoisa puhemies! Kuluvana vuonna Suomi on kohdentanut tukea Ukrainalle jo lähes 200 miljoonan euron edestä. Humanitäärisen avun ja kehitysyhteistyön osuus on 98 miljoonaa euroa. Materiaaliapua, kuten telttoja ja terveydenhuollon tarvikkeita, on EU:n pelastuspalvelumekanismien kautta toimitettu noin viiden miljoonan euron edestä. Suomi on tehnyt päätökset kahdeksasta aseellisesta materiaalitukipaketista Ukraina. Näiden arvoksi arvioidaan noin 93 miljoonaa euroa. Suomi jatkaa Ukrainan tukemista niin kauan kuin on tarpeen.

Arvoisa puhemies! EU:n Venäjälle asettamat pakotteet ovat kovia, ja ne koskevat laajasti eri sektoreita ja päätöksentekoon osallistuneita henkilöitä. Erityisen vaikuttavia ovat olleet rahoitussektorin pakotteet. Myös muun muassa teknologiavientikiellot ja komponenttien puute alkavat näkyä Venäjällä. Laajimmat vaikutukset näkyvät viiveellä, kun pakotteiden hyväksymisen yhteydessä sovitut siirtymäajat päättyvät.

Arvoisa puhemies! YK:n humanitääriset toimijat tekevät Ukrainassa tärkeää työtä. YK:n pääsihteerin johtajuus oli avainasemassa Ukrainan viljaviennin mahdollistavan sopimuksen neuvotteluissa. Kiitoksen ansaitsee myös Turkin rakentava myötävaikutus. YK:n rooli myös sotarikosten ja ihmisoikeusloukkausten tutkinnassa sekä ydinvoimatoiminnan turvallisuuden varmistamisessa on merkittävä. Ukrainasta on syyskuun loppuun mennessä lähtenyt 160 viljalaivaa.

Arvoisa puhemies! Venäjä kohdistaa tällä hetkellä länsimaihin vaikuttamista, joka todennäköisesti lisääntyy tulevien kuukausien aikana. Suomessa on varauduttu ulkopuolelta tuleviin vaikuttamisyrittäisiin. Viranomaisemme havainnoivat jatkuvasti turvallisuusympäristössämme tapahtuvia muutoksia ja ehkäisevät Suomeen kohdistuvaa haitallista vaikuttamistoimintaa. Yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista huolehditaan yhteistyössä viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten kesken kokonaisturvallisuuden mallin mukaisesti.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: Suomen jäsenyysprosessi Natoon etenee, ja Suomi on tähän jäsenyyteen valmis. Suomen ja Ruotsin jäsenyys lisää kaikkien Naton jäsenmaiden turvallisuutta. Suomen liittymispöytäkirjan on tähän mennessä ratifioinut 28 maata 30:stä

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Naton jäsenmaasta, viimeisimpänä Slovakia. Suomi on varautunut, ja Eurooppa on yhtenäinen. Samalla huomiomme on pysyttävä Ukrainassa, tukemme Ukrainalle on jatkuttava. Tässä tarvitsemme yhteen hiileen puhaltamista — sitä samaa, joka on ollut läsnä myös tässä salissa koko tämän vuoden. Kiitos siitä kuuluu eduskunnalle.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia alustuksesta. — Nyt mennään keskusteluun. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat osallistua keskusteluun, painamaan V-painiketta ja nousemaan seisomaan. — Edustaja Halla-aho, olkaa hyvä.

14.05 Jussi Halla-aho ps (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Vuonna 1939 silloinen Kansainliitto, eli YK:n edeltäjä, kykeni erottamaan Neuvostoliiton varsin samankaltaisessa tilanteessa. Nyt tilanne on siinä mielessä pahempi, että Venäjä on paitsi YK:n jäsen myös YK:n turvallisuusneuvoston pysyvä jäsen ja pystyy estämään kaikki omaan toimintaansa kohdistuvat päätöslauselmat. Ymmärrän, että Venäjän erottaminen YK:sta tai turvallisuusneuvostosta ei ole aivan yksinkertainen prosessi, mutta tämä nykyinen tilanne on täysin kestämaton YK:n toimintakyvyn ja myös YK:n uskottavuuden kannalta. Kysyisin ulkoministeriltä: millaista keskustelua te olette havainnut kansainvälisillä foorumeilla käytävän tästä aiheesta?

Toinen kysymys liittyy Ukrainan jälleenrakennukseen: Olisi tärkeää — sekä moraalisesti että muutenkin — että jälleenrakennus toteutettaisiin mahdollisimman suuressa määrin venäläisten rahalla. [Puhemies koputtaa] Kysyisin: millaista keskustelua käydään mahdollisuuksista ottaa haltuun ja realisoida venäläisten tällä hetkellä ulkomailla oleva jäädytetty omaisuus?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Häkkänen, olkaa hyvä.

14.06 Antti Häkkänen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansainvälisistä organisaatioista YK näyttää todellakin olevan enemmän tai vähemmän halvaantunut tämän kriisin yhteydessä, mikä korostaa sen tärkeyttä, että Nato ja EU toimivat yhtenäisesti. Suomen tulee tietysti näissä viitekehyksissä — vaikka vielä virallisesti Naton jäseniä ei olakaan — toimia nyt aktiivisesti sen kanssa, että päättäväisyys säilyy juuri tässä kriittisellä hetkellä riittävän kunnianhimoisella tasolla. Ukraina tulee voittamaan tämän sodan, jos lännen tuki säilyy vahvana ja riittävän päättäväisenä, ja siinä Suomen tulee olla myös aloitteellinen. Riittävän raskas aseistus ja taloudellinen ja materiaallinen tuki ovat juuri nyt tässä tilanteessa ratkaisevan tärkeitä. Pyytäisin vielä puolustusministeriä arvioimaan tämän tuen tärkeyttä ja sitä päättäväisyyttä, jota Suomi myös tulee tässä tilanteessa jatkamaan.

Suomi myös tiivistää omaa puolustusyhteistyötään USA:n kanssa, joka on tässä turvallisuustilanteessa erityisen tärkeää, ja pyytäisin siihen myös vielä puolustusministeriltä vähän arviota. Kuinka tärkeänä näette tämän asian?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia — Edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

14.07 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Koko keskustan eduskuntaryhmä katsoo, että tässä tilanteessa pitää pitää huoli ennen kaikkea omasta varautumisesta. Meidän pitää huolehtia, että länsi on yhtenäinen ja EU on yhtenäinen, mutta aina myöskin Suomen pitää varautua tilanteeseen kuin tilanteeseen. Se koskee meidän

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

rajoja, mutta se koskee myöskin niin energiaa kuin taloutta. Tämä tilanne on entistä epävakampi täällä Pohjois-Euroopassa ja Itämeren alueella. Silloin meiltä kysytään entistä enemmän, mitä voimme tehdä meidän läheisimpien kumppaneiden eli Pohjoismaiden ja muiden Itämeren alueen maiden kanssa. Mitä vastaatte, arvoisa ulkoministeri, tähän?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitos. — Edustaja Tuomioja, olkaa hyvä. — Mikrofoni.

14.08 Erkki Tuomioja sd (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Euroopassa käydään sotaa. Suomi ei ole sotaa käyvä maa, emmekä me halua sellaiseksi tullakaan, mutta emme ole myöskään puolueettomia vaan tuemme Ukrainan puolustustaistelua. Mutta tällä on mahdollisuus tässä jännittyneessä kansainvälisessä tilanteessa myöskin laajentua, ja me näemme jännitteitä jo Itämeren piirissä kasvaneen. Eskalaation mahdollisuus on koko ajan olemassa.

On tärkeätä, että olemme varautuneet myöskin pahimpiin mahdollisuuksiin niin sotilaallisesti kuin muillakin tavoilla, ja on annettava kiitokset siitä, millä tavoin hallitus on tätä varautumista hoitanut. Mutta toinen puoli asiassa on aina vaikuttaminen, vaikuttaminen sen eteen, että pahin ei koskaan toteutuisi, ja tässä Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan pitkä linja on ollut hyvinkin aktiivinen. Emme yliarvioi mahdollisuuksiamme, mutta tässä tilanteessa rohkaisten valtionjohtoa ja hallitusta [Puhemies koputtaa] toimimaan kaikin käytettävissä olevin keinoin liennytyksen ja rauhan hyväksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hyrkkö, olkaa hyvä.

14.09 Saara Hyrkkö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäjä tosiaan kaasa synkkiä pilviä Euroopan ja koko maailman turvallisuuden ylle, puhumattakaan tietenkään Ukrainasta. EU:n yhtenäisyys on ollut tässä ajassa erittäin voimakas työkalu, kenties jopa yllätys monille, kuten täälläkin on moneen kertaan todettu. Siitä meidän on pidettävä kiinni myös pakkasten ja ilmapiirin kiristyessä.

No, moni suomalainenkin pohtii, miten tämä kaikki vaikuttaa suomalaisten turvallisuuteen, ja on minusta hyvä todeta, että kaikenlaista todella voi tulla vastaan. Se informaatiovaikuttaminen ja erilainen vaikuttaminen, mitä myöskin Euroopan suuntaan kohdistuu, voi voimistua, mutta samaan aikaan meillä Suomessa ollaan hyvin varautuneita. Meidän turvallisuusviranomaisemme ja meidän Puolustusvoimamme seuraavat tilannetta herkeämättä, ja Suomella ei ole mitään hätää. Varautumisen rinnalla on tärkeää, että Suomi, Eurooppa ja koko kansainvälinen yhteisö tekevät töitä myös sen puolesta, että jännitteitä lievennetään [Puhemies koputtaa] ja että tietä kohti rauhaa rakennetaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Saramo, olkaa hyvä.

14.10 Jussi Saramo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maailman vääryyksien edessä ei voi olla puolueeton, ja Ukraina tarvitsee tukeamme nyt ja vielä pitkään.

Venäläisestä fossiilienergiasta on viimeistään nyt luovuttava koko Euroopassa, emmekä me halua olla Lähi-idän öljyvaltioidenkaan talutusnuorassa. Onneksi Suomi on hoitanut tätä siirtymää tähänkin asti hyvin vastuullisesti. Nyt kun Euroopan taloussääntöjä uudistetaan, on todella tärkeää, että Suomi on mukana tukemassa kaikkia Euroopan maita sii-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

nä, että tätä siirtymää voidaan toteuttaa oikeudenmukaisesti, niin että sitä ei kaadeta heikoimpien, pienituloisten, kontolle, mutta myös siinä, että se siirtymä aidosti toteutuu. Nyt pitää tukea investointeja niin Suomessa kuin koko Euroopassa, ja tietysti globaalisti pitää ohjata kaikkia maailman valtioita siihen, että tämä siirtymä on mahdollinen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ledamot Biaudet, var vänlig.

14.11 **Eva Biaudet r** (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Suurin uhka meidän turvallisuudellemme on Putinin Venäjän hyökkäyssodan jatkuminen Ukrainassa ja eskaloituminen aseellisesti sekä sodan ja sen seurausten leviäminen. Erityisen huolestuttava on ajatus siitä, että rauhan aikaansaamiseksi Venäjän vetäytymisen kautta ei tällä hetkellä vaikuta olevan keinoja vaikuttaa Ukrainan tukemisen lisäksi.

On aivan välttämätöntä, että venäläiset itse laajemmin havahtuvat kantamaan vastuuta maansa suunnasta ja valitsevat kuulumisen kansainväliseen yhteisöön sen kaikilla säännöillä. Tie sinne kulkee venäläisten toisinajattelijoiden, opposition, ihmisoikeusaktivistien ja rohkeiden kansalaisten kautta. Euroopan unionin ja Suomen tulee siksi määrätietoisesti tukea toisinajattelijoiden ja ihmisoikeusaktivistien toimintaa ja myös tarjota heille tukienmukaista suojelua tarvittaessa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Östman, olkaa hyvä.

14.13 **Peter Östman kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan kiittää hallitusta siitä, että Suomi on tukenut ja jatkaa tukeaan Ukrainalle. Tämä kiitos kuuluu niin ikään koko eduskunnalle, koska päätökset on tehty yksimielisesti. On todella tärkeää, että me epävarmoina aikoina pystymme keskustelemaan vaikeista asioista rakentavasti ja että säilytämme kansallisen yhtenäisyyden. Se on aikaisemmissakin kriiseissä ollut ja on edelleen tärkeimpiä voimavarojamme.

Suomen liittyminen puolustusliitto Natoon vaatii vielä sekä Turkin että Unkarin parlamentin ratifiointia. Tilanne elää, ja nyt Unkarissa näyttää siltä, että pääministeri Viktor Orbán pelaa omaa peliään.

Jag skulle önska fråga utrikesminister Haavisto: Är det manne så att det här är ett inrikespolitiskt spel i Ungern, eller är det bara det att Orbán följer med vad Turkiet gör?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Harkimo, olkaa hyvä.

14.14 **Harry Harkimo liik** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Venäjällä on liikekannallepano, viisumeja on rajoitettu ja kaasuputket räjähtelevät. Olisin kysynyt hallitukselta: onko mitään mahdollisuutta saada rajoitettua tätä, että Suomeen tuodaan vielä nestemäistä kaasua sekä bitumia laivoilla?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kimmo Kiljunen, olkaa hyvä.

14.14 **Kimmo Kiljunen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäjän brutaali hyökkäyssota Ukrainassa ei ainoastaan ole kansainvälisoikeudellisesti laitton, Venäjä on

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

myöskin syyllistynyt räikeisiin ihmisoikeusloukkauksiin, sotarikoksiin ja myöskin rikoksiin ihmisyyttä vastaan. Tiedämme, että Etyj-järjestö on käynnistänyt Moskovan mekanismin selvittääkseen näitä ihmisoikeusloukkauksia ja että samoin YK:n ihmisoikeustoimielimet tutkivat myöskin Venäjän mahdollisia sotarikoksia ja ennen kaikkea ihmisoikeusloukkauksia. Kysyisin ulkoministeri Haavistolta: millä tavoin te arvioitte, että Venäjän johto voitaisiin asettaa syytteeseen kansainvälisessä rikostuomioistuimessa?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

14.15 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomalaisia huolestuttaa tilanne Euroopassa, ja olemme erittäin huolissamme esimerkiksi ydinaseiden mahdollisesta käytöstä. Tulee paljon kyselyjä siitä, saavatko suomalaiset jonkunlaista tiedotusta tai informaatiota siitä, miten tulisi toimia tällaisissa uhkakuvissa mahdollisesti. Esimerkiksi joditablettien kohdalla ihmiset kyselevät, pitääkö niitä apteekista hakea vai ei. Kysyisin teiltä, ministeri: Miten todennäköisenä näette tällaisten uhkakuvien olemassaolon? Millä tavalla voisimme suomalaisia tukea myös niissä peloissa, joita he kohtaavat, kun ajatellaan, että tällainen äärettömän järkyttävä ja hirvittävä konflikti voisi olla mahdollinen, koska sanat voivat johtaa tekoihin ja niitähän me joudumme valitettavasti kuuntelemaan?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Pelkonen, olkaa hyvä.

14.16 Jaana Pelkonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Jatkaisin samalla aihepiirillä. — Venäjän toiminta on osoittanut sen, että meidän on oltava varautuneita kaikkeen mahdolliseen — aivan kaikkeen, myös sellaiseen, mitä kaikki eivät haluaisi välttämättä edes koskaan ajatella, ja viittaa nyt Putinin toistuviin uhkailuihin ydinaseiden käytöllä.

Ydinaseista ja ydinasepelotteesta ei Suomessa juurikaan ole käyty keskustelua, osin pelkästään siksi, että vain harvalla on sellaista tietoa ja osaamista tästä aihepiiristä, että pystyisi asiallista keskustelua käymään. Tähän on tullava muutos jo ensinnäkin siksi, että Nato-maa ei tätä aihepiiriä voi vältellä, ja toisekseen yleisen tietoisuuden lisäämiseksi ja väärinkäsitysten vähentämiseksi. Kysyisin hallitukselta: miten tähän asiaan on varauduttu? Jokaisella suomalaisella tulisi olla edes perustiedot ydinaseisiin ja ydinasepelotteeseen liittyen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Könttä, olkaa hyvä.

14.17 Joonas Könttä kesk (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Ulko- ja turvallisuuspolitiikassa Suomen ja Suomen kansakunnan etu on aina ollut se, että olemme tehneet ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa yhdessä yli hallitus—oppositio-rajojen täällä eduskunnassa ja että hallitus on myös huomionnut opposition. Tämä on äärettömän viisasta Suomelle, ja näin tulee toimia myös jatkossa. Valitettavasti sota tulee jatkumaan kauan. Meillä Suomessa vaalit lähestyvät, ja senkin takia on tärkeää, että riippumatta siitä, mitkä puolueet ja ketkä hallituksessa istuvat, Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka jatkuu säännönmukaisena.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Ulkoministeriltä haluaisin kysyä liittyen näihin pakotteisiin: Kun EU, länsi, tulee asettamaan uusia pakotteita, mikäli selviää tähän kaasuputkeen liittyen, että toden totta Venäjä tämän räjäytti, tai nämä julmuudet Ukrainassa jatkuvat, kuten näyttää, niin onko nyt voimaa ja tahtoa aidosti puuttua myös talouspakotteisiin, puuttua SWIFT-järjestelmään kaikin keinoin? Siellä edelleen aukkoja on. Onko tähän valmiutta, kuten Ukrainan presidentti Zelenskyi on toivonut?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Harjanne, olkaa hyvä.

14.18 **Atte Harjanne vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ukrainan rajoja ei piirretä Kremlissä. Valeäänestykset tai harhaiset julistukset eivät liitä Venäjään yhtään mitään. Ukrainalla on kaikki oikeus puolustaa vapauttaan ja rajojaan, ja paraikaa se tekee niin, onneksi menestyksekkäästi. Me ollaan nähty ja varmaan tullaan näkemään monenlaisia yrityksiä hämmentää, uhkailla ja pelotella Venäjän toimesta. Näiden ei pidä antaa horjuttaa Suomen ja lännen linjaa ja yhtenäisyyttä. Ukraina tarvitsee voittoonsa meiltä materiaalista tukea ja koulutusapua, ja sen on virrattava jatkossakin. Meillä on tiedossa, että Venäjä yrittää myydä tätä omaa valheellista tarinaansa ympäri maailmaa, ja olisin kysynyt: mitä Suomi ja EU, ehkä länsi ylipäänsä, tekee diplomatian saralla huolehtiakseen siitä, että pakoterintama Venäjää kohtaan on mahdollisimman laaja ja nimenomaan Ukrainan asia ja näkemys kuuluvat siellä maailmalla?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ledamot Adlercreutz.

14.19 **Anders Adlercreutz r** (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Ukraina kan klara sig i den här konflikten med vår hjälp, och det är essentiellt att vi inom EU, i hela västvärlden, klart indikerar att vårt stöd fortsätter.

Ukraina pystyy pärjäämään tässä taistelussa EU:n ja lännen avulla, ja on oleellista, että selvästi kerromme ja selvästi ilmaisemme, että tuki tulee jatkumaan. Kyse on materiaalisesta tuesta, kyse on humanitäärisestä tuesta, kyse on myöskin rahasta. Materiaalisen tuen osalta on käynyt selväksi, että tämä on äärimmäisen kuluttava sota — tämä on sota, joka kuluttaa kalustoa ja kuluttaa ammuksia — ja näyttää siltä, että Eurooppa ei tähän ole ollut ihan täysin valmistautunut. Kysyisin ulkoministeriltä: Missä määrin Euroopan tasolla on käyty ihan näistä logistisista haasteista keskustelua? Millä tavoilla on pyritty varmistamaan, [Puhemies koputtaa] että niin humanitäärinen kuin aseellinenkin tuki pystyy käytännössä jatkumaan tarvittavan ajan?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Tanus.

14.20 **Sari Tanus kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä maassa ollaan varmasti oltu liian sinisilmäisiä vuosien ja vuosikymmenten ajan, mutta viimeistään nyt silmät ovat auenneet ja kaikki ovat ymmärtäneet, mihin itänaapuri valitettavasti pystyy. On järkyttävää, mitä Ukrainassa tapahtuu, mitä Euroopassa tapahtuu.

Niin kuin tässä on jo todettu, meidän pitäisi olla varautuneena ja valmistautuneena kaikkien mahdolliseen. Erilaisia skenaarioita on hyvä miettiä. Kysyisinkin nyt ministereiltä: näettekö, että Suomen kansalaisille olisi hyvä tässä vaiheessa antaa yksityiskohtaisempia

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

neuvoja ja ohjeita arjen eri tilanteiden varalle? Näemme kuitenkin, että sekä sisäinen että ulkoinen turvallisuus linkittyvät yhteen, ja siihen aivan tiiviisti ja keskeisenä liittyy myös se, kuinka kansalaiset pystyvät äkkitalanteissa rationaalisesti toimimaan. Naapurimaassa Ruotsissa on ohjeistuksia jo aikoja sitten kotitalouksiin lähetetty. [Puhemies koputtaa] Oliko nyt aika toimia näin Suomessakin?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Nyt on tullut sen verran kysymyksiä, että puretaan niitä vähän tässä välissä. — Ministeri Haavisto ensiksi.

14.21 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Kiitos hyvistä kysymyksistä. — Ensin ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajalle Halla-aholle: Kyllä YK on vaikeuksissa juuri tämän turvaneuvostorakenteen vuoksi — se hyvin siellä tiedetään. Toisaalta sitten YK on pystynyt joissakin asioissa, kuten näissä Ukrainan viljalastikuljetuksissa ja Zaporizžjan ydinvoimaturvallisuudessa, olemaan avuksi, ja myöskin tämä vankienvaihto on saatu toteutetuksi. Eli YK:lla on kuitenkin jonkinlainen ote tähän tilanteeseen, mutta olette oikeassa, että tässä tilanteessa, jossa turvaneuvoston pysyvä jäsen käyttää veto-oikeutta, meidän toivomme on oikeastaan nyt YK:n yleiskokous, jossa seuraavaksi tätä alueiden laitonta liittämistä käsitellään.

Sitten jälleenrakennuksen osalta: mielestäni meidän pitäisi puhua siitä, millaisia sotakorvauksia Venäjä joutuu maksamaan aiheuttamastaan vahingosta Ukrainassa, ja kaikki ajatukset tähän suuntaan ovat tervetulleita.

Edustaja Ovaska, totesitte Itämeren alueen maista ja erityisesti Pohjoismaista. Tietysti tässä kriisissä meidän yhteytemme myöskin Pohjoismaiden kanssa on entisestään lähentynyt, ja tietenkin se, että Ruotsin kanssa olemme yhdessä hakemassa nyt Naton jäsenyyttä, kertoo paljon tästä tilanteesta, ja yhteistyömme ja koordinaatiomme on erittäin läheistä tällä hetkellä. Tarvitsemme myös enemmän pohjoismaista yhteistyötä tässä tilanteessa.

Edustaja Tuomioja, mietitte näitä sodan laajentumiskriteereitä, puhuitte rauhan mahdollisuudesta. Niin pitkään kuin oli mahdollista ennen tätä sotaa etsiä neuvotteluratkaisua, olimme sitä tukemassa, Minskin sopimusten kautta ja niin edespäin, myöskin näissä vaiheissa, joissa Turkki pyrki välittämään Ukrainan ja Venäjän välissä konfliktin alussa. Totta kai tuimme näitä pyrkimyksiä, mutta nyt tilanne näyttää tietysti Venäjän johdosta entistä synkemmältä.

Edustaja Hyrkkö, totesitte hyvin EU:n yhtenäisyydestä. EU ei ole varmaan koskaan ollut yhtenäisempi kuin se on tässä tilanteessa, ja se, että Ukraina myöskin hakee EU:n jäsenyyttä ja haluaa EU-perspektiiviin, kertoo jotakin EU:n voimasta tällä hetkellä.

Edustaja Biaudet, totesitte opposition, ihmisoikeusaktivistien ja kriittisten journalistien tilanteen, ja olen kanssanne täysin samaa mieltä. Meidän täytyy tehdä yhdessä EU:n kanssa kaikkemme, jotta näitä ihmisiä autettaisiin.

Edustaja Östman, kysyitte, mitä tapahtuu Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyysneuvotteluissa Unkarin osalta. Olen vielä toiveikas. Siellä on selvästi nyt aikatauluviiveitä parlamentissa, mutta olen tietysti keskusteluissa sekä Unkarin että Turkin kanssa sanonut, että jokainen päivä, jokainen viikko, jolla meidän ratifiointimme viivästyy, viivästyttää Suomen ja Ruotsin turvallisuustilanteen ratkaisemista mutta viivästyttää myöskin Naton vahvistumista Suomen ja Ruotsin osalta.

Edustaja Kiljunen, mietitte, miten syytteet sotarikoksista sitten aikanaan saadaan aikaan. Sen takia juuri keräämme nyt materiaalia, sen takia olemme ICC:ssä ja YK:n ihmis-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

oikeusneuvostossa aktiivisia, että kerättäisiin sitä pohjaa, jolla sitten aikanaan sodasta vastuulliset voivat siitä joutua vastaamaan.

Ydinaseista oli useampi kysymys, edustajilla Juvonen ja Pelkonen: Nostitte esille, mitä suomalaisten pitäisi tässä tilanteessa tietää. Tietysti ensinnäkin on hyvä tietää, että meillä on toimiva väestönsuojelujärjestelmä, me olemme yksi niitä maita, jotka ovat rakentaneet väestönsuojia edelleen, myöskin kylmän sodan jälkeisessä ajassa. Olemme hyvin varautuneita, mutta tietysti teemme kaikkemme, ettei mikään näistä pahimmista skenaarioista Suomen kohdalla toteutuisi.

Edustaja Kõnttä, kysytte pakotteiden tehosta ja siitä, onko tulossa kovempia pakotepaketteja. Uskon, että tämä neljän alueen laitton annektointi tuottaa EU:ssa sen, että tämä kahdeksas pakotepaketti on entistä raskaampi Venäjälle.

Edustaja Harjanne, kysytte, miten toimimme sellaisen narratiivin puolesta, jossa pysymme myöskin muualla kuin Euroopassa ja transatlanttisissa suhteissa kertomaan, mitä Venäjä on tekemässä: Teemme sitä työtä koko ajan. [Puhemies koputtaa] Itselläni on tänäänkin aamulla ollut puhelinsoittoja tahoille, joita koetamme vakuuttaa siitä, että entistä laajempi kansainvälinen rintama tarvitaan Venäjän pysäyttämiseksi

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Kaikkonen, olkaa hyvä.

14.26 Puolustusministeri Antti Kaikkonen: Arvoisa puhemies! Edustaja Häkkänen kysyi Suomen ja Yhdysvaltain puolustusyhteistyöstä: On tarkoitus tiivistää sitä, ja aloitamme neuvottelut puolustusyhteistyösopimuksesta vielä tämän syksyn aikana. Siihen kyllä menee aikaa ainakin vuoden verran, voi mennä kaksikin, että ne valmiiksi saadaan. Tämä sopimus luo aikanaan puitteet ja oikeudellisen pohjan Suomen ja Yhdysvaltain väliselle säännölliselle puolustusyhteistyölle, ja eduskunta tulee tämän asian kyllä sitten aikanaan käsittelemään. Tämä yhteistyö loisi edellytyksiä myös yhteistyön tiivistämiselle, jos turvallisuustilanne sitä edelleen edellyttäisi. On todettava, että Yhdysvallat on Suomelle tärkeä ja läheinen kumppani — jatkossa liittolainen. Sen kanssa tehtävä puolustusyhteistyö parantaa Suomen puolustuskykyä.

Sitten ydinaseista toteaisin, että pidän kyllä synkkänä, että ydinasekorttia entistä herkemmin vilautellaan tässä maailmassa. Arviomme on, että ydinaseen käytön kynnys Ukrainassa on edelleen korkea, mutta pidän mahdollisena, että Venäjä edelleen eri tavoin muistuttaa ydinaseiden olemassaolosta. Ydinaseuhkaa Suomea kohtaan ei ole päällä, ei myöskään tällä tietoa näköpiirissä. Kaiken kaikkiaan tänäänkin on todettava, että tilanne tässä välittömällä lähialueillamme ja rajoillamme on rauhallinen ja vakaa, mutta toki niin kauan kun Euroopassa soditaan, tilanne ei ole hyvä.

Lopuksi vielä edustaja Häkkäselä, ja pari muutakin edustajaa aseapuumme viittasi: Puolustusmateriaalituki on aivan keskeistä sille, että Ukraina pystyy puolustamaan omaa maataan, ja kyllä meillä on omalta osaltamme tarkoitus tätä tukea jatkaa. Yhdeksäs paketti on valmisteilla, aivan loppusuoralla, ja siitä tullaan päätöksiä tekemään varsin pian. Tuskin sekään viimeiseksi jää.

Arvoisa puhemies! Valitettavasti on niin, että pitää varautua siihen, että sota jatkuu vielä pitkään, ja meidän on varauduttava tukemaan Ukrainaa vielä pitkään. Merkit ovat käsittääkseni sellaisia, että tuskin tämä sota ainakaan tämän vuoden puolella loppuu — mutta toivottavasti joku kaunis päivä kuitenkin.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Lindtman, olkaa hyvä.

14.28 **Antti Lindtman sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On mahdollista, että sota jatkuu vielä pitkään, mutta on selvää, että Venäjä tämän sodan tulee häviämään. Se johtuu siitä, että se teki karkean virhearvion varassa päätöksen brutaalilla tavalla hyökätä Ukraina. Se yliarvioi omien asevoimiensa suorituskyvyn, aliarvioi Ukrainan tahdon puolustaa itseään ja aliarvioi myöskin lännen yhtenäisyyden.

Arvoisa puhemies! Näyttää siltä, että Venäjä vastaa näihin virhearvioihin tekemällä uusia virheitä: eskaloimalla, puhumalla löysästi ydinaseista, tekemällä näytelmän laittomista alueiden liittämistä itseensä.

Arvoisa puhemies! Tässä tilanteessa nyt tärkeintä on se, että lännen tuki Ukrainalle ei horju ja EU:n yhtenäisyys tulevana kylmänä talvena kestää niin, että EU yhdessä ja kansalaiset yhdessä pääsevät tämän tilanteen yli. [Puhemies koputtaa] Tiedämme, että Suomessa tästä vallitsee yksimielisyys. Olisin kysynyt pääministeriltä: onhan tässä myös Euroopan päämiesten kesken yhtenäisyys?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Junnila, olkaa hyvä.

14.29 **Vilhelm Junnila ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! ”Olemme tulleet helvetistä, ja nyt se helveti on täällä”, kertoivat ukrainalaisäidit Salon Seudun Sanomille. Kysymys on siitä, että ukrainalaisnaiset, -lapset ja -vanhukset on sijoitettu samoihin tiloihin liikekannallepanoa pakenevien venäläismiesten kanssa. Osa on jopa menettänyt heille huoneensa.

Tilanne on järjetön. Ei kettuakaan päästetä kanalaan, vaikka kuinka vakuuttelisi vastustavansa kanojen syömistä. Muistutan, ettei rintamakarkuruus ole peruste turvapaikalle. Maahanmuuttoviraston mukaan ihmisiä ei kuitenkaan ole tarkoitus erotella vastaanotto-keskuksissa. Pitäkö taas odottaa, että jotain pahaa tapahtuu, ennen kuin asiaan reagoidaan?

Ministeri Haavisto, olette osoittanut johtajuutta sodan aikana. Hoidattehan asian kuntoon yhdessä sisäministerin kanssa, ettei ukrainalaisten tarvitse kärsiä myös Suomessa, kuten jo Salossa näyttää tapahtuneen?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Orpo, olkaa hyvä.

14.30 **Petteri Orpo kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten puolustusvaliokunnan puheenjohtaja Häkkänen totesi, Ukraina voittaa, jos länsi tukee riittävästi ja jak-saa tukea. On erinomaista, että Suomi on sotilastarvikeapupaketeilla, useilla sellaisilla, ol-lut tukena, mutta todella massiivista tukea tarvitaan pitkään. Yhdysvallat on ohjannut val-tavan tuen, päättänyt antaa puolitoista miljardia kuukausittain tukea Ukrainalle. Mikä on Euroopan unionin rooli? Voiko tämä olla kuinka pitkään kiinni yksittäisten jäsenmaitten ja meidän kyvystämme auttaa? Vai olisiko tässä nyt se paikka, missä niitä EU:n yhteisiä re-sursseja käytettäisiin pitkälle suuntautuvan sitoutumisen, riittävän laajan ja vahvan tuen osoittamisessa, mikä olisi samalla viesti myöskin eurooppalaiselle sotateollisuudelle, että tilauksia tulee ja nyt kannattaa nostaa tuotantoa ylös? Meidän täytyy varautua siihen, että sota kestänee pitkään, ja siksi nyt jos jossakin tarvittaisiin myös EU:n yhteisiä toimia. Pel-kään, [Puhemies koputtaa] että yksittäiset maat väsyvät ja resurssit loppuvat.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kulmuni, olkaa hyvä.

14.32 **Katri Kulmuni kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itämerellä tapahtuneet kaasuputki-iskut laajentavat Ukrainan sodan heijastuksia Itämeren alueelle, ja se, että tämänkaltaista huoltovarmuushuolta tulee myös meille tällaisen valtiollisen terrorismin ja sabotaasin seurauksena, on varmasti pysäyttänyt vieläkin laajemmin myös Itämeren alueen asukkaita kuin tämä surullinen ja järkyttävä hyökkäyssota.

Suomi on varmasti hyvin varautunut omalta osaltaan, ja niin kauan kuin Ukraina tarvitsee tukea, sitä annetaan, mutta kotimaisen huoltovarmuuden ja Pohjoismaiden näkövinkelistä Itämeri on vilkas ja iso osa meidän kaikista tarvikkeistamme tulee sieltä. Jos kävisi niin, että kauppamerenkulku jollain lailla häiriintyisi, niin kuinka Suomi huolehtii silloin, että nämä meidän läntiset yhteydet Ruotsiin ja Norjaan ovat kunnossa? [Puhemies koputtaa] Hallitus on tehnyt oikein, että sähköistetään raidetta Ruotsiin, mutta se on silloin meidän ainoa maayhteys Länsi-Eurooppaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hassi, olkaa hyvä.

14.33 **Satu Hassi vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin viime torstain Kiovassa. Tapaamamme ukrainalaiset ministerit ja kansanedustajat, heidän rauhallinen voitontahtonsa ja se järjestelmällisyys, millä he asioihin suhtautuivat, tekivät suuren vaikutuksen. On selvää, että Ukraina on tehnyt valinnan kuulua demokraattiseen Länsi-Eurooppaan, ja siinä se ansaitsee tukemme. Kun mietimme Ukrainalle annettavan tuen kustannuksia, on pidettävä aina mielessä, että mitä nopeammin Ukraina voittaa, sitä vähemmän sotatilanne ehtii myös meidän yhteiskuntiamme vahingoittaa. Ukrainalaiset olivat iloisia Suomen hallituksen viimeviikkoisesta päätöksestä sulkea raja turistiviisumilla tulevilta venäläisiltä.

Sota loppuu joskus. On tärkeää, että sitten kun sota loppuu, sotarikolliset viedään kansainväliseen rikostuomioistuimeen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitos. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

14.34 **Veronika Honkasalo vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vierailin itse Ukrainassa viime toukokuun alussa. Ukrainalaisten viesti jo tuolloin oli, että maan jälleenrakentaminen on aloitettava heti. On välttämätöntä, että valtaosa tuesta on lahjamuotoista. Ukrainan talous on romutettu. Olisi epäloogista ja väärin kasvattaa tässä tilanteessa Ukrainan velkataakkaa. Ukrainan valtionvelkojen tulee korkomeneen olla jäädytettyinä siihen asti, että tilanne muuttuu. Olisi myös perusteltua mitätöidä velka kansainvälisille instituutioille ja valtioille.

Samalla kun tuemme Ukrainaa, emme saa unohtaa muuta maailmaa. Monin paikoin globaalia etelää köyhyys ja ravintopula ovat pahentuneet rajusti koronan ja Venäjän hyökkäyssodan aikana. Ukrainalle menevää humanitääristä ja muuta tukea ei voi ottaa muista kehitysyhteistyövaroista, vaan sen tulee olla lisäistä. Miten hallitus huolehtii tästä asiasta?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

14.35 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hybridivaikuttamiseen on syytä monin tavoin varautua, ja Rajavartiolaitoshan on esitellyt suunnitelman, jonka mukaan 10—20 prosenttia itärajasta olisi syytä aidata. Ministeri Mikkonen ei ole halunnut ottaa tähän kantaa vaan sanonut, että on hallituksen sisällä syytä käydä keskustelua aiheesta, ja hän on myös todennut, että tämä rakentaminen ei olisi nopea toimi vaan veisi kolme—neljä vuotta. Kysyn nyt pääministeriltä: Onko hallitus linjannut ja ottanut kantaa tähän raja-aita-asiaan, ja onko todella niin, että se veisi kolme—neljä vuotta? Jos katsotaan vaikka Puolaa, siellä rakennettiin suurin piirtein samanpituisen raja-aita puolessa vuodessa. Millä aikataululla hallitus aikoo tästä nyt sitten tehdä päätöksen?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Berg, olkaa hyvä.

14.36 Kim Berg sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On ensiarvoisen tärkeää edelleen vahvasti tukea Ukrainaa. Suomi on tähän mennessä tarjonnut tukea niin humanitäärisen avun, kehitysyhteistyön kuin aseavunkin avulla, ja tätä tukea ei missään nimessä saa nyt lopettaa. Venäjän toiminta on aggressiivista, arvaamatonta ja kansainvälistä oikeutta loukkaavaa. Eniten se kuitenkin loukkaa Ukrainan suvereniteettia ja aiheuttaa ukrainalaisille inhimillistä kärsimystä ja tuskaa. Humanitäärisen avun tarve on valtava. Ukraina on taistellut ja taistelee edelleen raudanlujasti. Ei valtio voi laajentaa rajojaan ja pyrkiä valloittamaan toista itsenäistä valtiota sotilaallisella hyökkäyksellä ja tekaistulla kansanäänestyksellä. Suomi onkin viimeisimmäksi tuominnut jyrkästi Ukrainan alueiden laittomat liitokset Venäjään. On tärkeää, että EU:n, ja Suomen osana sitä, [Puhemies koputtaa] vahva ja vakaa linja jatkuu myös talven tullessa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Meri, olkaa hyvä.

14.37 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Kaikki ajatukset toki Ukrainan tukemisesta, mutta kysymykseni kohdistuu, kuten perussuomalaisen edustaja Junnilalla, Suomen kansalliseen turvallisuuteen ja Suomen sisäiseen tilanteeseen: Täällä on tuotu nyt puheenvuoroissa esille, että hallitus on sulkenut rajaa viisumeiden avulla, mutta kun katsoo tuota listaa erityisryhmistä, niin kyllä se kovin pitkä vieläkin on. Siellä on kymmenen kohdan lista ja lopuksi vielä muut erityiset välttämättömät syyt. En sitten tiedä, mitä kaikkea turvapaikkahakuoikeuteen kuuluu, mutta täällä on esimerkiksi poikkeuksena Suomeen hoitoon saapuminen, opiskelu, liikematkailu. Voisitteko te nyt harkita ihan aidosti: jos Venäjä on ilmoittanut, että se käy sotaa länttä vastaan, niin vaikutuksia tulee olla myös kansalaisille. Opiskelu tai hoitoon saapuminen eivät nyt ole ihan perusteltuja syitä. Voitteko tehdä lisää tiukennuksia?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

14.39 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Sota aiheuttaa tarvetta paeta tuhoa, murhia, raiskauksia. Ukrainalaisten ja liikekannallepanoa paenneiden venäläisten turvapaikanhakijoiden sijoittaminen samoihin vastaanottokeskuksiin on hämmentävää, pelottavaa ja myös loukkaavaa. Yli 40 yksikössä on sekä ukrainalaisia että venäläisiä turvapaikanhakijoita. Migrin mukaan ongelmia ei ole ilmennyt, mutta ukrainalaiset ovat eri mieltä. Jevgenija Salon Seudun Sanomissa toteaa: ”Olemme tulleet helvetis-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

tä, ja nyt se sama helvetti on täällä.” Arvoisa pääministeri Marin, voitteko te todeta tässä salissa, että tästä eteenpäin venäläistä sotaa, tappamista, raiskauksia ja murhia paenneet ukrainalaiset saavat elää rauhassa ja turvassa ja myös erossa venäläisistä vastaanottokeskuksissa?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kivisaari, olkaa hyvä.

14.40 Pasi Kivisaari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalaiset voivat varmasti luottaa siihen, että hallitus, eduskunta, Puolustusvoimat, Rajavartiolaitos ja muut turvallisuusviranomaiset ovat valmiudessa ja varautuneita. Varautumisesta tietysti viestii myös se, että tällä hallituskaudella on voimakkaasti panostettu muun muassa Puolustusvoimien toiminnan ja materiaalihankintojen tukemiseen.

Energia- ja tietoverkkojen sekä muun kriittisen infrastruktuurin valvominen ja suojaaminen parhaalla mahdollisella tavalla on myös välttämätön osa Suomen kokonaisturvallisuutta. Siitä vakavan muistutuksen osoittivat myös kaasuputkivuotoon liittyvät sabotaasi-epäilyt.

Puhemies! Kysyisin: miten hallitus varautuu siis Suomen oman kriittisen ja välttämättömän infrastruktuurin kannalta, [Puhemies koputtaa] esimerkiksi sähkön ja vesivoiman osalta mutta myös terveydenhuollon ja ruokahuollon näkökulmasta?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kyllönen, olkaa hyvä.

14.41 Merja Kyllönen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Sota muuttaa maailmaa. Sota tuhoaa elämän. Sota rikkoo luottamuksen.

Euroopassa käytävä sota tulee ymmärrettävästi meitä lähelle. Valitettavasti kauempana, toisissa maanosissa käytävät sodat eivät vaikuta meihin samalla tavalla. Tämä väistämättä näkyy myöskin kansainvälisessä yhteisössä ja kansainvälisessä yhteistyössä niiden maiden osalta, jotka kokevat tulleen meidän kohdaltamme väärin kohdelluiksi. Se vaikuttaa myöskin osan kehittyvistä maista suhtautumiseen sotaan Ukrainassa ja suhtautumiseen Venäjän toimiin. Miten me voimme toimia ja mitä me voimme tehdä, jotta kansainvälisessä yhteisössä laajempi tuki Ukrainalle ei hiljalleen vähene ja vähene?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mika Kari, olkaa hyvä.

14.42 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomi on jo vuosikymmeniä pitänyt viisaasti huolta omasta puolustuksestaan. Me emme ole pelkästään laittaneet lisää rahaa puolustukseemme, vaan olemme myös lisänneet viranomaisyhteistyötä, tukeneet kansalaisjärjestöjen toimintaa, reserviläistoimintaa, ja niin edelleen — rakentaneet uusia lainsäädäntöjä, kuten vaikkapa viimeksi tiedustelulait. Näissä talousarviokirjoissa, jotka meidän edustajien pöydällä tällä hetkellä lepäävät, on esitys nostaa puolustusbudjettia HX-hankinnankin myötä noin 2,4 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Kuitenkin HX-koneiden aikanaan tultua maksetuksi puolustusbudjettimme putoaa noin puoleentoista prosenttiin bruttokansantuotteesta.

Itse pitäisin tarpeellisena pitää puolustuksen budjetin myös HX-maksun jälkeen siellä noin kahdessa prosentissa bruttokansantuotteesta, jota pidetään yleisesti Nato-maissa mie-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

lekkäänä puolustusbudjettitasona. [Puhemies koputtaa] Herra puolustusministeri, mitä mieltä te olette?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Elomaa, olkaa hyvä.

14.43 **Ritva Elomaa ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ukrainassa soditaan, kaasuputket räjähtelevät, energiamarkkinat ovat sekaisin. Tähän asti Suomeen on ollut helppo tulla Venäjältä ja vähän muualtakin, ja suuri riski on, että tulijoiden joukossa on kyseenalaisin motiivein saapuneita henkilöitä. Näiden henkilöiden tunnistamiseen ja tarkkailuun on panostettava. Tässä on kyse kansallisesta turvallisuudesta.

Kysyn asianomaiselta ministeriltä: mitä konkreettisia toimia hallitus aikoo tehdä ja on jo tehnyt vahvistaakseen tiedustelutoimintaa, jolla turvataan suomalaisten selustaa vieraan vallan operaatioilta?

Täällä pari muutakin kansanedustajaa on nostanut esille nämä vastaanottokeskusten tilanteet. Siellä on ukrainalaisia ja venäläisiä saman katon alla, ja kuten Salon Seudun Sanomissa todetaan, siellä on ukrainaisnainen erittäin peloissaan, ja hänellä on varmaan aihetta siihen. [Puhemies koputtaa] Miten hallitus tulee reagoimaan näihin asioihin?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mykkänen, olkaa hyvä.

14.44 **Kai Mykkänen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin tuon Putinin perjantaisen kylmäävän puheen länsimaisten arvojen harjoittamista vastaan kaikkialla maailmassa. Venäjä yrittää nyt saada meidät luopumaan vapausihanteistamme, keinoina pelottelu ja väsyttäminen. Sillä on kuitenkin kaksi heikkoutta:

Ensinnäkin Putin on yhä riippuvaisempi siitä reilun sadan miljardin dollarin öljyvientivirrasta, joka kulkee merillä. Itse asiassa toissa viikolla tästä öljyn merikuljetusvirrasta lähes puolet kulki tästä Suomenlahden kautta. No, tietojeni mukaan perjantaina Kreikka ja eräät muut jäsenvaltiot jälleen torppasivat kiellon eurooppalaisille varustamoille Venäjän vientikuljetusten hoitamiseen. Se on keskeinen kysymys. Eihän tätä voida hyväksyä. Täällä ulkoministeri puhuu eurooppalaisesta yhtenäisyydestä. Koska EU katkaisee tämän avun, jota itse annamme Putinin sotakassalle?

Toinen heikkous on, että Venäjä on rintamalla heikoilla tällä hetkellä, ennen kuin liiketkannallepano on pitkällä. [Puhemies koputtaa] Nyt pitäisi nostaa mittaluokkaa korkeammalle aseellinen armeijan tuki Ukrainalle. On käsien ulottuvilla ottaa vallatut alueet takaisin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kalmari, olkaa hyvä.

14.45 **Anne Kalmari kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Keskustan eduskuntaryhmä tukee Rajavartiolaitoksen näkemystä siitä, että itäraja aidattaisiin osittain, ja pitää tärkeänä, että päätös tehtäisiin mahdollisimman pian. Kysyisinkin pääministeriltä: onko tästä ollut puhetta, ja milloin tämä päätös tehtäisiin?

Tässä nousi hyvää keskustelua varautumisesta ja huoltovarmuudesta. Itse ajattelen, että mitä enemmän kansalaiset ovat tietoisia siitä, miten tulee toimia, sitä enemmän pelkotilat vähenevät, ja siksi siitä asiasta olisi järkevää ihan kiihottomasti keskustella laajemmin.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

kin. Sähkökatkoistakin selviää ihan hyvin, kun tietää, miten toimia, ja toivottavasti jatkosakin on itsestään selvää, että meillä tulisi rakennetaan jokaiseen kotiin.

Olen myös huolissani siitä, miten Euroopan yhtenäisyys pitää silloin, kun meidän pitäisi tehdä vielä astetta vaikeampia ratkaisuja. Jos tähän vielä saisi vastauksen, niin kiittäisin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Turtiainen, olkaa hyvä.

14.46 Ano Turtiainen vkk (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Suomalaisille kerrottiin aikoinaan, että euro on turvallisuuspolitiikkaa. Kysyn valtiovarainministeriltä: onko Suomi varautunut eurojärjestelmän romahtamiseen, ja onko teillä tällä hetkellä turvallinen olo?

Ja nyt kun finanssikriisi koettelee länsimaita, niin kysyn puolustusministeriltä: Mitä luulette, kiinnostaako yhtäkään Nato-maata kohta enää Ukraina tai Suomen Nato-jäsenyys, kun jokainen Nato-maa joutuu jo kamppailemaan oman taloutensa kanssa? Ja mikä tulee teidän mielestänne olemaan Venäjä-vihamielisen valtionjohtomme kohtalo lähitulevaisuudessa? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Rydman, olkaa hyvä.

14.47 Wille Rydman wr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Venäjän raakalaismainen hyökkäys Ukrainaan on tuonut sodan Eurooppaan. Se heijastuu meihin kaikkiin tavalla tai toisella, ja se näkyy osaltaan myös jo rajallamme. Viime viikolla Rajavartiolaitos esitti, että Suomen itärajalle olisi kriittisimmille osuuksille perusteltua syytä rakentaa myöskin aita. Rajavartiolaitos luonnehti, että aita tarvitaan mahdollisimman pian. Se ei liity pelkästään tämän akuutin hetken tilanteeseen vaan ylipäätään siihen käymistilaan, joka venäläisessä yhteiskunnassa on, ja myöskin tuleviin mahdollisuuksiin hyödyntää joukkoista maahantuloa kielteisen vaikuttamisen välineenä. Tällaisille operaatioille on ominaista, että ne tulevat kovin yllättäen ja nopeasti, ja tätä taustaa vasten kysynkin sisäministeri Mikkoselta: oletteko myöskin valmis kiirehtimään tätä aidan rakentamista, samaan tapaan kuin pääministeri eilen jo vihjasi, [Puhemies koputtaa] että hänellä valmiutta olisi?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Sitten otetaan ministereitten puheenvuorot. — Pääministeri Marin, kaksi minuuttia.

14.49 Pääministeri Sanna Marin: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on hyvin noussut esille huoli Euroopan yhtenäisyydestä, ja se on huoli, jota todella on syytä kantaa. Meillä on iso riski, kun energian hinnat nousevat, syksy kylmenee ja talvi tulee, että tämä yhtenäisyys alkaa rakoilla, ja tärkeimpiä tehtäviämme tässä hetkessä on varmistaa se, että tämä yhtenäisyys säilyy, että meillä on edelleen edellytyksiä asettaa pakotteita, antaa rahallista tukea Ukrainalle ja humanitääristä tukea Ukrainalle, vastaanottaa pakolaisia ja, totta kai, toimittaa lisää asetarvikkeita, koska niitä Ukraina valitettavasti yhä tarvitsee. Eli tämä EU:n yhtenäisyys on kysymys, josta tulee kantaa huolta, ja siihen meidän kaikkien pitää erityisesti keskittyä. Eurooppa-neuvosto kokoontuu tällä viikolla Prahassa, ja tämä tulee varmasti olemaan yksi keskeisiä kysymyksiä, mistä me tulemme keskustelemaan. Tulemme myös keskustelemaan uudesta pakotepaketesta ja kaikista niistä vaikutuksista, mitä sodalla meidän elämäämme on. Me olemme myös nähneet valitettavia tapahtumia aivan

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

täällä lähialueilla. Nord Stream 1:n ja Nord Stream 2:n räjähdykset kertovat aika karulla tavalla kuvaa, minkälaisessa Euroopassa me tänä päivänä elämme, ja tämänkin keskellä meidän pitää muistaa, missä katseen on syytä olla, ja katseen on edelleen syytä olla Ukrainassa.

Me emme saa antaa nyt pelolle sijaa, me emme saa antaa pelolle periksi, me emme saa ikään kuin Eurooppana lähteä siitä näkökulmasta esittämään itsellemme kysymyksiä, miten tämä tilanne nyt vain jotenkin saataisiin lakaistua maton alle, vaan meidän pitää pysyä vankkumattomina Ukrainan tukemisessa. Se on kaikkein oleellisinta. Se on ainoa tapa varmistaa paitsi Ukrainan voitto myös eurooppalaisten arvojen mukainen toiminta.

Täällä myös kysyttiin tästä raja-aitakysymyksestä: Rajavartiolaitos on esittänyt aidan rakentamista. Itse suhtaudun siihen myönteisesti. Katson, että mikäli rajaviranomainen arvioi, että se tällaisen aidan tarvitsee hallitakseen rajaa tulevaisuudessakin, niin mielestäni siihen pyyntöön, toiveeseen, esitykseen on syytä suhtautua vakavasti. [Puhemies koputtaa] Tämän kysymyksen ulkopoliittisia vaikutuksia on arvioitu viime viikolla tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan yhteiskokouksessa, ja tulemme pikaisesti kutsumaan myös eduskuntaryhmien johdon ja puolueiden johdon koolle, [Puhemies koputtaa] niin että saisimme tälle kysymykselle laajan parlamentaarisen tuen. Siihen en osaa vastata, kuinka pitkä tämä rakennusaika olisi. Tähän pystyvät asiantuntijat paremmin vastaamaan, mutta itse kysymykseen mielestäni on syytä suhtautua sillä vakavuudella kuin mitä Raja on esittänyt.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Saarikko, minuutti, olkaa hyvä.

14.51 Valtiovarainministeri Annika Saarikko: Arvoisa puhemies! Vahvistan osaltani sekä valtiovarainministeriön että puolueeni näkökulmasta sen, että valmius raja-aidan rakentamiseen on. Se on Rajavartiolaitoksen perusteltu esitys ja kuvastaa myös aikamme vakavuutta. Valtiovarainministeriöllä on edellytykset toimia nopeastikin hankkeen rahoittamisen osalta niin, että sen ensimmäinen vaihe saataisiin nopeasti käyntiin.

Täällä salissa tiedusteltiin myös ikään kuin laajemmin varautumisesta kansallisesti: Varautumisen ministerityöryhmä ja eri ministeriöiden virkajohto seuraavat tilannetta tiiviisti. Kuten viime viikon kyselytunnilla jo kerroin, Suomessa varautumisen tasoa oman kriittisen inframme osalta on nostettu, vaikkapa liittyen kaasuputkiin. Mutta samalla edelleen viestini liittyy vahvasti kuntakentän aktiivisuuteen kysymyksessä. Keskeinen osa arkemme turvallisuutta on suomalaisten kuntapäätäjien käsissä. On hyvin oleellista, että niin suuremmat kuin pienemmätkin kunnat varmistavat, että se kriittinen infra, arkemme turva, on kunnossa [Puhemies koputtaa] ja sen turvallisuustasovarmistettu myös näinä aikoina.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Haavisto, kaksi minuuttia.

14.53 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Kiitos, arvoisa puhemies! Puutun vielä kolmeen asiaan, jotka nousivat esille.

Edustaja Orpo nosti tämän eurooppalaisen aspektin, voisiko Eurooppa tehdä enemmän: Tässähän on ollut tämä European Peace Facility käytössä, ja varmasti sitä tullaan jatkossakin tarvitsemaan. Siinä on ollut yhteinen eurooppalainen rahoitusmekanismi.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Edustaja Kulmuni nosti kaasuputkien valossa koko tämän infran tulevaisuuden, niin merenpohjassa kulkevan infran kuin muunkin: Tietysti tässä on tilanne, jossa täytyy seurata infran turvallisuutta aivan uudella tavalla sekä kotimaassa että näissä merenalaisissa, olivatpa ne kaapeliyhteyksiä, kaasuputkiyhteyksiä, valokuitukaapeleita, sähköyhteyksiä. Kaikki tämä on nyt tullut uuteen valoon tämän Itämerellä tapahtuneen iskun vuoksi.

Ja viimeisenä heille, jotka tästä viisumiasiasta vielä kysyvät ja pohtivat, onko tarpeeksi tiukkoja rajoituksia, otan yhden esimerkin, johon tämä uusi viisumipäätös vaikuttaa: Täällä on ollut kova huoli venäläisten kiinteistöomistuksista, ja on mietitty, voisiko sitä jotenkin rajoittaa. Nyt siinä valtioneuvoston periaatepäätöksessä, joka tehtiin, 30.9. jälkeen hankittu kiinteistö ei ole enää viisumin myöntöperuste, eli kiinteistön voi kyllä hankkia, mutta sinne kiinteistölle ei pääse. Eli tämä esimerkkinä siitä, miten tiukat nämä uudet rajoitukset ovat.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Skinnari, kaksi minuuttia.

14.54 Kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari: Arvoisa puhemies! Moni edustaja aivan aiheesta kysyi, miten Ukrainan tuki jatkuu, kuinka Suomi voi sitoutua, miten Eurooppa, miten koko maailma. Tietysti olemme hallituksena ylpeitä siitä, että olemme pystyneet tukemaan Ukrainaa ja samalla säilyttämään tuen humanitäärisesti ja kehityspoliittisesti muuallekin maailmaan, koska ei tässä ole kuin vähän yli vuosi Afganistanista ja maailmassa on enemmän kriisejä kuin koskaan, eli ne kriisit eivät ole kadonneet minnekään. Viimeisimpänä hallitus on toimittamassa perheasumista Ukrainaan niille perheille, jotka ovat todella, todella vaikeissa olosuhteissa. Tämä on konkreettinen pilotti Suomelta, miten voidaan sotaolosuhteissa tukea lapsia ja perheitä erittäin vaativassa tilanteessa.

Kysytte myös, miten jatkon osalta: Itse näen, että Maailmanpankin, Euroopan investointipankin ja EBRD:n, koko sen kansainvälisen yhteisön, tulee yhdessä toimia pitkällä aikavälillä, jotta me voimme luoda sen miljardien ja miljardien jälleenrakentamisen työn, joka ei valitettavasti vielä ole aivan ajankohtaista. Haluankin kiittää suomalaisia yrityksiä ja elinkeinoelämää — te olette olleet todella paljon yhteydessä ja aktiivisia. On aivan varma, että me teemme yhdessä tätä vielä tulevana vuosina, toivottavasti mahdollisimman pian.

Arvoisa puhemies! Vielä logistiikasta, kuljetusreiteistä: Täällä on tänään paljon puhuttu YK:sta, aivan syystä. YK on onnistunut siinä, että viljakuljetuksia pystyttiin turvaamaan, pystyttiin tuomaan ruokaa afrikkalaisille ja Lähi-itään. Tämä oli pääsihteeri Guterresin selkeä onnistuminen. Tätä työtä pitää jatkaa, niin vaikeaa kuin se onkin, ja on selvää, että meille suomalaisille, meidän viennille ja tuonnille, Norjan satamat, Narvik, Ruotsi, Norja ja tämä yhteistyö ovat entistäkin tärkeämpiä, ja onneksi tämä hallitus on sitä rakentanut tiiviisti Ruotsin ja Norjan ja elinkeinoelämän kanssa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Kaikkonen, kaksi minuuttia.

14.56 Puolustusministeri Antti Kaikkonen: Arvoisa puhemies! Edustaja Orpolle ensin tästä EU:n roolista Ukrainan puolustusmateriaalituessa: Sillä on muutamia rooleja, tärkei-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

täkin. Ensinnä todettakoon, että EU:n EPF-rahaston kautta on mahdollista saada korvausta sille lahjoitetulle tuelle, mitä jäsenmaista annetaan. Lisäksi parhaillaan on suunnitteilla EU:n koulutusoperaatio Ukrainan tueksi. Meillä on parhaillaan Suomessa vierailulla Euroopan puolustustarvikevirasto EDAn pääjohtaja, ja tapasin häntä eilen ja kävimme keskustelua tästä samasta aihepiiristä ja varsinkin siitä, miten eurooppalainen puolustusteollisuus voisi nykyistä vahvemmin olla tässä tuessa mukana. EU:lla on työ käynnissä sen asian edistämiseksi, ja tähän häntä voimakkaasti myöskin kannustin. Tapasin myös kotimaisen puolustusteollisuuden edustajia tämän teeman pohjalta, ja se oli hyvä palaveri.

Edustaja Turtiainen kysyi, kiinnostaako Ukrainan kohtalo tulevaisuudessa: No en kyllä usko, että Eurooppa kääntää selkäänsä Ukrainalle, eikä Ukrainaa ole tukemassa vain Euroopan unioni tai vain Nato, vaan kyllä maailmalta löytyy muitakin tahoja Australiaa ja Uutta-Seelantia myöten, jotka ovat huolissaan tästä tilanteesta ja Ukrainaa tukevat. Uskon myös, että tuki Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyydelle jatkuu. Olemme saaneet tukea tässä prosessissa ja tulemme sitä kyllä varmasti jatkossakin saamaan. Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyydestä ei ole hyötyä vain meille itsellemme, vaan siitä on hyötyä myöskin Natolle.

Lopuksi, edustaja Kari kysyi tästä kahden prosentin rajasta bkt:stä puolustukseen: No, sanoisin, että sen verran tuuliselta tämä lähitulevaisuus näyttää, että kyllä puolustusministerinä katson, että se on se taso, mihin meidän vähintään pitää tulevaisuudessakin yltää.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Haatainen, minuutti.

14.58 Työministeri Tuula Haatainen: Arvoisa puhemies! Täällä kysyttiin huoltovarmuudesta ja siitä, miten tehdään pohjoismaista yhteistyötä: Huoltovarmuudellahan on Suomessa jo pitkä historia, ja varautuminen on erityisesti lähtenyt sotakriisitilanteista, sieltä lähtien sitä on rakennettu. Teemme tiivistä yhteistyötä erityisesti Ruotsin kanssa, ja nyt nämä viimeaikaiset tapahtumat, erityisesti Ukrainan sota, Venäjän hyökkäys, ovat tiivistäneet entisestään yhteistyötä. Olen vieraillut ja kollegaministerin kanssa keskustellut ja tavannut sikäläisen huoltovarmuuskeskuksen johtajan, ja olemme myös tätä kautta eri tavoin yhteistyötä tiivistäneet.

Kysyttiin eri ministeriöiden vastuualueilla olevista asioista, muun muassa liikenneyhteyksistä ja ruokahuollosta ja niin edespäin: Meillähän huoltovarmuus perustuu siihen, että kukin sektoriministeriö vastaa varautumisesta itse. Huoltovarmuusselonteko on tulossa eduskuntaan, ja siinä yhteydessä on hyvä käydä tätä keskustelua. Pidän tärkeänä, että myös nostetaan esille kansalaisnäkökulma [Puhemies koputtaa] eli tiedon vieminen ihmisille siitä, miten kriisitilanteissa toimitaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Harakka, olkaa hyvä, minuutti.

14.59 Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka: Arvoisa puhemies! Edustaja Kulmuni kysyi siitä, millä tavalla ollaan varauduttu siihen, jos liikenneyhteydet tuolla Itämerellä vaurioituisivat: Nyt on hyvä huomata, että mitään muutoksia normaaliin laivaliikenteeseen ei näitten kaasuputkiräjähdysten jäljiltä ole tullut, ja lähtökohtamme on se, että liikenne toimii siellä normaalisti. Mutta totta kai olemme varautuneet, ja tästä hyvä esimerkki onkin se, että hallitusohjelmassa on mainittu nimeltä vain yksi ainoa ratahanke: se on Laurila—Tornio—Haaparanta-radan sähköistäminen, joka on käynnistynyt. Tästä varau-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

tumisesta hyvän kuvan antaa se, että siis jo huomattavasti ennen näitä nykyisiä haasteita ja kriisejä Huoltovarmuuskeskus on osaltaan ollut rahoittamassa tätä läntistä ratayhteyttä. On selvää, että me varaudumme niin, että meillä on useita yhteyksiä.

Ja myös edustaja Kivisaarelle: tietenkin huolehdimme siitä, [Puhemies koputtaa] että tietoliikenneyhteydet, ne reititykset, kulkevat mahdollisimman montaa eri kautta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Vielä ministeri Lindén, minuutti.

15.00 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén: Arvoisa puhemies! Ainakin edustaja Kivisaari kysyi terveydenhuollon varautumisesta: Välittömästi tämän Ukrainan kriisin alettua, kun pidimme valmiuskokouksen ministeriössämme, meillä oli esillä kartta, jossa oli Itämeri — siksi, että 80 prosenttia Suomen tuonnista tulee pitkin Itämerta — ja johtopäätös oli silloin, että meidän täytyy nopeasti aloittaa meidän omien sairaanhoitotarvikkeiden ja lääkevarastojen täydentäminen ja entistä parempi varautuminen sen takia, jos uhkaa tapahtua jotain Itämerellä. Nyt on jotain tapahtunut, mutta aivan kuten äsken kuulumme, onneksi se ei ole katkaissut kauppaa. Eli meillä on tällä hetkellä täydennetty lääkevarastoja ja sairaanhoitotarvikkeiden varastoja, vaikka olemme auttaneet myös Ukrainaa. Sairaalat valmistautuvat poikkeusoloissa yleensä kolmiportaisella järjestelmällä: normaalitila, kohotettu valmius, täysvalmius. Tällä hetkellä valmiutta ei ole kansainvälisen tilanteen takia vielä tarvinnut korottaa. Sitten jos ollaan sotatilanteessa, niin järjestelmähän on tietenkin ihan eri: joukkosidontapaikka, kenttäsairaala, sotasairaala -malli. Mutta sellaisesta nyt puhumme vain paperilla.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Vielä ministeri Mikkonen, minuutti.

15.02 Sisäministeri Krista Mikkonen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin on tärkeää, että jatkamme ukrainalaisten auttamista, ja yksi tapa auttaa on se, että olemme ottaneet tänne valtavan määrän tilapäistä suojelua tarvitsevia, ja tätä haluamme jatkaa. Meille on noin 40 000 ukrainalaista nyt tullut.

Täällä nousi esiin huoli, että jos venäläisiä ja ukrainalaisia turvapaikanhakijoita majoitetaan samoihin tiloihin: Migriä ja vastaanottokeskuksia on ohjeistettu, että näin ei tehdä vaan kaikille täytyy taata turvalliset olosuhteet myös täällä. Täytyy huomata, että meillähän ei enää ole niin paljon tämmöisiä laitospohjaisia vastaanottokeskuksia, missä asutaan saman katon alla, ja sen takia voi olla, että ukrainalaisia ja Venäjältä tulleita turvapaikanhakijoita, joita on vielä varsin maltillinen määrä, on nimetty saman vastaanottokeskuksen asukkaiksi mutta käytännössä he asuvat eri paikoissa, koska on tämmöisiä asuntopohjaisia vastaanottokeskuksia nyt paljon enemmän, kun aiemmin meillä oli laitospohjaisia vastaanottokeskuksia. On tärkeää, että me huolehdimme kaikkien tänne tulleiden turvallisuudesta. [Puhemies koputtaa]

Sitten vielä — jos saan sen verran jatkaa — tässä tuli tämä raja-aitakysymys esille: Rajavartiolaitos itse on pitänyt tärkeänä, että tätä raja-aitaa lähdetään tarkkailemaan tämmöisen pilottihankkeen kautta. Sisäministeriö on nyt tähän lisätalousarvioon tällaiselle pilotille rahoitusta esittänyt, koska sen pilotin avulla saadaan tietoa niin rakennustekniikasta kuin tarvittavasta turvallisuusteknologiasta, mitä siihen liitetään, ja näin edelleen. Olosuhteet

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Suomessa ovat kuitenkin hyvin erilaiset kuin Baltian maissa, [Puhemies koputtaa] missä näitä aitoja on aiemmin rakennettu, ja siksi tämä pilotti on ollut Rajavartiolaitykselle itselleen tärkeä.

Keskustelu päättyi.

Asian käsittely päättyi.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle vammaispuvelulaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 191/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjäestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro, ministeri Lindén, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.04 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi vammaispuvelulaki. Se sisältäisi säännökset vammaisille henkilöille järjestettävistä sosiaalihuollon erityispuveluista. Laki täydentäisi yleislakina sovellettavaa sosiaalihuoltolakia. Hyvinvointialueen olisi järjestettävä laissa tarkoitettuja erityispuveluita, jos vammaisen henkilö ei saisi yksilöllisen tarpeensa mukaisia ja sopivia, tavanomaisessa elämässä tarvitsemiaan puveluita muun lain, esimerkiksi sosiaalihuoltolain tai perusopetuslain, perusteella.

Vammaisella henkilöllä olisi oikeus vammaispuveluihin silloin, kun hänellä on vamman tai sairauden aiheuttamasta pitkäaikaisesta tai pysyvästä toimintarajoitteesta johtuva avun tai tuen tarve. Sen sijaan diagnoosi ei määrittäisi oikeutta saada puveluita — eikä mikään invalidiprosentti tai hättaluokka, mistä aikanaan keskusteltiin. Puvelun saamiseen vaikuttaisivat aina myös vammaisen henkilön elämäntilanne ja toimintaympäristö.

Kehitysvammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden vahvistamisesta, perusoikeuksien rajoittamisesta ja tahdosta riippumattomasta erityishuollosta säädettäisiin kehitysvammalaissa. Kaikki kehitysvammaisten henkilöiden puvelut järjestettäisiin kuitenkin uuden vammaispuvelulain perusteella.

Lain tarkoituksena olisi toteuttaa vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa sekä estää ja poistaa niiden toteutumisen esteitä, tukea vammaisen henkilön itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista sekä turvata yksilöllisen tarpeen ja edun mukaiset, riittävät ja laadultaan hyvät puvelut. Lain tarkoitus ohjaa lain soveltamista. Siihen on kiteytetty tärkeimmät Suomea sitovien ihmisoikeussopimusten, kuten YK:n vammaissopimuksen ja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen, sekä perustuslakimme keskeiset tavoitteet.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Lakia sovellettaisiin yhdenvertaisesti eri tavoin vammaisiin henkilöihin. Toimintarajoitte voisi olla fyysinen, kognitiivinen, psyykkinen, sosiaalinen tai aisteihin liittyvä, kunhan se olisi pitkäaikainen tai pysyvä. Toimintarajoitetta arvioitaisiin aina suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan.

On tärkeää huomata, että lain soveltamisessa ei olisi ikärajaa, mutta avun, tuen tai huolenpidon tarpeen tulee johtua muusta kuin iäkkäänä alkaneesta ja tyypillisesti iäkkäillä henkilöillä esiintyvistä sairauksista tai yleisestä vanhuudesta johtuvasta rappeutumisesta taikka heikkoudesta.

Lakia sovellettaisiin aikuisiin ja myös lapsiin ja nuoriin. Lapsia ja nuoria koskevat erityiset tarpeet on otettu huomioon useissa säännöksissä. Palvelut olisi toteutettava siten, että ne turvaavat lapsen ja nuoren hyvinvointia ja kehitystä sekä mahdollisuutta toimia yhdenvertaisesti muiden lasten ja nuorten kanssa.

Lisäksi lain soveltamisen edellytyksenä olisi, että vammaisen henkilön itsenäisen elämän, osallisuuden tai yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää välttämättä tämän lain mukaista palvelua.

Arvoisa puhemies! Onnistuneen asiakasprosessin edellytyksenä on vammaisen henkilön osallisuus asiakasprosessin kaikissa vaiheissa palvelutarpeen arvioinnista palveluiden toteuttamiseen ja seurantaan. Aito osallisuus voi toteutua vain, jos vammaisen henkilö saa riittävästi tietoa ymmärrettävässä muodossa, saa käyttää hallitsemaansa kieltä tai kommunikointikeinoa, tarvittaessa tulkkauspalvelua, tai saa tukea oman näkemyksensä muodostamiseen ja ilmaisemiseen ikänsä ja kehitysvaiheensa edellyttämällä tavalla. Tätä kaikkea vammaispalvelulakia koskeva esitys sisältää.

Arvoisa puhemies! Vammaisen henkilön osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja huolenpitoa turvaavat palvelut säilyisivät vahvoina, subjektiivisina oikeuksina. Näitä olisivat asumisen tukemiseen liittyvät palvelut, henkilökohtainen apu, liikkumisen tuki ja päivätoiminta. Subjektiivisia oikeuksia olisivat myös valmennus ja lyhytaikainen huolenpito, joita saisi jatkossa useampi eri tavoin vammaisen henkilö. Uusia palveluja olisivat erityinen osallisuuden tuki, joka olisi tarkoitettu erityisesti niille vammaisille henkilöille, jotka eivät voisi saada henkilökohtaista apua, sekä tuettu päätöksenteko.

Esityksen mukaiset erityispalvelut säilyisivät pääosin maksuttomina.

Esitys liittyy kiinteästi sote-uudistukseen, jossa erityishuoltopiirit purkautuvat. Siksi se olisi tärkeää saada voimaan 1.1.2023. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Räsänen, olkaa hyvä.

15.09 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! On arvokasta, että tämä kauan odotettu laki on nyt käsittelyssämme, ja tämä vaatii myös huolellista valiokuntakäsittelyä, ja mahdollisesti korjauksiakin vielä tarvitaan, jotta lainsäädäntömme todella täyttäisi YK:n vammaisyleissopimuksen Suomelle asettamat velvoitteet. Päätöksenteon lähtökohtana on oltava vammaisten ihmisten ihmisarvon ja ihmisoikeuksien tunnustaminen. Tällä hetkellä vammaisten henkilöiden ja vammaisten lasten perheiden suuri ongelma on se, että meillä on monimutkainen ja byrokraattinen lainsäädäntö. Vaatii paljon vaivaa ja aikaa selvittää ja hakea erilaisia etuuksia ja palveluja.

Ennen lain hyväksymistä on tarkasteltava ja selkeytettävä tätä lainsäädäntöä, jotta yhdenkään vammaisen henkilön oikeusturva ei vaarantuisi tulkinnanvaraisen lain vuoksi, ja

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

tästä ovat muutamat lausunnonantajat esittäneet huolia. Näissä lausunnoissa on tuotu esille se, että lain siirtymäsäännös ja valituslupamenettely heikentävät vammaisten henkilöiden oikeusturvaa. Jotta vammaisten henkilöiden oikeudet toteutuisivat aidosti eri puolilla Suomea ja jokainen saisi tarvitsemansa palvelut, tarvitaan myös riittävästi resursseja ja selkeä lainsäädäntö.

Palvelutarpeen arvioinnilla ja asiakassuunnitelmalla on erityisen tärkeä merkitys vammaisten ihmisten usein elämänmittaisten, perusoikeuksia turvaavien erityispalveluiden toteuttamisessa. On tärkeää varmistaa hoidon katkeamaton jatkuvuus, pysyvät hoitosuhteet, jotka ovat erityisesti kehitysvammaisille tärkeitä. Perusteettomia ja asiakkaan hyvinvoinnille haitallisia siirtymiä palveluiden välillä tulisi välttää. Riittävillä, yksilöllisillä, tarpeisiin vastaavilla palveluilla vältetään väliinpuotoamisia ja samalla turvataan eri tavoin vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksien toteutuminen.

Tärkeimmät korjaustarpeet tässä nähdäkseni liittyvät asiakasmaksurasituksen kasvuun, työ- ja päivätoiminnan sekä työhönvalmennuksen järjestämiseen ja yhdenvertaiseen vapaa-ajan apuun. Perheiden maksurasituksen kasvua on hillittävä, ja vammaisjärjestöissä ollaan huolestuneita asiakasmaksujen noususta, kun moniin eri palveluihin on nyt tulossa uusia tai korkeampia asiakasmaksuja. Myös työosuusraha poistunee, kun kehitysvammlain työtoimintaa koskevat säädökset kumotaan, mikä vaikeuttaa pienituloisten kehitysvammaisten toimeentuloa.

On huomattava, että lakiin olisi nyt jäämässä henkilökohtaisen avun voimavararajaus, ja siten henkilökohtaisen avun ulkopuolelle jäisivät ne henkilöt, joiden osallisuuden toteutuminen vaatii kaikkein eniten apua ja tukea ja jotka ovat kaikkein suurimmassa vaarassa syrjäytyä.

Lisäksi tässä esityksessä työ- ja päivätoiminnan palvelut itse asiassa heikkenisivät. Päivätoiminnan palvelut tulee säätää myönnettäviksi yksilöllisen tarpeen perusteella ilman kategorisia rajoituksia, ja työhönvalmennusta tulee saada myös ihan subjektiivisena oikeutena. Muuten palvelun järjestäminen on edelleen harkinnanvaraista ja todennäköisenä uhkana on palvelun saamisen heikentyminen.

Esitykseen sisältyvä ikääntymisrajaus, jota ministerikin puheessaan käsitteli, on ongelmallinen. Sitä on syytä huolellisesti arvioida. Henkilöt, joiden toimintakyvyn heikentyminen liittyy ikääntymiseen, rajataan tässä vammaispalvelulain ulkopuolelle, ja kyllä lääketieteellisesti voi olla aika vaikea todeta, milloin toimintakyvyn heikentyminen johtuu ikääntymisestä ja milloin ei. Ikääntymisrajoituksen myötä voi syntyä tilanteita, joissa esimerkiksi sairauden etenemisestä tai perussairauden myötä kehittyvistä lisäsairauksista johtuva toimintakyvyn heikkeneminen ja avuntarve voidaan määritellä johtuvaksi korkeasta iästä ja näin jättää henkilö lain soveltamisalan ulkopuolelle.

Tätä esitystä on perusteltu käytettävissä olevalla rajallisella määrärahalla, minkä vuoksi jatkossa ikääntyvät henkilöt siis saisivat palvelunsa lähinnä sosiaalihuoltolain perusteella, ja tätä muutosta on perusteltu sillä, että vanhuspalvelulaki turvaa sitten taas ikääntyneiden oikeudet palveluihin. Mutta kuitenkin vanhuspalvelulaki ei sinällään turvaa esimerkiksi riittäviä resursseja vanhuspalveluihin, miten arvioitaisiin ikääntyvien vammaisten henkilöiden tai ikääntyneenä vammautuneiden henkilöiden palvelutarve ja heihin sovellettava lainsäädäntö.

Pääsääntöisesti ihmisten siirtäminen vammaispalveluista sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin heikentää heidän tilannettaan. Asumispalveluista, asunnon muutostöistä ja liikkumisen tuesta voidaan sosiaalihuoltolain nojalla periä suurempia asiakasmaksuja, ja

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

myös henkilökohtainen apu on monelle ikääntyneelle tarpeellinen palvelu kotihoidon palvelujen puutteellisuuden vuoksi, ja sen käyttäjämäärä on nopeasti kasvanut yli 65-vuotiailla. Onkin oltava huolellinen, että ikääntymisrajaus ei aiheuttaisi väliinpuotoamisia, jos henkilö ei ole oikeutettu vammaispalveluihin ja saa sosiaalihuoltolain tai vanhuspäätöslain nojalla palveluja tarpeeseen nähden liian vähän.

Arvoisa puhemies! Lopuksi korostan sitä, että vammaispalvelut on tarjottava lähipalveluina myös tämän sote-uudistuksen voimaantulon jälkeen, eli vammaispalvelut ovat niitä tarvitseville vammaisille henkilöille välttämättömiä perusoikeuksien toteutumiseksi ja arjessa pärjäämiseksi. Kristillisdemokraatit ovat johdonmukaisesti painottaneet sitä, että vammaisilla ihmisillä tulee olla omien mahdollisuuksiensa mukaan oikeus vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin, ja tämän mukaisesti vammaisjärjestökin ovat yhteisessä kannanotossaan lausuneet, että henkilökohtaisessa avussa on säilytettävä [Puhemies koputtaa] nykyinen palvelun saannin edellytys. [Puhemies: Kiitoksia!] Eli vammaisilla itsellään tulee olla mahdollisuus tähän vaikuttaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

15.17 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Tässä edellä itse asiassa edustaja Räsänen jo nosti aika paljon asioita, joista olin itsekkin ajatellut puhua. Mutta lähdän ensin liikkeelle siitä, että tätä lakia on odotettu varsin kauan, ja varmasti tässä on erinomaisen hyviäkin uudistuksia, mutta sitten on pakko ihan alkuun lähteä siitä filosofiasta, joka tämän lain esityksen sivuilla tulee esiin. Täällä tulee monessa kohtaa tällainen normaaliusperiaate ja yhdenvertaisuus, jolla ajatellaan, että kun tasapäistetään kaikki tänne saman lain sisään, niin sillä saataisiin ikään kuin yhdenvertaisuutta aikaiseksi. Tätä kohtaa haluan hivenen kritisoida, sillä joskus aikanaan, kun kehitysvammalaki on säädetty, se on säädetty nimenomaan sitä varten, että se turvaisi kehitysvammaisten ihmisten palvelut. Nyt kun meiltä se perälauta tässä laissa poistetaan, niin kyllä tietysti murhe on erityisesti niiden kehitysvammaisten osalta, jotka ovat monivammaisia ja tarvitsevat paljon palveluita, ja mielestäni tätä olisi kyllä syytä vielä ehkä tässä talossa pohtia, sillä yhdenvertaisuutta ei saada sillä, että kirjoitetaan lain sivuille, että ollaan kovasti yhdenvertaisia ja pyritään mahdollisimman suureen normaaliuteen, koska sitä se ei kuitenkaan näiden ihmisten arjessa ja elämässä ole.

Tästä oikeastaan muutamana esimerkkinä nostan muun muassa kuntouttavan päivähoiton, joka on aiemmin ollut kehitysvammalain mukaan maksutonta, kun se luodaan sinne henkilön erityishuolto-ohjelmaan. Nyt siitä tulee maksullista, koska täällä perustellaan, että on tavattoman tärkeää, että vammaisen lapsi on ikään kuin normaali ja perhe saa ne varhaiskasvatusmaksut. En tiedä, päästäänkö tällä sitten siihen yhdenvertaisuuteen.

Tämä on yksi hyvä esimerkki tästä. Toinen on aamu- ja iltapäivätoiminta, joka ei ole täällä vammaispalveluna, vaan se on jatkossa perusopetuslain alasta, ja silloin se on jälleen näille vammaisille, vammaisperheille, heidän lapsillensa, maksullista. Nyt jos ajatellaan vammaista lasta, niin hyvin usein perheille muutenkin tulee maksurasitetta: siellä voi olla lääkityksiä, siellä on terapiareissuja, siellä on paljon kontakteja sairaaloihin, kuntoutuksia ja niin edespäin. Nämä ovat olleet ehkä sellaisia kompensatioita, joita perheille on voitu antaa, mutta valitettavasti tässä esityksessä näitä ollaan poistamassa. Toivoisin kovasti, että eduskunta vielä harkitsisi, ovatko nämä sellaisia asioita, joissa nyt kannattaa edetä tähän suuntaan, ainakaan yhdenvertaisuuden nimissä.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Sitten nostan tämän työ- ja päivätoiminnan, jonka edustaja Räsänenkin aiemmin otti esiin. Tässähän tulee nyt se tilanne, että myöskin näihin kuljetut matkat tulevat maksullisiksi, eli se maksurasite ihan oikeasti on nimenomaan tänne kehitysvammaapuolelle nousemassa varsin paljon. Henkilökohtaisen avun voimavararajaus, josta on käyty paljon keskustelua viime vuosina, valitettavasti täällä säilyy, ja se on siinä mielessä ongelmallista, että nostan nyt esimerkiksi jälleen kerran sellaisen vammaisen henkilön, joka ei pysty kommunikoimaan, ei pysty kertomaan, että tarvitsee apua liikkumisessa ja syömisessä ja pukemisessa ja vessassa käynnissä ja niin edelleen. Mutta hekin tarvitsevat monasti kuitenkin sitä kodin ulkopuolista virkistystä ja sinne ehkä välillä jonkun muun ihmisen kuin sen äidin tai isän. Siltä osin tämä on ongelmallinen, jos nämä meidän kehitysvammaiset kommunikaatio-ongelmaiset, esimerkiksi nuoret, eivät pääse koskaan kotoa muualle kuin vanhempiensa kanssa. Pidän tätä hyvin huonona. Sinnehän on tuotu tämä erityisen osallisuuden tuki, joka kuitenkin on huomattavasti pienempi, eli jos henkilökohtaista apua on se 30 tuntia kuukaudessa, niin tämä erityisen osallisuuden tuki olisi nyt alkuun 10 tuntia ja se nousisi siirtymäajan jälkeen 20 tuntiin. Onko se riittävä? Mielestäni ei ole. Olisikin parempi ehkä edetä siten, että poistettaisiin henkilökohtaisesta avusta se voimavararajaus ja sillä tavalla luotaisiin myös kommunikaatiovaikeuksissa oleville kehitysvammaisille mahdollisuus vapaa-aikaan ja virkistytymiseen. Toivon, että myös tätä vielä harkitaan.

Sitten haluan nostaa täältä tällaisen uuden palvelun, joka on vammaisten lasten kodin ulkopuolinen hoito. Sinänsä on hyvä, että tuodaan lain tasolle se, että perheen tulee saada sinne kotiin kaikki mahdollinen apu, mutta joskus tilanteet ovat sellaisia perheissä ja vammaisen alaikäisen lapsen osalta, että se kotihoito ei onnistu, ja silloin tulee mahdollisuus kodin ulkopuoliseen sijoittamiseen, johonkin asumispalveluyksikköön tai ryhmäkotiyksikköön. Mutta tässä on nyt mielestäni sellainen ongelma, että nyt tässäkin on haluttu hakea yhdenvertaisuutta ja rinnastetaan tämä lastensuojelulain huostaanottopäätökseen ja peritään samanlaiset maksut. Eli käytännössä laissa maksimimäärä on yli 1 800 euroa kuukaudessa, joka vanhemmilta voidaan tähän ottaa. Nyt jos me ajatellaan näitä tilanteita, että vammaisperhe päättyy siihen, että he eivät pysty lastansa kotona hoitamaan, se on niin raskas päätös ja he ovat todennäköisimmin silloin niin uupuneita, että heillä ei ole muuta vaihtoehtoa, mutta jos me nostetaan asiakasmaksut ja maksullisuus tämmöiseen, että se voi olla melkein 2 000 euroa kuukaudessa, niin se on niin iso maksu — toki tuloihin sidottu, mutta se on niin iso maksu — että se voi vaikuttaa päätökseen, jolloin riskinä on, että he jatkavat sitä hoitoa kotona uupuen ja uupuen yhä enemmän.

Mielestäni nämä edellä mainitut asiat, maksurasitus muun muassa, on kyllä syytä perata eduskunnassa tarkoin, [Puhemies koputtaa] jotta emme tee mitään sellaista, jossa itse asiassa aiheutetaan enemmän haittaa kuin hyötyä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Essayah, olkaa hyvä.

15.24 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Vammaispalvelulakiin tehtävät muutokset ovat pääosin toki kannatettavia, mutta niin kuin täällä kollegat ovat tuoneet esille, monet vammaisjärjestöt ovat myöskin tuoneet esille huolensa, että tässä tapahtuu sellaisia muutoksia, että erityisesti näitten lakien tulkinta saattaa aiheuttaa sen, että kenties osalla palveluitten saanti heikkenee tai niitten kustannukset kasvavat.

Mistä tässä, voisi sanoa, kokonaiskuvassa on kysymys? Siitä, miten tulkitaan sosiaalihuoltolakia, vammaispalvelulakia ja kehitysvammalakia. Nämä kolme lakia ovat hyvin

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

keskeisiä, kun katsotaan, minkä lain perusteella ihminen kulloinkin saa minkäkin palvelun, ja nämä huolet nimenomaisesti liittyvät siihen, että vammaispalvelulain puolella saatavat palvelut ovat subjektiivisia oikeuksia, kun taas sosiaalihuoltolain puolella näin ei ole. Edustaja Rantanen toi minusta hyvin esille, että henki on ehkä vähän sellainen, että kun siellä sosiaalihuoltolain puolella näitä asiakasmaksuja pystytään hyvinkin eri tavalla määrittämään, niin taloudellinen paine aiheuttaa sitten kenties — toivon mukaan ei — niitä tulintoja, että katsotaan, että esimerkiksi ikääntymisrajoituksen kautta henkilön palvelut tulevatkin sosiaalihuoltolain puolelta eivätkä sieltä vammaispalvelulain puolelta. Mutta niin kuin täällä kollegat ovat tuoneet esille, huolenaiheita, joita tässä vammaisjärjestöiltä on tullut, ovat erityisesti asiakasmaksurasituksen kasvaminen, työ- ja päivätoimintaan liittyvät muutokset sekä työvalmennukseen, vapaa-ajan apuun ja sitten tähän ikääntymisrajoitukseen liittyvät kysymykset.

Tietysti nyt on erityisen tärkeää se, miten näitä asioita ruvetaan toteuttamaan siellä hyvinvointialueella, jonneka nämä palvelut siirtyvät, ja miten myöskin näitä rajankäyntejä ruvetaan sitten linjaamaan. Siitä syntyy sitten niitä käytänteitä, joitten kanssa tulevana vuotena varmasti ollaan tekemisissä. Erityisesti ajattelen, että tässä hyvinvointialueelle siirtymisessä on nyt myöskin mahdollisuuksia, ja olen tuolla omalla hyvinvointialueellani nostanut esille, voitaisiinko tässä yhteydessä tätä henkilökohtaista budjetointia lähteä myöskin miettimään, siis että henkilökohtainen budjetointi voisi olla vammaispalvelulakiin liittyvien palveluitten pohjana. Mutta tietenkin ymmärrän myöskin sen, että tässä yhteydessä, kun hyvinvointialueelle siirrytään, on paljon keskeneräisiä asioita, ja esimerkiksi sellaisilla alueilla, missä tätä kokeilua ei ole ollut, on ehkä liian paljon vaadittu, että siihen samaan syssyyn vielä tuotaisiin mukaan tämä henkilökohtainen budjetointi.

Ihan lyhyesti muutamista näistä epäkohdista vielä. Täällä nostettiin jo esille henkilökoh-
taisen avun voimavararajaus, ja tämä tuntui sillä tavalla vaikealta ymmärtää, että miksi me vaadimme vammaiselta henkilöltä ja erityisesti, voisi sanoa, kaikkein eniten apua ja tukea tarvitsevilta vammaisilta henkilöiltä sitä, että heidän tulisi pystyä toimimaan avustajansa työnantajana ja ylipäänsä ilmaisemaan se oma avuntarpeensa. Kun ajatellaan ketä tahansa meistä, niin kuinka hyvin osaamme esimerkiksi työnantajavelvollisuudet suorittaa palkka.fi tai jonkun vastaavan kautta? Useampi ihminen kyselee apua siihen, miten näistä maksuista oikein selvitään, ja jos palkkaat apuvoimia, niin mitä kautta tämä palkanmaksu tapahtuisi parhaiten — ja meillä lähdetään siitä, että vammaisten henkilöitten pitäisi tällaisessa tilanteessa olla osaavia ja pitäisi pystyä selviytymään työnantajavelvoitteista.

Toisena kohtana nostan esille tämän työ- ja päivätoiminnan ongelmallisuuden: jos se näin kehitysvammalaista poistetaan, niin kyllä se sitten vammaispalvelulakiin tulisi kirjata, koska ei voi ajatella, että kehitysvammaisilta sitten jää tämä työtoimintaa koskeva toiminta kokonaan pois. Tähän liittyy vielä sitten se, että kun tähän mennessä työtoiminnassa on maksettu työosuusrahaa, niin jos tätä työ- ja päivätoimintaa ei ole eikä työosuusrahaa siis enää makseta, sehän tarkoittaa sitä, että asiakasmaksut väistämättä nousevat, koska useimmiten on ollut niin, että tämä työosuusraha on itse asiassa määritelty sille tasolle, mikä näitten henkilöitten ruokailumaksu on ollut, eli monesti se on ollut vähän niin kuin plus miinus nolla, että sillä työosuusrahalla olet voinut sitten kattaa sitä ruokailumaksua. Tässä on minun mielestäni kysymys siitä, että heikommassa asemassa olevien henkilöitten taloudellista tilannetta heikennetään entisestäänkin.

Sitten vielä nostaisin esille tämän ikääntymisrajoituksen. Tätä toivoisin, että ministeri myöskin kommentoisi, koska tähän ehkä kaikkein eniten tuli eri vammaisjärjestöiltä sitä

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

huolta, että miten tätä aiotaan tulevaisuudessa tulkita ja erityisesti millä tavalla katsotaan joko ikääntyvän vammaisen tai ikääntyneenä vammautuvan henkilön kohdalla, onko hänellä oikeus näihin vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin vai katsotaanko näitä sosiaalihuoltolain puolelta. Sillä on iso merkitys, koska esimerkiksi kaikkien asunomuutostöiden tai kuljetuksiin liittyvien maksujen maksurasitus silloin, kun ne ovat sieltä sosiaalihuoltolain puolelta, on sille vammaiselle henkilölle aivan toinen kuin sitten vammaispalvelulain puolelta.

Tietysti sitten kaiken kaikkiaan Ihmisoikeuskeskus on kiinnittänyt huomiota siihen, että tämän ikääntymisrajoituksen kohdalla tämä asia tulee perustuslain mukaan myöskin katsoa. Viime kaudellakin, kun tätä lakia oltiin tekemässä, tämä nostatti kovan keskustelun. Silloin edesmennyt Kalle Könkkölä oli tässä selvitysmiehenä, ja silloinhan tämä ikääntymisrajoitus pystyttiin torppaamaan ja katsottiin, että tämä on vastoin perustuslakia, mutta nythän Suomi on vielä sen jälkeen ratifioinut tämän vammaisyleissopimuksen. Siinä mielessä tässä ehkä toinen kysymys ministerille: miten te olette nyt katsoneet tätä asiaa perustuslainäkökulmasta? Ilmeisesti tämä on menossakin sitten perustuslakivaliokuntaan katsottavaksi, todennäköisesti juurikin tästä syystä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Koponen, Noora, olkaa hyvä.

15.31 Noora Koponen vihr: Arvoisa puhemies! Vammaispalvelulaki on historiallinen uudistus, kuten tässä edellä on kuultu, mutta se jättää kyllä vielä toivomisen varaa. Vihreät ovat ajaneet vammaispalvelulain uudistusta pitkään, ja nyt se on viimein annettu eduskunnan käsiteltäväksi. Tätä uudistustahan on yritetty koeponnistaa jo edellisinä hallituskausina, mutta se on lopulta kaatunut ja jäänyt joka kerta toteutumatta. Myös nyt olemme tilanteessa, jossa uudistuksen käsittely alkaa verrattain myöhään hallituskautta ajatellen, mutta ymmärrän toki, että kausi on ollut poikkeuksellinen ja priorisointia sekä kriittistä, akuuttia lainsäätämistä vaativaa lainsäädäntöä on jouduttu tekemään muiden budjettilakien säätämisen ohella.

Arvoisa puhemies! Vammaisen lapsen äitinä minä laitan toivoni ja sydämeni tähän lakiin. Minä toivon, että se olisi Nuutille hyvä ja että sen myötä hänen elämänsä voisi olla hyvä.

Me olemme jokainen täällä eläneet nyt kuluneet viime vuodet elämää, jota vammaisen ihminen elää joka päivä. Elämää, joka on vammaisen ihmisen arkea, ja elämää, jossa ei ole mahdollisuutta valita ja elää elämää, jossa yhteiskunta ei sanelisi sitä, mitkä sinun oikeutesi vaikkapa liikkumisen tai läheisten näkemisen suhteen ovat.

Koronapandemiasta ei ole paljonkaan hyvää sanottavaa, eikä tämäkään sitä suoranaisesti ole, mutta silti se tarjoaa jokaiselle meistä paremmin kuin ehkä mikään muu aiemmin mahdollisuuden ymmärtää oman kokemuksemme kautta sen, mitä elämä on, kun et voi itse päättää, kun et voikaan itse valita, et voikaan itse hallita tai rakentaa omia suunnitelmia ja unelmia. Me katsoimme jokainen rintaa puristaen niitä kuvia mediassa, joissa puoliso ei päässyt tapaamaan ikääntyntä hoivakodissa asuvaa puolisoaan. Me protestoimme voimakkaasti sitä, että menetimme ansiotuloja, ahdistuimme yksinäisyydestä, jouduimme jättämään työstä pois hoitamaan lasta kotiin tai podimme suunnatonta ikävää, kun aiemmin itsestäänselvästi emme voineetkaan enää tavata meille rakkaita ihmisiä.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Arvoisa puhemies! Vammaisen ihmisen elämässä on enemmän sääntö kuin poikkeus se, että yhteiskunta asettaa rajoitteita sille, mitkä sinun oikeutesi ovat vaikkapa liikkumisen suhteen tai vuorovaikutuksen suhteen. 18 vapaa-ajan matkaa kuukaudessa, siis yhteensä yhdeksän kertaa kuukauden aikana, olet oikeutettu liikkumaan kodin ulkopuolelle, ellei kyseessä ole työ- tai opintomatka. Tämä on enemmän sääntö kuin poikkeus vammaisen henkilön elämässä. Selviäisimmekö me siitä, että elämämme olisi tätä aina? Selviäisitkö sinä tai minä?

Vammaispalvelulaki tarvitaan, jotta rajoitteita ja osallisuuden toteutumisen haasteita saataisiin ihan oikeasti purettua. Olen käynyt aktiivista keskustelua lain sisällöstä pitkin hallituskautta. Monta huolta on tullut hallituksen uudessa esityksessä korjattua — kiitos siitä — mutta paljon parannettavaakin meille vielä jää. Laki on yksi tärkeimmistä työkaluista siihen, että YK:n vammaissopimuksessa määritellyt oikeudet toimeenpannaan.

On historiallista, että tuettu päätöksenteko mainitaan ensimmäistä kertaa Suomen lainsäädännössä, ja tämä vahvistaa jokaisen vammaisen osallisuutta ja itsemääräämisoikeutta.

Autismikirjon ihmisten kannalta tärkeää on, että vammaisen henkilön määritelmä muuttuu niin, että laissa sosiaalinen ja aisteihin liittyvä toimintarajoite on lisätty soveltamisalaan. Tämä ei esitystä viilatessa kuitenkaan ollut itsestäänselvyys, ja kiitän myös siitä, että nyt se siellä on.

Myöskään ydinperhe ei ole nykyaikana enää itsestäänselvyys. Vuoroasuminen, jossa lapsella on useampi kuin yksi koti, on yleistynyt. Nyt ehdotetaan, että lakiin otettaisiin mukaan uutena palveluna esteettömän asumisen tuki lapsen virallisen asuinpaikan lisäksi myös toisen vanhemman asuntoon. Hyvinvointialueet voivat myöntää tukea esteettömyyteen, kuten asunnon muutostöihin, välineisiin ja muihin teknisiin ratkaisuihin. Myös tämä muutos on hyvä asia.

Vaikka laissa otetaan tärkeitä edistysaskeleita vammaisten ihmisten osallisuuden ja oikeuksien parantamiseksi, jää siihen vielä korjattavaa esimerkiksi erityistä tukea tarvitsevien lasten, nuorten ja aikuisten osalta. Olen harmissani muun muassa siitä, että osa palveluista siirtyy maksullisiksi, kuten erityishuoltona järjestetty maksuton aamu- ja iltapäivätoiminta, ja tämä koskee myös laitosasumista ja kuljetuspalveluita. On hyvä muistaa, että erityislasten vanhemmat ovat usein jo valmiiksi taloudellisessa ahdingossa, eikä tämä tule suoranaisesti helpottamaan heidän arkeaan, ja siksi mietin tässä kohtaa, lisääkö laki näiden lasten ja heidän perheidensä osalta yhdenvertaisuutta riittävästi.

Myös henkilökohtaisen avun pykälä, niin sanottu voimavararajaus, johon edellisetkin puhujat tässä viittasivat: vaikkakin tämän sanoitusta on nyt pohjassa muutettu, on se yhä sisällöltään ongelmallinen. Saadakseen henkilökohtaista apua henkilön on kyettävä kommunikoimaan avuntarpeensa selkeästi. Tämä jättää avun ulkopuolelle heidät, jotka tarvitsevat kaikkein eniten apua ja tukea ja jotka ovat vaarassa syrjäytyä. Tätä ongelmaa yritetään nyt paikata erityisen tuen muodolla, ja onneksi sitä on nyt vahvistettu hieman. En silti näe, että tämä kokonaan korvaisi oikeuden henkilökohtaiseen apuun. Ei ole ihan niin, että henkilökohtaisen avun ulkopuolelle jäävät olisivat kaikki sillä tavalla toimintakykyisesti rajoittuneita arjessaan tai asuisivat laitoksessa, että he eivät tarvitsisi tällaista apua pystyäkseen toimimaan aktiivisina ihmisinä yhteiskunnassa. Heidän joukossaan on valtavasti ihmisiä, joiden erilainen kommunikointitapa rajaa heitä tämän tukimuodon piiristä pois mutta jotka olisivat kykeneviä ja halukkaita elämään osana yhteiskuntaa. Meillä on fyysisiä ramppveja ja liuskoja jo rakenteilla, ja niitä on toteutettu. Olisiko seuraavaksi myös kommunikaatio-ramppien vuoro?

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Arvoisa puhemies! Olimme neljä vuotta sitten tilanteessa, jossa lakia ei ollut, ja on tärkeää, että tämä laki nyt vihdoinkin saadaan, mutta onnistuneena sitä ei voi pitää silloin, jos lopputuloksena yhdenvertaisuus ei lisäännä vaan jättää heikoimpia syrjään. Siksi toivon, että toimitaan nyt yhdessä sen eteen, että niin ei käy ja tästä laista tulee hyvä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Och sedan ledamot Rehn-Kivi, var vänlig.

15.39 Veronica Rehn-Kivi r: Värderade talman! I dag kan vi äntligen ta del av förslaget till ny funktionshindersservicelag, en riktig långkörare som vi väntat på länge och som beretts under två olika regeringsperioder. Den här lagen ska ersätta den gamla lagen om service och stöd på grund av handikapp, och målet är att stärka de subjektiva rättigheterna och ett brett tjänsteutbud för personer med någon form av funktionsnedsättning.

Diagnosen ska inte längre bestämma tillgången till service, utan det individuella behovet. Det här betyder att oberoende om du har en intellektuell funktionsnedsättning, hörsel-skada eller till exempel en synnedsättning är du berättigad att få det stöd du själv behöver i olika livsskeden. Det här är en mycket välkommen förbättring.

Arvoisa puhemies! Lain tarkoituksena on toteuttaa vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa sekä ehkäistä ja poistaa niiden toteutumisen esteitä. Lisäksi lain tarkoituksena on tukea itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista sekä turvata yksilöllisen tarpeen ja edun mukaiset riittävät ja laadultaan hyvät palvelut. Nämä tavoitteet ovat tervetulleita ja välttämättömiä. Lakiesityksen mukaan vammaisella henkilöllä on oikeus saada henkilökohtaista apua päivittäisiin toimiin, kuten työhön, opiskeluun tai vapaa-ajan toimintaan. Näin kuitenkin vain, jos hän itse osaa ilmaista tahtoaan näihin, mikä on ongelmallista eikä välttämättä toteuta yhdenvertaisuutta.

Värderade talman! Mycket av det som nu föreslås i det nya lagförslaget fungerar i många fall redan i praktiken, men i fråga om barn med något slag av handikapp har den nuvarande lagen inte tillräckligt tagit i beaktande barnens och familjernas behov. Till exempel barn med neuropsykiatriska syndrom eller andra kognitiva utmaningar har ofta blivit utanför handikappservicen. I det här fallet har specialomsorgen bättre kunnat emotse familjernas behov.

I synnerhet i familjer med barn med intellektuell funktionsnedsättning är vardagen mycket utmanande, och möjligheten att få information om olika stödformer, och sedan också få servicen, kräver stor aktivitet av föräldrarna.

Arvoisa puhemies! Uuden lain selitystekstissä todetaankin, että vammaisten lasten ja nuorten ja heidän perheidensä suurin haaste on vanhempien jaksaminen ja perheen arjen sujuminen. Perheiden tuen tarve vaihtelee kunkin perheen yksilöllisen tilanteen sekä lapsen vamman tai sairauden tilan mukaan. Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen siten, että perhe voi elää perheenä haluamallaan tavalla itse asettamiensa tavoitteiden ja toiveiden mukaan, on haasteellista. Vanhemmat kokevat palveluita koskevan lainsäädännön vaikeaselkoisena ja palvelujärjestelmän monimutkaisena sekä monessa kohdin joustamattomana palveluita suunniteltaessa ja järjestettäessä.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Vammaisen lapsen tilanteeseen liittyy useita terveydenhuollon, kuntoutuksen, sosiaali-toimen ja Kelan toimijoita sekä varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen toimijoita. Kokonaisvastuu vammaisen lapsen palveluiden ja tuen kokonaisuudesta puuttuu usein. Tuen ja palveluiden saaminen ja lakien tulkintakäytännöt vaihtelevat eri puolilla maata. Palveluita koskevat päätökset koetaan usein lyhytkestoisiksi ja joustamattomiksi elämän muutostilanteissa.

Kokemukseni perusteella voin helposti allekirjoittaa tämän kaiken ja siksi toivon, että uusi laki ja uudet hyvinvointialueet helpottavat perheiden tilannetta ja tiedottavat heille aktiivisesti erilaisista tuki- ja palvelumuodoista.

Erilaisten apuvälineiden saaminen on toistaiseksi ollut vaikeaa ja kestänyt liian kauan, luultavasti johtuen suurelta osin HUS Apuvälinekeskuksen resurssipulasta. Nykytilanteessa vammaisen lapsi voi joutua odottamaan uutta pyörätuolia tai muuta apuvälinettä niin kauan, että se voi olla liian pieni, kun se vihdoinkin voidaan ottaa käyttöön. Tämän osalta uuden lain ja hyvinvointialueiden pitäisi pystyä parantamaan tilannetta.

Värderade talman! De mångprofessionella svenskspråkiga expertteamen som i dag har fungerat inom Kärkulla samkommun ska kunna fortsätta sitt viktiga arbete för personer med intellektuell funktionsnedsättnings över välfärdsområdesgränserna. Det är viktigt att de samarbetsavtal som social- och hälsovårdslagen säger att ska ingås mellan de tvåspråkiga välfärdsområdena också görs upp så att stödet och vården för de som behöver det kan fortsätta.

Ett viktigt syfte med propositionen är att främja rätten för personer med funktionsnedsättning till boende som motsvarar deras individuella behov. Stödet som ges för ett barn så att det kan vårdas och bo i det egna hemmet är av yttersta vikt. Träning för familjen, kortvarig omsorg för att avlasta föräldrarna och dagverksamhet är viktiga punkter i lagen.

Lagen om funktionshinderservice föreslår att servicen i huvudsak ska vara avgiftsfri enligt lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården, på samma sätt som det är nu. I planen för de offentliga finanserna har 22 miljoner euro reserverats för genomförandet av reformen av funktionshinderservicen från och med 2023, samtidigt då de nya välfärdsområdenas verksamhet startar där. Reformer förutsätter att personalen ökar med uppskattningsvis 600—700 årsverken.

Vi får hoppas att allt det som nu i denna lag utlovas till personer med olika former av funktionsnedsättning också kan förverkligas i ett läge då både personalsituationen och finansieringen står inför stora utmaningar. — Tack.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia, tack. — Nyt tälle asialle tässä vaiheessa varattu aika näyttää päättyvän, joten ministeri Lindén, kolme minuuttia, ja sen jälkeen siirrytään seuraavaan asiaan.

15.45 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Tein huolellisia muistiinpanoja teidän arvokkaista puheenvuoroistanne. Ymmärrän lähetekeskustelun niin, että se suuntautuu pääasiassa tietenkin valiokuntakäsittelyyn, mutta ihan siinäkin mielessä nämä ovat itselleni arvokkaita, koska aika pian tapahtuu itselläni siirto valiokuntajäseneksi, jolloin olen siinä roolissa niitä käsittelemässä. — Tämä nyt ei ollut varsinainen osa vastausta, mutta halusin sen tässä erityisesti vielä mainita.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Siellä nousi muutama yleinen kysymys. Otan tämän ikääntymisasian: Tässähän oli hyvin laaja lausuntokierros, niin kuin kaikki tiedätte. Tässä oli myös sata erillistä tilaisuutta, joissa näitä asioita pohdittiin, ja yli 200 lausuntoa ja pitkä prosessi kaiken kaikkiaan. On ymmärrettävää, että nostitte tässä esille juuri niitä kysymyksiä, joita lausuntokierroksella on tullut eri vammaisryhmien keskuudesta esille nostettua. Tämän ikääntymiskysymyksen näen itse — kun kysyttiin ihan ministerin henkilökohtaista näkemystä — niin, että vaikka ratkaisun pitää lopulta aina olla yksilöllinen ja suhteessa siihen, mikä on se toimintaympäristö, ihan niin kuin tuossa esittelypuheenvuorossani totesin, niin jos jollakin tavalla kaavamaisesti tätä haluaisi kuvata, tilanteenhan pitäisi mennä näin: jos meillä on nuori tai keski-ikäinen henkilö, joka on vammainen, niin kun hän ikääntyy, eihän hän lakkaa olemasta vammainen täytettyään 65 tai 70 vuotta, vaan hän on edelleen vammainen, ja tässä mielessä häntä pitää tämän lain mukaan käsitelläkin vammaisena, ja siitä olen itse lähtenyt, että se on oikea tulkinta.

Sitten jos katsomme toisinpäin, että katsomme ikääntyneitä ihmisiä, vaikka jonkun ikärajan ylittäneitä ihmisiä, niin heillähän tapahtuu niin, niin kuin kaikki tiedämme, että ihmisen ikääntymisen myötä aistit ja toimintakyky heikkenevät. Vaikka se on yksilöllistä ja vaihtelevaa, se on normaalia ikääntymistä, se ei tee ihmisestä vammaista. Mutta ikääntyntykin ihminen voi tulla vammaiseksi, hän voi saada sellaisen toimintakykyä vakavasti haittaavan tilan, että hänet tämän lain mukaan pitää arvioida vammaiseksi.

Niin kuin tässä usein on todettu, tulkinnot tulevat nyt olemaan erittäin tärkeitä tässä. Olen aikanaan itse ollut sellaisessa työroolissa, jossa tehtäväni oli valvoa ei vain terveydenhuoltoa vaan myös sosiaalipalveluja, ja näin sen valtavan kirjon, mikä kunnissa oli eri käytännöissä. Siinä mielessä uskon, että hyvinvointialueet, joita meillä on sitten harvempia ja joissa on sitten osaaminen suurempaa, pystyvät tässä ehkä — toivon mukaan pystyvät — parempaan kuin kunnat ovat aikanaan pystyneet.

Sitten tämä voimavararajaus: Olin monessa keskustelussa, jossa tätä käytiin huolella läpi. Itse olen sillä tavalla optimisti, että näen, että tuo 14 §:n tuettu päätöksenteko voi itse asiassa olla yksi keino, [Puhemies koputtaa] jolla me voimme sitten henkilökohtaisen avun arvioinnissa auttaa vammaista henkilöä niin, että tässä suhteessa saamme parannusaskelen aikaiseksi. Eli vaikka voimavarat ovat hyvin hyvin rajalliset, niin tuettua päätöksentekoa käyttämällä voimme sitten päästä parempaan tilanteeseen kuin esimerkiksi nyt. — Tässä lyhyesti.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.48.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 19.04.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 4 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Pitko, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

19.04 **Jenni Pitko vihr:** Arvoisa puhemies! On todella merkittävää, että vammaispalvelulakia päivitetään vihdoin. Tällä uudistuksella on paljon hyviä vaikutuksia.

Tällä lailla parannetaan monien vammaisten ihmisten mahdollisuutta saada tarvitsemaansa palveluita. Lakiuudistuksen myötä oikeus ja mahdollisuus saada palveluita irroteetaan henkilön diagnoosista. Tulevaisuudessa oikeus palveluun määrittyy toimintakyvyn perusteella.

Tämä vammaispalvelulain uudistus on kauan kaivattu, ja on hyvä, että se meillä on nyt käsittelyssä. On kuitenkin todettava, että tämä laki jättää myös paljon parannettavaa edelleen. Näitä tarpeita kuulumme hyvin aikaisemmissa puheenvuoroissa, kun ennen käsittelyn keskeytystä siitä keskustelimme. Suuri haastehan tässä on se, että kustannusten nousua tämän lain myötä ei oteta huomioon tai sitä ei hyväksytä. Tämä tarkoittaa sitten tosiasiallisesti sitä, että kaikkia niitä tarpeellisia parannuksia vammaisten ihmisten oikeuksiin ei välttämättä pystytä toteuttamaan. Myös muun muassa Invalidiliitto on huomauttanut, että tätä lakia tulisi muokata eduskuntakäsittelyssä selkeämmäksi, tarkkarajaisemmaksi ja täsmällisemmäksi.

Haluan nostaa yksittäisenä parannuksena esille tästä esityksestä tuetun päätöksenteon. Se tuotaisiin nyt ensimmäistä kertaa Suomen lainsäädäntöön. On todella arvokasta, että myös heille, jotka tarvitsevat enemmän tukea jokapäiväisessä elämässään, tuodaan mahdollisuus paremmin päättää omista asioistaan. Silloin, kun tämä edellyttää tukea, sitä on tarjolla ja saatavissa. Tämä vahvistaa vammaisten ihmisten itsemääräämisoikeutta. Me tiedämme sen, että vammaisten ja vammaisten lasten perheiden on nähtävä varsin kohtuuton vaiva saadakseen heille kuuluvat palvelut.

Toivottavasti myös tuleva, ensi kevään eduskuntavaalien jälkeen tuleva hallitus ottaa vammaisten palveluiden ja itsemääräämisoikeuden kehittämisen omakseen, sillä korjattavaa riittää vielä, jotta voimme turvata vammaisten ihmisten ihmisoikeuksien toteutumisen. Tiedämme, että vammaispalvelulain lisäksi todella iso kirjo lakeja vaikuttaa vammaisten ihmisten oikeuksiin. Muun muassa rakennetun ympäristön esteettömyys on edellytys monen vammaisen ihmisen itsenäiselle elämälle. Selkokieli esimerkiksi viranomaisviestinnässä voi mahdollistaa jollekin vammaiselle ihmiselle itsenäisen asioinnin. Vammaisten kuljetukset, osatyökykyisten palkkausasiat, vammaisten lasten ja nuorten harrastamisen mahdollistaminen, asumisen laatuksiteerit, käytännöt näissä asumisyksiköissä — näistä kaikista kuuluu palautetta, että ne eivät vielä meillä toimi niin kuin niiden pitäisi vammaisten ihmisten oikeuksien turvaamiseksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Tanus poissa. — Edustaja Myllykoski, olkaa hyvä.

19.07 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa herra puhemies! Ehkä tänään tämä on toinen pitkään odotettu lainsäädäntö, mutta odotus on palkittu. Täytyy sanoa, että korjattavaa vielä jää, kuten tuossa edellä edustaja Pitkokin totesi, mutta kuitenkin esityksen keskeinen sisältö on, että ehdotetaan säädettäväksi uusi vammaispalvelulaki, joka sisältää säännökset vammaisille henkilöille järjestettävistä sosiaalihuollon erityispalveluista.

Lähes kaikkiin uuden lain mukaisiin palveluihin olisi subjektiivinen oikeus, jotta jokainen vammaisen henkilö voisi saada yksilöllisen tarpeensa mukaisia palveluita. Oikeus palveluihin määräytyisi tarpeen, ei diagnoosin, perusteella. Palvelut säilyisivät edelleen pääosin maksuttomina, joskin palaan tuossa myöhemmin siihen.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Täysin uusia palveluita olisivat erityinen osallisuuden tuki ja tuettu päätöksenteko, mikä on erityisen tärkeää. Uuden lain perusteella voisi saada myös valmennusta, henkilökohtaista apua, vaativaa moniammatillista tukea, asumisen tukea, lapsen asumisen tukea, esteettömän asumisen tukea, lyhytaikaista huolenpitoa ja päivätoimintaa sekä taloudellista tukea välineiden ja teknisten ratkaisujen hankkimiseen.

Vasemmisto on tyytyväinen tästä vammaispalvelulain kokonaisuudistuksesta. Tavoitteenamme on ollut yhdenvertainen, tasa-arvoinen, oikeudenmukainen, saavutettava ja esteetön Suomi, jossa kaikille vammaisillekin taataan inhimillinen toimeentulo ja heidän tarvitsemansa palvelut. Se, että tässä kokonaisuudessa nyt edetään, on vasemmistoliitolle erityisen merkittävä asia.

Kuitenkin täytyy todeta, että, oletettavasti ja todennäköisestikin, asiakasmaksujen nouseminen huolettaa. Täällä aiemmin ensimmäisellä kierroksella edustajat Räsänen ja Rantanen erittäin hyvin kuvasivat, mihinkä tämä tulee johtamaan, ja en lähde toistamaan niitä mainioita puheenvuoroja, joissa havaittiin, mitä tällä voi olla tai tulee olemaan seurauksia. Sen maksurasituksen taakan arvioimiseksi toivoisin, että valiokuntakäsittelyssä kuulisitte sellaisia asiantuntijoita, jotka pystyvät kertomaan, mitä on tapahtumassa. Toistan vielä, ottaen huomioon, mitä edustaja Räsänenkin tässä yhteydessä toi esille, että on tärkeää, että nyt valiokunta tekee työnsä todella huolella, jotta voidaan välttää turhien sattumusten tuleminen eteen. — Arvoisa puhemies, kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kivelä, olkaa hyvä.

19.10 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! On hienoa, että vammaispalvelulain kokonaisuudistus on nyt saatu vihdoin eduskuntaan. Se vie meitä toteutuessaan kohti yhdenvertaisempaa Suomea. Uudistuksen keskiössä on muun muassa vammaisten itsemääräämisoikeuden ja osallisuuden parantaminen sekä yhdenvertaisuuden lisääminen. Olennaista on myös se, että jokaiselle henkilölle tarjotaan riittävät ja laadukkaat palvelut. Täysin uusia palveluita ovat erityinen osallisuuden tuki ja tuettu päätöksenteko. Nämä ovat hienoja lisäyksiä, joilla vahvistetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä ja arkeensa sekä tuetaan vammaisten mahdollisuuksia yhteydenpitoon ja itsensä toteuttamiseen.

On kuitenkin pidettävä huolta siitä, että erityinen osallisuuden tuki on tarpeeksi vahva ja riittävä tukimuoto heille, jotka tarvitsevat osallisuuden toteutumiseen kaikkein eniten apua ja jotka jäävät henkilökohtaisen avun ulkopuolelle.

Lain uudistuksessa huolta on aiheuttanut myös työ- ja päivätoiminnan rajaaminen. Esimerkiksi Kehitysvammaliitto vaatii, että päivätoiminta tulisi jatkossakin myöntää yksilöllisen tarpeen mukaan, ja lisäksi myös minä haluan nostaa esiin huolen siitä, että myös vammaisten vanhusten tulee saada asianmukaisia palveluita eikä jäädä väliinpuotoajaksi vammaispalvelulain ja vanhuspalvelulain väliin.

Arvoisa puhemies! Me vasemmistossa näemme, että kaikilla tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet opiskella, työskennellä, saada erilaisia palveluita sekä olla osallisena itseä koskevassa päätöksenteossa. Näitä tavoitteita kohden olemme nyt toivottavasti menossa tämän vammaispalvelulain kokonaisuudistuksen myötä. Lain toteuttamista ja palveluiden laatua on kuitenkin seurattava nyt tarkasti koko Suomessa, jotta voidaan varmistua siitä, että tämän lain tarkoitus toteutuu sitten myös oikeasti ja tarkoituksenmukaisesti, ja nostankin tässä esiin, että esimerkiksi Invalidiliitto on esittänyt lain toteutumisen seurantaryh-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

män perustamista. On myös pidettävä huolta siitä, että kaikilla lain piiriin kuuluvilla on taloudellinen mahdollisuus hyötyä palveluista pitämällä asiakasmaksut kohtuullisina. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kinnunen, Mikko, olkaa hyvä.

19.13 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Olen iloinen siitä, että tämä pitkään valmisteltu vammaispalvelulain kokonaisuudistus on nyt saapunut tänne eduskuntaan. Sain työskennellä kansanopistossa kehitysvammaisten nuorten kanssa yli 20 vuotta. Erilaiset säädökset ja palvelujen hakemisen byrokraattisuus rasittivat heitä ja heidän perheitään. Kun nuoret tulivat oppilaitokseen eri puolilta ja alueilta, törmäsin siihen, että lakeja tulkittiin eri alueilla eri tavalla.

On erittäin tärkeää, että tämä kokonaisuutta katsova uudistus saadaan viedyksi maaliin — tästä kiitos hallitukselle ja myös edellisille hallituksille, joiden valmistelutyölle nyt toteutettava lainsäädäntö osin pohjautuu. Uudistamisen tarve on ollut pitkään tiedossa. Keskeiset lait ovat auttamatta vanhentuneet. Vammaispalvelulaki on vuodelta 1987, ja kehitysvammalaki on vuodelta 1977.

Hallituksen esityksessä säädetään nyt kokonaan uusi vammaispalvelulaki, joka pitää sisällään myös kehitysvammaisten erityislainsäädännön. Uusi laki sisältää säännökset vammaisille henkilöille järjestettävistä sosiaalihuollon erityispalveluista. Hyvinvointialueet ryhtyvät palvelun järjestäjinä toteuttamaan uutta lakia ensi vuoden alusta. Näen mahdollisuutena sen, että palveluihin saadaan yhdenmukaisuutta, ja toivonkin, että hyvät käytännöt leviävät eri puolille alueita ja koko Suomea. Vammaisjärjestöillä on toki ollut huolia eri lakien tulkinnasta, ja tässä uudessakin kokonaisuudessa on tärkeää, että talouden kiristyessä lakeja ei tulkita vammaisten kohdalla aikaisempaa tiukemmin.

Arvoisa puhemies! Kuten hallitusohjelmassa todetaan, yhdenvertaisuus ei nykyisellään aina toteudu vammaisten kohdalla, vaikka tilanne on monilta osin parantunut. Tämän mittavan lakiuudistuksen tavoitteena on lisätä vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumisen toteutumista yhteiskunnassa. Tavoitteena on myös turvata vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen ja edun mukaiset riittävät ja laadultaan hyvät palvelut. On tärkeää saada pitää yhteyttä ja osallistua yhteiseen toimintaan omassa elinympäristössä. Lakiuudistuksessa on laaja palveluiden valikoima, jolla edellä mainittuja hyviä tavoitteita edistetään. Tarkoituksena on, että jokainen vammaisen henkilö voi saada omia, yksilöllisiä tarpeitaan vastaavan palvelujen kokonaisuuden.

Eri sidosryhmiä on kuultu hyvin laajasti tätä lakia valmisteltaessa. Vuonna 2021 järjestettiin peräti sata kuulemistilaisuutta, työkokousta ja keskustelua. Lausuntoja lakia varten annettiin yhteensä 223, mikä osaltaan kertoo asian tärkeydestä.

Arvoisa puhemies! On arvokasta, että jokainen voi yhdenvertaisesti vammoistaan tai rajoitteistaan huolimatta osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. Osallistuminen ja osallisuus tuovat hyvinvointia. Tämä esitys sisältää uutena palveluna erityisen osallisuuden tuen. Tämän tuen tarkoitus olisi turvata mahdollisuus osallisuuteen myös niille vammaisille henkilöille, joilla osallisuuden toteutuminen edellyttää aivan erityisen paljon tukea. Se olisi yksilöllistä tukea vammaisen henkilön omista tarpeista käsin. Tuen avulla voisi tehdä itselleen mieluisia osallisuutta edistäviä asioita. Toinen uusi palvelu on tuettu päätöksenteko. Vammaisella henkilöllä olisi oikeus saada erillisenä palveluna tukea päätök-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

sentekoonsa, jos hän tarvitsee tukea omassa elämässään merkittävien päätösten tekemiseen. Tämä lisäisi merkittävästi vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon.

Arvoisa puhemies! Tämän mittaluokan lakiuudistus ei välttämättä tule kerralla täydellisen valmiiksi. Joka tapauksessa tarvitsemme huolellisen valiokuntakäsittelyn. On varauduttava myös siihen, että lakiin pitää tehdä tarvittaessa korjaussarjoja, kuten moneen laajaan uudistukseen kokemusten seurannan ja arvioinnin perusteella on tarve tehdä. Jatkosakin on keskeistä jatkaa kentän kuuntelua ja tarttua selkeisiin epäkohtiin, mikäli niitä ilmenee, ettei kukaan putoa väliin tai jää palvelujen ulkopuolelle.

Perustuslakivaliokunnassa käymme läpi, ovatko lain ehdotukset tasapainossa perusoikeuksien kanssa. Tehdään yhdessä tästä tärkeästä laista toimiva, sillä ajatuksella, että jokainen on arvokas. [Mikko Lundén: Näin tehdään! — Leena Meri: Hyvä!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kyllönen poissa. Edustaja Nurminen poissa. — Edustaja Kiviranta, olkaa hyvä.

19.20 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! On erinomaisen tärkeää, että kaikki hyvinvointialueet ottavat organisaatiossaan ja toiminnassaan erityisesti huomioon vammais- ja palvelujen järjestämisen ja niiden järjestämisen nimenomaan vammaisten tarpeet tähänastista paremmin huomioon ottaen. Hyvinvointialueilla on leveämmät hartiat kuin tähän asti palvelut järjestäneillä kunnilla ja erityishuoltopiireillä, ja odotukset ovat erittäin suuret. Kysymys on yhdenvertaisuudesta ja osallisuudesta.

Hyvinvointialueilla on velvollisuus varmistaa, että palvelut toteutetaan sisällöltään, laadultaan, määrältään ja tuottamistavaltaan vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen ja edun mukaisina. Tärkeää on myös palvelujen maksuttomuus, joka on ensisijainen tavoite.

Itse olen erityisesti ollut mukana viittomakielisten aseman parantamista koskevissa organisaatioissa. On erittäin tärkeää, että viittomakieliset voisivat toimia omalla kielellään kaikissa yhteyksissä, erityisesti viranomaisissa. Viittomakielisiä tulkkeja on edelleen liian vähän käytettävissä. Tärkeää on myös, että vammaisen henkilön perheenjäsenille ja muille läheisille järjestetään viittomakielen opetusta, vaihtoehtoisten kommunikaatiokeinojen käytön ohjausta ja valmennusta vammaisen henkilön elämän muutostilanteiden tukemiseksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Sjöblom, olkaa hyvä.

19.22 Ruut Sjöblom kok: Arvoisa puhemies! Itsenäinen elämä, itsemääräämisoikeus, yhdenvertaisuus sekä osallisuus ja osallistuminen yhteiskuntaan ja sen toimintaan ovat kaikki hyvän elämän peruspilareita. Näihin tavoitteisiin päästään, kun kunkin henkilön yksilölliset tarpeet ja toiveet otetaan parhain mahdollisin keinoin huomioon. Erityisen tärkeää tämä ihmisen kokonaisvaltainen huomioiminen on silloin, kun henkilöllä on vamma tai rajoite, joka vaikuttaa hänen elämäänsä ja osallistumismahdollisuuksiinsa. Myös kansainväliset sopimukset, kuten YK:n vammaissopimus, edellyttävät, että kunkin vammaisen henkilön yksilölliset tarpeet huomioon ottaen palveluita ja vaihtoehtoja on oltava saatavilla.

Kaikilla on oikeus hyvään elämään. Tämä hallituksen esitys parantaa osaltaan monta kipukohtaa, mutta kuten täällä on jo moni tuonut kriittisiä kohtia esiin, haluan osaltani vielä nostaa muutamia Kehitysvammaliiton esittämiä huolia ja huomioita lakiin liittyen. Esimer-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

kiksi jatkossakin päivätoimintaa pitäisi myöntää yksilöllisen tarpeen mukaan ilman kategorisia rajoituksia. Lisäksi Kehitysvammaliitto on ilmaissut huolensa asiakasmaksujen noususta. Nämä esimerkkeinä. Kehitysvammaliitolla oli useita huomioita tähän lakiin. Myös Invalidiliitto on pitänyt toivottavana, että laki hyväksytään, mutta useita täsmennyksiä tarvitaan. He korostavat, että ketään ei saa jättää palveluiden ulkopuolelle ja jokaisen pitää saada omiin tarpeisiinsa sopivat palvelut. Toivonkin, että nämä liittojen huolet ja näkemykset otetaan huomioon huolellisesti sitten valiokuntakäsittelyssä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen, Hanna, olkaa hyvä.

19.23 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Olemme täällä käsittelemässä vammaispalvelulakia. Tämä laki on tärkeä osa, kun Suomi toteuttaa YK:n vammaissopimuksen tavoitteita.

Täällä on keskustelussa nostettu esiin sitä, kuinka tarpeellinen tämä lakiuudistus on, ja nostettu esiin sitä, kuinka tämän tavoitteena on mahdollistaa kaikille ihmisille erilaisista rajoitteista huolimatta täysivaltainen mahdollisuus osallistua yhdenvertaisesti erilaisiin toimintoihin. Lakiuudistuksen tarkoituksena on tukea vammaisen henkilön itsenäistä elämää, itsemääräämisoikeuden toteutumista, yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista. Tämän lain tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä.

Tavanomaisen elämän toimintoihin katsotaan tämän lain mukaan kuuluvan asuminen, työssä käyminen, opiskelu, osallistuminen, liikkuminen, asioiminen ja vapaa-ajan viettoon kuuluvat toiminnot. Tämän vammaislain mukaisten palvelujen ja tukitoimien järjestäminen ei jatkossa perustu diagnoosiin vaan henkilön vammasta tai sairaudesta aiheutuvaan tarpeeseen.

Tärkeä uudistus on se, että tätä lakia sovelletaan yhdenvertaisesti eri tavoin vammaisiin henkilöihin, onpa sitten kyseessä fyysinen, kognitiivinen, psyykinen, sosiaalinen tai aisteihin liittyvä toimintarajoite.

On hienoa, että tämän lain soveltamisessa huomioidaan monelta osin erityisesti lasten ja nuorten erityiset tarpeet ja pyritään turvaamaan kaikilta osin lasten ja nuorten hyvinvointi ja kehitys.

Täällä on noussut useissa puheenvuoroissa esiin myös huolia, joista muutaman tässä mainitsen. On puhuttu esimerkiksi huolesta, nouseeko tämän uudistuksen myötä sitten asiakasmaksurasitus, kun kaikilta osin tietenkin tässä uudistuksessa hyvät tavoitteet vaativat sitä, että meillä on riittävät resurssit, ja se voi muodostua sitten nyt haasteeksi, kuinka sitten todellisuudessa nämä lain velvoitteet pystytään toteuttamaan. Ja tosiaan sitten näitten asiakasmaksujen osalta pitää pitää huoli siitä ja sitä pitää seurata, että ne eivät sitten todellisuudessa estä ihmisten ja näitten vammaisten henkilöitten saamaa tukea ja palvelua, jos heillä ei ole taloudellista mahdollisuutta näistä asiakasmaksuista selviytyä.

Täällä on noussut esiin myöskin huoli, kuinka tämä laki kohtelee jatkossa ikääntyviä vammaisia ja toisaalta ikääntyneenä vammautuvia henkilöitä. Täällä ministeri vastauspuheenvuorossa [Puhemies koputtaa] korosti sitä, että tulkinnat tulevat olemaan keskeisiä jatkossa, kun näitä haasteita ja niiden toteutumista tarkastellaan.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Meri, olkaa hyvä.

19.27 **Leena Meri ps:** Kiitos, arvoisa puhemies! Meidän on hyvä muistaa, että kuka tahansa voi syntyä vamman kanssa tai vammautua tässä matkan varrella tai oma toimintakyky voi heikentyä esimerkiksi ikääntymisen vuoksi. Tästä syystä katsoisin, että tämä tulee erittäin huolellisesti nyt perustuslakivaliokunnassa ja sosiaali- ja terveysvaliokunnassa käydä läpi. En ehkä katsoisi, että tähän riittää mikään seuranta näitten asiakasmaksujen osalta, vaan nyt olisi syytä pohtia, olisiko tätä lakia syytä muuttaa, koska tämä ikääntymisrajaus kuitenkin rajaa pääsääntöisesti maksuttomien palveluiden ulkopuolelle henkilöitä, joiden palveluntarve johtuu ikääntymisen myötä seuranneesta toimintakyvyn heikkenemisestä. Tämä on erittäin merkittävä asia. Osa iäkkäistä asumispalveluiden ja liikkumisen tuen asiakkaista siirtyisi käytännössä lakiuudistuksen siirtymäajan jälkeen vammaispalveluiden käyttäjistä sosiaalihuoltolain palveluiden käyttäjiksi, mikä lisäisi merkittävästi näiltä asiakkailta perittäviä asiakasmaksuja. Tässä on yksi esimerkki, että täytyy ehdottomasti nyt tämä asia katsoa huolella. On hyvä huomata, että tämä meidän taloudellinen tilanteemme on erittäin haasteellinen ihmisille, ja se ei välttämättä nyt ihan vuosiin tule paranemaan.

Toinen asia, mitä toivoisin kaikkien aina muistavan myös siellä katsomossa, on, että kun meillä on toimintarajoitteisia tai vammaisia ihmisiä töissä, niin heille maksettaisiin asiallinen korvaus siitä työstä. Jotenkin surettua kuulla, että lähes ilmaistyönä koetaan sitä työtä tehtävän, ja ihan hyvää työtä hän he tekevät.

Kolmas asia, minkä haluan ottaa puheeksi, on ihan tällainen yleinen. Olen tässä muutamien ihmisten kanssa puhunut tästä. Itsekin eräänä päivänä olin kaupassa, ja siellä oli semmoinen nuori mies, joka käveli heikosti, ja siinä sitten muutamat ihmiset alkoivat tuijottelemaan tätä, ja jotenkin tuli semmoinen olo, että ei voi olla todellista, että jos henkilö ontuu tai puhuu jollakin tavalla, niin häntä ruvetaan tuijottamaan, että kyllä niin kuin semmoisessa asenteessa pitäisi olla. Tämä nuori poika katseli vähän kengänkulmiaan siinä, ja jos olisin päässyt hänen kanssaan vähänkin juttusille — hän oli vähän kauempana — niin olisin jotakin hänelle sanonut. Minulla oikeasti teki ihan sydäimestä pahaa, että ihmistä, jolla on liikuntarajoite, aletaan tollottamaan. Että kaikille siellä kotikatsomoissa ja muualla: Ihmisiä, joilla on jonkinlainen vamma, ei pidä millään lailla tuijottaa. Me voimme itse kukin tässä tulla vaikka kuinka höppänäksi muistisairaaksi, ja semmoista se elämä on. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen, Hanna, olkaa hyvä.

19.30 **Hanna Holopainen vihr:** Arvoisa puhemies! Edustaja Meren hyvään puheenvuoroon lisäisin myös huomion siitä, että lakipykälien lisäksi tarvitsemme laajaa ymmärrystä, syvällistä ymmärrystä, tästä yhteiskunnasta, siitä, mitä yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet, syrjimättömyys todella tarkoittavat. Niin kuin edustaja Meri hyvin kuvasi, kysymys on myös asenteista. Pykälillä ei voida niitä muuttaa, mutta meidän täytyy koko yhteiskuntana pystyä huomioimaan, kuinka mahdollistamme kaikkien ihmisten yhdenvertaisen osallistumisen. Se on ihan keskeistä.

Sitten vielä nostaisin valiokuntakäsittelyä varten evästyksenä myös yhden huomion. Tässä lakiluonnoksen käsittelyssä on paljon puhuttu niin sanotusta voimavararajauksesta, jossa on kysymys siitä, että saadakseen henkilökohtaista apua henkilön on kyettävä kommunikoimaan omasta avun tarpeestaan. Tästä on tietenkin noussut huoli tällaisista hen-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

kilöistä, joilla on kommunikaatio rajoittunutta tai on vaikeuksia siinä ympäristössä tulla kuulluksi, ettei käy niin, että sitten juuri heidän tarpeensa jäävät huomioimatta, mikä olisi erittäin traagista, koska he ovat juuri niitä kaikkein heikoimmassa asemassa olevia.

Samoin nostaisin vielä esiin valiokuntakäsittelyä varten, kun esimerkiksi Invalidiliitto on nostanut huolen siitä, että tämän uuden lain myötä termi ”vaikeavammaisuus” poistuu, ettei sitten käy sillä tavalla, että nimenomaan näitten yksittäisten vaikeasti vammaisten henkilöiden yksilöllisiin palvelutarpeisiin ei jatkossa pystyttäisi vastaamaan, mikä varmasti kuitenkin ei ole tämän lakiuudistuksen tarkoitus.

Samoin nostaisin vielä esiin sen, että Invalidiliitto on esittänyt, että vammaispalvelulain toteutumisen varmistamiseksi asetettaisiin tällainen seurantaryhmä, ja vielä niin, että seurantaryhmän jäsenenä olisi myös näitä vammaispalveluita käyttäviä henkilöitä, jotta myöskin sen osalta toteutettaisiin YK:n vammaissopimuksen edellytys vammaisten ihmisten osallistamisesta, ja ihan lämpimästi kannatan tätä Invalidiliiton esitystä. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 189/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelun. Ministeri Lindén, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.49 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tämä on tällainen viiden lakiesityksen esittelyilta osaltani, niin katsoin tarkasti, että tulee nyt varmasti oikeat puheenvuorot tässä.

Käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki sukupuolen vahvistamisesta, jossa säädettäisiin sukupuolen oikeudelliseen vahvistamiseen liittyvistä menettelyistä. Voimassa oleva laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta eli niin sanottu translaki kumottaisiin. Lisäksi ehdotetaan muutoksia useisiin muihin lakeihin. Esitys perustuu hallitusohjelmaan. [Leena Meren välihuuto]

Keskeinen uudistus lakihankkeessa olisi, että sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen eriytettäisiin lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidoista eikä sukupuolen vahvistamisen

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

edellytyksenä olisi jatkossa lääketieteellistä selvitystä tai diagnoosia transsukupuolisuudesta. Voimassa olevassa laissa oleva vaatimus lisääntymiskyvttömyydestä poistettaisiin.

Henkilö voitaisiin vahvistaa kuuluvaksi toiseen sukupuoleen kuin mihin hänet on väestötietojärjestelmään merkitty, jos hän esittää selvityksen siitä, että hän pysyvästi kokee kuuluvansa vahvistettavaan sukupuoleen, on täysi-ikäinen ja on Suomen kansalainen tai hänellä on asuinpaikka Suomessa. Selvityksessä olisi kyse henkilön omasta selvityksestä hänen sukupuolen kokemuksestaan.

Sukupuolen vahvistamista koskeva hakemus olisi tehtävä kirjallisesti Digi- ja väestötietovirastolle. Virastolle säädettäisiin velvollisuus viipymättä antaa hakijalle tietoa hakemuksen käsittelystä ja sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksista. Hakijan olisi nämä tiedot saatuaan vahvistettava hakemuksensa, kuitenkin aikaisintaan 30 päivän kuluessa sen vireilletulosta. Hakemusmenettelyn tarkoituksena on varmistua siitä, että sukupuolen vahvistamista haetaan tietoon perustuen ja harkiten.

Ehdotetun lain mukaisesti vahvistettua sukupuolta olisi pidettävä henkilön sukupuolena sovellettaessa muuta lainsäädäntöä. Laissa olisi erikseen säännökset eräiden sukupuoleen sidottujen säännösten soveltamisesta sukupuolensa vahvistaneeseen henkilöön. Laissa olisi myös erikseen säännökset vanhemmuuden toteamista ja vahvistamista koskevien säännösten soveltamisesta sukupuolensa vahvistaneeseen henkilöön. Vanhemmuusnimikkeen voisi muuttaa vastaamaan vahvistettua sukupuolta. Tämä edellyttää muutoksia väestötietojärjestelmään.

Rikoslakiin tehtäisiin selventäviä muutoksia ja vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa säädettäisiin vankilaan sijoittamisesta.

Arvoisa puhemies! Esitys parantaisi sukupuolen vahvistamista toivovien henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumista, kun sukupuolen vahvistamisen edellytyksenä ei olisi ulkopuolisia lausuntoja tai selvityksiä vaan hakemus perustuisi henkilön omaan selvitykseen sukupuolen kokemuksestaan. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen paranisi ja lisääntymisoikeudet toteutuisivat yhdenvertaisemmin, kun lisääntymiskyvttömyyttä koskeva vaatimus poistettaisiin ja hedelmöityshoitolaisten soveltamista transsukupuolisiin henkilöihin selkeytettäisiin.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023. Vanhemmuusnimikkeen muuttamista koskevaa säännöstä sovellettaisiin sen edellyttämien täytäntöönpanotoimien vuoksi kuitenkin vasta 1.1.2024.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

15.53 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Eduskunnan käsittelyyn saapunut lakiesitys kertoo yhteiskuntamme ottamasta askeleesta kohti transihmisten itsemääräämisoikeuden, henkilökohtaisen koskemattomuuden ja yksityisyydensuojan turvaamista. On sanomattakin selvää, että lakiesitys on parannus moniin nykyisen lainsäädännön ongelmiin, joista ihmisoikeussopimusten kansainväliset valvontaelimet ovat Suomea lukuisia kertoja huomauttaneet.

Olen iloinen, että hallituksemme korjaa viimein yhden suurimmista tämän päivän ihmisoikeusrikkomuksista poistamalla sukupuolimerkinnän korjaamiseen liittyvän vaatimuksen lisääntymiskyvttömyydestä. Nyt voimassa olevassa laissa oikeudellisen sukupuolen korjaaminen edellyttää jopa vuosia kestävästä lääketieteellisestä prosessista ja lisääntymisky-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

vyttömyyttä, joka on täysin epäinhimillistä ja perustuu haitallisiin stereotyyppioihin ja vanhentuneisiin käsityksiin sukupuolesta. [Sari Tanuksen välihuuto] Nyt käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä oikeudellisen sukupuolen eli rekisterimerkinnän vahvistaminen erotetaan lääketieteellistä prosessista. Sukupuolen vahvistaminen perustuu jatkossa yksilön omaan selvitykseen ja siten vahvistaa henkilön itsemääräämisoikeutta ja henkilökohtaista koskemattomuutta. Lakiesityksen tuoma muutos on siis erittäin tärkeä, odotettu ja iso parannus ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta.

Arvoisa puhemies! Vaikka olemme menossa oikeaan suuntaan lakiesityksen myötä, emme kuitenkaan ole maalissa vielä. Tärkeimpänä äänenä lainsäädännön onnistumisen arvioimisessa ovat transihmiset itse. Tiedän, että heidän joukossaan lakiesitys on aiheuttanut ristiriitaisia tunteita sekä pettymystä. Ilo ja onni eivät ole myöskään itselleni ainoita asioita, joita lakiesityksen osalta tunnen. Suurimpana huolena ovat erityisesti transnuoret.

Olen tuonut aikaisemminkin esille sen, kuinka tutkimusten mukaan Suomessa transnuoret voivat huonosti. Heidän itsemurha-ajatuksensa ovat esimerkiksi noin 2–6 kertaa yleisempiä muuhun väestöön verrattuna. [Mika Niikko: Miksi?] Lapsilla ja nuorilla on myös oikeus tulla kuulluiksi. Heillä on oikeus oman identiteettinsä tunnustamiseen ja turvalliseen ympäristöön, joka kunnioittaa heidän sukupuoli-identiteettiään. [Mika Niikko: Juuri näin!] Olen huolissani siitä, että pettymys lisää transnuorten pahoinvointia entisestään, kun kauan jännitetty ja odotettu helpotus ei koskekaan heitä. Toivon, että vanhemmat, kasvattajat, nuorten elämässä läsnä olevat turvalliset aikuiset tukevat nuoria tämän pettymyksen läpikäymisessä. Nuorten pettymys on oikeutettua.

Me vasemmistoliitossa lupaamme, että jatkamme työtämme sen eteen, että translaki jatkossa huomioi myös alaikäiset. Alaikäisiä koskeva lainsäädäntö tehtiin Norjassa jo vuosia sitten ja Tanskassa muutosta suunnitellaan. Sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen alaikäisille on mahdollista Euroopassa myös Belgiassa, Alankomaissa, Maltalla ja Irlannissa. Sama on mahdollista myös Suomessa.

Nuorten lisäksi uusi lainsäädäntö ei tunnista myöskään muunsukupuolisia, vaan se perustuu perinteiseen sukupuolijakoon. Jatkossa meidän tulee tehdä töitä myös sen eteen, että sukupuolen moninaisuus toteutuu myös lainsäädännön tasolla.

Arvoisa puhemies! On tärkeää huomata, että translain vastustaminen ja siihen liittyvä väärän tiedon levittäminen liittyy yleiseen oikeistopopulistisen retoriikan nousuun Euroopassa, jossa jo valmiiksi marginaalisessa ja syrjityssä asemassa olevia sukupuolivähemmistöjä käytetään ajamaan ja lietsomaan moraalipaniikkia konservatiivisten tahojen voimaannuttamiseksi. Myös tässä salissa on jo aikaisemmin kuultu tänä syksynä tämän tapaista niin sanotulta anti-gender-liikkeeltä lainattua retoriikkaa.

Nyt kun tämän lain eduskuntakäsittely alkaa, toivon, että se saa sille kuuluvan asiallisen ja ihmisarvoa kunnioittavan käsittelyn. [Leena Meri: Niin, ja myös muita kunnioittavan! — Mika Niikon välihuuto] Tässä lakiesityksessä on kyse siitä, että ihmiset saavat olla vapaita, onnellisia ja tavoitella unelmiaan ilman, [Mika Niikon välihuuto] että laki ja yhteiskunta määrittelevät ja rajoittavat sukupuolikokemuksen epäinhimilliset reunaehdot. Tässä lakiesityksessä on kyse ihmisten oikeudesta olla olemassa omana itsenään. Vaikka tekemistä onkin vielä jäljellä, lakimuutos osoittaa, kuinka asiassa aktiivisesti mukana olleiden tahojen ja yksilöiden määrätietoinen työ tuottaa tulosta. Olen varma, että saamme muutettua tulevaisuudessa myös lainsäädännön loput puutteet. — Kiitos, puhemies.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Räsänen.

15.59 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys on syvästi ideologinen, keskeinen osa hallituksen intersektionaalisen feminismin toteuttamista. Hallituksen esityksen kantavana tavoitteena on itsemääräämisen edistämiseksi juridisen sukupuolen irrottaminen lääketieteellisestä tutkimuksesta ja diagnoosista, ja sen määrittäjäksi halutaan ihmisen sisäinen kokemus omasta sukupuolestaan. Esityksen mukaan sukupuolen voi vaihtaa hakemusmenettelyllä ilman mitään muutosta sukupuolen ilmaisuun tai juridisen sukupuolen sa tyypillisiä ulkoisia piirteitä. Ainoa edellytys on hakemuksessa ilmaistu kokemus ja asuinpaikka Suomessa tai Suomen kansalaisuus.

Transsukupuolisuusdiagnoosin saaneilta onkin tullut runsaasti kritiikkiä esitystä kohtaan, koska he kokevat, että uusi lainsäädäntö vie heiltä uskottavuuden. [Leena Meri: Ajatella!] Tämä on täysin hallituksen poliittinen linjanveto. Tätä ei Suomelta edellytetä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien vuoden 2017 ratkaisussaan linjannut, että jäsenmailla on laaja harkintavalta asettaa vaatimus transsukupuolisuusdiagnoosista ja lääketieteellisestä tutkimuksesta edellytyksenä oikeudelliseen muutokseen.

Transsukupuolisuus on myös suomalaisessa tautiluokituksessa sukupuoli-identiteetin häiriönä, ja myös WHO:n tuoreessa tautiluokituksessa se edelleen säilyy uudella nimikkeellä. Hallituksen esityksessä samaistetaan virheellisesti käsitteet ”sukupuoli” ja ”sukupuoli-identiteetti”. Kokemuksia voi olla monenlaisia, mutta sukupuoli on ihmisen tai muun elion ominaisuus, joka määräytyy sen mukaan, onko kyseinen yksilö lisääntymissoluiltaan hedelmöittävä vai hedelmöityvä. Samalla tavalla teemme eron todellisen biologisen iän ja oman ikäkokemuksen välillä. Vaikka tuntisin itseni 40-vuotiaaksi, juridisesti olen silti 62-vuotias.

Lakiesityksessä haravoidaan pykälät, kaikki pykälät, jotka jollakin tavalla liittyvät ihmisen sukupuoleen muun muassa hedelmöityshoidoista, raskaudenkeskeytyksestä, asevelvollisuudesta, vankeuslaista tai vaikkapa poliisin henkilötarkastuksesta. Lakiesityksen ideologinen perusta avautuu hyvin esimerkiksi kohdasta, jossa arvioidaan nykyistä aborttilakia seuraavasti: ”Laki on säädetty aikana” — siis nykyä aikana — ”jolloin oletuksena on ollut, että vain henkilö, joka on oikeudelliselta sukupuoleltaan nainen, voi olla raskaana.” Me elämme nyt siis aikaa, jolloin mieskin voisi olla raskaana. [Mauri Peltokangas: Käsittämätöntä!]

Transsukupuolisuus, kehodysoforia ja niin sanottu muunsukupuolisuus ovat ilmiöinä yleistyneet valtavasti niin Suomessa kuin muissa verrokkimaissa. Oikeudellisen sukupuolensa muuttaneiden henkilöiden määrä on viisinkertaistunut Suomessa vuodesta 2010 vuoteen 2021, ja erityisen vahvasti ilmiö on kasvanut murrosikäisten tyttöjen ja nuorten naisten keskuudessa. Nuoruusiän ahdistuneisuutta, mieheksi ja naiseksi kasvamiseen liittyvää hämmennystä on varmasti aiemminkin ilmennyt, mutta nyt yhä nuoremmille esitetään ongelmiin ratkaisuksi sukupuolenkorjausta, ajatusta, että olet syntynyt väärään sukupuoleen. Kansainvälisesti verkottuneet, vahvasti rahoitetut LGBT-järjestöt vaikuttavat vahvasti etenkin sosiaalisessa mediassa.

Lakiesityksen merkittävin perustelu julkisuudessa monen järjestön rummuttamana on ollut luopuminen niin sanotusta pakkosterilisaatiosta. Tästä puhuminen on harhaan johtamista. Steriloimislakiinhan lisättiin vuonna 2002 säädetyn translain vuoksi edellytys, että henkilö pysyvästi kokee kuuluvansa vastakkaiseen sukupuoleen ja elää tämän sukupuolensa mukaisessa roolissa. No, kysyn teiltä: montako henkilöä meillä on tämän pykälän pohjalta steriloitu? THL:n rekisteriin ei ole raportoitu yhtään ainoaa sterilisaatiota transsukupuolisuuden perusteella koko lain voimassaoloaikana vuodesta 2003 alkaen, ei pakolla

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

eikä vapaaehtoisesti. Eli Suomessa ei ole pakkosteriloitu transihmisiä eikä edes vapaaehtoisesti transsukupuolisuuden perusteella. Translain tarkoittama lisääntymiskyvyttömyys tulee sen seurauksena, että ihminen on itse halunnut muutoksen kehoonsa hormonihoitola tai lisääntymiselinten leikkauksilla.

Itsemäärättely vaikeuttaa persoonallisuushäiriöistä tai mielenterveysongelmasta kärsivien ihmisten avuntarpeen havaitsemista ja oikeanlaisen hoidon saantia. Kehodysforiasta kärsivistä suurella osalla on mielenterveysongelmia, jotka voivat jäädä vaille hoitoa, mikäli ennen sukupuolen juridista vaihdosta ei hakeuduta lääketieteelliseen arvioon, tutkimuksiin eikä hoitoon. Eihän anoreksiankaan kohdalla tueta ihmisen todellisuudesta irrotettua, dysforista käsitystä ja kokemusta omasta kehosta, vaan autetaan henkilöä työstämään omaa minäkuvaansa terveemmäksi.

Silloin, kun on kyse ristiriidasta mielen ja kehon välillä, tulisi ensisijaisesti pyrkiä autamaan ihmisen mielen alueen kamppailuja oman sukupuoli-identiteetin suhteen. Ajatus väärään sukupuoleen syntymisestä vaurioittaa yhä useamman nuoren elämää pysyvästi. Sukupuoliristiriitaa kokevat ihmiset tarvitsevat todellakin tukea ja apua, mutta se ei saa tapahtua heidän oman mielenterveytensä, lasten kasvurauhan ja naisten oikeuksien kustannuksella.

Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys koskee hyvin laajaa kenttää lainsäädäntöä. Se koskee muun muassa poliisitoimintaa, se koskee vaikkapa naisten kilpaurheilua, urheilutoimintaa, [Eduskunnasta: Ei koske!] asevelvollisuutta. Sen takia, arvoisa puhemies, ehdotan, että lausuntoa tästä esityksestä pyydetäisiin myös näiden muiden valiokuntien lisäksi hallintovaliokunnalta, sivistysvaliokunnalta ja puolustusvaliokunnalta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Rantanen.

16.06 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Ennen kuin unohdan, niin kannatan edustaja Räsäsen tekemiä esityksiä lausunnon pyytämisestä näiltä edellä mainituilta valiokunnilta, sillä tämä laki todella vaikuttaa laajasti yhteiskuntaan.

Kuten tässä on todettu, niin vaikka meillä ei ole esimerkiksi pukuhuoneiden ja peseytymistilojen osalta olemassa lainsäädäntöä, niin väistämättä käy niin, että jos henkilö, joka on biologinen mies, haluaa vaihtaa oikeudellisen sukupuolensa naiseksi, niin hänellä on tämän jälkeen oikeus mennä muun muassa naisten pukuhuoneisiin, osallistua naisten urheiluun ja niin edelleen. Tältä osin tämä vaatimus on ihan täysin validi, ja ihmettelen, ettei sitä ole jo aikaisemmin eduskunnassa lähetetty näihin valiokuntiin. Tämä liittyy myöskin asevelvollisuuteen, josta tämän lain perusteella, jos tämä tulee voimaan tällaisenaan, voi vapautua myöskin, ja sitten mitä suurimmissa määrin tämä liittyy turvallisuuteen, tämä liittyy poliisitoimintaan poliisin kiinni ottamien henkilöiden osalta sekä henkilötarkastukseen henkilökatsastuksen osalta, joten siltä osin vaatimus on täysin perusteltu.

Arvoisa puhemies! Tässä salissa käytiin 14.6. keskustelu vanhemmuuslaista, jossa häivytettiin äiti ja isä, ja tuolloin perussuomalaiset puhuivat siitä, että tämä kyseinen lainsäädäntö oli tarkoitettu pohjustamaan tätä nyt käsillä olevaa translakia. Silloin tässä salissa muun muassa keskustasta todettiin, että oppositio pelottelee. No, pelottelemmeko me nyt, kun huomaatte, että tämä esitys on täällä? [Veronika Honkasalon välihuuto] On täysin käsittämätöntä.

On sanottava se, että kukin tässä maassa saa olla sellainen kuin haluaa, kokea itsensä sellaiseksi kuin haluaa, ja tässä ei ole kysymys nyt ihmisarvosta, mutta sen sijaan tässä on ky-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

symys siitä, mitä me viemme lainsäädäntöön. Itseäni vaivaa tässä erityisesti tämä kohta, jossa pelkällä ilmoituksella Digi- ja väestötietovirastoon voit vaihtaa sukupuolesi ja voit vaihdella sitä myös takaisin tarpeen mukaan halutessasi, koska siihen ei tarvitse mitään muuta kuin sen selvityksen.

Ja on täysin käsittämätöntä: Marinin hallitus on sotkenut tässä maassa yhtä ja toista asiaa lähtien taloudesta, terveydenhuollosta, vanhustenhoidosta, [Välihuutoja] ja tämä on kyllä vihonviimeinen naula arkkuun. Ja täytyy kyllä sanoa, ministeri Lindén, jälleen kerran, että olen pitänyt teitä hyvin asiallisena ja tolkkullisena ihmisenä, mutta en ymmärrä, miten te voisitte tällaisen lain tuoda tänne. Te olette lääkäri muun muassa. Olen itsekkin sairaanhoitaja, ja kun ihmisen anatomiaa ja fysiologiaa olen lukenut, niin ei kyllä tällaisia väitteitä niissä kirjoissa ole. Kun te olette varmasti itsekkin lukenut ihmisen fysiologiaa ja anatomiaa, että nainen on sellainen henkilö, jolla on kaksi X-kromosomia ja jolla on synnyttämiseen ja raskauteen liittyvät elimet ja imettämisen ominaisuus noin muutoin, niin kuin ylipäättänsä, niin miten voi olla niin, että se ei olisikaan jatkossa enää näin? Emme kai me voi lainsäädännöllä muuttaa biologisia faktoja, eikä niitä pitäisi muuttaa. Ymmärrän sen, että ihminen kokee itsensä joksikin toiseksi. Niin saa tehdä, niin voi tehdä, ja se on aivan sallittua, mutta näiden sotkemista lainsäädäntöön pidän erittäin epäasiallisena.

Sitten nostan tähän esiin sen, että tämä laki on saanut erittäin ristiriitaisen vastaanoton myös transihmisten keskuudessa. [Välihuutoja vasemmalta] Siellä ei suinkaan hurrata tätä joka puolella, vaan sielläkin on konservatiiveja, sielläkin on ihmisiä, jotka ajattelevat ihan maalaisjärjellä tätä asiaa. [Välihuutoja] Ettekö te lue heidän palautteitansa? [Välihuutoja] Ettekö te ole koskaan kuulleetkaan, että siellä saatetaan olla eri mieltä kuin Setassa? Pidän tätä kyllä kovin kummallisena. Tämä on ideologinen hanke, kuten edustaja Räsänen äsken tässä totesi.

Ja haluan kyllä tuoda esiin nämä turvallisuusnäkökulmat. Nostakaa kätenne pystyyn te, joilla on tyttölapsia ja jotka haluatte heidän pukuhuoneisiinsa ja heidän saunoihinsa biologisia miehiä. Käsi pystyyn. [Välihuutoja] Ei näy. Tämä on yksi asia. Sitten toinen asia on se, että pidän erittäin epäasiallisena sitä, että transhenkilöiden oikeuksia käytettäisiin, koska se on oikeasti semmoinen asia, joka vaatii sen pitkän pohdinnan ja harkinnan tehdä tämä päätös, että haluan muuttaa sukupuoleni. Ei se ole ilmoitusasia, se vie aikaa, ja nyt te käytätte tätä mahdollistaaksenne esimerkiksi rikollisiin toimiin tämän lain käytön. [Leena Meri: Kyllä!]

Ajatelkaapa, että sarjakuristaja Penttilä vuonna 2009 kertoi olevansa normaalijärkinen nainen [Veronika Honkasalon välihuuto] ja seksuaaliselta identiteetiltänsä lesbo. Kuka teistä olisi halunnut hänet pukuhuoneeseen, [Välihuuto] vankilaan, naisvankilaan esimerkiksi? — Ilmeisesti edustaja Honkasalo, kun hän niin innokkaana täällä huutaa. Mutta kai te ymmärrätte, että tähän liittyy myöskin turvallisuusnäkökulmia? Kuvitelkaapa miestä, joka on pedofiili, ja hän muuttaa oman sukupuolensa naiseksi. Hän pääsee katselemaan kaikkien meidän lapsia sinne pukuhuoneisiin. Tämmöistäkö lainsäädäntöä te haluatte? Minä ymmärrän, että nämä tulevat tuolta aivan pimeistä ajatuspajoista vihervasemmistosta, mutta herranen aika, keskusta ja SDP, eikö teillä ole minkään näköistä tolkkua enää tuihuissanne? [Välihuuto]

Toivon, että nämä asiat tulevat käsitellyiksi myöskin muissa valiokunnissa näitten lausuntojen kautta niin, että tämä asia katsotaan syvemmin ja katsotaan nämä turvallisuusnäkökulmat myöskin tässä asiassa ja tämän lain hyväksikäytön mahdollisuudet. Siltä osin toi-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

von, että ainakin keskusta ja SDP hallituksessa olisivat jonkunnäköisen tolkun puolella. — Kiitos. [Välihuutoja]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Suomela.

16.13 Iris Suomela vihr: Arvoisa puhemies! Ehkä aluksi on tarpeen pahoitella sitä keskustelua, jota tässä salissa on käyty, [Mauri Peltokangas: Ei tarvitse pahoitella!] jokaiselle transtaustaiselle — varsinkin jokaiselle nuorelle, joka on saattanut katsella tätä. Minun viestini on, että teissä ei ole mitään vikaa. Te ansaitsette olla olemassa, ja teillä on oikeus olla juuri sellaisia kuin olette, koska jokaisella ihmisellä on oikeus päättää omasta kehostaan, omista rajoistaan ja tulla kohdatuksi omana itsenään ilman syrjintää. Tämä oikeus ei ole mitenkään pois muilta ihmisiltä. Tämä on pelkästään hyvää meille jokaiselle, että saa olla oma itsensä ilman syrjintää.

Sukupuoli on lopulta jokaisen ihmisen oma asia. Se ei ole diagnoosi, vaan se kuuluu meistä jokaiselle. Ei ole valtion viranomaisen tai lääkärin tehtävä määrittää kenenkään identiteettiä, ja tästähän samaa mieltä on myös Maailman lääkäriliitto, joka on todennut, että ei ole lääkärin asia päättää toisten ihmisten sukupuolesta — siinä mennään lääkärin ammattiosaamisen ulkopuolelle. Monia muita asioita lääkäri voi tehdä, mutta tämä ei ole yksi niistä. Maailman lääkäriliitto kannattaakin itsemääräämisoikeutta vahvistavaa transsukupuolisuuden uudistusta. Samaa uudistusta kannattavat myös vaikkapa sairaanhoitajat: Tehy on ottanut kantaa tämän uudistuksen puolesta, joten se todistus, jota täällä annettiin lääkäreistä ja sairaanhoitajista, ei pidä paikkaansa — ja tämä on tärkeää sanoa ääneen, koska tälläkin hetkellä moni transihminen miettii, tuleeko terveydenhuollossa kohdatuksi omana itsenään. Siksi ei saa jäädä väärää kuvaa siitä, mitä lääkärit ja sairaanhoitajat ovat omien liittojensa kautta lausuneet tästä asiasta.

Transsukupuolisuutta ei voi myöskään mitenkään rinnastaa syömishäiriöön. Syömishäiriö on yksi nuorille vaarallisimmista sairauksista, se tappaa nuoria tässä maassa. Transsukupuolisuus ei ole terveydelle vaarallista. Vaarallista sen sijaan on, jos tämä nyky laki ja nykyinen ilmapiiri pääsevät pahenemaan sellaiseen pisteeseen, jossa viha transnuoria vastaan lisääntyy, koska tämä nykyinen ilmapiiri todella altistaa sukupuolivähemmistöihin kuuluvia syrjinnälle ja väkivallalle. Me tiedetään THL:n tutkimuksista, että sukupuolivähemmistöihin kuuluvat nuoret kohtaavat paljon enemmän koulukiusaamista ja fyysistä uhkaa kuin muut. Transnuorista psyykkistä väkivaltaa ovat kokeneet lähes kaikki ja fyysistä väkivaltaa noin puolet. Tilanne on siis vaarallinen transnuorille tämän nykyisen ilmapiirin takia.

Transnuoret voivat psyykkisesti heikommin kuin enemmistöön kuuluvat nuoret, mutta mielenterveysongelmat ovat yleisiä myös sukupuoliristiriitaa kokevilla lapsilla. Noin puolet suomalaisista transnuorista on ajatellut itsemurhaa, ja sehän ei valitettavasti ole ihme, kun miltei jokainen heistä on kohdannut henkistä väkivaltaa. Jos kohtaa tällaista väkivaltaa, niin valitettavasti silloin mielenterveysongelmat ovat yleisempiä — kyse ei ole siitä, että transsukupuolisuus itsessään aiheuttaisi mielenterveysongelmia, vaan että meidän yhteiskunnan asenteet, kiusaaminen ja väkivalta aiheuttavat näitä ongelmia. Sen takia meillä on velvollisuus puuttua kiusaamiseen, puuttua väkivaltaan ja kohdata jokainen nuori ja jokainen transihminen omana itsenään. Väkivaltaahan ruokkii vaikkapa se, kun sukupuoli-merkintä on väärä, opettaja käy läpi nimenhuutoa ja sanoo sen väärän nimen, väärän suku-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

puolen — tekee kaikille näkyväksi, että tämä lapsi poikkeaa joukosta, ja se altistaa lapset kiusaamiselle ja syrjinnälle. Sen takia on tärkeää, että jokainen lapsi ja nuori tulee myös juridisesti tunnistetuksi omana itsenään.

On todellakin syytä huomata, että nyt puhutaan näistä juridisista sukupuolimerkinnöistä: siitä, mitä siellä rekistereissä lukee. Tämä siis on kokonaan erotettu mistään lääketieteellisistä hoidoista. Ne hoituvat edelleenkin lääketieteellisten kriteerien kautta, mutta nyt puhutaan vain rekistereistä, vain sukupuolimerkinnöistä. Ja kun ne ovat pielessä, se aiheuttaa tavattoman paljon harmia transihmisille — oli kyse koulusta, bussilipun tarkastuksesta tai rajatarkastuksesta, kun on matkustamassa ulkomaille. Tämä on se käytännön huoli ja murhe, jota nämä ihmiset kohtaavat ja joka voidaan tässä nyt ratkaista.

Todellakin, kuten aiemmin kerroin, kyse ei ole mitättömästä asiasta, koska se määrää syrjintää ja väkivaltaa, jota transihmiset kohtaavat, on laaja ja hengenvaarallinen varsinkin nuorille. Tilanne on siis kestävä, eikä se voi jatkua. Jos tässä todella asetetaan varsinkin lasten ja nuorten etu ensisijalle, niin silloin puututaan tähän syrjintään ja kiusaamiseen, varmistetaan, että laki on näiden nuorten puolella eikä heitä vastaan. Sen takia on tärkeää, että tämä laki nyt vihdoinkin uudistetaan. Me olemme myöhässä: muun muassa YK ja Amnesty International ovat toistuvasti antaneet meille huomautuksia tästä. On hyvä, että nyt tänä syksynä saamme uudistuksen käsiteltäväksi. Kiire saattaa tulla, koska totta kai meillä on aina vähän aikaa jäljellä, ja sen takia tätä ei nyt pidä lähteä viivästyttämään. Tätä on odotettu todella kauan.

Kuten edustaja Honkasalo kävi läpi, tämä lakiuudistus ei ole mitenkään täydellinen. Toisin kuin monissa muissa Pohjoismaissa, monissa muissa Euroopan maissa, tämä uudistus ei huomioi riittävästi alaikäisten oikeuksia. Se on ongelma, johon on puututtava viimeistään ensi hallituskaudella, ja myös vihreät ovat tähän sitoutuneet. Tässä ei myöskään huomioida muunsukupuolisia riittäväällä tavalla, ja myös se on asia, johon on palattava mahdollisimman pian — tämäkin asia on korjattava. Mutta ehkäpä tämä salikeskustelu kuvaa sitä, että on jo merkittävä edistysaskel, että edes tämä uudistus saadaan nyt vietyä maaliin. Jo se on tärkeää, ja se on tärkeä askel kohti sitä tietä, jossa sitten saadaan myös muunsukupuolisten ja alaikäisten nuorten oikeudet toteutumaan. Kyse ei siis ole lainkaan mitättömästä uudistuksesta, vaan päinvastoin yhdestä tämän kauden merkittävimmistä parannuksista ihmisoikeuksien tilaan. [Leena Meri: Niin teidän mielestä!]

Kuvaavaa todella on, että tämä Oikeus olla -kansalaisaloite, joka meille tuli käsiteltäväksi sen jälkeen, kun tämä uudistus oli jo päätetty käynnistää hallitusohjelman kautta, sai hyvin nopeassa ajassa, muutamissa päivissä, yli 50 000 suomalaisen tuen. Tämä on siis todella uudistus, joka on oikein. Sitä on meiltä vaadittu ja pyydetty niin asiantuntijoiden toimesta kuin Suomen kansan toimesta, ja sen takia on hyvä, että tätä uudistusta ollaan nyt tekemässä.

Viimeiseksi on sanottava, että Euroopassa käydään sotaa. Valiokunnat ovat äärimmäisen työllistettyjä, ja vihoviimeinen asia, jota minä haluan tuoda puolustusvaliokunnan pöydälle, on sellaiset lakiesitykset, jotka eivät sinne kuulu — esimerkiksi tämä lakiesitys ei sinne kuulu. Annetaan valiokuntien keskittyä ydintehtäviinsä. Ei viedä tätä kaikkiin mahdollisiin valiokuntiin, siinä alkaa olla jo vähän viivytystaktiikan makua. [Leena Meri: No ei ole!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Keto-Huovinen.

16.21 Pihla Keto-Huovinen kok: Arvoisa puhemies! Suomi on vihdoin uudistamassa transihmisten ihmisoikeuksia loukkaavaa lakia. Nykyisen translainsäädännön muutostarve on kiistaton. Sekä ihmisoikeustoimijat että kansalaisyhteiskunta ovat kantaneet huolta nykyisestä lainsäädännöstä, joka jättää sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt räikeästi itsemääräämisoikeuden ulkopuolelle. He ovat joutuneet odottamaan uudistusta kohtuuttoman kauan.

Hallituksen esityksessä ehdotetuilla muutoksilla tehdään parannuksia vähemmistöjen asemaan, mutta korjattavaa jätetään tulevaisuuteen turhan paljon.

Hallituksen esitys ansaitsee kiitosta siitä, että vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä poistetaan sukupuolen vahvistamisen edellytyksenä. Tämä vaatimus on räikeä ihmisoikeusloukkaus, kuten Euroopan ihmisoikeustuomioistuinkin on todennut. Jokaisella on oikeus perheeseen ilman, että julkinen valta siihen puuttuu. Itsemääräämisoikeuden kannalta merkittävää on myös se, että sukupuolen juridinen vahvistaminen erotellaan lääketieteellisistä hoidoista.

Arvoisa puhemies! Myös kritiikille löytyy sijaa: Esityksen vakavin epäkohta on, että hallituksen esityksessä ei tunnisteta riittävällä tavalla muunsukupuolisten henkilöiden ja intersukupuolisten lasten asemaa. Lisäksi translasten ja -nuorten oikeuksien toteutuminen jää riittämättömäksi. Keväällä 2021 myös YK:n ihmisoikeuskomitea esitti Suomelle huolensa nimenomaan siitä, ohitetaanko lapsen oikeudet tulevassa uudistuksessa. Lausuntokierroksella valtioneuvoston oikeuskansleri, lapsiasiavaltuutettu ja lukuisat lausunnonantajat korostivat lapsen oikeuksien turvaamisen tärkeyttä. Olenkin saanut usealta translapsen vanhemmalta pelokkaita ja huolestuneita yhteydenottoja. Kun sukupuolen juridinen vahvistaminen erotetaan lääketieteellisistä hoidoista, ei jää perusteltua syytä sille, miksei alaikäinen voisi vahvistaa omaa sukupuoltaan. Erään translapsen vanhempi kuvaili minulle, kuinka väärä sukupuolimerkintä aiheuttaa lapselle jatkuvaa jännitystä ja pelkoa arjessa, esimerkiksi tämän matkustaessa tai asioidessa terveydenhuollossa. Sukupuolen juridinen vahvistaminen olisi tärkeä osa translapsen ja -nuoren sosiaalista transitiota, ja sen on tutkimuksissa havaittu parantavan psyykkistä hyvinvointia ja pienentävän korkeaa itsemurhariskiä. Positiiviset vaikutukset ovat suurempia kuin riskit.

Arvoisa puhemies! EU:n perusoikeusviraston kyselyssä 42 prosenttia 15–17-vuotiaista transnuorista on kertonut kohtaavansa syrjintää. Yksi syrjinnän taustatekijöistä on se, ettei translasten ja -nuorten ole mahdollista saada henkilötietojen sukupuolimerkintää vastaamaan omaa identiteettiään ja sen ilmaisua. Jokaisella on oikeus olla olemassa omana itsenään ja omassa sukupuolestaan. Julkisen vallan tulee turvata nämä oikeudet täysimääräisesti, ja tarvitaan kunnianhimoisempi translakiuudistus, jotta sukupuolivähemmistöt eivät joudu odottamaan puutteiden korjauksia taas toiset kymmenen vuotta. Toivoisin, että hallitus laittaa translainsäädännön kerralla kuntoon. — Kiitos. [Eduskunnasta: Erittäin hyvä puhe! Kiitos! — Leena Meri: Toivottavasti tuo ei ole koko kokoomuksen kanta!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Turtiainen.

16.24 Ano Turtiainen vkk: Arvoisa puhemies! Miksi tässä älyttömässä lakiesityksessä puhutaan sukupuolien vahvistamisesta? Ja onko tämä Jumalan luomisjärjestyksen vastainen lakiesitys muka oikeasti parantamassa sukupuoliongelmiensa kanssa kipuilevien ihmisten tilannetta? Jo presidentti Halosen ajoista lähtien tässä hyvinvoinnin raiskaamassa yh-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

teiskunnassa on pyritty vain heikentämään sukupuolia, ja tällä lakiesityksellä pelkästään jatketaan sitä hulluutta. Jopa lapsillemme opetetaan tätä saastaa.

Arvoisa puhemies! Jos me haluamme vahvistaa sukupuolia, jos me haluamme vähentää mielenterveysongelmia yhteiskunnassamme, meidän täytyy alkaa korostamaan sitä, että me olemme Jumalan luomia ja että Hän loi meidät mieheksi ja naiseksi. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

16.26 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Tämä laki, mikä meillä täällä eduskunnassa tällä hetkellä on käsiteltävänä lähetekeskustelussa, valitettavasti on karhunpalvelus niille, jotka kokevat sukupuoliristiriitaa. Terveystieteiden ammattilaisen kohtaaminen sellaisen prosessin aikana henkilöllä, jolla on sukupuoliristiriitaa, on ehdottomasti etu hänelle itsellensä. Varmasti ne ihmiset, jotka kokevat sukupuoliristiriitaa, tulevat myös kokemaan sen, että tämän lääketieteellisen tuen poisvieminen on heille haitta.

Juridisesti sukupuolen vahvistamisen tarjoaminen ei ole käypää hoitoa usein hyvinkin kipeisiin, syvällisiin ja myöskin monimutkaisiin haasteisiin, joita sukupuoliristiriidan kokemukseen liittyy. Lisäksi lääketieteellisen arvion poistaminen helpottaa tämän lain väärinkäytöksiä ja niitten mahdollisuutta, niin kuin täällä on kollegojen puheenvuoroissa kuultu. Tässä esityksessä ei ole lainkaan käsitelty sitä, onko mitään sellaista tilannetta, minkä perusteella hakemus sukupuolen vaihtamisesta voitaisiin evätä. Esimerkiksi vaikkapa seksuaalirikos: onko se sellainen syy, että voitaisiin evätä mahdollisuus vaihtaa sukupuolta?

Tässä laissa on nimenomaisesti kysymys sukupuolen vaihtamisesta. Kuka tahansa suomalainen, ilman että hänelle tehdään transdiagnoosia, voi tämän jälkeen vaihtaa sukupuolensa.

Merkittävin perustelu, millä tätä lakia täällä on puolustettu, on ollut edustaja Räsänen mainitsema luopuminen niin sanotusta pakkosterilisaatiosta eli lisääntymiskyvyttömyydestä. Kuten täällä kuultiin, tämän lain voimassaolo on vuonna 2003 alkanut ja meillä ei ole THL:ään raportoitu yhtäkään pakkosterilisaatiota tämän translain johdosta, ei myöskään vapaaehtoisia sterilisaatioita. Eli tämä translain tarkoittama lisääntymiskyvyttömyys-hän tulee seurauksena siitä, että henkilö on itse halunnut niitä muutoksia omaan kehoonsa joko leikkaushoitojen tai hormonihoitojen kautta. On selvä, että kun hormonihoito alkaa, varmastikin sitten myöskin se lisääntymiskyvyttömyys seuraa siitä.

Arvoisa puhemies! Tämän esitetyn lain myötä ihmisen juridinen sukupuoli siis tarkoittaisi käytännössä samaa kuin sukupuoli-identiteetti, ja kyseessä on kyllä hyvin iso periaatteellinen muutos, joka tyhjentää suurelta osin koko tasa-arvolain nykymerkityksessään. Potentiaalisesti laki vaarantaa osan miesten ja naisten tasa-arvon edistämiseksi tehdystä työstä, ja lailla on myös monia muita yhteiskunnallisia vaikutuksia. Laki synnyttäisi myös tilanteen, jossa joissakin tilanteissa tai sektoreilla henkilöitä käsiteltäisiin siis juridisen sukupuolen mukaan mutta sitten joissakin toisissa todennäköisesti olisi välttämätöntä säilyttää myös merkintä siitä biologisesta sukupuolesta, ja uskon, että tämä sekaannus näitten eri merkintöjen ja rekistereitten välillä tulee olemaan varsin suuri.

Tämä esitetty laki synnyttää tilanteen, missä kansalliseen väestötietojärjestelmään tul- laan ensi kertaa kirjaamaan rekisteritietoja ihmisen identiteettikokemuksen perusteella. Tällaisen tiedon säilyttäminen väestötietojärjestelmässä — on ylipäätensä vaikea nähdä, mitä hyötyä siitä on yhteiskunnalle tai kansalaisille. Lain perusteluissa viitataan tällaisiin hyvin ideologisiin näkemyksiin sukupuolen moninaisuudesta ja sukupuoli-identiteetin

subjektiivisuudesta. Väestörekisterissä olevan sukupuolimerkinnän muuttaminen informaationvälitykseltään merkityksettömäksi ei ole loogista. Tieto koetusta sukupuolesta ei anna esimerkiksi terveydenhuoltopalvelujen järjestämisen kannalta juurikaan mitään olennaista tietoa. Sen sijaan tieto ihmisen biologisesta sukupuolesta on tarpeellinen useissa tilanteissa, esimerkiksi terveydenhuollossa vaikkapa lääkkeitten annosteluun liittyen, joten tieto ihmisen biologisesta sukupuolesta tulisi välttämättä säilyttää jollakin tavalla terveydenhuollon rekistereissä. Tämä todellakin tulee johtamaan käytännössä siihen, että meillä on sitten kaksi toisistaan riippumatonta sukupuolimerkintää.

Arvoisa puhemies! Sukupuoli on kautta historian ollut varmasti yksi keskeisimpiä käsitteitä kaikissa ihmisyyhteisöissä. Ihminen ei ole voinut valita omaa sukupuoltaan syntymänsä, niin kuin ei mitään muitakaan geneettisiä ominaisuuksia, ja se pyrkimys, että halutaan irtaannuttaa lainsäädäntö ja keskeinen arkielämän käsite biologian ja fysiologian todellisuudesta, on niin perustavanlaatuinen, että tämä lakiesitys välttämättä ansaitsisi paljon syvällisemmän vaikutusarvion kuin tässä laissa tällä hetkellä on.

Lain perusteluosassa viitataan useassa kohtaa sukupuolen moninaisuuteen ja subjektiivisuuteen. Lain myötä käsitteet ”sukupuoli”, ”mies ja nainen” sekä ”isä ja äiti” menettävät merkityssisältönsä. Sukupuolen moninaisuudella on kautta aikain tarkoitettu, että on hyvin monenlaisia miehiä, on hyvin monenlaisia naisia, ja tässä on tärkeää ymmärtää ja erottaa se, että on ero sillä, mikä on sukupuoli-identiteetti ja mikä on sukupuoli eli biologinen sukupuoli. Sukupuolen ilmaisemisen tavat ovat kulttuuri- ja tilannesidonnaisia, eikä ihmisen identiteettiin tai käyttäytymiseen liittyviä asioita tulisi käsitellä laissa laisinkaan, puhumattakaan väestötiedoissa. Esityksen yhteydessä tulisi paljon tarkemmin punnita, mitä hyötyä ja mitä haittaa kansalaisille ja yhteiskunnalle pidemmällä tähtäimellä on sukupuolen käsitteen muuttamisesta ilmoitusasiaksi, käytännössä koko tuon käsitteen merkityksen häivyttämisestä.

Arvoisa puhemies! Itselleni on ollut kyllä todella hämmentävää, että keskustapuolue on hallituksessa, joka tuo tällaisen lakiesityksen tänne eduskuntaan. [Mikko Kärnä ja Jouni Ovaska pyytävät vastauspuheenvuoroa] Ja koen todellakin erikoisena, että, sosiaalidemokraatit, joita myöskin olen aina pitänyt esimerkiksi miesten ja naisten välisen tasa-arvon vankkumattomana puolestapuhujana, olette tuoneet tällaisen lakiesityksen, joka hämmentää hyvin perustavaa laatua olevalla tavalla koko yhteiskunnan käsitteitä miehestä ja naisesta ja tasa-arvosta.

Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Räsänen tekemää esitystä siitä, että täällä talossa tätä käsiteltäisiin myöskin vielä hallinto-, puolustus- ja sivistysvaliokunnissa.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Lindén.

16.33 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén: Arvoisa puhemies! Täällä on kuultu erittäin voimakassävyyistäkin keskustelua, on arvosteltu tätä lakia voimakkaasti ja pitkäänkin, toisaalta on ollut kritiikkiä myös tämän riittämättömyydestä. En tietenkään käy uudelleen läpi niitä asioita, jotka tuossa esittelypuheenvuorossani esitin, mutta kun on perätty omaa kantaani esimerkiksi lääkärinä tähän, niin haluaisin sanoa, että minulle tämä on ensi sijassa ihmisoikeuskysymys. Ajattelen WHO:n terveyden määritelmää sellaisena kuin sen olen oppinut, että terveys ei ole vain sairauden puuttumista, vaan se on fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila. En lähde tietenkään ministerinä arvioimaan ja ottamaan kantaa eri edustajien puheenvuoroihin, mutta juristiedustaja Keto-Huovisen puheen-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

vuoro kyllä puhutteli minua nimenomaan sen takia, että se osoitti, että tämä ei ole perinteisellä tavalla oikeisto—vasemmisto-kysymys, ja sitä paitsi se oli vielä juristin puheenvuoro.

Minulla ei ole tähän nyt muuta lisättävää. Oma kantani tähän on ollut se, että olen tukenut ja kannattanut hallituksen esitystä, joka sisältää tällä hetkellä, nyt tässä esityksessä tämän täysi-ikäisyysvaatimuksen ja sitten tämän harkinta-ajan.

Puhemies Matti Vanhanen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 16.35.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 19.32.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 5 käsittelyä.

Totean, että tähän asiaan liittyy, niin kuin aika moneen asiaan täällä, erilaisia jännitteitä, ihmisten välisiä näkemyseroja, ja toivon, että tämä keskustelu käydään erittäin arvokkaasti ja toisia kunnioittaen tästä eteenpäin, kiitoksia. [Välihuutoja] — Edustaja Pitko, olkaa hyvä. — Totesin: tästä eteenpäin.

19.32 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Tätä päivää moni on odottanut todella pitkään. Moni on matkan varrella myös epäillyt, tuleeko tämän translain osalta valmista lainkaan, mutta nyt tämä laki on täällä. Suomalainen yhteiskunta tulee olemaan parempi paikka transihmisille, kun hyväksymme tämän lain.

Transihmisten oikeuksia koskeva uudistus on yksi tämän hallituskauden odotetuimmista lakiuudistuksista. Haluan osoittaa kiitokset jo tässä vaiheessa hallitukselle, että tämä laki on saatu vihdoin eduskunnan käsittelyyn. Tällä esityksellä tuodaan Suomen lainsäädäntöön monia tärkeitä muutoksia, jotka helpottavat transihmisten elämää. Suomi on järkyttävän pitkällä takamatkalla moniin verrokkimaihin suhteutettuna, kun puhutaan sukupuoli-vähemmistöjen oikeuksista. Tämä laki on iso harppaus eteenpäin, vaikka sekin jättää valittavasti vielä edelleen tärkeitä uudistuksia odottamaan tulevia vuosia. Suurin epäkohta, joka edelleen on jäämässä voimaan, on translasten ja -nuorten itsemääräämisoikeuden kapeus. Edelleenkin alaikäinen ei voisi vahvistaa sukupuoltaan oman identiteettinsä mukaisesti.

Paljon tässä lakiehdotuksessa on hyvää ja sellaista, mikä parantaa transihmisten oikeuksia. Aivan mahdolloman tärkeä asia tässä uudistuksessa on se, että vihdoin sukupuolen vahvistaminen eriytetään lääketieteellisistä hoidoista. Samalla poistuu nykyisin puiteissa vallinnut vaatimus lisääntymiskyvystä sukupuolen vahvistamisen ehtona. Lisääntymiskyvyyden vaatimuksesta Suomi on saanut useita huomautuksia kansainvälisiltä ihmisoikeustahoilta. On hyvä, että tämä häpeätahra siivotaan nyt pois meidän lainsäädännöstämme. Yksilön vapaus määrätä ja määrittää itse oma elämänsä ja identiteettinsä tulee paranemaan merkittävästi, ja ulkopuolinen kontrolli sukupuolen vahvistamiseen lieventyy merkittävästi.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Kauan odotettu translaki on monille myös ymmärrettävästi pettymys. Hyvien uutisten rinnalle jää vielä paljon korjattavaa tuleville vuosille. Jo mainitsemani alaikäisten mahdollisuus oman sukupuolensa määrittelemiseen olisi tärkeää toteuttaa pian tulevaisuudessa. Samoin olisi tärkeää vielä entisestään helpottaa menettelyä, jolla sukupuolen vahvistaminen tapahtuu. Tulevaisuudessa pelkän ilmoituksen tulisi riittää.

Tässä salissa on erityisesti perussuomalaisten ja kristillisdemokraattien suunnalta kritisoitu sitä, että lääketieteellinen puoli ja tämä ilmoitus eriytetään toisistaan. Täällä on sanottu, että sukupuolen kokemusta ei pitäisi sekoittaa lainsäädäntöön. Haluankin kysyä: Miksi ei? Miksi transihmisten oikeuksien parantaminen tällä tavalla olisi pois keneltäkään? Se ei vaikuta keneenkään muuhun kuin yksilöön itseensä. Se ei ole pois yhtään keneltäkään, ei yhtään millään tavalla. Transihmisten ihmisoikeuksien, transihmisten oikeuksien, transihmisten hyvinvoinnin edistäminen on vain ja ainoastaan hyvä asia. Se ei ole keneltäkään pois.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Könttä, poissa. — Edustaja Niikko, olkaa hyvä.

19.36 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies!

”Sinä olet luonut minut sisintäni myöten,
äitini kohdussa olet minut punonut.

Minä olen ihme, suuri ihme,
ja kiitän sinua siitä.

Ihmeellisiä ovat sinun tekosi,
minä tiedän sen.

Minä olen saanut hahmoni näkymättömissä,
muotoni kuin syvällä maan alla,
mutta sinulta ei pieninkään luuni ole salassa.

Sinun silmäsi näkivät minut jo idullani,
sinun kirjaasi on kaikki kirjoitettu.

Ennen kuin olin elänyt päivääkään,
olivat kaikki päiväni jo luodut.

Kuinka ylivertaisia ovatkaan sinun suunnitelmasi, Jumala,
kuinka valtava onkaan niiden määrä!”

Luin psalmista 139 kappaleen siitä, kuinka ainutlaatuinen ja arvokas ihminen on. Jokainen ihminen on arvokas juuri sellaisenaan, niin kuin hän on tähän maailmaan syntynyt.

Haluan korostaa, että erilaisia miehiä ja naisia, erilaisia tyttöjä ja poikia on maailma täynnä. Me synnymme erilaisine ominaisuuksine ja erilaisine tunteine kasvamme tässä elämässä, ja mielestäni tämä keskustelu, mitä hallituksen osalta erityisesti käydään ja missä nostetaan esille, että ihminen ei ole arvokas, ellei häntä lainsäädännön keinoin tueta tunnustamaan jotain sellaista opetusta, joka nousee ihmisviisaudesta ja ihmisten omista pyrkimyksistä saada muutettua joku ihmisen identiteetti haluamallaan tavalla, jopa lainsäädännön keinoin, on irvokasta. [Jenni Pitkon välihuuto] Minä näen tämän juuri päinvastoin. Te, jotka vaaditte tällaista lainsäädäntöä, halvennatte näitä ihmisiä, jotka ovat erilaisia. Heidän tulee saada tuki elää sellaisina kuin ovat ja kokea itsensä sellaisina kuin ovat, mutta tämä lainsäädännön keinoin tuleva vääntäminen menee niin pitkälle, että alkaa oikeastaan voimaan hiukan pahoin. [Jenni Pitkon välihuuto]

Arvoisa puhemies! Lain pitäisi tuoda turvaa ja edistystä ihmisille, mutta tällainen lainsäädäntö tuo turvattomuutta ja tuo taantumusta ennen kaikkea lasten ja nuorten maailmaan. Heitä ikään kuin syyllistetään nytten tämän lainsäädännön ja teidän puheidenne kautta. [Jenni Pitko: Mitä ihmettä?]

Arvoisa puhemies! Sukupuolen vaihtaminen ei voi mitenkään olla ilmoitusasia. Sukupuoli-identiteetissään kamppaileva nuori ei saa apua siitä, että hänelle ojennetaan kaavake, jolle hakija kirjaa perustelut, jotka käsittelee joku toimistotyöntekijä, ja silloin nuorelle tai vanhemmalle ihmiselle annetaan tavallaan sellainen polku, että hän ei koskaan kelpaa.

Nythan niillä ihmisillä, jotka ovat esimerkiksi menossa vaikka korjaamaan sukupuolta leikkauksen kautta, tämä lisääntymiskyvyttömyys on tällä hetkellä tavallaan ollut lainsäädännössä, mitä vihreät ovat pitäneet ristiriitaisena. [Jenni Pitkon välihuuto] Elikkä nythan jos ihminen korjaa miehestä naiseksi tai naisesta mieheksi, niin eikö ole aivan luonnollista, että silloin korjataan myös ne kyvyt, mitkä biologian kautta miehille ja naisille tulevat? Mutta teillehän tämä ei tietenkään käy, koska teidän mielestänne sukupuolia ei ole tai niitä on enemmän kuin kaksi — eikö niin? Mutta tosiasia on kuitenkin toinen.

Arvoisa puhemies! Mielestäni sukupuolikriisissä olevaa henkilöä ei pitäisi altistaa erilaisille vaikeille tilanteille, ja mielestäni heitä, jotka ovat tällaisen kriisin edessä, pitäisi auttaa erityisesti henkisesti.

Sellaista esimerkkiäkin mietin, että miehennäköinen mies, joka on ainoastaan vaihtanut juridisen sukupuolensa naiseksi ja pyrkii sen perusteella naisille tarkoitettuihin tiloihin, kohtaa varmasti paljon enemmän epäilyksiä kuin lääketieteellisen sukupuolenvaihdosprosessin myötä olemustaan muuttanut transhenkilö. Tätä lakia eivät myöskään kaikki transhenkilöt juuri tästä syystä tue, vaikka te annatte ymmärtää toisin. Ulkomailta tiedetään tapauksia, joissa miesvanki on vilpillisesti ilmoittanut olevansa nainen ja on naistenvankilaan päästyään jopa hyväksikäyttänyt naisvankeja. Hallituksen esityksessä tällaisia rikoksia pyritään näennäisesti ehkäisemään sillä, että jätetään mahdollisuus käyttää yksilöllistä harkintaa oikean osastovalinnan kohdalla.

On väärin säilyttää täysin eri alan ammattilaisten tehtäväksi päätöksiä, jotka olisi tullut selvittää erikoislääkärin vastaanotolla ennen sukupuolen vaihtamista ja vahvistamista. Sama pätee myös Digi- ja väestötietoviraston työntekijöihin. Heidän harteilleen työnnettään psykiatreille ja muille lääkäreille kuuluva vastuu. Väärinkäytösten ja virhearvioiden ehkäisy on käytännössä mahdotonta.

Sukupuoliahdistus voi olla, ja usein onkin, sekundääristä. Todelliset mielenterveysongelmat ja traumat jäävät hoitamatta. Tällaisen lakimuutoksen sijaan hallituksen tulisi ohjata lisää resursseja sosiaali- ja terveyshuollolle.

Arvoisa puhemies! Kaikkein eniten olen huolestunut lakimuutoksen lapsivaikutuksista. Hallituksen esityksessä annettaisiin juridisen sukupuolenvaihdon yhteydessä mahdollisuus muuttaa vanhemmuusnimike äidistä isäksi tai toisinpäin. Tällainen ei missään nimessä saisi olla mahdollista alaikäisten lasten vanhemmille. On huolestuttavaa, että mitään aitoa lapsivaikutusten arviointia ei ole tehty. Hallituksen esityksessä arviointi kuitataan sillä, että viitataan kuusi vuotta vanhaan kyselyyn, joka on tehty kahdeksalle nuorelle, [Leena Meri: Oho!] sekä lainvalmistelun yhteydessä järjestettyyn sateenkaarisäpiiriläisten kuulemiseen, johon osallistui 16 lasta. [Leena Meri: Oho!] Kuka tahansa meistä täällä tietää, että lapsi puolustaa luonnostaan vanhempansa ja haluaa vastata tavalla, joka miellyttää tätä. Osassa arvioita korostettiin, että vanhemmuusnimikkeen muutos olisi hyväksi en-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

nen kaikkea lapsen vanhemmalle. Arvon hallitus, yllä kuvattu ei ole lapsivaikutusten arviointia. Jos mitään, se on vihervasemmistolainen valkopesuyritys. [Puhemies koputtaa]

Lopuksi, arvoisa puhemies, vielä: Sekä Suomessa että maailmalla mielenterveysongelmat yleistyvät hälyttävää vauhtia. Lakiehdotus ainoastaan lisää lasten hämmennystä ja altistaa heidät ahdistaville tilanteille perheen ulkopuolisten ihmisten edessä. [Puhemies koputtaa] Sukupuolensa vuoksi ahdistuneet tarvitsevat lääketieteen ja psykiatrian erikoislääkäreiden apua sekä rakkautta — ja tähän pitäisi saada hallitukselta lisää resursseja — eivät hakemuslomaketta mitättömällä harkinta-ajalla.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Arvoiset edustajat, varsinkin tässä illalla tilanne on semmoinen, että jokainen yli suosituksen menevä puheenvuoro kerhallaan johtaa siihen, että toiset odottavat pidempään täällä. — Edustaja Tanus poissa. — Edustaja Kivelä, olkaa hyvä.

19.44 **Mai Kivelä vas:** Arvoisa puhemies! Tätä lakia me olemme joutuneet odottamaan liian kauan, mutta olen iloinen, että se on vihdoinkin täällä eduskunnassa. Hallituksen esityksen mukaan jatkossa juridinen sukupuolimerkintä on jokaisen ihmisen oma ilmoitusasia, juuri niin kuin asian kuuluukin mennä. Tämä uudistus antaa transihmisille mahdollisuuden ilman pitkäjänteisiä prosesseja korjata väestötietotietojärjestelmään sekä henkilöpapereihinsa oikea sukupuolimerkintä. Lakimuutoksen myötä vaatimukset lääketieteellisestä diagnoosista sekä lisääntymiskyvyttömyydestä poistuvat juridisen sukupuolen vahvistamisen vaatimuksista. Mielestäni tämä on minimitasen korjaus, joka olisi pitänyt hoitaa jo vuosia sitten, sillä kyseessä on räikeä ihmisoikeusrikkomus. Suomi onkin saanut lukuisia huomautuksia niin kotimaisilta kuin kansainvälisiltä ihmisoikeustoimijoilta sekä muilta valtioilta erityisesti nyky-laissa olevasta lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksesta. Tämän ei pitäisi olla epäselvää kenellekään tässä salissa.

Arvoisa puhemies! Jatkossa henkilön vanhemmuus voidaan muuttaa väestötietojärjestelmään vastaamaan vahvistetun sukupuolen mukaista nimikettä. Uudistus koskee myös heitä, jotka ovat vahvistaneet oikeudellisen sukupuolensa nykyisen translain aikana. Tämä on tervetullut muutos, joka turvaa sekä lapsen että vanhempien oikeudellista asemaa. Haluan myös kiinnittää huomiota siihen, että nyt kun lisääntymiskyvyttömyysvaatimus poistuu juridisen sukupuolen vahvistamisen kriteereistä, tulee lakia tulkita niin, että transihmisille annetaan samat mahdollisuudet esimerkiksi hedelmöityshoitoihin kuin kaikille muillekin. Minkäänlaista syrjintää hedelmöityshoitojen tarjoamisessa tai saamisessa ei saa esiintyä. Tähän näkemykseen yhtyy myös tasa-arvovaltuutettu, joka tämänvuotisissa suosituksissaan toteaa, että "juridisen sukupuolen vahvistaminen ei saisi estää hedelmöityshoitojen saamista".

Arvoisa puhemies! Viime viikon translakimielenosoituksessa Eduskuntatalon edessä liehui translippu, jossa luki "kiitti, mut tää ei riitä", ja tämä on mielestäni aivan totta. Vasemmistoliitolla olisi ollut halua tehdä tästä laista kerralla sellainen, että me voisimme ylpeinä todeta translakimme olevan edistyksellinen.

Erityisesti huolta ja pettymystä on aiheuttanut juridisen sukupuolimerkinnän vahvistamisen ikärajaksi asetettu 18 vuotta. Translakia tuleekin edelleen muuttaa niin, että sukupuolen juridinen vahvistaminen sallitaan yli 15-vuotiaille omalla ilmoituksella ja alle 15-vuotiaille huoltajan tai lastensuojelun luvalla. Samaan lopputulokseen päätyi esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön alainen viranomaistyöryhmä, joka raportissaan totesi, että

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

sukupuolen juridinen vahvistaminen olisi Suomessa mahdollista 15-vuotiaasta alkaen. Myös YK:n ihmisoikeuskomitea esitti viime vuonna huolensa translasten ja transnuorten sivuuttamisesta.

Toinen suuri kokonaisuus on se, että tulevaisuudessa on aloitettava toimenpiteet kolmannen juridisen sukupuolikategorian mahdollistamiseksi. Tämä ei tietenkään ole yksilöiden kannalta ongelmaton ratkaisu mutta antaisi enemmän vaihtoehtoja niille meistä, jotka eivät ole miehiä tai naisia.

Lisäksi haluan nostaa esiin kritiikin siitä, että Oikeus olla -kansalaisaloitteessa vaadittiin myös transrekisterin poistamista. Rekisteriin on tallennettu pysyvästi tieto transihmisistä, joiden sukupuolimerkintä on muutettu. Tämä rekisteri aiheuttaa potentiaalisen turvallisuusuhan, jossa on riski vakaville väärinkäytöksille.

Arvoisa puhemies! On äärimmäisen kuluttavaa taistella oman puolison, lapsen, vanhemman, sisaruksen, ystävän tai muun tutun ihmisoikeuksien puolesta, mutta vielä tuskallisempaa on taistella omien perustavanlaatuisten ihmisoikeuksien puolesta, sellaisten oikeuksien, joiden pitäisi toteutua ilman taistelemista. Haluankin siis loppuun osoittaa kiitokseni ja tukeni kaikille, jotka ovat näiden vuosien aikana tehneet töitä translain uudistamisen eteen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Pelkonen poissa. — Edustaja Mäky-nen, Jukka, olkaa hyvä.

19.50 **Jukka Mäkynen ps:** Arvoisa herra puhemies! Tässä käsiteltävässä translaissa ainakin minua hämmästyttää kohta, jossa sanotaan, että hakemus sukupuolen vahvistamisesta perustuisi henkilön omaan selvitykseen hänen sukupuolen kokemuksestaan. [Jenni Pitko: Kyllä!] Eli koko sukupuolikäsitys aiotaan nyt muuttaa niin, että biologinen sukupuoli ei enää päde, vaan jokainen voi olla sitä sukupuolta, mitä kokee olevansa. [Jenni Pitko: Juuri näin! — Mai Kivelän välihuuto] Eli Luojan työt romukoppaan, tieteellinen, biologinen sukupuoli romukoppaan, ja tilalle ”minusta tuntuu” -sukupuoli. Eli jatkossa viranomaiset eivät pysty mitenkään kieltämään uutta sukupuolta, koska kokemusta ei pysty testaamaan. Tässä ei missään tapauksessa ole tarkoitus halveksua ketään tai mitään sukupuolta, mutta tämä translaki aiheuttaa paljon käytännön ongelmia ja mahdollistaa väärinkäytön — siis silloin, jos tämä esitys hyväksytään tässä muodossa laiksi.

Lakialoitteessa on toki hyviäkin kohtia, mutta kaikkea ei todellakaan ole mietitty loppuun asti. Joissakin maissa vastaavanlainen laki on jo hyväksytty. Esimerkiksi Isossa-Britanniassa, USA:ssa ja Kanadassa on lukuisia tapauksia, miten tällaista self-ID:tä käytetään hyväksi. Esimerkiksi Skotlannissa Daily Express kertoi tammikuussa tapauksista, joissa rikoksista tuomitut miehet vaihtoivat sukupuolensa naiseksi päästäkseen naisten vankilaan istumaan tuomiotaan. [Leena Meri: Oho!] Sitten vapautumisen jälkeen vaihtoivat sukupuolen takaisin siihen syntymäsuopuoleen. Lehdistä olemme voineet lukea, kuinka urheilussa transmies on kilpailut naisten sarjassa ja saanut siten kohtuuttoman kilpailuedun. Asevelvollisuudesta voi laistaa ilmoittamalla itsensä naiseksi pelkällä omalla ilmoituksella ilman lääkärillä tai psykologilla käyntiä, ilman oikeaa sukupuolidysforiaa, jossa kärsivä ihminen ei ole tyytyväinen omaan sukupuoleensa, ja ilman hoitoja. Ilmoitus vain netissä, kuukauden odotus, ja sukupuoli on vaihtunut. [Jenni Pitko: Korjattu!]

Käytännön ongelmia saattaa tulla esimerkiksi terveydenhuollossa, ja varmasti tuleekin. Tällä hetkellä — en tiedä, mutta olettaisin — tässä salissa ymmärretään se tosiasia, että

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

miehillä ja naisilla on sukupuolityyppisiä sairauksia, joiden seuranta ja tilastointi tulee vaikeutumaan, jos tämä esitys menee tällaisenaan läpi. Sukupuolimerkinnän vaihtaneita ei ymmärrykseni mukaan kutsuta esimerkiksi seulontatesteihin, kuten rintasyöpä ja eturauhassyöpä. Sosiaalitiloissa voi tulla hankalia tilanteita, jos biologinen mies, joka on vaihtanut sukupuolensa kokemuseräiseen sukupuoleen, menee esimerkiksi uimahallissa naisten puolelle saunaan ja suihkuun. Uskon vakaasti, että tämä varmasti loukkaa naisten keuhollista oikeutta yksityisyyteen.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että edellä mainitun lisäksi tulee syntymään paljon erilaisia ongelmia, kun tätä translakia ei ole mietitty loppuun saakka. Romutamme kaiken normaalin, ja tilalle tuodaan korvien välinen sukupuolisuus. Tästä puuttuu enää vain jokerisukupuolisuus, jota sitten voi vaihtaa vaikkapa kuukausittain ihan sen tilanteen mukaan. Tätäkö te todellakin haluatte? No tähän te haluatte. — Kiitos. [Jenni Pitko: Ei kuukaan tee tommosta! — Mai Kivelän välihuuto]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Meri, olkaa hyvä.

19.54 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! On helppo allekirjoittaa tuo perussuomalaisten edustaja Mäkynen äskeinen loistava puheenvuoro. Siinä tuli kaikki oleellinen.

Haluaisin muistuttaa, kun tässä hetki sitten käsitelimme lakivaliokunnan mietintöä vanhemmuuslaiksi ja sen muuttamiseksi, että toimme esille siinä perussuomalaisten vastalauseessa, jossa esitimme tämän lain hylkyä, että hallitus on itsekin tuon esityksen perusteluissa myöntänyt jo, että äitiyden toteaminen ei edellytä sitä, että lapsen synnyttänyt henkilö on sukupuoleltaan nainen, eikä isyyden vahvistaminen edellytä, että isä on sukupuoleltaan mies. Täällä oli eräs keskustalainen edustaja, joka hämmästeli tätä, että onkos tämä nyt totta, ja tämä piti täältä hallituksen esityksestä hänelle lukea, ja hän oli aika pöyristynyt tästä. Toivon, että täältä löytyy enemmänkin hallituspuolueiden ihmisiä, jotka havaitsevat, että mikä tässä on menossa. No, toimme silloin esille, että translaki on seuraava vaihe, ja tässä se nyt meidän edessämme on. En olisi voinut ajatella, että tämä päivä on edessä.

Kuten edustaja Mäkynen sanoi, tässä ei ole kysymys siitä, että jokainen aikuinen ihminen ei esimerkiksi voisi vaihtaa sukupuoltaan tai suorittaa korjaustoimenpiteitä tai olla sellainen kuin hän on, kuten edustaja Niikko toi esille, vaan kysymys on siitä, että täällä sotketaan nyt biologiset sukupuolet aivan lopullisesti. Itsekin katsoin tätä hallituksen esitystä, ja täällä tosiaan todetaan, että voi esittää selvityksen siitä, että kokee kuuluvansa — kokee — ja kuten edustaja Mäkynen sanoi, miten minä mittaan: jos minä sanon, että minä koen tässä nyt olevani mies, niin sitten minä vain koen olevani mies ja sitten se on siinä ja sitten rekisteröinti tapahtuu. Ja voit vaihtaa sitten itsesi äidiksi tai isäksi ja taas muuttaa mieltäsi ja toisinpäin. Kuten edustaja Mäkynen toi esille, tästä on esimerkkejä väärinkäytöksistä kansainvälisistä tapauksista.

Perussuomalaisten edustaja Rantanen toi tänään esille, että meillä on esimerkiksi tämä sarjakuristaja Michael Penttilä. Hän käytti esimerkkinä sitä, että hän on kertonut kokevansa olevansa nainen. No, nyt hän on vankilassa, ja jos hän kokee olevansa nainen, niin tämän esityksen perusteella tämä oikeudellinen sukupuoli, ilmoituksenvarainen sukupuoli, ratkaisee sen, mille osastolle hänet pitäisi sijoittaa. Että pitäisikö hänet nyt sitten sijoittaa sinne naisten osastolle?

Te puhutte täällä, että tämä on suuri ihmisoikeusloukkaus. Onhan tähänkin asti kaikilla näillä ihmisillä aivan samat ihmisoikeudet kuin kaikilla meillä muilla, paitsi se, että olem-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

me edellyttäneet, että tämä lisääntymiskyvyttömyys tulee olla — jos haluat siirtyä naisesta mieheksi, niin olet lisääntymiskyvytön. Se on ainoa edellytys. Mitä muuta siinä nyt sitten on? Heillä on oikeus työhön, sosiaalitukeen, oikeus puhua, kokoontua. Te annatte ymmärtää, että ihan kuin koko heidän elämänsä olisi täynnä suuria ihmisoikeusloukkauksia. Olette tästä jopa huolestuneempia kuin vammaisten tai ikäihmisten ihmisoikeuksista tai terveydenhoidon ongelmista — kun täällä puhuttiin, että tämä on merkittävin saavutus tällä hallituskaudella. No, se on tietysti arvotuskysymys, mikä kenellekin on tällä hallituskaudella kaikista tärkeintä.

Erityisen huolestunut olen ollut näistä puheenvuoroista vasemmistolta ja vihreiltä, ja muistaakseni tässä myös kokoomuksen edustaja Keto-Huovinen toi esille, että tähän pitäisi nyt sotkea vielä alaikäiset lapset. Ei voi olla todellista — ilmoituksenvaraisesti. Ajattelen sitäkin, mitä tässä tuotiin esille, että mitä ongelmia tässä tulee, ja en voi ymmärtää, mitä varten täällä on vastustettu sitä, että tämä huolellisesti käsiteltäisiin hallintovaliokunnassa, koskien esimerkiksi poliisin tarkastusoikeuksia, tai sivistysvaliokunnassa, koskien erilaisia yhteisiä tiloja ja kouluja, tai puolustusvaliokunnassa, koskien asevelvollisuutta. Meillä on asevelvollisuus miehillä ja vapaaehtoinen asekoulutus naisilla. Että sillä lailla.

Mutta ilmeisesti tämä on teille niin ideologinen hanke, että te olette todella iloisia, että olette saaneet nyt sotkettua sitten nämä sukupuoletkin. Äitiä ja isää ei enää pian ole, tai ainakin ne ovat niin sekaisin, ettei kukaan tiedä. Erityisen huolestunut minä olen lapsista ja voin sanoa, kun täällä kerrottiin, että ensi hallituskaudella tähän halutaan laajennuksia, että jos perussuomalaiset ovat hallituksessa, niin tähän ei kyllä haeta laajennuksia. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Forsgrén, poissa. Edustaja Soinikoski, poissa. Edustaja Kauma, poissa. Edustaja Werning, poissa. Edustaja Nurminen, poissa. — Edustaja Peltokangas.

20.00 Mauri Peltokangas ps: Arvoisa puhemies! Kun tulin eduskuntaan vuonna 2019, törmäsin elämäntiedon oppikirjaan, jossa väitettiin, että nykyään mieskin voi synnyttää. Kuulitte aivan oikein. Tartuin tähän asiaan voimakkaasti ja hyvin pian löysin itseni AlfaTV:n suorasta lähetyksestä keskustelemassa siitä, voiko mies synnyttää. Minun vankka mielipiteeni oli silloin ja on yhä edelleen, että ei voi.

Kun käsittelemme tätä hallituksen esitystä laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, tahdon henkilökohtaisesti korostaa, että minun mielestäni jokainen saa tuntea itsensä miksi haluaa. Siis tuntea itsensä juuri miksikä haluaa. Pysyn sataprosenttisesti taannoin lausumassani kannassa, että itsensä saa tuntea vaikka taisteluhelikopteriksi, kunhan kustantaa propellit itse, etteivät ne tule yhteiskunnan kustannettaviksi. Kun tänään käsittelemme täällä eduskuntasalissa tällaista lainsäädäntöä, suhtaudun asiaan erittäin konservatiivisesti ja kriittisesti.

Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki sukupuolen vahvistamisesta, jolla kumottaisiin laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi lukuisia muita lakeja, jotka siihen liittyvät. Lain tavoitteena on vahvistaa henkilön itsemääräämisoikeutta erottamalla sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidoista. Tosiasiassa tämä kuitenkin erottaa myös lopullisesti biologisen ja juridisen sukupuolen toisistaan. Jatkossa hakemus sukupuolen vahvistamisesta perustuisi siis pelkästään henkilön omaan selvitykseen hänen sukupuolen ko-

kemuksestaan. Toisin sanoen biologiaan perustuva sukupuoli menettää vahvistusprosessissa entisestään merkitystään, kun sen tilalle tulee pelkkä kokemus sukupuolesta.

Esityksen läpimenon seurauksena Suomen lainsäädännössä on työkaluja, joiden avulla voidaan ideologisten oppikirjojen mukaisesti hälventää biologisen sukupuolen käsitettä. Samoin esimerkiksi sukupuolen määrittämä vanhemmuusnimike voitaisiin muuttaa ilmoituksen mukana. Sellaiset sanat kuin ”äiti”, ”isä”, ”mies” ja ”nainen” menettävät perinteiset merkityksensä, ja niistä tulee pelkkiä sosiaalisia rakennelmia vailla mitään kosketusta biologiaan. Jatkossa siis mieskin voi tulla raskaaksi, nainen voi olla isä, setä voi olla täti, ja niin edelleen. Mielestäni täysin sairasta kehitystä.

Tosiiasiassa sukupuoli on monimutkaisempi rakenne kuin pelkkä ihmisen kokemus siitä. On surullista todeta, että esityksen mennessä läpi lääketieteellinen arvio sukupuolesta lentää roskakoriin.

Arvoisa puhemies! Kuka tahansa voi kuitenkin kokea kehodysforiaa myös muista syistä, kuten mielenterveydellisistä syistä tai ihan vain murrosiän aiheuttamien nopeiden kehollisten muutosten vuoksi, ja erehtyä luulemaan kokemustaan transsukupuolisuudeksi. Erityisesti nuorille ja kasvuikäisille tämä erehdys saattaa tapahtua hyvinkin helposti, varsinkin jos transsukupuolisuutta kaupataan, tyrkytetään ja mainostetaan ensisijaisena selityksenä kehodysforiaan. Ei ole kenenkään edun mukaista toimia näin.

Esitys ei sentään onneksi anna alaikäisille mahdollisuutta vaihtaa juridista sukupuoltaan mielensä mukaan, vaikka sellaisia täysin vastuuttomia vaatimuksia on tässäkin salissa kuultu.

Valmistelutyöryhmä esittää yhdeksi vaihtoehtoksi myös vain yhden kuukauden harkinta-aikaa. Millaiseen rulljanssiin tämä pahimmillaan johtaa valtion virastoissa, jos muutoksia aletaan tekemään laajasti ja kenties vieläpä edestakaisin käytännössä hyvin olemattoman lyhyellä harkinta-ajalla?

Maailmalla on ollut esimerkkejä myös toisenlaisista ongelmista. Naistenvankiloihin on päässyt seksuaalirikoksesta tuomittuja miehiä, jotka ovat vain ilmoittaneet olevansa naisia — vähän kuin päästäisi pukin kaalimaan vartijaksi. Pääsevätkö naisiksi vahvistetut biologiset miehet myös naisten julkisiin pukeutumistiloihin, jotka ovat olemassa juuri siksi, että ne tarjoaisivat naisille turvallisen tilan? Voivatko naisiksi itsensä ilmoittaneet biologiset miehet osallistua naisten sarjaan urheilussa ja näin ollen romuttaa naisurheilun ilmeisellä ylivoimallaan? Uudistus yrittää vahvistaa vähemmistöjen oikeuksia, mutta se pyrkii siihen heikentämällä muiden oikeuksia. Missä ovat feministit nyt, haloo, kun naistenkin oikeuksia aletaan polkea tasa-arvon ja translain nimissä?

En voi missään olosuhteissa kannattaa tällaista esitystä. Kannatan ehdottoman lämpimästi edustaja Räsänen tekemiä esityksiä siitä, että tästä lainsäädännöstä tulisi hyvien periaatteiden mukaan käydä laajaa keskustelua useammassa valiokunnassa kuin mihin sitä ollaan nyt lähettämässä. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Ollikainen.

20.05 Mikko Ollikainen r: Arvoisa puhemies, ärade talman! Translaki on Suomessa pitkään loukannut ihmisoikeuksia. Tämän takia Suomen hallitus on muun muassa hallitusohjelmaan kirjannut, että translaki tulee uudistaa. Suomea on monelta taholta moitittu translakia koskien ja erityisesti siitä, että Suomi vielä tänäkin päivänä pakkosteriloi ihmisiä sukupuolenkorjauksen yhteydessä. Tämä loukkaa ihmisoikeuksia ja itsemääräämisoikeutta.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

On hyvä, että uusi translaki on edennyt eduskuntakäsittelyyn ja siitä keskustellaan. Kaikkien ihmisoikeuksia on kunnioitettava yhdenvertaisesti. Tiedämme, että laki ei ole täydellinen, mutta se on ehdottomasti askel oikeaan suuntaan, vaikka tarkennettavaa vielä on.

Transhenkilöt kokevat Suomessa laajaa syrjintää niin viranomaisten taholta — esimerkiksi terveydenhuollossa — kuin yhteiskunnassa laajemminkin. Etenkin nuoret, jotka kuuluvat sukupuolivähemmistöihin, ovat haavoittuvassa asemassa, ja he voivat huonosti, hyvin huonosti. Tähän on puututtava. Myös RKP on pitkään tehnyt töitä transhenkilöiden oikeuksien eteen. Transhenkilöille tulee taata yhdenvertaiset mahdollisuudet ja oikeudet kuten kaikille muille ihmisryhmille. Kaikkien tulee voida olla oma itsensä ja rakastaa ketä tahtoo ilman pelkoa.

Ärade talman! Translagen är nu här i riksdagen och behandlas här och diskuteras i dag. I förslaget ingår att tvångssteriliseringen i samband med en köns-korrigerings ska slopas. Tvångssteriliseringen har kränkt transpersoners mänskliga rättigheter grovt, och det är dags att inse de misstag som tidigare begåtts och korrigera dem. Och ja, det finns saker att korrigera i den här lagen ännu, men den är ett steg i rätt riktning.

SFP har även länge arbetat för att minska diskrimineringen mot transpersoner. Det är viktigt att alla, och framför allt de unga, känner att de har en likvärdig plats och likvärdiga rättigheter i vårt samhälle. Vi behöver skapa en förändring i samhället där de mänskliga rättigheterna och välmåendet förverkligas oavsett av sexuell läggning eller könsidentitet.

Tyvärr är detta inte verklighet i dag. Arbetet för regnbågspersoners rättigheter behövs varje dag, och att samtidigt bekämpa intolerans och hat. Alla ska ha rätt att själv definiera sitt juridiska kön. Alla ska kunna känna sig trygga i att vara sig själv och få leva och älska den man vill i Finland. — Tack, kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hopsu poissa. — Edustaja Sjöblom.

20.08 Ruut Sjöblom kok: Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki sukupuolen vahvistamisesta sekä samalla ehdotetaan muutettavaksi muun muassa sterilisointilakia. Tavoitteena on vahvistaa henkilön itsemääräämisoikeutta. Hakemus sukupuolen vahvistamisesta perustuisi jatkossa henkilön omaan selvitykseen hänen sukupuolen kokemuksestaan, ja samalla poistettaisiin voimassa oleva vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä, ja tämä on hyvä muutos.

Suomi on saanut useita huomautuksia EU:n ihmisoikeustuomioistuimelta. Suomen nykyistä lainsäädäntöä pidetään ihan EU-tasollakin ihmisoikeusloukkauksena, joten tämä muutos on erittäin tervetullut. Näin vahvistetaan henkilökohtaista koskemattomuutta sekä oikeutta yksityiselämään.

Esitykseen liittyy myös kysymyksiä. Nyt esitetään, että sukupuolen juridisen vahvistamisen edellytyksenä on täysi-ikäisyys. Kuitenkin tutkimuksissa on todettu, että tällä hetkellä translapset ja -nuoret kokevat muun muassa kiusaamista ja syrjintää, joka voi jatkua koko lapsuuden ja nuoruuden ajan. Lisäksi heillä on ikätovereihin verrattuna enemmän hyvinvointiin liittyviä haasteita. Toivonkin, että valiokuntakuulemisissa kuullaan tarkasti myös tähän viitekehykseen liittyviä asiantuntijoita ja pohditaan tarkasti translasten ja -nuorten asemaa. Lisäksi kansainvälinen vertailu esimerkiksi Norjan ja Islannin kanssa olisi tarpeellista.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Strand.

20.10 Joakim Strand r: Ärade talman! Vi behandlar alltså regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om könsfastställelse och till lagar som har samband med den. Självbestämmanderätten kommer här alltså att stärkas genom att man åtskiljer fastställande av juridiskt kön från medicinska undersökningar och behandlingar.

Tässä on pidetty jo monia puheenvuoroja, ja itse oikeastaan viittaa edustaja Ollikaisen hyvään puheenvuoroon, joka tässä meidän ryhmän puolesta puhui. Ymmärrän hyvin, että näissäkin asioissa voi olla erilaisia näkemyksiä, mutta kuitenkin jotenkin toivoisi, että puhuisimme sillä tavalla, että ne, joita tämä mahdollisesti koskee ja jotka tätä seuraavat, tuntisivat, että ollaan kuitenkin kaikki ihmisiä ja kaikki suomalaisia ja että tosiaan annetaan jokaisen pohtia omista lähtökohdistaan lähtien, miten elämään suhtautuu.

Det är ofta så att människor som kämpar med de här frågorna nog har tillräckligt med bekymmer och utmaningar i vardagen utan att man i Finlands riksdag talar på ett sätt som gör att man eventuellt börjar må ännu sämre, så kanske också en vädjan — samtidigt som jag hänvisar till ledamot Ollikainens goda taltur — om att man oavsett vilken åsikt man har ska prata på ett sätt som visar respekt för medmänniskorna. Vi vet att det här väldigt långt är en fråga om mänskliga rättigheter, och vi stöder det här förslaget.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kärnä poissa. — Edustaja Holopainen, Hanna.

20.12 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Olemme käsittelemässä hallituksen esitystä laiksi sukupuolen vahvistamisesta eli niin sanottua translakia. Tässä lakiesityksessä on kysymys siitä, että mahdollistamme jokaiselle ihmiselle oikeuden tulla kohdatuksi ja nähdyksi omana itsenään. Tässä laissa on kysymys ihmisoikeuksista, inhimillisyydestä ja ihmisyydestä. Tämä laki vahvistaa itsemääräämisoikeuden toteutumista.

Vanha laki kytkee transihmisten juridisen sukupuolen vahvistamisen lääketieteellisiin hoitoihin, mikä on aivan turha vaatimus, joka ainoastaan kuormittaa yksilöitä sekä myöskin yhteiskuntaa. Suomi onkin ainoa Pohjoismaa, jossa transihmiseltä esimerkiksi vaaditaan lisääntymiskyvyttömyyttä juridisen sukupuolen vahvistamiseksi sekä vuosia kestäviä lääketieteellisiä tutkimusprosesseja. Tämä uudistus ei vie keneltäkään mitään pois, toisin kuin joistakin täällä salissa tänään käytetyistä puheenvuoroista voisi päätellä, mutta tämän lakiuudistuksen merkitys transihmisille itselleen on valtava. On aivan selvää, että se voimaannuttaa transihmisiä, se vähentää tilanteita, joissa arjessa he kuormittuvat siitä, että nyky-yhteiskuntamme ihan turhaan tietyissä tilanteissa sukupuolittaa heitä väärin. Erityisesti transnuorten kohdalla tämä näkyy vahvasti, ja onkin sääli, että tämä lakiesitys on siitä puutteellinen, että se rajaa alaikäiset pois tämän lain soveltamisen piiristä, mutta toivottavasti sitten jatkossa saamme tähän myös muutoksia, kuten täällä on monessakin puheenvuorossa edellä vaadittu.

Täällä salissa joissakin puheenvuorossa tänään vaadittiin vahvempia arvioita esimerkiksi tämän lain vaikuttavuuksista ja lapsivaikutusten arviointia. Nostaisin kuitenkin esiin sen, että meillä on varsin laajat kokemukset nykylainsäädännön tilanteesta, ja se osoittaa, että muutoksia tarvitaan. On aivan selvää, että transihmiset tällä hetkellä kokevat suurta pahoinvointia. Meillä on vahvaa tilastollista näyttöä siitä, erityisesti transnuorten pahoin-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

voinnista. Tutkimusten mukaan 80 prosenttia transnuorista ilmoittaa kokeneensa esimerkiksi koulussa asiatonta kohtelua, kiusaamista tai syrjintää. Useampi kuin joka toinen transnuori on ajatellut itsensä vahingoittamista tai itsemurhaa. On aivan välttämätöntä, että me yhteiskuntana puutumme siihen, ja silloin meidän täytyy tehdä uudistuksia, joilla vähennämme transihmisten kuormittumista.

Tätä keskustelua tänään on ollut paikoin aika vaikea kuunnella. Se on tuntunut raskaalta täällä salissa, ja uskon, että moni kuulija tuolla ruutujen äärellä, lehtereillä on myös tuntenut samoin. Tähän lakiuudistukseen on kohdistunut valtavasti odotuksia, ja lähes poikkeuksetta tässä kolmen ja puolen vuoden aikana, kun olen käynyt suomalaisten nuorten kanssa läpi sitä, mitä odotuksia heillä on eduskunnalta ja meiltä kansanedustajilta, näissä keskusteluissa on nostettu esiin nimenomaan tämä lakiuudistus ja siihen kohdistuvat odotukset.

Olen aivan valtavan ylpeä suomalaisista nuorista, jotka hyvin laajasti ovat osoittaneet vahvaa solidaarisuutta omia ikätovereitaan kohtaan. Nuoret, jotka itse eivät ole transnuoria, ovat silti lähes poikkeuksetta vaatineet, että tämä asia korjataan, koska he vierestä seuraavat sitä, kuinka heidän ikätoverinsa tulevat väärin kohdelluiksi ja epäoikeudenmukaisesti kohdelluiksi, ja he haluavat tähän muutosta. On aika selvää, että tulevaisuudessa keskustelu näistä... [Puhujan mikrofoni sulkeutuu]

Puhemies Matti Vanhanen: Hetki, nyt toimii varmaan.

Aika ei ollut täynnä vielä kuitenkaan. No niin, kiitoksia.

On aivan selvää ja toiveissa on, että tulevaisuudessa keskustelu näistä asioista on helpompaa. Ajattelen, että ehkä tämä keskustelu tänäänkin ja myöskin ne yhteydenotot, mitä on tullut, kun tätä lakiesitystä on hallitus valmistellut, varmaan kertovat siitä, että tähän aiheeseen ihan aidosti liittyy myöskin epä tietoisuutta ja pelkoja ja huolia, joitten hälventämiseksi tätä keskustelua tarvitaan, vaikka se ajoittain onkin raskasta, ja uskon, että osa transihmistä myös kokee tämän raskaaksi. Mutta tämä on prosessi, joka on käytävä, jotta me kaikki ymmärrämme paremmin sitä, minkälaisia erilaisia elämäntilanteita ja kohtaamisia ja kuormittumista ihmisillä täällä Suomessa on, ja pyrimme niitä korjaamaan.

Täällä on nostettu muutamassa puheenvuorossa esiin se, että mikä on se ongelma, mikä on se ihmisoikeusongelma, johon nyt tarvitaan korjausta. Kysymys on nimenomaan siitä, että todella monessa tilanteessa tämä meidän järjestelmä asettaa transihmiset — ja edelleenkin tämänkin lain voimaan tultua transnuoret, alaikäiset transnuoret — tilanteisiin, joissa he esimerkiksi bussia käyttäessään tai kirjastosta kirjoja lainatessaan joutuvat jatkuvasti tämän valtavan kuormittumisen kohteeksi, henkisen kuormittumisen kohteeksi, koska heillä on siellä semmoinen tilanne, että he pelkäävät, että tulevat sukupuolitetuksi väärin, koska edelleenkin esimerkiksi henkilöllisyyden todentamisessa käytetään paljon sukupuolittamista aivan turhaan. Myöskin meidän koulujärjestelmässä on suuria eroja siinä, mikä eri kouluissa on se osaaminen ja tietoisuus ammattilaisten kesken siitä, kuinka saateenkaarinuoria kohdataan, ja on aivan välttämätöntä, että tätä osaamista lisäämme.

Täällä on monissa puheenvuoroissa myöskin nostettu esiin ajatukset siitä, että tämän sijaan tarvittaisiin lisää resursseja sosiaali- ja terveystalvieluihin. Olen aivan samaa mieltä. Tämän lisäksi tarvitaan panostuksia sosiaali- ja terveystalvieluihin. On tullut esiin se, että esimerkiksi korona-aika on aiheuttanut aivan valtavia ongelmia esimerkiksi transpolille pääsyn suhteen. Tätä ongelmaa varmaan korjaamme pitkään, niitä vaurioita, mitä se jonot-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

taminen on aiheuttanut nuorille, ja tarvitsemme lisää resursseja. Meidän täytyy huolehtia, että vuodenvaihteessa aloittavilla hyvinvointialueilla on riittävät resurssit ja myös osaaminen transnuorten ja heidän läheistensä kohtaamiseen ja heidän tukemiseensa, joten työtä vielä riittää, mutta kiitoksia hallitukselle tästä lakiesityksestä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Räsänen.

20.18 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Haluan vielä muutamalla sanalla kommentoida tätä tänään käytyä keskustelua.

Täällä monissa puheenvuoroissa on annettu ymmärtää, että sukupuolen oikeudellisen muutoksen kytkeminen lääketieteelliseen tutkimukseen olisi jollain tavalla ihmisoikeuksien tai ihmisoikeussopimusten vastaista. Ihmisoikeussopimukset eivät edellytä sitä, että sukupuolen oikeudellinen muutos irrotettaisiin lääketieteellisestä arviosta ja tutkimuksesta. Tästä on vuodelta 2017 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu, jossa linjattiin, että jäsenmailla on laaja harkintavalta asettaa vaatimus transsukupuolisuusdiagnoosista ja sen toteuttamiseksi määräytyistä lääketieteellisistä tutkimuksista edellytyksenä sukupuolen oikeudelliseen muutokseen. Eli tässä on täysin hallituksen oma poliittinen valinta tuoda ilmoitukseen tai hakemukseen pohjautuva sukupuolen vaihtaminen.

Työ naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseksi turhentuu, jos sukupuolen käsitteeltä on luonnollinen perusta ja pohja pois ja jos se korvataan ihmisen kehosta irrotetulla kokemuksella sukupuolesta. Jos sukupuoli merkitsee käsitteenä väestöryhmän sijaan identiteettiä, ikään kuin sisäistä kokemusta, niin miten väestöryhmään kuuluvien ihmisten oikeuksia edes voidaan edistää? Biologinen sukupuoli on muodostanut perustan esimerkiksi tasa-arvolaille, jonka tavoite on edistää naisten asemaa, ja tällä on vaikutuksensa esimerkiksi naisten mahdollisuuteen pärjätä kilpaurheilussa tai naisten turvallisuuden takaamiseen pukeutumis-, saniteetti- ja peseytymistiloissa tai vankiloissa. Britanniassa keskustelua on herättänyt tapaus, jossa naisvangit joutuivat seksuaalisesti ahdistelluiksi miehenä väkivaltarikoksista tuomitun transnaisen toimesta.

Tätä lakiesitystä valmistelevalle kuuleminen on ollut myös varsin yksipuolista. Olen hyvin huolellisesti lukenut tuon koko lakiesityksen läpi, ja esimerkiksi lausuntokierroksen aikana kuultiin lapsia ja nuoria vaikutusarvioinnin tueksi, mutta nämä toteutettiin kaikki tahojen kanssa, joilta takuuvarmasti saatiin haluttu arvio. Siellä olivat Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskuksen vapaaehtoiset ja Sateenkaariperheet ry.

Lakipaketin tekstissä on huomattavan suuri osuus perusteluja sille — siis sivutolkulla löytyy perusteluja sille — miksi juridisen sukupuolen vaihdos tulisi ulottaa myös lapsiin, ja sitähän täällä on moni edustaja varsinkin salin vasemmalta laidalta vaatinut. Näissä ei lainkaan huomioida esimerkiksi vaikutuksia vanhempien mahdollisuuteen kantaa hoiva- ja kasvatusvastuuta lapsistaan, ja on huomattava, että tämän hallituksen esityksen mukaan alaikäinen, 17-vuotias, voi laittaa vireille hakemuksen juridisen sukupuolimerkinnän muuttamiseksi, joten tämä hallituksen esitysikin jo ulottaa oman vaikutuksensa myös alaikäisiin, ja valitettavasti tämä näyttää valmistelevalle seuraavaa askelta ainakin tämän hallituksen ideologiselta pohjalta. Nimittäin perusteluissa viitataan useita kertoja niin sanottuihin Yogyakartaan periaatteisiin, joissa vaaditaan, että valtion tulisi asettaa saataville useita juridisia sukupuolivaihtoehtoja, turvata kaikille kehomuutoksiin toivottavat hoidot, turvata oikeudellisen sukupuolen muuttaminen ilman ehtoja ja lapsille ei mitään vähimmäisikää, siis ei mitään minimi-ikää.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Edustaja Ollikainen nosti esiin tämän käsitteen ”pakkosterilisaatio”, ja siihen täytyy kyllä puuttua, koska se on täysin harhaanjohtava käsite. Steriloimislakiin lisättiin 2002 kohta, joka koskee niitä henkilöitä, jotka pysyvästi kokevat kuuluvansa vastakkaiseen sukupuoleen ja elävät tämän sukupuolen mukaisessa roolissa. THL:n rekisterissä ei ole raportoitu yhtään tapausta, jossa olisi pakolla tai edes vapaaehtoisesti steriloitu tämän lakiehdotuksen pohjalta, siis koko lain voimassaoloaikana vuodesta 2003 alkaen. Suomessa ei ole pakkosteriloitu transihmisiä. Translain tarkoittama lisääntymiskyvyttömyys tulee sen seurauksena, että ihminen on itse halunnut muutoksen kehonsa hormonihoidolla tai lisääntymiselinten leikkauksilla.

Täällä salissa ja samoin tuossa lakiesityksessä on puhuttu myös käsitteestä ”muunsukupuolinen” ja kyseenalaistettu niin sanottu binäärinen sukupuolikäsitys eli tämä jako mieheen ja naiseen. Suomen lainsäädäntöhän ei tunne kolmatta sukupuolta, mikä on loogista, sillä biologisesti sukupuolia ihmisellä, niin kuin useimmilla eläinlajeillakin, on kaksi. Eli sukupuolikokemuksia ja -identiteettejä voi olla monenlaisia, mutta sukupuoli on ominaisuus, joka määräytyy sen mukaan, onko yksilö lisääntymissoluiltaan hedelmöittävä vai hedelmöityvä. Jos puhutaan intersukupuolisuudesta, niin se on sukupuolen kehityshäiriö, josta kärsiviä syntyy vain muutamia. Geneettinen sukupuoli on kirjoitettu jokaiseen soluun, sen kromosomistoon, eikä sitä voi muuttaa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Lundén.

20.26 Mikko Lundén ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Nyt käsiteltävä aloite translaisista on yksi harvoista esityksistä, joihin liittyen olisi ollut paikallaan tehdä perinpohjainen sukupuolivaikutusten arviointi. Sellaista ei kuitenkaan ole tehty, vaikka se olisi pitänyt tehdä sen selvittämiseksi, millaisia kielteisiä vaikutuksia esityksellä voi olla naiseksi syntyneiden henkilöiden eli cis-naisten oikeuksiin. Lakiesityksen merkittävin ongelma liittyy siihen, että sukupuolen vaihtamisesta tehdään käytännössä ilmoitusasia. Käytän ilmaisua ”sukupuolen vaihtaminen”, koska kyseessä on nimenomaan sukupuolimerkinnän väestörekisteriin vaihtaminen, joka tehdään ilman minkäänlaista lääketieteellistä tai psykologista arviointia subjektiivisin perustein. Tämä mahdollistaa sen, että henkilö voi päätyä vaihtamaan sukupuoltaan väestörekisteriin hyötymistarkoituksessa ilman sukupuoli-identiteettiin liittyvää syytä, eikä tällaisiin sukupuolenvaihdoksiin voida puuttua millään tavoin, kun laista puuttuu kriteeristö, joka rajaisi sukupuolimerkinnän muuttamisen tapauksiin, joissa muutostarve johtuu todellisesta sukupuoli-identiteetistä.

Ensimmäinen selkeä väärinkäytösmahdollisuus liittyy kilpaurheiluun. Miehenä syntyneet henkilöt ovat Olympiakomitean lausunnosta ilmennein tavoin selkeässä etulyöntiasemassa naisena syntyneisiin sellaisissa urheilulajeissa, joissa tarvitaan fyysisistä voimaa. Nyt näihin urheilulajeihin voi mennä kilpailemaan naisten sarjaan miehenä syntynyt henkilö pelkän väestörekisteriin tehdyn muutosmerkinnän jälkeen ilman minkäänlaisia hormonihoitoja. On selvää, että tällaisesta tilanteesta kärsivät kaikki naisina syntyneet urheilijat.

Toinen väärinkäytösmahdollisuus liittyy asevelvollisuuden välttämiseen. Kun sukupuolen vaihtamisesta tehdään käytännössä ilmoitusluontoinen asia ilman, että edellytetään psykologin arviota tai edes nimen vaihtamista, kuka tahansa mies, joka haluaa välttää asepalveluksen suorittamisen, voi 18-vuotiaana vaihtaa sukupuolimerkintänsä väestörekisteriin naiseksi, jatkaa elämistä entisellä nimellään ja vaihtaa sukupuolimerkinnän takaisin mieheksi täytettyään 30 vuotta.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Kolmas väärinkäytösmahdollisuus on cis-naisten kannalta kaikkein haitallisin. Kuka tahansa seksuaalirikollinen voi hakea sukupuolensa vaihtamista naiseksi, jolloin hänelle avautuu pääsy naisten vessoihin, pukuhuoneisiin, saunoihin ja liikuntatiloihin. Toimintaa voi jatkaa myös kiinni jäätyään, koska sukupuolensa vain paperilla vaihtanut henkilö päätyisi vankilaan väestörekisteriin merkityn sukupuolen mukaisesti. Ainakin Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa on jo käynyt niin, että naiseksi sukupuolensa vaihtanut seksuaalirikollinen on jatkanut raiskauksia jopa naisvankilassa. Lakiesitys ei sisällä määräyksiä edes siitä, että sukupuolta vaihtanutta miehenä syntynyttä seksuaalirikollista ei laitettaisi missään tilanteessa naisvankilaan.

Neljäs väärinkäytösmahdollisuus liittyy petosrikoksiin. Sukupuolta vaihdettuaan saa uuden sukupuolensa mukaisen henkilötunnuksen, mikä mahdollistaa käytännössä petostehtailun jatkamisen puhtaalta pöydältä. Jos jää kiinni, voi vaihtaa sukupuolta väestörekisteriin uudestaan, jolloin voi jälleen kerran aloittaa uudella henkilötunnuksella puhtaalta pöydältä.

Arvoisa herra puhemies! Useissa lausunnoissa esitettiin sukupuolen vaihtamisen edellytykseksi psykologin arviota tai harkinta-aikaa. Nämä olisi vähintään lisättävä sinne lakiin sen ilmeisimpien väärinkäytösmahdollisuuksien tukkimiseksi. Tämän lisäksi olisi syytä ottaa kantaa siihen, montako kertaa sukupuolensa voisi vaihtaa, ja vähintään säätää siitä, että henkilö saa alkuperäisen henkilötunnuksensa takaisin, jos vaihtaa sukupuoltaan toistamiseen. Tämä estäisi petostehtailun.

Arvoisa herra puhemies! Nykyisessä muodossaan lakia ei pidä hyväksyä, koska se heikentää merkittävästi cis-naisten asemaa niin urheilussa kuin seksuaalisen häirinnän uhreina. Sen sijaan se antaa rikolliselle ennennäkemättömiä mahdollisuuksia. Esitys vaatii lukuisia korjauksia, jotta edes ilmeisimmät väärinkäytökset pystyttäisiin estämään. Paras ta olisi, jos hallitus vetäisi esityksensä takaisin ja toisi eduskunnalle uuden esityksen, joka olisi transtyöryhmän suppean vaihtoehdon mukainen sisältäen ainoastaan sterilointivaatimuksen poistamisen. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Niikko.

20.30 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Nykyisen lain mukaan sukupuoli määräytyy biologisten ominaisuuksien perusteella. Biologisia sukupuolia on vain kaksi. Tämä on tosiasia ollut pitkään, ja tämä tosiaan tulee muuttumaan, mikäli tämä lakiesitys menestyy ja hyväksytään. Biologisia sukupuolia on kaksi. Jos ei tapahdu fyysistä muutosta, ei muutu myöskään sukupuoli. Sisäinen kokemus ei muuta sukupuolta. Jos pieni määrä ihmisiä tunteiden tasolla kokee asian eri tavalla tai heillä on siihen liittyvä synnynnäinen poikkeama, se ei ole peruste pakottaa koko yhteiskuntaa kyseenalaistamaan luonnollisia olettamuksia henkilön sukupuolesta fyysisten ominaisuuksien perusteella. Lisäksi on tiedossa, että kaikki transihmisetkään eivät tue tätä lakimuutosta. Osa heistä perustelee tätä sillä, että transihmiselle sukupuoli on niin merkittävä asia, että valtaosa heistä on valmis käymään vuosien prosessin näyttääkseen siltä, millaisia he kokevat olevansa. Heille se, että sukupuolta ei saisi olettaa ulkonäön perusteella, on jopa loukkaus, joten täällä vasemmalta laidalta tulleet puheet siitä, että transihmiset nimenomaan haluavat tämän lainsäädännön muutoksen, eivät täysin kyllä pidä paikkaansa ainakaan niitten tietojen mukaan, mitä tännekin on toimitettu.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Arvoisa puhemies! Nykyinen translaki suojelee muutoksenhakijaa. Nykyinen translaki vaatii, että pitää olla lääkärin konsultaatio, joku lääketieteellinen selvitys, ennen kuin sukupuolen oikeudellisia asioita muutetaan. Tämä suojelee ennen kaikkea henkilöä itseään haittaavilta impulsseilta tai sosiaalisen ympäristön aikaansaamilta harkitsemattomilta päätöksiltä ja vaikutuksilta. Nykyinen lainsäädäntö siis on ollut hyväksi kaikille niille ihmisille. Tämän muutoksen myötä kuukauden sisällä tehty ilmoitusluontoinen menettely ei anna turvaa niille ihmisille, jotka sitä tarvitsisivat nimenomaan lääkärin konsultaation kautta.

Siinä mielessä, arvoisa puhemies, toivon, että tätä huolella käsitellään eduskunnassa ja, aivan kuten edustaja Räsänen on sanonut, tämä menisi mahdollisimman useaan valiokuntaan käsiteltäväksi ja, jos suinkin mahdollista, hallitus ihan rehellisesti ja oikeasti tekisi tästä sukupuolivaikutusten arvioinnin ja lapsivaikutusten arvioinnin ennen kuin tämä laki tuodaan eduskuntaan käsiteltäväksi ja mahdollisesti hyväksyttäväksi.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 190/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia.

Keskustelu, edustaja Lindén. — Ministeri Lindén.

Keskustelu

16.35 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén (esittelypuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! — Ennakoi tulevia tapahtumia.

Tässäkin on meidän virkamiesten valmisteleva erinomainen puheenvuoro, mutta esittelen tämän nyt aika lyhyesti ja vapaasti.

Tässä on pitkälti tekninen lakiesitys kyseessä. Laskin, että 79 kohdassa käsitteet ”kunta”, ”kunnat” tai ”kuntayhtymä” muutetaan muotoon ”hyvinvointialue” ja ”HUS-kuntayhtymä”. Eli kun meillä on nyt sitten tehty hyvinvointialueuudistus ja tartuntatautilaki on olemassa siltä ajalta, jolloin kunnissa, kuntayhtymissä ja sairaanhoitopiireissä tehtiin näitä tiettyjä ratkaisuja, niin nyt se korjataan sellaiseen muotoon, että siinä on tämä hyvinvointialueterminologia.

On tässä sitten pari sellaista pienen pientä muutakin muutosta.

Yksi on sellainen, että vielä voimassa olevassa laissa oli kohta, että kussakin kunnassa tulee olla tartuntatautilääkäri. Jos nyt siihen pantaisiin vain tämä sana ”hyvinvointialue”, niin silloinhan meillä olisi periaatteessa hyvinvointialueella esimerkiksi vain yksi lääkäri. Toki varmaan voisi olla useampia, mutta sen takia tämäkin on korjattu monikkomuotoon, että meillä voi nyt hyvinvointialueella olla useampia tartuntatautilääkäreitä.

Ja sitten kun tässä on aluehallintoviranomaisilla eli alueilla tietty erityinen roolinsa, niin sitten meillä on sellainen tilanne, että Lapin hyvinvointialue on alueeltaan sama kuin Lapin aluehallintovirasto. Se edellyttää tietyn erityismaininnan tässä, koska yleisestihän tämä

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

aluehallintoviraston rooli tässä on ollut sellainen, että se voi tehdä yli kuntarajojen meneviä päätöksiä. Niin on jatkossakin, se voi tehdä yli hyvinvointialueiden meneviä päätöksiä, mutta jos hyvinvointialue on sama kuin aluehallintoviraston alue, niin sitten se täytyy erikseen huomioida tässä.

Kyseessä on siis tekninen laki tässä vaiheessa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain ja terveydenhuoltolain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 197/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. — Keskustelu, ministeri Lindén.

Keskustelu

16.38 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on hyvin tärkeä ja merkittävä lakiuudistus, vaikka tätä saattaa pitää, voisiko sanoa, pinnallisesti perehtymällä myöskin teknisenä. Tässä on kysymys siitä, millä tavalla meillä sosiaalihuoltolain sisällä käsitellään mielenterveystyötä, mitä itse asiassa on sosiaalihuoltoon kuuluva mielenterveystyö — yhteisöllinen työ, yksilötyö, niiden yhteensovittaminen, erilainen tukitoiminta, jolla estetään mielenterveyshäiriöiden kehittymistä — ja sitten toisaalta terveydenhuoltolain alainen mielenterveystyö, jossa kysymys on usein hoidosta, lääkeshoidosta, terapiasta ja muista tällaisista lääketieteellisistä toimenpiteistä.

Meillä on ollut aika vahvat lait, mielenterveyslaki ja päihdehuoltolaki, ja nyt tässä ajatus on ollut, että me otamme niistä nämä sisällölliset kysymykset nyt yleislakeihin eli terveydenhuoltolakiin ja sosiaalihuoltolakiin ja jätämme sitten vain tietyt tällaiset, voisiko sanoa, niin kuin mielenterveyslaissa esimerkiksi pakkohoitokysymykset ja samoin sellaiset myös päihdehuoltolaissa vielä niihin lakeihin. Tässä mielessä tämä on merkittävä, koska tämä tekee yhdenvertaisemmaksi ja vähemmän leimaavaksi mielenterveysasiakkaiden ja -potilaiden hoidon taikka heidän auttamisensa — haluan nimenomaan koko ajan käyttää näitä kaksia käsitteitä tässä, koska helposti tulee käytettyä terveydenhuolto- ja lääketiedepainotteisia käsitteitä, vaikka sosiaalihuolto on tässä erittäin merkittävässä asemassa asumispalveluiden suhteen, päivätoiminnan suhteen, erilaisten sellaisten palveluiden suhteen, joilla me pidämme toimintakykyisinä henkilöitä, joilla on esimerkiksi mielenterveysongelmia, ja sitten tietenkin tässä ovat mukana riippuvuusongelmat, addiktio-ongelmat, päihde- ja muu riippuvuus.

En tässä lähtenyt lukemaan valmisteltua puheenvuoroa, vaan halusin tällä tavalla avata tämän lain perimmäistä sisältöä. Tämä tietyllä tavalla lisää palveluita, koska tämän

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

taloudelliseksi vaikutukseksi on arvioitu 16,5 miljoonaa euroa, ja ennen kaikkea tulee sinne sosiaalipalveluiden puolelle, varsinkin nämä lakisääteiset päiväkeskustoiminnat. — Eli tällainen hallituksen esitys.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Viljanen.

16.41 Heidi Viljanen sd: Arvoisa puhemies! Kiitokset ministerille tärkeän asian esittelystä. — Käsittelyssämme on hallituksen esitys sosiaalihuoltolain ja terveydenhuoltolain muuttamisesta. Tämä nimike on ehkä hieman hämäävä, sillä varsinaisesti kyseessä on esitys, joka käsittelee tarkemmin uudistuksia nimenomaisesti mielenterveys- ja päihdelainsäädäntöön. Voisi kai ehkä puhua, että kyseessä on nimenomaan mielenterveys- ja päihdelainsäädännön uudistaminen.

No, joka tapauksessa tämä esitys on tarpeellinen. Se on sitä monesta eri syystä, mutta ennen kaikkea ihmisten parempien mielenterveys-, päihde- ja riippuvuuspalvelujen turvaamiseksi. Kuten kaikki täällä tiedämme, meillä on paljon tekemistä juuri näiden vaikeiden asioiden parissa: Miten ihmiset saavat palveluita mahdollisimman matalalla kynnyksellä ja miten tavoitamme avun tarpeessa olevat nykyistä paremmin? Miten ihmiset voitaisiin näiden vaikeiden ja haastavien ongelmien osalta nähdä yhä enemmän kokonaisuuksina ja monimuotoista apua tarvitsevana yksilöinä? Miten hoidon ja palveluiden jatkuvuus voidaan turvata nykyistä paremmin? Näihin kysymyksiin tällä esityksellä pyritään omalta osaltaan vastaamaan. Tavoite on nimenomaan parantaa palveluiden saatavuutta, laatua ja tarpeellisuutta. Tärkeää esityksessä on selventää sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä ja vastuunjakoa. Lisäksi tässä esityksessä tavoitellaan entistä paremmin yhteensopivia ja yhteisesti toteutettavia palveluja. Palveluiden pirstaleisuus on yksi keskeinen ongelma nimenomaan päihde- ja mielenterveyspalveluissa.

Arvoisa puhemies! Aivan keskeistä tässä esityksessä on, että jatkossa sosiaalihuollon mielenterveys-, päihde- ja riippuvuustyöstä sekä terveydenhuollon mielenterveyden hoidosta ja päihde- ja riippuvuushoidosta säädettäisiin ensisijaisesti yleislaeissa, kuten ministeri esittelyssä kertoi, eli sosiaalihuoltolaissa ja terveydenhuoltolaissa. Vain tahdosta riippumaton hoito ja valtion mielisairaaloita koskeva sääntely jäisivät mielenterveyslakiin ja päihdehuoltolakiin. Tällä pyritään selkeyttämään palveluiden kokonaisuutta sekä nivoamaan ne tiiviisti osaksi muuta sosiaali- ja terveydenhuoltoa. On tärkeää, että mielenterveys- ja päihdepalvelut pystytään entistä vahvemmin integroimaan osaksi kaikkea muuta sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Näin vähennetään omalta osaltaan palveluiden käyttöön liittyvää leimautumista, joka on valitettavasti edelleen yleistä, ja pahimmillaan viivästyttää tai estää hoitoon hakeutumista. Tärkeää on, että jokaiselle löydetään yksilöllisiä tarpeita vastaavat laadukkaat ja toimivat palvelukokonaisuudet.

Erityisesti tämä esitys parantaa vaikeimmin tavoitettavien asiakkaiden pääsyä ja tavoittamista palveluiden piiriin. Sosiaalihuoltolaissa säädetään hyvinvointialueille velvollisuus järjestää syrjäytymistä vähentävää etsivää työtä osana yhteisösosiaalityötä tai muita sosiaalipalveluja. Lisäksi säädetään päihdetyön erityisenä palveluna järjestettävästä päiväkeskuspalvelusta, jolla parannettaisiin apua tarvitsevien tavoittamista. Esityksellä pyritään myös vähentämään hoidon saamisen viivästymistä ja ongelmatilanteiden vaikeutumista. Apua on saatava jatkossa entistä matalammalla kynnyksellä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Hoidon ja palveluiden jatkuvuus on keskeistä sekä mielenterveys- että päihdepalveluiden osalta. Erityisen kriittistä tuen saaminen on niissä tilanteissa, kun ihminen siirtyy palvelusta toiseen, esimerkiksi sairaalasta tai päihdekuntoutuksesta kotiin, tai jos nuori siirtyy nuorten palveluista aikuisten palveluihin. Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä ei voi korostaa liiaksi. Yhteistyön tulee olla saumatonta ja ihmisten tarpeista lähtevää. Ihminen on kokonaisuus, ja siksi myös palveluiden pitää sitä olla.

Arvoisa puhemies! On tärkeää, että sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä tarkastellaan myös päihde- ja mielenterveyspalveluiden sääntelyä. Tähän asti ihmiset ovat olleet palveluiden suhteen varsin eriarvoisessa asemassa riippuen täysin siitä, missä ihminen sattuu asumaan. On tärkeää, että sääntelyä täsmentämällä tavoitellaan tilannetta, jossa lainsäädännön soveltaminen olisi yhdenmukaisempaa ja yhdenvertaisempaa eri hyvinvointialueiden välillä. Lain täsmentäminen on asiakkaiden yhdenvertaisuuden kannalta oikeastaan välttämätöntä.

Tähän lakiesitykseen on liittynyt myös paljon huolia, joista ainakin henkilökohtaisesti olen saanut yhteydenottoja. Nyt asia siirtyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyyn, ja tulemme pureutumaan asiaan varsin perusteellisesti.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Holopainen, Hanna.

16.45 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Kuten ministeri esittelypuheenvuorossaan totesi, tässä on kysymys varsin tärkeästä lainsäädäntöuudistuksesta. Tämähän on osa hallitusohjelmaankin kirjattua tavoitetta mielenterveys- ja päihdelainsäädännön uudistamisesta. Tämä liittyy pitkälti myöskin hyvinvointialueitten perustamiseen ja siihen liittyvään tavoitteeseen palvelujen integraation vahvistamisesta, ja se onkin nimenomaan erityisesti tässä lakiesityksessä myös todettu: vahvistetaan sitä vaatimusta, että päihde- ja riippuvuuspalvelut on suunniteltava ja toteutettava jatkossa siten, että ne muodostavat toimivan kokonaisuuden hyvinvointialueilla tehtävän muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa sekä hyvinvointialueilla ja kunnissa tehtävän ehkäisevän päihdetyön kanssa. On tärkeää muistaa, että ehkäisevä päihdetyö hyvinvointialueuudistuksesta huolimatta jää edelleen kuntien vastuulle, ja toki on sitten jatkossa pidettävä huolta siitä, että tämä yhteistyö ja rajapintayhteistyö toimivat. Tällä erityisesti vahvistetaan asiakkaiden ja heidän läheistensä oikeuksia saada monialaista hoitoa ja tukea, ja se parantaa sosiaalihuollon asiakkaiden oikeuksia merkittävällä tavalla.

Tässä tehdään tärkeitä uudistuksia ja tärkeää kehittämistyötä, mutta tässä on muutama asia, jotka vielä jäävät ikään kuin jatkokehittelyä varten. Nostaisin näistä esiin kaksi erillistä osiota:

Toinen koskee ensisuoja ja mahdollisuutta asunnottomuuden torjumiseen: Jossain vaiheessa, kun lakiluonnos oli lausunnoilla, siellä oli myös kirjauksia liittyen ensihoitomajoitukseen, mutta sitten se tässä lopullisessa esityksessä on jätetty pois, mikä aiheuttaa sen, että se ei varmista päihtyneen henkilön oikeusturvaa yhdenvertaisesti koko maassa, koska ensisuojoitointia ei järjestetä kaikkialla vaan vain niillä alueilla, joilla kolmas sektori tai hyvinvointialue valitsee näitä palveluja tuottaa.

Toinen tärkeä asia, jota ehkä sosiaali- ja terveysvaliokunta voisi myöskin pohtia, liittyy päihdehuoltoasemien ja selviämisasemien tilanteeseen. Meillä on jatkuvasti poliisilta tullut viestiä siitä, että poliisit ovat varsin kuormittuneita siitä, että niin sanotut rauhallisesti käyttäytyvät päihtyneet pitkälti kuormittavat poliisien järjestelmää, koska monessa pai-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

kassa ainut vaihtoehto on se, että he viettävät yönsä putkassa, mikä ei ole tarkoituksenmukaista eikä myöskään ole näitten asiakkaitten oikeusturvan ja terveyden ja hyvinvoinnin kannalta järkevää, koska poliisiviranomaisilla ei ole päihdetyön ammattitaitoa tai terveydenhuollon ammattitaitoa, ja siihen liittyen on monenlaisia erilaisia ongelmia. Tähän toivoisin, että valiokuntakäsittelyssä vielä kiinnitetään huomiota. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

16.49 **Sari Essayah kd:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! Päihderiippuvuus ja siitä aiheutuvat taloudelliset ja inhimilliset kustannukset koskettavat suomalaista yhteiskuntaa hyvin laajasti, ja siinä mielessä pidän kyllä tosi keskeisenä sitä, millä tavalla meillä tulevaisuudessa, kun hyvinvointialueille siirrytään, niin ennaltaehkäisevä päihdetyö kuin myöskin päihdehoitojärjestelmä saadaan kuosiin. Tällä hetkellä sitä hajanaisuutta on, ja painopiste on tällaisessa haittoja vähentävässä päihdepolitiikassa pikemminkin kuin siinä, että paneuduttaisiin juurisyihin. Hoidossa korostuu tänä päivänä katkaisu- ja vieroitushoitopainotteisuus ja myöskin näitten riippuvuudesta aiheutuneitten sosiaalisten ongelmien korjaaminen, mikä tietenkin toki on tärkeätä, mutta niin kauan, kun me hoidetaan erilaisia terveydellisiä ongelmia tai keskitytään vaikka rikollisuuden vähentämiseen tai muuhun, mikä on seurausta päihitteitten käytöstä, me emme kuitenkaan keskity siihen itse päihdesairauteen ja sen hoitamiseen.

Minusta tuntuu, että yksi suurimpia ongelmia suomalaisessa päihdehoitojärjestelmässä on, että meillä ei vielääkään tunnisteta sitä, että kysymys on sairaudesta, vaan meillä pikemminkin hoidetaan vain sitten näitä oireita. Täytyy sanoa, että meillä myöskin suomalaisessa järjestelmässä on aika hälyttävää, että meillä on oikeastaan yksi semmoinen iso toimija, joka on lähestulkoon monopoliasemassa, ja monissa pienissä kunnissa on sillä tavalla epäterveitä käytäntöjä, joissa yksi toimija määrittelee, mihinkä hoitoon kansalainen voi hakeutua tai mitä hänelle tarjotaan, ja sen jälkeen hänet ohjataan sitten samaisen toimijan pitämään hoitopaikkaan. Siinä mielessä ajattelen, että nyt kun hyvinvointialueille siirretään, on todella keskeistä ja tärkeätä, että meillä on esimerkiksi näitten palveluntarjoajien normaali kilpailutus ja vastaava ja pidetään myöskin huolta, että meillä tämä järjestelmä on läpinäkyvä.

Päihdehoitoriippuvaisten kokonaisvaltainen toipuminen ja siihen keskittyminen on jäänyt tässä nykykeskustelussa pahasti jalkoihin, ja oikeastaan aika oireellista on, että meillä tänä päivänä keskustellaan hyvin paljon esimerkiksi vaikkapa nyt huumeitten kohdalla vaikkapa nyt sitten käyttöhuoneista. Kun meillä tällä hetkellä rahoitus puuttuu siitä, että ihmiset pääsisivät ajoissa hoitoon, ja he eivät saa päihderiippuvuuteensa hoitoa, niin sitten yhtäkkiä jostakin kummasta vaan rupeaisi löytymään seiniin valtavat määrät rahoja, elikkä haluttaisiin käyttöhuoneita ja vastaavia olla pystyttämässä. Se kertoo siitä, että oikeasti näitten ihmisten elämäntilannetta ei haluta kohdata, halutaan pois silmistä, halutaan jollakin tavalla ajatella niin, että heillä ei ole ikään kuin toivoa tässä omassa elämäntilanteessaan, ja siinä mielessä toivon, että tämän lainsäädännön myötä, mutta ennen kaikkea tulevaisuudessa, meillä oikeasti tämä suomalainen päihdepolitiikka saisi aivan toisenlaisen suunnan. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Ollikainen.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

16.52 Mikko Ollikainen r: Ärade talman, arvoisa puhemies! Då det gäller den här ändringen kring socialvårdslagen, och speciellt då det gäller mentalvårdstjänster och missbrukartjänster, är det ju någonting som berör finländarna väldigt, väldigt mycket. Speciellt under coronatiden har ju mentalvårdstjänsterna kommit upp på tapeten, men vi vet ju förstås vilka historiska band missbrukarvården har haft till finländarna och vår vård. Därför är det jätteviktigt att vi nu, då vi går in i ett brytningsskede mellan kommunernas ansvarsområde till välfärdsområdena, går genom det här så att det inte faller emellan. Den stora risken här är just att den här sociala biten faller emellan, nu då vi går in i en stor helhet. Den här hälsovårdsbiten är nog den stora grejen, men här tycker jag att man har beskrivit väldigt bra på vilket sätt man ska göra det mera tillgängligt med lågtröskelverksamhet, dagcenterverksamhet och så vidare.

I det här sammanhanget vill jag också lyfta fram till exempel minoriteter och samarbetet mellan välfärdsområdena. I min hemkommun finns Pixneklänken, som nu är under Österbottens välfärdsområde, som har ansvaret för hela Svenskfinlands missbrukarvård, och det är väldigt viktigt att det fortsätter.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys on todella tervetullut. Just koskien hyvinvointialueitten aloitusta, tämä so-puoli on yleensä jäänyt aika pimentoon ja mielenterveysasiat, päihdekuntoutus ja vastaavat toiminnot ovat jääneet ehkä vähän keskustelussa paitsioon, ja sen takia näen, että tämä on todella tärkeä lakiesitys, joka nyt tuodaan esille tässä. On ensisijaisen tärkeää, että matalalla kynnyksellä nyt sitten panostetaan näihin asioihin. Kun nyt mennään hyvinvointialueille, niin palvelustrategioita työstetään parhaillaan monella alueella, ja on todella tärkeää, että nostetaan myös nämä asiat esille. Todella hyvä esitys. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Räsänen.

16.54 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Tässä esityksessä käsitellään todella tärkeää kokonaisuutta, ja kaiken kaikkiaan tämä esitys vaikuttaa kannatettavalta. Jos ajatellaan mielenterveys- ja päihdeongelmia, niin ne aiheuttavat yhä enemmän sekä varhaista kuolevuutta että varhaista eläköitymistä ja työkyvyn menettämistä ja tuottavat tietysti monella tavoin pahoinvointia yhteiskuntaan, myös päihderiippuvaisten tai mielenterveysongelmaisten ihmisten läheisille. Nyt, kun hyvinvointialueet aloittavat toimintansa, on tärkeää, että lainsäädäntö näiden palveluiden järjestämisessä on selkeä. Varmasti kaikki ei ole kiinni pelkästään lainsäädännöstä. Tarvitaan myös resursseja, ja tarvitaan resursseja nimenomaan siihen, että pystytään varhaisessa vaiheessa antamaan apua ja mielellään ennaltaehkäisemään näitä ongelmia.

Täällä edustaja Holopainen nosti esiin mielestäni hyvin tärkeän asian, nimittäin selviämispalveluiden ja selviämisasemien tarpeen. Tämähän on sellainen tilanne, jossa poliisi joutuu käyttämään omia resurssejaan sellaisten päihdeongelmaisten ja päihtyneiden säilömiseen, jotka eivät sinänsä putkaa tarvitsisi. Merkittävä osa heistä, jotka poliisiin säilöön joutuvat, eivät ole vaaraksi muille tai aggressiivisia niin, että he tarvitsisivat poliisin palveluja. Kaiken lisäksi päihtyneiden selviämispalvelujen kannalta on merkittävää myös se, että palvelunantajilla on ammattitaitoa esimerkiksi todeta henkeä uhkaavia tilanteita. Meillä valitettavasti edelleenkin tapahtuu putkakuolemia, ja poliisilla ei ole näihin välttämättä sellaista osaamista ja ammattitaitoa, jota nämä edellyttäisivät. Lisäksi selviämisasemat mahdollistaisivat myös sen, että henkilöä voitaisiin ohjata kuntoutus- ja vieroituspal-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

veluihin... [Puhemies: Mikrofoni lähti pois.] — Totean vain tähän vielä, että nyt, kun hyvinvointialueet aloittavat toimintansa, tämä selviämisasema-asia olisi hyvä tässä vaiheessa selvittää, niin että jokaisella hyvinvointialueella olisi nyt ainakin se yksi selviämisasema.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kalmari.

16.58 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Minäkin kiitän tätä lainsäädäntöä, erityisesti siltä osin, että se kiinnittää huomiota riittävään varhaiseen puuttumiseen ja ennalta ehkäisemiseen, joka molemmissa asioissa, sekä mielenterveystyön että päihderiippuvuustyön kohdalla, on ensiarvoisen tärkeää ja nimenomaan vähentää resurssitarvetta sitten siellä muussa, vaikkapa aina erikoissairaanhoidossa asti. Monesti kun riittävän varhaisessa vaiheessa päästään asioihin puuttumaan, ei tarvita edes lääkäritason kontakteja, eli tilanne vaikkapa mielenterveydessä saattaa helpottua, kun saadaan asianmukaista kohtelua ja neuvontaa, ja näin tilanne ei pääse pitkittymään.

Meillä lienee lähes jokaisella kokemuksia myös siitä, minkälaista on olla vaikkapa perjantaina tai lauantaina päivystyksessä odottamassa omaa vuoroaan, kun siellä sitten tulee erilaisiin paikkailuihin umpihumalaisia ihmisiä. Hommanhan ei pitäisi olla näin, että ne sitten joudutaan väkisin siinä jonon ohi ottamaan ja toiset kärsivät ja kärsivät myös kaikkea siitä häiriöstä ja että jopa on turvattomuutta siellä osastoilla henkilökunnalla. Tämä liittyy siihen asiaan, että näitä selviämishuoneita, mitä Holopainen nosti, olisi hyvä olla olemassa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Eestilä.

17.00 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Jatkan siitä, mihin edellinen puhuja jäi, ja itse asiassa myös vieressäni istuva edustaja Räsänen nosti esille nämä selviämisasemat. Kun hän mainitsi, että jokaisella hyvinvointialueella pitää olla vähintään yksi, niin hieman lisäisin tähän, että tuskinpa riittää, valitettavasti syistä. Esimerkiksi Pohjois-Savossa meillä on kolme pistettä — on Varkauden sairaala, sitten on Kuopion yliopistollinen sairaala ja Iisalmen sairaala — ja kyllä ammattilaisten toive on, että se selviämisasema pitää siellä olla, koska meidän kaikki tiedämme, että jos sitä ei ole, niin silloin poliisi työllistyy entistä enemmän ja meidän terveydenhuollon päivystys ja muut terveydenhuollon pisteet työllistyvät entistä enemmän. Kyllä tämä on yksi osa toimivaa hoitoketjua, sanoisinko näin.

Kiinnittäisinkin ministerin huomiota tähän. Totta kai hyvinvointialueet itsenäisesti tekevät päätöksiä, mutta kyllä mielestäni pitää ymmärtää kaikkien päättäjienkin siellä, että näitä vain valitettavasti pitää olla, ja se, että ne ovat jossain sadan kilometrin päässä tai muualla, on huono ratkaisu. Tuen kyllä tässä suhteessa edellisiä puhujia selviämisasemien tärkeydestä.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Lindén.

17.01 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nostitte tässä keskustelussa erinomaisia asioita esille: ensisuoijat, asunnottomuus, ja sitten paljon puhetta syntyi tästä selviämisasematilanteesta. Olen aivan samaa mieltä teidän kanssanne. Ainakin 20—30 vuotta muistan, että tätä asiaa on käsitelty. Tästä on tullut

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

vähän tällainen terveydenhuollon ja poliisin välinen pallottelukysymys, ja uskon, että esimerkiksi edustaja Räsänen lääkäritaustaisena ja samalla entisenä sisäministerinä on katsonut tätä asiaa varmasti molemmilta puolilta. Yksi syy, mikä tähän varmasti on vaikuttanut, on se, että meillä myös terveydenhuollon ympärivuorokautisten pisteiden lukumäärä on harventunut, jolloin ollaan siinä tilanteessa, että voi tulla erittäin pitkät matkat. Niiden yhteydessähän näiden tulisi olla.

Muista puheenvuoroista merkitsin eräitä asioita:

Koska pidin nyt poikkeuksellisen lyhyen esittelypuheenvuoron, niin haluan tässä yhteydessä vielä todeta, että tämä etsivä työ on todella tärkeää. Se on tällainen ikään kuin, jos hienosti sanotaan, paradigma tai toimintatapa. Me olemme tottuneet sosiaali- ja terveydenhuollossa reagoimaan ongelmiin ja ratkomaan ja hoitamaan ja antamaan apua, mutta etsivä työ on aivan olennainen, ja jos se tehdään kunnolla, niin me säästymme itse asiassa monelta ongelmalta, joihin nyt ollaan jouduttu. Etsivään työhön liittyy sosiaalihuollon alainen yhteistyö. Aikanaan tutustuin tieteellisiin tutkimuksiin, jotka liittyivät suurissa kaupungeissa eri kaupunginosien välisiin sosiaali- ja terveyseroihin, ja siellä tuli voimakkaasti esille, miten esimerkiksi mielenterveysongelmat voivat kasautua tietyillä alueilla, pitkälti muiden ongelmien seurauksena. Eli tämä ehkäisy tuli.

Sitten haluaisin vielä terveydenhuollonkin osalta sanoa sen, että kun me nyt olemme puhuneet välillä terapiatakuusta, välillä hoitotakuusta, niin tavattoman usein mielenterveyden ongelmat tulevat esille niin sanotun ruumiillisen eli somaattisen vastaanottokäynnin yhteydessä. Silloin, kun oikealla tavalla keskustellaan potilaan tai asiakkaan kanssa, sieltä löytyy paljon sellaista, mikä ei varmasti olisi johtanut käyntiin sinänsä ihan mielenterveyskäynnin nimellä.

Ihan viimeisenä vielä tämä matalan kynnyksen lähestymistapa: Vaikka nyt lisäisimme psykiatrikoulutusta, meillä eivät tule Suomessa 15 vuoteen lisääntymään psykiatrit. Me tarvitsemme uudenlaista matalamman kynnyksen palvelujärjestelmää, ja se on tässä myös mukana. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 196/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan, jolle maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. — Keskusteluun, ministeri Lindén.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Keskustelu

17.04 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys, jossa terveydensuojelulakia, vesihuoltolakia, ympäristösuojelulakia ja eräiden tuotteiden markkina- ja turvallisuuslainsäädännöstä annettua lakia muutettaisiin EU:n uuden juomavesidirektiivin täytäntöön panemiseksi. Direktiivi on pantava täytäntöön 12.1.2023 mennessä.

Uuden juomavesidirektiivin kulmakivenä on riskienhallinta, jolla parannetaan talousveden laatua ja vähennetään häiriötilanteita sekä pyritään hallitsemaan näistä aiheutuvia terveysriskejä. Direktiivi edellyttää koko vedentuotantoketjua koskevaa riskienhallintaa. Vedentuotantoketju on laaja kokonaisuus, joka alkaa talousvedeksi tuotettavan veden muodostumisalueelta, jatkuu talousvettä toimittavan laitoksen vedenotolla, käsittelyllä, varastoinnilla sekä jakelulla ja päättyy lopulta vedenkäyttäjien hanaan. Vedentuotantoketjun riskienhallinnasta ehdotetaan säädettäväksi terveydensuojelulaissa. Lisäksi terveydensuojelulaissa ehdotetaan tarkennettavaksi talousvettä toimittavien laitosten omavalvontaa, jonka avulla laitos voi hallita talousveden laatuun kohdistuvia riskejä.

Niin sanottuina ensisijaisina tiloina käytettävien rakennusten omistajille ehdotetaan velvollisuutta tehdä vesilaitteistoistaan riskiarviointi. Ensisijaisia tiloja ovat erityisesti julkiseen käyttöön tarkoitetut tilat, joissa suuri määrä ihmisiä voi altistua rakennuksen vesilaitteistosta otettavalle vedelle, kuten hotellit, kylpylät, sairaalat sekä terveyskeskusten vuodeosastot. Niitä koskevassa riskiarvioinnissa olisi erityisesti otettava huomioon Legionella-bakteerin esiintyminen. Legionella voi aiheuttaa vakavan keuhkokuumeen eli legionelloosin, jos se pääsee lisääntymään rakennuksen vesilaitteistossa muun muassa lämpimän käyttöveden liian matalan lämpötilan vuoksi tai jos veden vaihtuvuus vesilaitteistossa tai sen osassa on vähäistä.

Vesihuoltolakiin ehdotettavan muutoksen mukaan vesihuoltolaitosten olisi jatkossa toimitettava asiakkailleen pyytämättä veden kulutus-, hinta- ja laatutietoja. Asiakkaan, kuten taloyhtiön, olisi puolestaan välitettävä tiedot asukkaille. Tällä parannettaisiin asukkaiden tiedonsaantia talousveden laadusta ja veden hinnan muodostumisperusteista. Vesihuoltolaissa säädettäisiin tarkemmin myös vesihuoltolaitosten velvollisuudesta tarkkailla käyttämänsä raakaveden laatua. Raakaveden laadun tarkkailu olisi toisaalta osa vedentuotantoketjun riskienhallintaa, ja toisaalta se lisäisi tietoa vesiympäristölle ja ihmisten terveydelle haitallisten aineiden esiintymisestä luonnossa.

Ympäristönsuojelulakiin ehdotettavalla muutoksella laajennettaisiin vesilaitosten velvollisuutta toimittaa talousveden valmistukseen käytettävän pohjaveden ja pintaveden laatua koskevia tuloksia ympäristönsuojelun tietojärjestelmään, josta näitä tietoja saataisiin sekä viranomaiskäytössä hyödynnettäväksi että jaettua ympäristöhallinnon avoimen tiedon kautta kansalaisille.

Vedentuotantoketjussa veden kanssa kosketuksissa olevat tuotteet, kuten vesijohdot, liittimet ja tiivisteet, voivat heikentää talousveden laatua. Juomavesidirektiivillä ja sen nojalla myöhemmin annettavilla EU-säännöksillä asetetaan talousveden kanssa kosketuksissa oleville materiaaleille koko EU:n laajuiset hygieniavaatimukset. Hygieniavaatimusten osalta direktiivi edellyttää myös markkina- ja turvallisuuslainsäädännöstä annettua lakia muutettaisiin EU:n uuden juomavesidirektiivin täytäntöön panemiseksi. Direktiivi on pantava täytäntöön 12.1.2023 mennessä.

Vedentuotantoketjussa veden kanssa kosketuksissa olevat tuotteet, kuten vesijohdot, liittimet ja tiivisteet, voivat heikentää talousveden laatua. Juomavesidirektiivillä ja sen nojalla myöhemmin annettavilla EU-säännöksillä asetetaan talousveden kanssa kosketuksissa oleville materiaaleille koko EU:n laajuiset hygieniavaatimukset. Hygieniavaatimusten osalta direktiivi edellyttää myös markkina- ja turvallisuuslainsäädännöstä annettua lakia muutettaisiin EU:n uuden juomavesidirektiivin täytäntöön panemiseksi. Direktiivi on pantava täytäntöön 12.1.2023 mennessä.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Lyhennän sen verran, että totean tässä vielä, että tämä kaikki vaatii tietojärjestelmiin tehtäviä muutoksia, jotta tiedot kulkisivat mahdollisimman automaattisesti EU-tasoisesti ja olisivat myös kuluttajien nähtävillä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Tietokokonaisuuksien laatiminen, tietojärjestelmien kehittäminen sekä eri viranomaisten riittävien resurssien turvaaminen edellyttäisivät noin viiden miljoonan euron lisäresursointia valtion talousarvioon. Tästä summasta kaksi miljoonaa euroa olisi ker-
talun-
teista. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kalmari.

17.09 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia ministerille esittelystä. Vesi on välttämättömyyshyödyke, ja 1 800 vesihuoltolaitosta varmistaa sitä välttämättömyyshyödykettä sekä laadun että riittävyyden osalta.

Meillähan oli tässä talossa kansalaisaloite Vesi on meidän, ja siinä kiinnitimme erityistä huomiota siihen — tai emme vain kiinnittäneet huomiota, vaan velvoitimme — että jatkossa vesihuoltolain valmistelun yhteydessä tulee huolehtia siitä, että vesi pysyy julkisissa kansallisissa käsissä. Tähän asiaan tulee palata, siitä oli lausuma, tämän vuoden loppuun mennessä ja kertoa, miten tämä sinänsä jopa isohkokin prosessi etenee, koska kunnallinen itsemääräämisoikeus on niin suurta.

Mutta itseäni on ennen kaikkea huolestuttanut viime aikoina se, onko meillä varautumisen taso tältä osin kunnossa. Nyt olen useammassa puheenvuorossa sieltä aitiostakin kuul-
lut, että kuntien kanssa on tehty yhteistyötä, ja tiedän, että on tällainen varautumisen mi-
nisterityöryhmä, mutta loppujen lopuksi ne ovat aika yksinkertaisiakin asioita, mistä kun-
nissa pitäisi huolehtia: siitä, että ulkopuolisilla ei ole pääsyä alueelle, missä vesihuoltolai-
toksissa voitaisiin sotkea vettä tai lisätä siihen sinne kuulumattomia aineita, pitäisi pystyä
huolehtimaan siitä, että sähkökatkon sattuessa varavoimaa on saatavilla siellä, missä ei ve-
sitorneilla tai muilla järjestelyillä pystytä vesihuoltoa turvaamaan, tämän tyypisiä asioita,
ja ilmeisesti asiat ovat nyt edenneet. Sitä vähän viime keväänä kuulostelin, miten kunnissa
tämä asia on, ja ilmeisesti se ei ihan viimeisen päälle kunnossa ollut, eli hyvää työtä, että
tätä asiaa on huomioitu.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hoskonen.

17.11 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Suomessa on maailman puhtaim-
mat juomavedet, ja olemme ne onnistuneet sellaisina pitämään. Meillä on erittäin tarkka
laadunvalvonta vesissä. Kunnalliset vesilaitokset joutuvat pitämään jatkuvaa testiä juoma-
veden laadussa, eikä tule kysymykseenkään se, että verkkoon menisi huonoa vettä. On tot-
ta kai yksi tapaus — muistan äkkiä — jossa sattui vahinko erään virheellisen kytkennän ta-
kia, mutta se on inhimillinen erehdys, ja ei siitä sen enempää.

Mutta on yksi asia, mikä minua vähän huvittaakin suorastaan: tämä Euroopan unionin
direktiivikipeys. Eihän tässä ole mitään tolkkua enää. Euroopan unioni itse tekee itsestään
pellen, tällaisia systeemejä tänne on tuottamassa meille muka valvojana. Tulee mieleen
eräs järjestelmä aikanaan, eräs valtio, jota ei enää ole olemassa, jossa kaikki pelasi teorias-
sa älyttömän hyvin, mutta oikeasti ei pelannut mikään. Tämä on semmoista mikromana-
geerausta oikein pahimmasta lajista. Elikkä minkä takia Euroopan unioni puuttuu jäsen-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

maiden pieniin asioihin? Minun nähdäkseni Euroopan unionilla tänä päivänä on muutamia isoja asioita, joihin sen tulisi keskittyä ja tehdä niitä kunnolla, eikä ruveta hämmentämään jäsenmaiden vesihuoltoasioissa. Jättäisivät rauhaan ihmisten työntekemisen tässä maassa ja yleensä Euroopassa, kyllä ne osaavat ne hommansa hoitaa.

Voi sanoa vielä lopuksi, arvoisa puhemies, että vähintään, mitä Euroopan unioni voisi tehdä, on ruveta noudattamaan sille annettuja sääntöjä. Tämä porukkahän on nyt, niin kuin tänä päivänä olemme saaneet nähdä, ennallistamista tekemässä, menossa metsätalouden puolelle, menossa ihan joka paikkaan, asioihin, mitkä sille eivät pätkääkään kuulu, veroasioihin — tänä päivänä saimme taas kuulla valiokunnassa, että taas on tulossa veropuolelle uusi ryntäys. Elikkä se porukka tekee itselleen tuhoa ja vaarantaa koko Euroopan unionin, sen hyvän idean, mitä varten aikoinaan Schuman puheen piti, josta tämä Euroopan unioni lähti kehittymään. Mutta tällä tavalla, mitä me tässä näemme, ei tehdä mitään muuta kuin vahinkoa.

Suomessa nämä hommat osataan, ja mitä edustaja Kalmari hyvin sanoi maa- ja metsävaliokunnan puheenjohtajana, vesi, puhdas juomavesi ja kaikki luonnonvarat kuuluvat suomalaisille, mutta Euroopan unioni ei näköjään sitä usko ollenkaan, kun nyt se on menossa jo metsiin, ja sen jälkeen ei tiedä, minne se meneekään. Tällä tavalla tästä hommasta tulee vain fiasko. Toivottavasti Euroopan unionissa joku tätä kuuntelisi — en usko kyllä, että kuuntelee, kun sehän on niin täydellinen järjestö, joka ei kuuntele yhtään mitään. Se tietää kaiken, hämmentää joka puolella ja saa yleensä asiat sekaisin. Toivottavasti järki rupeaa pikkuhiljaa voittamaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Räsänen.

17.13 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Tällä esityksellä on tarkoitus siis laittaa toimeen tämä juomavesidirektiivi, josta edellinen puhuja käytti tunteikkaan puheenvuoron. Tavoitteena tällä on siis vahvistaa talousveden laadunvalvontaa, mikäli oikein ymmärrän.

Ministeri esittelypuheenvuorossaan... [Hannu Hoskosen mikrofonin avautuu, jolloin puhujan mikrofonin sulkeutuu — Hannu Hoskonen: Pyydän anteeksi!] — Ei mitään. — Ministeri mainitsi esittelypuheenvuorossaan tämän Legionella-bakteerin esiintyvyyden vedessä, jota on muun muassa tarkoitus valvoa tällä lailla. Tämähän liittyy säilytettävän veden väärään lämpötilaan, eli vesi ei ole joko riittävän kylmää tai riittävän kuumaa. Tämä saattaa olla ongelma, joka esimerkiksi nyt lähikuukausina lisääntyy, kun sähköä säästetään esimerkiksi kotitalouksissa alentamalla lämpimän veden lämpötilaa liian alhaiseksi. Kysyn ihan mielenkiinnosta, kun tiedän, että monet näitä erilaisia säästötoimenpiteitä tekevät ja lämmintä vettä pyritään säästämään alentamalla lämpötiloja: oletteko esimerkiksi ministeriössä tehneet havaintoja, ovatko nämä Legionella-tapaukset lisääntyneet?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

17.15 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Tämä direktiivin implementointi kansalliseen lainsäädäntöön sinällensä... No, sanotaan nyt näin, että ei siitä varmaan haittaakaan ole, mutta kyllähän meillä on Suomessa maailman puhtaimpia vesiä ja pohjavedet erityisesti kallisarvoisia ja tärkeitä, ja me olemme näistä asioista pyrkineet pitämään kyllä myös kansallisesti varsin hyvää huolta. Tietysti se on huomioitava, että meillä tämä vesihuol-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

toon liittyvä infra kyllä vanhenee koko ajan ja siellä on aika paljon korjausvelkaa. Mehän puhumme sinällensä infran korjausvelasta, ja meillä aika monilla ensimmäisenä tulee mieleen meidän tiestö tai rataverkosto, mutta tämä vesihuoltoon, viemäriverkostoihin ja vesiputkiin liittyvä infra on myöskin sellainen korjausvelka, johonka yhteiskunnan tulee suhtautua vakavasti. Tässä yhteydessä olisinkin kysynyt, onko ministeriössä huomioitu myöskin tätä: ei pelkästään sitä laatuasiaa, mikä sinne putkistoihin liittyy, vaan myöskin sitten sitä, että meillä tulevaisuudessa nämä infrat pysyisivät hyvässä kunnossa.

Kun tässä on ollut myöskin sitä keskustelua, että julkisessa, kunnallisessa omistuksessa olevia infroja ovat jopa jotkut kaupungit rahapulassaan miettineet myyvänsä, niin tässä kyllä on varoituksen sana paikallaan, että ne ovat sellaista infraverkostoa, että niitä ei pidä lähteä kaupallistamaan eikä myöskään myymään erilaisille sijoitusyhtiöille ja muille vastaaville. Meillä ovat niin tuoreessa muistissa nämä Caruna-seikkailut ja muut, ja tänä päivänä nähdään nuo sähkönsiirtoon liittyvät kysymykset, ja aivan vastaavalla tavalla on ymmärrettävää, että vesi-infrassa on myöskin kysymys tällaisesta mielestäni luonnollisesta monopolista, jonka tulee olla julkisomisteinen. Ehkä tämäkin on semmoinen asia, että toivon mukaan ei tarvitse virheitteä kautta oppia sitä, vaan kun on ollut niitä muutamia ajatuksia joillakin kaupungeilla, niin niissä on ymmärtääkseni tällä hetkellä kuitenkin peräännytty.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hoskonen.

17.17 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa puhemies! Vielä jatkoa hieman:

Totta kai direktiivi on tavallaan lainsäädännön puitelaki, ja sitten jokainen kansallinen parlamentti voi omasta kohdastaan harkita, mitä se tarvitsee siitä, mutta tällainen mikro-manageeraus todellakin, että tällaisiin asioihin kiinnitetään huomiota... Kuten sanoin edellisessä puheenvuorossa, Euroopan unionilla olisi aidosti oikeita töitä. Katsokaa Euroopan talouden tilannetta, katsokaa, mitä Euroopassa tapahtuu, mitä tapahtuu energiamarkkinoilla — mitään ei ole semmoista järkevää vielä saatu aikaiseksi, vaan on puuhasteltu kaiken maailman pikkujuttuja, vaikka todella esimerkiksi kaasun ja sähkön hinnan eriyttämisessä toisistaan, niin että saataisiin energiamarkkinat halpenemaan, olisi oikeasti isoja töitä, eikä tällamoista, että ruvetaan ihmisten kansallisia vesiasioita käsittelemään. On aivan oikein, niin kuin edustaja Essayah aivan hyvin sanoi, että nämä pitää pitää kansallisissa käsissä tiukasti eikä saa syntyä sitä tilannetta, että jonkun direktiivin tai ohjeen tai jonkun muun perusteella lähdetäisiin kansallisia vesivaroja ulosmittaamaan niin, että ne joutuisivat pahimmillaan ulkomaisten omistajien käsiin. Ei koskaan saa sellaista tapahtua. Meillä on monta luonnollista monopolia onnistuttu myymään jo maailmalle, ja siitä kärsitään lopun ikämme. Saammeko koskaan niitä takaisin? Tuskinpa vain.

Euroopan unioni tuntuu olevan kaikkien asioiden huippuasiantuntija, ja minulla alkaa pikkuhiljaa usko ravistua, osaako tuo enää mitään, kun kaikki asiat, mihin se on puuttunut, näihin talousasioihin, ovat menneet yhä hullumpaan suuntaan. Toivoisin, että Euroopan unioni olisi iso isoissa asioissa ja jättäisi kaikki pienet asiat kansalliseen päätösvaltaan, mutta en kyllä usko siihen enää, koska metsäasiat näköjään kiinnostavat Euroopan unionia, vaikka siitakin on sovittu, että ne ovat kansalliseen päätösvaltaan kuuluvia asioita. Sama koskee sosiaalipolitiikkaa, sama koskee veropolitiikkaa. Mikään viesti ei ole näköjään mennyt perille. Toivottavasti jollakin nyt järki pikkuhiljaa löytyy, vai tuleeko se järki sitten sillä keinoin, että yhtäkkiä talous kun romahtaa, joudutaan aloittamaan ikään kuin

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

alusta? Pahoin pelkään, että sekään tie ei enää kaukana ole — en sitä tietenkään toivo, mutta toivoisin, että järki löytyisi ja päästäisiin oikeasti oikeisiin töihin. [Mauri Peltokangas: Erinomainen puheenvuoro!]

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Lindén.

17.19 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä tuli yksi kysymys; ja sitten pariin muuhun asiaan ihan lyhyt kommentti.

Edustaja Räsänen kysyi Legionella-epidemiasta. Tietooni ei ole tullut, että meillä nyt olisi Suomessa ollut epidemioita. Yksittäisiä tapauksia kaikei on ollut. Molemmat varmaan tiedämme, mistä tämä on saanut nimensä. Sehän oli sellainen suuri sotaveteraanien kokous Yhdysvalloissa, jossa erittäin moni sairastui vaikeaan keuhkokuumeeseen ja tuli paljon kuolemantapauksiakin, ja sitä kautta tartuntalähde selvitettiin ja sille tuli sitten tämä nimi Legionella.

Sitten täällä nostettiin esille huoli meidän vesihuoltoinfrasta. Olen ollut itse nyt aika pitkään pois kuntatason politiikasta — jälleen palannut siihen tässä — mutta silloin aikanaan kun olin, niin kuulin kyllä silloisessa kotikaupungissani esimerkiksi siitä, kuinka paljon vesijohdoissa menee hukkaan vettä, ja ne prosentit olivat todella korkeita. Mutta toisaalta tiedän, että aika paljonhan näihin asioihin on kunnissa panostettu, ja myös meidän raakavesilähteemme ovat tällä hetkellä varmasti paljon paremmassa kunnossa kuin mitä ne olivat vielä 20—30 vuotta sitten.

Vielä sen verta haluaisin sanoa, että minusta edustaja Hoskosen huoli ei ollut ihan aiheeton.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Eestilä.

17.21 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! En sinänsä puutu tähän Euroopan unionin toimintaan. Kyllähän siinä vähän huomautettavaa on, mutta se on varmaan toisen istunnon paikka.

Mutta ihan tästä Legionella-bakteerista, kun se nousi esille: kyllä siinä ihan asiaakin on. Niin kuin edustaja Räsänen sanoi, jos liian paljon lähdetään yhtäkkiä säästämään ja sitten päästetään se lämpimän veden lämpötila putoamaan tietylle tasolle, niin silloinhan kasvaa se riski, että tulee näitä Legionella-tauteja. Eli voisi näin äkkiä sanoa, että pidetään kylmä vesi alle 20-asteisena eli kylmänä ja sitten lämmin vesi taas sinne 50—60-asteiseksi, ja silloin se riski vähenee. Vaikka meillä on pohjavettä ja puhdasta vettä, niin sitäkin pitää oikein käyttää, että ihmisten terveys turvataan.

Ja toinen asia, mikä sitten altistaa, on se, että jos vesi seisoo pitkään putkistossa, niin siellä saattaa juuri olla se väärä lämpötila. Eli silloin pitäisi vettä vähän niin kuin jatkuvasti käyttää ja juoksuttaa. Kyllä nämäkin asiat joskus voidaan nähdä terveyttä edistävinä, ei kaikkea lainsäädäntöä suinkaan tehdä kiusantekomielessä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava lausunto.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläinten hyvinvoinnista ja siihen liittyviksi laeiksi
Hallituksen esitys HE 186/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia ja asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, ministeri Kurvinen.

Keskustelu

17.22 Maa- ja metsätalousministeri Antti Kurvinen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oikein hyvää kansainvälistä eläinten päivää kaikille! On tällainen minun mielestäni todella kiva ja mukava sattuma, että juuri tänä päivänä minulla on mahdollisuus esitellä historiallinen laki eläinten hyvinvoinnista. Olen todella onnellinen ja tyytyväinen, että olemme nyt päässeet tähän pisteeseen asti. Takana on todella perusteellinen ja pitkä valmistelu: 12 vuotta on maa- ja metsätalousministeriössä ja meidän hallinnossa valmisteltu uutta lakia, joka koskee kaikkien eläinten, niin luonnonvaraisten villieläinten kuin tuotantoeläinten ja lemmikkien, kohtelua, että saadaan tämä perusoikeusjärjestyksen lainsäädäntö valmiiksi. Sitä on 12 vuotta valmisteltu, ja nyt se on valmiina, ja olen onnellinen ja ylpeä siitä, että se on täällä eduskunnassa — erittäin iso asia.

Voimassa oleva eläinsuojelulaki, joka tällä hallituksen esityksellä, uudella eläinten hyvinvointilailla, kumottaisiin, tuli voimaan vuonna 1996. Jokainen ymmärtää, että maailma ja Suomi ovat muuttuneet paljon sen jälkeen. Myöskin tieto eläinten tarpeista ja hyvinvoinnista on lisääntynyt todella paljon, ja lisäksi eläinten asema yhteiskunnassa on muuttunut ja yhteiskunnallinen keskustelu eläinten hyvinvoinnista on paljon laajempaa. Lisäksi suomalaiset odottavat eläinten kohtelulta jotakin muuta ja parempaa ja tarkempaa kuin aikaisemmin. Eli on jo korkea aika saada tämä merkittävä uudistus valmiiksi.

Lain koko lähtökohta on se, että jokainen eläin on arvokas sellaisenaan elävänä, tuntevana olentona. Yksikään eläin, ei taloudellisessa käytössä oleva tuotantoeläin, ei lemmikkieläin tai villieläin, ole pelkästään välinearvoinen, vaan eläin on sellaisenaan arvokas. Tämä on hyvä perusasia. Esityksen tarkoituksena on eläinten hyvinvoinnin edistäminen, suojelu ja eläinten kunnioituksen ja hyvän kohtelun lisääminen.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi vaatimus siitä, että ihmisen hoidossa olevan eläimen tulisi voida toteuttaa eräitä olennaisia käyttäytymistarpeitaan. Kuitenkin, arvoisa puhemies, tämä laki lähtee, kuten Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmakin, siitä, että yhtään eläinten tuotantosuuntaa tai ihmisten hoidossa tai käytössä olevien eläinten käyttöä ei kiellettäisi sellaisenaan. Tässä esityksessä on haettu siis ikään kuin tasapainoa tuotantoeläinten ja hyötyeläinten ja sitten eläinten paremman hyvinvoinnin välillä, ja mielestäni siinä on kohtuullisesti onnistuttukin.

Laissa on tiettyjä rajoituksia eläinten kohteluun, ja niitä toteutetaan siirtymäajoin, jotta ne eivät olisi kohtuuttomia taloudellisesti. Esimerkiksi uusien parsinavetoiden rakentaminen ja käyttöönotto kiellettäisiin. Asetuksella lisättäisiin parsinavetoissa pidettävien lypsy-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

lehmien jaloitteluvaatimus 90 päivään vuodessa. Viiden vuoden siirtymäajalla kielletään lihanautojen sekä hevosten jatkuva kytkettynä pitäminen. Lisäksi sikataloudessa uusien kiinteärakenteisten porsitushäkkien rakentaminen ja käyttöönotto kiellettäisiin heti lain voimaan tullessa. Lisäksi emakoiden ja ensikoiden pidempiaikainen pito tiineytyshäkeissä kiellettäisiin 12 vuoden siirtymäajalla.

Lisäksi nisäkkäillä ja linnuilla tulisi olla jatkuvasti vettä saatavilla eräin poikkeuksin. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää lisäksi poikkeus sellaisia pysyviä pitopaikkoja ja koskien, joissa veden jatkuva saatavilla pito on kohtuuttoman vaikea järjestää.

Lisäksi lakiin tulee kategorinen vaatimus eläimille tehtävien kivulioiden toimenpiteiden yhteydessä käytettävästä kivunlievityksestä. Merkittävä rajoitus eläintenpitoon tulee siitä, että sikojen kirurginen kastratio kielletään 12 vuoden siirtymäajalla. Siirtymäajan aikana kastration yhteydessä annettavaa kivunlievitystä tullaan tehostamaan. Tässä Suomi on edelläkävijä.

Myös eläinjalostusta koskevaa sääntelyä tarkennetaan. Eläinten jalostuksen tavoitteena tulee olla elinvoimaiset, toimintakykyiset ja terveet eläimet.

Lisäksi eläinlääkärimäärän harjoittamisesta annettuun lakiin sisällytetään uusia ilmoitusvelvoitteita huonosta eläinten kohtelusta, jos sellaista huomataan. Loukkaantuneiden ja muutoin avun tarpeessa olevien luonnonvaraisten eläinten hoitoa koskevia säännöksiä täsmennetään ja laajennetaan.

Lakiesitys pyrkii puuttumaan niin sanottuun pentutehtailuun, ja tämän vuoksi koiran- ja kissanpentujen myynti-ilmoituksiin tulee tiettyjä sisällöllisiä vaatimuksia. Lisäksi alle puolivuotiaiden koiran- ja kissanpentujen tuonti Suomeen kielletään, jos ne myydään täällä eteenpäin. Myyntitarkoitukseen ei saa tuoda näin pieniä pentuja.

Lisäksi, puhemies, muutetaan myös kalastuslakia. Kalastuslaissa tarkennetaan saaliiksi otettavien kalojen, rapujen sekä syöttinä käytettävien kalojen lopetusta koskevat säännökset. Tätä pidetään selkeyden vuoksi tarpeellisena, että kalastajilla ja ravustajilla on parempi tieto näiden vedenelävien, eläinten, kohtelusta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Räsänen.

17.28 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Tämän esityksen tavoite on siis eläinten hyvinvoinnin edistäminen ja suojele sekä eläinten kunnioituksen ja hyvän kohtelun lisääminen. Nämä kaikki ovat erinomaisia tavoitteita, ja tässä laissa on monia, monia hyviä ja tärkeitä uudistuksia. Eläinten hyvinvointi on todellakin tärkeää, ja uskon, että myös yleisesti tuotantoeläinten omistajat tavoittelevat työssään eläinten hyvinvointia. Terve ja hyvinvoiva eläin on paras myös tuotannon kannalta. Tuottajien motivaatiosta eläinten hyvinvoinnin parantamiseen kertoo myös se, että monissa kohdin tuottajat ovat jo siirtyneet lakiesityksen ehdottamaan suuntaan.

Tässä esityksessä on hyvää esimerkiksi se, että lupa- ja ilmoitusmenettelyä on tarkasteltu uusiksi, on karsittu päällekkäisyyksiä ja turhia lupia. Esimerkiksi kotieläinpihat eivät enää tarvitsisi erillisiä lupia toiminnalleen, tai esimerkiksi pentutehtailun kuriin saamiseksi esitetään muun muassa alle puolivuotiaiden koiran- ja kissanpentujen maahantuontikieltoa, jos tarkoituksena on myydä ne täällä eteenpäin, ja tämäkin on kannatettavaa.

Jäin kuitenkin miettimään sitä, onko tämä hetki ja tämä aika nyt juuri uusien velvoitteiden aika, kun suomalainen maatalous käy läpi yhtä historian pahimmista kustannuskrii-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

seistä. Siirtymäajat ovat tärkeitä, ja kiitos niistä, mutta ne eivät kuitenkaan kaikkea ratkaise. Kannattavuusnäkökulmat ovat heikot, ja kaikki ylimääräiset kulut ovat pois jo miinuksella olevasta kassasta.

Sen enempää kuin kuluja ei pitäisi lisätä myöskään työmäärää, mitä ilman muuta tarkoittaa esimerkiksi sinänsä hyvä nautojen pidennetty jaloittelukausi osalle tiloista. Jos Luken ennuste pitää paikkansa, esimerkiksi siipikarjatilojen kannattavuuskerroin menee tänä vuonna miinukselle, lypsykarjatiloilakin se on jäämässä minimaaliseksi. Maatalous elinkeinona on säilytettävä, ja sen vuoksi erityisesti keskustapuolueelta ja keskustalaiselta ministeriltä odottaisi sellaista lainsäädäntöä, jonka kanssa viljelijöiden on myös realistista elää.

Totesin jo, että siirtymäsäännökset ovat tämän lain kohdalla erityisen tärkeitä nimenomaan tässä kannattavuuskriisissä. Tähän lakiin sisältyy mittavia muutoksia joidenkin maatilojen arkeen. Osa niistä on tiloille elämän ja kuoleman kysymyksiä, ja ne joutuisivat lopettamaan tilanpidon kokonaan, mikäli siirtymäaikoja ei olisi. Tämä koskee muun muassa ministerinkin mainitsemaa parsinavettojen kieltoa. Parsinavettojen rakentaminen on ollut vähäistä viime vuosina, mutta siitä huolimatta noin 3 300 tilalla näitä navettoja on edelleen. Lypsylehmistä 38 prosenttia asuu parsinavetassa, ja on huolehdittava, että nämäkin tilat voivat jatkaa tuotantoa koko navettansa käyttöajan ajan. Myös siitä on huolehdittava, että laki mahdollistaa kaikki riittävät korjaukset, jotta sillä ei välillisesti lyhennetä tilojen tuotantokaarta. Sama koskee tietysti myös näiden porsitushäkkien kieltoa. Eli siirtymäsäännöksistä huolimatta on todettava, että laki asettaa monet tilat väijäämättömästi joko suurten investointien tai tilanpidon lopettamisen eteen, ja tällä kannattavuuskehityksellä moni saattaa valita tuotannon lopettamisen.

Tässä maailmantilanteessa, ruokakriisin kolkutellessa maailmaa, meillä ei ole varaa omilla päätöksillämme ajaa tiloja yhtään ahtaammalle. Tuottajat eivät saa tuotteistaan riittävää hintaa tälläkään hetkellä. He kilpailevat edullisemman brasilialaisen naudan, uusiseelantilaisen lampaan ja baltialaisen maidon kanssa. Kuitenkaan harvassa paikassa on sellaisia vaatimuksia eläintenpidolle ja ruoan puhtaudelle kuin meillä Suomessa jo on, eli samalla kun edistämme eläinten hyvinvointia, mikä on erittäin hyvä tavoite, suomalaista maatalouselinkeinoa ei saisi päästä romahtamaan enää pahemmin. Mielelläni kuulisin ministeriltä myös arviota tästä, miten näette tämän lainsäädännön valossa tämän tilanteen.

Todetuissa eläinsuojelurikoksissa korostuu usein se, miten tilanpitäjä voi. Hyvin usein syiden tutkiminen johtaa maatalouden ydinongelmaan, joka on huono kannattavuus. Kun raha alkaa loppua, on säästettävä ulkopuolisessa työvoimassa, kasvatettava tuotantoa, tehtävä kaikin tavoin paljon työtä, ja se on kuormittavaa, se aiheuttaa uupumusta. Uskallan väittää, että tärkein asia, mitä hallitus voi eläinten hyvinvoinnin eteen tehdä, on ratkaista maatalouden kustannuskriisi. Hyvinvoiva, tulevaisuuteen uskova viljelijä jaksaa pitää eläimistään todennäköisemmin parempaa huolta kuin ahtaalle ajettu tuottaja, joka valvoo öitä yrittäessään keksiä ratkaisun, miten eurot saadaan riittämään. Vetoankin hallitukseen, että teette nyt maatalouden tarvittavat kriisitoimet. Muussa tapauksessa tämä laki jää kuolleeksi kirjaimeksi tai pahimmillaan päädytään tuomitsemaan niitä, jotka ovat yrittäneet omalla työllään omalta osaltaan pitää huolta suomalaisesta ruokaturvasta, ja sellaista palkkaa ei työstä kenellekään toivoisi.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Keto-Huovinen.

17.35 Pihla Keto-Huovinen kok: Arvoisa puhemies! Suomalainen eläinsuojelulainsäädäntö on laahannut pahasti perässä kansainvälisestä kehityksestä. On erittäin tervetullutta, että eläimille kuuluvat oikeudet päivitetään tälle vuosituhannele. Parsinavettojen ja porsitushäkkien rakennuskiellot, porsaiden kirurgisesta kastraatiosta luopuminen, eläinten haitalliseen jalostukseen ja pentutehtailuun puuttuminen sekä vaatimus jatkuvasta vedensaannista ovat askeleita oikeaan suuntaan.

Valitettavasti kuitenkin yli kymmenen vuotta valmisteltu uudistus on eduskunnan käsittelyyn tullessaan vanhentunut ja sisällöltään riittämätön. Siirtyminen eläintensuojelusta eläinten hyvinvoinnin aktiiviseen turvaamiseen edellyttäisi perustavanlaatuisempia muutoksia. Vaikka hallituksen esityksessä pyritään kiinnittämään huomiota lajityypilliseen käyttäytymiseen, puuttuu siitä useita konkreettisia uudistuksia. Ongelmaksi jää etenkin erilaisten poikkeuksien salliminen pitkillä siirtymäajoilla esimerkiksi liikunnassa ja vedensaannissa, kun kyse on suurista tuotantoeläinryhmistä. Taloudelliset seikat menevät siis edelleen lajityypillisten tarpeiden ohi.

Arvoisa puhemies! Euroopassa yhä useampi maa on luopunut turkistarhauksesta. Suureksi pettymyksekseni hallitus ei vielääkään esitä turkistarhauksen kieltämistä Suomessa. Elinkeinoelämällä argumentoiminen ei voi enää asettua turkiseläinten eettisen, kestävän elämän edelle. Tampereen yliopiston professori Eija Vinnari on tehnyt äskettäin julkaistun selvityksen turkistarhauksen nykytilasta ja tulevaisuuden vaihtoehtoista. Siinä esitetään muun muassa turkistarhauksen lakkauttamisen siirtymäajaksi 5—7 vuotta, jolla voitaisiin turvata turkisanalan toimijoille riittävä sopeutuminen ja lopetettaisiin vihdoin turkiseläinten kohtuuton kärsimys. Tämänpituisella siirtymäajalla varmistettaisiin se, että valtio pystyy kohtuullisella tavalla tukemaan alan yrittäjiä.

Arvoisa puhemies! Olen käynyt eri puolilla Suomea tutustumassa valvontaeläinlääkärin työhön, ja ymmärrän hyvin sen turhautumisen, mikä heillä on, kun he käyvät esimerkiksi 17:ttä kertaa valvontakäynnillä samassa navetassa eikä aiempia toimijalle annettuja kehotuksia ole vielääkään korjattu, mutta eläimet eivät myöskään ole vielä siinä kunnossa, että ne voisi ottaa pois. Tämä on epäkohta, ja tähän tarvitaan tehokkaampia toimia.

Kun hallitus esityksessään asettaa yhä tiukempia vaatimuksia eläinten hyvinvoinnille, tulisi samanaikaisesti lisätä myös valvonnan resursseja. Valvonnan tulee olla mahdollista myös virka-ajan ulkopuolella. Jos valvovilla viranomaisilla ei ole tehokkaita työkaluja eläinten suojelemiseksi, ikävät uutiset eläinten kohtelusta tulevat jatkumaan.

Arvoisa puhemies! Olen myös huolissani siitä, kuinka ehdotus heikentää kilpailueläinlääkärin mahdollisuuksia huolehtia eläinten hyvinvoinnista kilpailutilanteissa. Väärinkäytösten uhka nousee, kun kilpailueläinlääkärillä ei ole enää oikeuksia keskeyttää kilpailua tilanteessa, jossa kilpailun järjestäjä ei noudata kilpailueläinlääkärin suosituksia. Hallituksen esitys edellyttää viranomaista keskeyttämään kilpailun, mikä hidastuttaa ja monimutkaistaa prosesseja.

Hallituksen esitys ei vastaa hallituksen esityksen perusteluissa luvattua maailman parasta eläinsuojelulakia. Suomen on aika päivittää eläinsuojelua koskevat lait vastaamaan 2020-lukua ja tulla viimein osaksi länsimaista arvoyhteisöä, jossa myös eläimellä on itseisarvo. Eläinten päivänä tämä on ainoa oikea askel. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kontula.

17.39 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Laki eläinten hyvinvoinnista on selkeä parannus nykytilaan, ja siksi siitä kaiketi pitäisi iloita. Helppoa se ei ole, sillä tämä laki on myös surkea osoitus yhteiskuntamme kykenemättömyydestä ilmeisen kohtaamiseen. Laisa tunnistetaan kiitettävästi monia eläintenpidon ongelmia. Sitä säädyttömämpää on, että erityisesti tuotantoeläinten kohdalla parannusten siirtymäajat sallivat tilanteen jatkumisen ennallaan paljon kauemmin kuin olisi välttämätöntä.

Tässä asiassa kiirehtimisellä olisi itseisarvo. Jokainen säästetty päivä nimittäin pelastaa eläimiä kärsimykseltä — kärsimykseltä, joka muistuttaa merkittävästi omaamme. Mitäpä, jos kyse olisikin ihmisistä? Saisiko kannatusta säädös, jonka mukaan kastraatiossa tulee ryhtyä käyttämään paikallispuudutusta vasta neljän vuoden kuluttua? Tai että 12 vuoden päästä ei enää saisi kahlita ketään rakenteisiin, joissa ei mahdu edes kääntymään? Niin, jos kyse olisi ihmisistä, riittäisikö perusteeksi viivytelylle, että muutos maksaa? Sillä rahasta tässä on kyse: Siitä, että alkutuotanto on ajettu niin tiukille, ettei eläintiloilla ole taloudellista mahdollisuutta muutokseen. Siitä, että halua kaupan voitoista niistämiseen ei löydy. Ja siitä, etteivät päättäjät luota veronmaksajien tai kuluttajien suostuvan maksamaan eläinten hyvinvoinnista hiukan enemmän.

Arvoisa puhemies! Laista myös puuttuu edelleen tärkeitä, laajalti kannatettuja ja muissa maissa käyttöön otettuja säädöksiä. Näistä ilmeisin on tietysti turkistarhauksen kieltö. Eduskunnan turvaportteja kolkuttelee kuitenkin myös kukkotipujen massateurastusten kieltö munantuotannossa. Tästä Saksalla ja Ranskalla on jo säädöksiä. Ennustan lähivuosille laajenevaa keskustelua myös siitä, onko kohtuullista erottaa lehmät vasikoistaan ennen vieroitusikää, kun ei ole näyttöä siitä, että nautan menettämisen tuska eroaisi merkittävästi ihmislapsista ja -äideistä. Vaikka Suomi on profiloitunut eläinkysymyksissä enemmän peränpitäjänä kuin pioneerina, kyse on kehityksestä, joka hyvin todennäköisesti tulee tapahtumaan. Viivytelyllä saavutetaan vain hieman euroja ja paljon kärsimystä.

Arvoisa puhemies! Vertaan ihmisiä eläimiin tietoisena siitä, että edelleen monen korvaan se kuulostaa vähän höpsöltä inhimillistämiseltä. Kysymys ei kuitenkaan ole eläinten inhimillistämisestä, vaan ihmisten eläimellistämisestä, siitä ratkaisevan tärkeästä huomiosta, että me emme eroa kovinkaan paljon muista lajeista. Ihmisen erityisyys on vuosisatoja vaalittu myytti, jolla olemme oikeuttaneet toisten lajien brutaalia hyväksikäyttöä. Karttuva tutkimustieto kuitenkin haurastuttaa tätä kertomusta. Ero ihmisten ja etenkin lähisukulaistemme muiden nisäkkäiden välillä kapenee, mitä tarkemmin katsomme, ja mitä paremmin ymmärrämme tätä samankaltaisuutta, sitä vaikeammaksi käy perustella, miksi omaan lajiin soveltamamme etiikka, jota toisinaan myös inhimillisyydeksi kutsutaan, ei koskisi muita lajeja.

Arvoisa puhemies! Eläimet pysyvät rinnallamme myös tulevaisuudessa. Nyt käsittelyssä oleva laki tullee jäämään kuriositeetiksi, kun ihmisen ja muiden lajien suhdetta määritellään lähivuosikymmeninä uudestaan. Me tarvitsemme laiduntajia ylläpitämään viljelyä tukevia perinnebiotooppeja, kun nyt tuli tuo megafauna hävitettyä, ja on viitteitä siitä, että laiduntajat myös lisäävät nurmimaan hiilensidontaa. Lemmikkien psykososiaalinen merkitys tiedetään, vaikka sitä ei vielä osata täysipainoisesti hyödyntää. Toisaalta eläintenpidossa on kyse myös vuosituhantisesta velastamme eläimille.

Villieläinten kuuluu saada olla villejä, mutta useimpien domestikoitujen lajien kohdalla ihmisen huolenpito on osa lajityypillistä elämää ja olemassaolon ehto. Tällöin eläinten itseisarvon tunnustaminen tarkoittaa yksilömäärien vähentämistä sekä eläintenpidon ehtojen ja tuen vahvistamista. Hyvä perussääntö voisi ainakin nisäkkäiden kohdalla olla, että

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

yhden ihmisen hoidossa saisi olla vain niin monta yksilöä kuin hän pystyy nimeltä kutsu-
maan siten, että ne myös kutsuun vastaavat.

Eettisesti ja ekologisesti kestävä eläintenpito edellyttää radikaalia muutosta suhteessam-
me eläimiin. Tämä laki on kovin pieni askel, mutta sentään oikeaan suuntaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Pitko.

17.45 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Uusi laki eläinten hyvinvoinnista on nyt kä-
sissämme ja käsittelyssämme. Laki parantaa eläinten hyvinvointia, mutta päällimmäiset
ajatukset asiasta ovat silti tänään vahvasti ristiriitaisia. Laki tuo kauan kaivattuja parannuk-
sia, mutta kunnianhimon taso on kaukana siitä, mitä eläimet ansaitsisivat.

Meillä vihreillä olisi ollut tahtoa paljon nyt esillä olevia suurempiin uudistuksiin ja pa-
rannuksiin. Ottaen huomioon, että eläinsuojelulaki on peräisin 30 vuoden takaa, olisi voi-
makkaampi eläinten hyvinvoinnin edistäminen ollut enemmän kuin paikallaan. 30 vuotta
on pitkä aika, ja tietomme eläinten käyttäytymisestä, hyvinvoinnista ja tarpeista on kehit-
tynyt tällä aikavälillä huomasti. Tämä lakiuudistus ei kaikilta osin heijasta tuota kehitystä.
Tulevaisuudessa nykyaikaa ja menneitä vuosikymmeniä tullaan katsomaan aikana, jolloin
suhtauduimme eläimiin, etenkin tuotantoeläimiin, tarpeettoman julmasti. Mitä nopeam-
min siirrymme kohti parempaa, empaattisempaa suhtautumista eläimiin, sen parempi.
Työtä on todella vielä tehtävänä.

Tärkeimpiä merkittäviä parannuksia eläinten hyvinvointiin tässä laissa ovat erilaisten
liikkumista estävien rakenteiden rakentamisen kieltä sekä porsaiden kirurgisen kastraation
kieltäminen.

Nykyisin merkittävä osa navetoista on parsinavettoja, joissa lehmät viettävät merkittä-
vän pitkiä aikoja kiinnitettynä parteen. Tämän lain myötä uusien parsinavettojen rakenta-
minen kielletään, mutta myös vanhat parsinavetat tulisi kieltää siirtymäajalla.

Samoin nykyisin käytössä olevien porsitushäkkien rakentaminen tullaan tämän hallituk-
sen esityksen mukaan kieltämään. Porsitushäkkissä synnyttävä emakko on kiinnitettynä pai-
kalleen, eikä se pääse liikkumaan. Tämänkin menettelytavan, häkkien, aika on ohi, ja on
oikein, että uusien rakentaminen kielletään, mutta kuten parsinavettojen kohdalla tulevai-
suudessa, myös olemassa olevat häkit tulisi kieltää lailla siirtymäajalla. Eläimet eivät kuu-
lu häkkeihin.

Yksi räikeimpiä eläinten hyvinvoinnin jatkuvia loukkauksia on ollut porsaiden kirurgi-
nen kastratio. Urospuoleiset porsaas on voitu kastroida poistamalla kivekset veitsellä, eikä
siihen ole ollut pakko käyttää edes puudutusta. Tämä julma tapa onneksi kielletään nyt.
Kuitenkin siirtymäaika on aivan tarpeettoman pitkä. Pientä lisähelppotusta siihen tuo se, että
siirtymäajan puolivälistä on pakko käyttää paikallispuudutusta. On todettava, että oikea
ratkaisu olisi ollut ulottaa puudutuksen vaatimus vähintään heti lain voimaantulosta.

Löytyy paljon muitakin pieniä parannuksia, joista voi olla aidosti iloinen. Kissarekisteri
auttaa ehkäisemään kissakriisin jatkumista. Lemmikkieläinten kauppaan ulotetaan nykyis-
tä tarkempaa sääntelyä, sähköpannat kielletään.

Useat eläimiä koskevat vääryydet huutavat huomiota ja jatkotoimenpiteitä heti seuraa-
valta hallitukselta. Suuri pettymys varmasti suomalaisten enemmistölle on se, että turkis-
tarhaus saa jatkua nykymuotoisenaan tämän lain voimaantulon jälkeenkin. Turkistarhaus-
ta ei vielääkään kielletä siirtymäajalla. Siipikarjaan kuuluvat eläimet ovat lain edessä kaik-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

kein suojattomimpia, ja tässäkin laissa ei niiden asemaan olisi tulossa merkittäviä parannuksia.

Eläinsuojelulain uudistamiselle on ollut huutava tarve, ja nykyinen eläinsuojelulaki on jäänyt ajastaan jälkeen. Tämä uudistus tarvitaan, jotta asiat etenevät parempaan, mutta niin tarvitaan myös jatkossa voimakkaita toimenpiteitä, jotta Suomi voi aidosti olla eläimille parempi maa.

Omassa ajattelussani eläimillä on itseisarvo. Eläintoiminnassa pitäisi huomioida kaikki eläinten lajityypilliset käyttäytymistarpeet. Sydämeni särkyi aina, kun näen parteen luki-tun lehmän, eläinemon, jonka lapset on viety heti syntymän jälkeen, häkissä kyyhöttävän siniketun, porsineen emakon, joka kyyhöttää kääntymisen estävässä häkissä vailla mahdollisuutta tehdä omaa pesää. Miksi me emme pysty parempaan? Sitä mietin, samalla kun toivotan tämän lain tervetulleeksi eduskuntaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kalmari.

17.50 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia ministerille esittelystä! Tässä on lainsäädäntö, josta on syytä olla ylpeä. Eläinten hyvinvointi paranee, olipa kyse sitten lemmikkieläimestä tai tuotantoeläimestä. Mielestäni kuitenkin tämän lain lähtökoh-ta on hyvin tasapainoinen: on ymmärretty, että saisimme globaalisti huonompaa eläinten hyvinvointia, jos tekisimme niitä toimia, mitä tässäkin istuntosalissa on esitetty, eli tulisi eläinten hyvinvointivuotoa, jos säilyttäksimme tuotannon Suomessa tekisimme sellaisia toimia, jotka eivät käytännössä ole mahdollisia. Silloinhan tapahtuisi niin, että ne tuotteet, vaikkapa kotieläintuotteet, ostettaisiin muualta, niistä maista, joissa eläinsuojelun taso on huomattavasti matalammalla tasolla kuin meillä. Siksi on tärkeää, että — aivan hallitusoh-jelmakirjausten mukaisesti — emme tuota kustannuksia alalle, emme kustannuksia, joista ei olisi yhdessä sovittu, ja pyrimme siihen menettelytapaan, että hyvinvointikorvauksilla ja tämän tyyppisillä voimme edetä siihen suuntaan, mitä me kaikki haluamme: että eläimillä olisi edelleenkin vielä nykyistäkin paremmat olosuhteet.

Kaiken kaikkiaanhan tässä lainsäädännössä eläinten vapaus ensinnäkin lisääntyy. Men-näkseni mielestäni hiukan mauttomaankin eläinten ja ihmisten vertaamiseen, edustaja Kontula: en ole nähnyt tässä talossa lainsäädäntöä siitä, että vanhukset pääsisivät edes 60 päivänä ulos, saati sitten sinä 90 päivänä, minä jatkossa eläimet tulevat pääsemään ulos. Eli siis tätä vertailua voidaan tehdä toisinkin päin. [Anna Kontula: Vertaus perustuu nykytutkimukseen!] — Niin, mutta todellakaan vanhukset eivät pääse näin useasti ulos. [Välihuu-toja]

Mielestäni esimerkiksi niiden lypsykarjajahmisten syyttäminen, jotka hoitavat lehmiään parsinavetassa, on ala-arvoista, ja haluankin viedä näiden puolueiden kannat niiden ihmis-ten tietoon, jotka koettavat pitää monimuotoisuudesta huolta ja tekevät erittäin raskasta työtä tuottaakseen suomalaisille puhdasta ruokaa. Olen nähnyt — tässä olisi ollut edustaja Eestiläkin paikalla — lukuisia parsinavetoita, jossa eläimet voivat huomattavasti parem-min kuin vaikkapa pihattonavetoissa, eli tämä ei ole ollenkaan niin yksiselitteistä kuin an-netaan ymmärtää. Tässä muutos tapahtuu, ja se menee meidän kaikkien toivomaan suun-taan.

Sitten mitä tulee kivunlievitykseen, niin on erittäin hyvä, että kivunlievitys on nyt tulos-sa kaikissa toimenpiteissä. Mielestäni tuottajilla pitäisi olla vapaammat kädet käyttää täl-laista paikallispuudutusta nykypäivänäkin. Itse asiassa kastration kieltämistähän ei esite-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

tä esimerkiksi lemmikkieläimille, ja jos esitettäisiin, niin luulen, että samat järjestöt, jotka nyt vaativat sitä ehdottomasti, välittömästi aloitettavaksi karjuilla, saattaisivat olla pahoillaan. Eli tässäkin kannattaa miettiä, että toimintamallit menevät niin, että ne ovat järkevästi toteutettavissa, mutta mielestäni se kivunlievitys olisi hyvä sinne tiloille tuoda.

On myös monia kipua tuottavia toimenpiteitä, joista edustaja Pitko hyvin mainitsikin. On todella hienoa, että kielletään esimerkiksi sähköpannat ja monet muut.

Yhden asian haluaisin vielä nostaa tähän keskusteluun. Se on se, että parhaimmallakaan hyvinvointilainsäädännöllä emme kuitenkaan kaikkia eläinten kaltoinkohteluita saa valittavasti pois. Ne johtuvat siitä, oli kyse sitten lemmikkieläimestä tai tuotantoeläimestä, että siellä on tullut ihmisen elämänhallintaan joku katkeaminen — päihdeongelma, taloudelliset ongelmat, mielenterveysongelmat — ja siksi minusta olisi tärkeää, että aina kun eläinsuojeluilmoituksia tehdään, siellä olisi myös muu apu paikalla ja pystyttäisiin valvomaan jatkossa, että tällainen tilanne ei voi toistua. Pohdin sitä eläintenpitokiellonkin asettamista, että onko niitä asetettu riittävällä tavalla, koska tällainen toistuva, todellinen kärsimys eläimille ei ole suotavaa, ja toivottavasti siihenkin muutos tulee.

Mutta varsin tasapainoinen lainsäädäntöehdotus. Joitakin kohtia siitä nostin, mutta paljon jäi vielä keskustelua, ja me käymme tämän valiokunnassa hyvin tarkkaan läpi. Myös perustuslakivaliokunta tulee tämän käymään etenkin teurastuksen osalta, sillä se on myös uskonnonvapauteen liittyvä kysymys.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Myllykoski.

17.57 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Pitkän, pitkän odotuksen jälkeen meillä on tässä salissa nyt eläinten hyvinvointilaki. Jos jostain olen pahoillani, niin siitä, että tämä on vasta nyt, koska huomaan, että yhteiskunnassa eläinten oikeuksista käytävä keskustelu on ikään kuin ymmärrettävyydeltään suuremmassa risteyksessä, ja olisi ollut hyvä, että meillä olisi jo ollut voimassa laki, jota voisimme tässä yhteiskunnallisessa kehityksessä olla edelleen kehittämässä, jotta, sanotaanko, se vastaisi vielä paremmin yhteiskunnan näkemystä, mikä on eläinten hyvinvoinnin kannalta tärkeää ja oleellista.

Kuitenkin on sanottava, että tämä edistää — olemme sitten puutteista ja vaatimuksista eri mieltä — eläinten hyvinvointia. Eläinten pitopaikkaa ja hoitoa koskevat säännökset täydentyvät kuitenkin, ja siltä osin olemme etenemässä, ja kuitenkin pyritään mahdollisuuksien toteuttamiseen eläimille lajityypillistä käyttäytymistä, se on se ohjenuora. Tällä ei vielä päästä aivan maaliin asti, mutta kuitenkin voi sanoa, ja haluan toistaa sen, että keskustelu on oikeasuuntaista ja oikein hyvillä tavoitteilla.

Jos jostakin muustakin kuin tuotantoeläimistä, niin on pakko todeta, että tämä on nyt ehkä isoin askel pitkään aikaan, kun puhumme, että myös koiran- ja kissanpentujen tehtailuun pyritään puuttumaan. Pidän sitä erityisen tärkeänä. On erittäin ongelmallista, että meillä on kasvattajia, jotka Otteneissa pitävät ja kasvattavat pentueita — osittain vielä tapahtuu niin, että vaikka ovat Kennelliiton jäseniä, niin jätetään merkkeämättä eli tehdään joka juoksusta pentuja ja sitten myydään pimeästi. Tämä koiriin ja lemmikkeihin liittyvä bisnes on räikeä, ja toivon, että tällä nyt päästään sille kynnykselle, että voimme toivottavasti paremmin torjua jatkossa tällaista epätervettä eläimiin liittyvää kauppaa.

Kuten täällä jo tuli todettua, niin myös koulutuksessa ja kilpailutilanteissa pyritään huolehtimaan, että eivät koirat eivätkä yleensäkin eläimet ylläritä ja eläinten kohtelu on oikeamittaista sen koiran, hevosen tai minkä hyvänsä suoritukseen nähden.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Kyllä vasemmistoliiton viesti kuitenkin on, että olemme tyytyväisiä siitä, että eläinten laki on vihdoinkin annettu eduskunnalle. Edellinen ei ole turvannut eläinten hyvinvointia ja on vanhentunut. Vasemmisto olisi halunnut eläinten hyvinvoinnin vaatimuksiin vielä paljon suurempia parannuksia ja ollut valmis tekemään niitä eduskuntavaiheessa. Mutta on erityisen tärkeää — olen valiokunnan puheenjohtajan kanssa samaa mieltä — että pitää aina muistaa, kuinka mahdollistamme sen, että meillä ei eläintenpidossa tapahdu niin sanottua vuotoa, ettei se edelleen siirtyisi lisää jo tänäkin päivänä huonommin tuotantoeläimiä kohteleviin maihin ja meillä sitten oltaisiin sen tuskan kanssa, joutuisimme ikään kuin sulkemaan silmämme, koska emme vielä ole pystyneet ratkaisemaan sitä, että meillä tuonnissa liha- tai muidenkaan tuotantoeläimien kohtelu ei ole samalla tasolla kuin mitä meillä kotimaisilta tuottajilta vaaditaan.

Koska haluan olla kohtelias edustajakollega Östmania kohtaan, niin lopetan tässä vaiheessa, että hänkin vielä kerkiää.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Östman, olkaa hyvä.

18.01 Peter Östman kd: Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Myllykoskelle — muistan kyllä sitten, kun tavataan kahvilassa.

Terve ja hyvinvoiva eläin on paras myös tuotannon kannalta. Tämä pätee perinteisessä maataloudessa mutta myös turkistarhauksessa. Yleensä todetuissa eläinsuojelurikoksissa korostuu nimittäin usein se, miten tilanpitäjä voi. Hyvin usein syiden tutkiminen johtaa maatalouden ydinongelmaan, joka on huono kannattavuus.

Eduskunnan käsitellessä nyt tätä eläinten hyvinvointilakia on esitetty näkemyksiä, että miksi laissa ei ole lähdetty rajoittamaan tai kieltämään turkistarhausta. Täytyy muistaa, että lakiesityksessä on mukana tiukennuksia turkiseläinten osalta, ja ne ovat perusteltuja. Ymmärrän täysin näkökulman eläinten oikeuksien vahvistamisesta. Toisaalta tämä on juuri se syy, miksi suomalainen turkisala panostaa vahvasti eläinten hyvinvoinnin parantamiseen sekä toimialan vastuullisuuteen. Toisaalta kyse on myös elinkeinovapaudesta. Eduskunnassa aihetta on käsitelty muun muassa kansalaisaloitteen kautta vuonna 2013 eikä muun muassa perustuslakivaliokunta tukenut toimialan kieltämistä liiallisena perusoikeuksien rajoittamisena. On myös huomattava, ettei Suomessa tapahtuva toiminnan kieltäminen tarkoita tarhauksen loppumista kokonaan vaan ainoastaan sen siirtymistä maihin, joissa eläintenpidon olosuhteet ovat selvästi Suomea heikommat.

Arvoisa puhemies! Lakiesitys jättää kokonaan pohdinnan ulkopuolelle juutalaisen uskonnon vaatimusten mukaisen ravinnon tuottamisen Suomen juutalaiselle yhteisölle — ja myöskin muslimiyhteisölle. Se rajoittaa usealla tavalla juutalaisten uskonnonvapautta. Tämä tekisi Suomen juutalaisille ja myöskin muslimille mahdottomaksi teurastaa eläimiä vuosisatoja vanhojen perinteiden mukaisesti. Tämä esitys sellaisenaan huolettaa jopa Yhdysvaltojen ja Saksan hallitusta, koska asialla voi olla laajemmat vaikutukset ihmisoikeuksiin ja uskonnonvapauteen. Toivon, että tähän epäkohtaan tulee muutosta valiokuntakäsittelyssä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Nyt meille tässä vaiheessa varattu aika on päättymässä. Ministerin puheenvuoro loppuun, muutama minuutti, olkaa hyvä.

18.04 Maa- ja metsätalousministeri Antti Kurvinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kiitos erittäin monipuolisista ja monia näkökulmia sisältäneistä, osin tunteikkaitakin puheenvuoroista. Tämä osoittaa, miten tärkeästä laista on kysymys. Kaikille meillä eläimet ovat tärkeitä, vaikka ollaankin näistä asioista eri mieltä, ja kysymys on ihan oikeusjärjestyksen perusteisiin menevästä esityksestä.

Kuitenkin jotenkin iästäni huolimatta aika kauan, parikymmentä vuotta, politiikassa olleena minulla on sellainen olo, että tämä esitys on aika hyvä. Miksi, puhemies, pidän tätä aika hyvänä? Siksi, että täällä on esitetty näkemys, että tässä rajoitetaan liikaa eläintenpitoa, että se aiheuttaa maatiloille vaikeuksia ja eläintuotantoon vaikeuksia, ja sitten on esitetty kanta, että tämä on liian löysä. Siitä päätelen, että laki on aika lailla kohdallaan. Se vie eteenpäin eläinten hyvinvointia ja eläinten parempaa kohtelua Suomessa, mutta se ei estä sitä, ettemme voi pitää lemmikkieläimiä tai eläimiä ei voi sitten käyttää vaikkapa vaatteiden tai ravinnon valmistamiseen, eli minusta kysymys on aika hyvästä tasapainoilusta.

Täällä oli enemmän ehkä kannanottoja kuin kysymyksiä, mutta joihinkin kysymyksiin vastaan.

Edustaja Räsänen kysyi, miten viljelijät voivat tähän sopeutua ja elää näiden uusien rajoitusten kanssa. Mielestäni hyvin, koska siksi on näitä pitkiä siirtymäaikoja. Ilman näitä siirtymäaikoja tämä olisi kohtuutonta, kun tiedetään, minkälaisessa taloudellisessa kriisissä suomalainen maatalous on. Tätä lainsäädäntöä on valmisteltu pitkään, hyvässä yhteistyössä tuottajien ja maatalousyrittäjien kanssa, ja se tässä myöskin hyvin voimakkaasti näkyy.

Sitten kansanedustaja Östman otti esille tämän muslimien ja juutalaisten rituaaliteurastuksen. Jo nykyinen, voimassa oleva eläinsuojelulaki ei mahdollista tätä juutalaisten perinteistä kosher-teurastusta, jossa viilletään eläimen kurkku auki ilman kivunlievitystä tai tainnutusta, ja se ei ollut nytkään mahdollista, mutta tällä on perusoikeuskytkentöjä ja ihmisoikeuskytkentöjä uskonnonvapauden kautta, kuten edustaja Östman totesi, ja siksi tämä menee perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi. Vanhana PeVin jäsenenä uskon, että valiokunta tekee siinä tarkkaa ja huolellista, hyvää työtä. Lisäksi olen ymmärtänyt, että jonkun verran myös muslimiyhteisöllä ja juutalaisyhteisöllä on eri käsitystä tai tapoja: juutalaisten kosher ja muslimien halal eroavat jonkin verran toisistaan.

Puhemies! Olen myös samaa mieltä kuin useat edustajat täällä — edustaja Myllykoski, edustaja Östman, maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtaja Kalmari — että tällainen hyvinvointivuoto pitää eläinten kohtelussa estää. Vähän sellaista nimby-ilmiötä meillä on, puhemies, minusta eläinten kohtelussa Suomessa. Tosiasia on se, että monessa EU-maassakin paljon huonommin kohdellaan tuotantoeläimiä, pumpataan antibiootteja ynnä muuta, ja me mielellään ajatellaan niin, että kun kohdellaan hyvin täällä Suomessa eläimiä, niin maailma on valmis, eikä nähdä, että sitten eläimet viedään sellaisiin maihin, missä kohtelu on ihan muuta, EU:n ulkopuolisista maista puhumattakaan. Tällaista nimbyilyä ja silmien sulkemista maailman todellisuudelta en pidä kovin eettisenä toimintana.

Lisäksi olen ihan samaa mieltä kuin edustajat Östman, Räsänen ja Kalmari, että nimenomaan viljelijöitten, tuottajien, hyvinvoinnista huolehtiminen on parasta eläinsuojelutyötä, kun puhumme tuotantoeläimistä. Muun muassa Välitä viljelijästä -hankkeen jatko on erittäin tärkeä, ja budjettiriihessä hallitus tähän ratkaisuun päätyi.

Arvoisa puhemies! Jätän nyt valiokunnan käsiteltäväksi tämän esityksen, ja varmasti siellä tehdään huolellista työtä. Itse uskon, että tämä on ehkä esimerkki sellaisesta hyvästä lainvalmistelusta. Kun usein on tässä salissa puhuttu, että on huonoa lainvalmistelua, kii-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

reellistä, hätiköityä, niin tässä on perustavaa laatua oleva laki, valmisteltu huolella. Erilaisia yhteiskunnallisia intressejä, erilaisia arvoja ja oikeushyviä on sovitettu yhteen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Näin keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä täysistunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 18.09.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.34.

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt jatketaan aiemmin tässä istunnossa keskeytetyn asiakohdan 9 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu, edustaja Kivelä.

20.34 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! On aikamme suuria vääryyksiä, että eläimiin kohdistuva massiivinen väkivalta ja hyväksikäyttö on sallittua. Ei ole mitään perustetta sille, että muunlaisia eläimiä saa hyväksikäyttää lähes ilman mitään rajoituksia. Ainoa peruste on vahvemman oikeus, ja kuten hyvin tiedämme, vahvemman oikeus ei ole hyväksyttävä peruste mihinkään yhteiskunnalliseen toimintaan, saati, että se olisi kestävä tapa rakentaa oikeudenmukaista yhteiskuntaa.

Eläinten oikeuksien edistämisessä onkin kyse sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta. Se, että toinen yksilö, toinen tunteva ja tietoinen yksilö, on väkivallan kohde, ei muuta väkivaltaa hyväksyttäväksi, vain koska tämä yksilö kuuluu toiseen eläinlajiin kuin me ihmiset. Kun me puhumme eläimistä, niin me puhumme tämän maan suuresta enemmistöstä — enemmistöstä, joka on vähemmistön, meidän ihmisten, armoilla. Oma tavoitteeni politiikassa on, että me rakennamme maailmaa, joka on parempi myös muille eläimille kuin ihmisille. Eläimet ansaitsevat parempaa, ja eläimet tarvitsevat enemmän oikeuksia.

Toimin itse ennen eduskuntaa Animalian toiminnanjohtajana, joten tämä laki on minulle hyvin tärkeä. Olin esimerkiksi viime kaudella tämän lain ohjausryhmässä, ja olen kampanjoinut paremman lain puolesta vuosia. On aivan selvää, että eläinten oikeuksien pitäisi toteutua meidän yhteiskunnassamme paljon nykyistä paremmin. On myös selvää, ettei tämä laki vastaa tarpeeseen parantaa eläinten asemaa.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto on vaatinut eläinlain uudistamista pitkään. Nykyinen eläinsuojelulaki ei vastaa nykytietoa eläimistä, niiden kokemuksesta, tarpeista, hyvinvoinnista tai älykkyydestä oikein miltään osin. Ei ole perusteltua kohdella eläimiä sillä tavoin kuin mitä nykylaki sallii.

Me lähdemme siitä, että eläimet ovat tuntevia ja kokevia olentoja, joilla on itseisarvo. Lainsäädännön ja yhteiskunnallisen päätöksenteon perustana tulisi olla kaikkien eläinten itseisarvo, joka on riippumaton eläimen taloudellisesta tai muusta arvosta ihmiselle. Meidän tavoitteenamme on turvata ja vakauttaa eläinten hyvinvointi osaksi oikeudenmukaista yhteiskuntaa. Eläintä ei lainsäädännössä tulisi rinnastaa esineeseen tai omaisuuteen, kuten nykyään tehdään.

Vasemmisto haluaa parantaa eläinten asemaa monin tavoin. Haluamme esimerkiksi kieltää turkistarhauksen ja tuotantoeläinten liikkumista estävät rakenteet, kuten porsitushä-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

kit ja parsinavetat. Haluamme kieltää tuotantoeläinten häkkikasvatuksen kokonaan. Haluamme kieltää eläinten hyvinvoinnille haitallisen jalostustoiminnan, mistä erityisesti broilerit kärsivät Suomessa. Haluamme luopua eläinkokeista mahdollisimman nopeasti satsaamalla vaihtoehtomenetelmien tutkimukseen, ja me haluamme lisäkouluttaa poliisia, tuomioistuimia, erävalvontaa ja rajavartiostoa eläinsuojeluasioissa. Haluamme vahvistaa valvontaa ja lakisääteistää eläinsuojeluasiamiehen ja eläinpoliisin virat. Sanalla sanoen: me haluamme korjata yhteiskuntamme vääristyneen, eläimiä aliarvioivan ja hyväksikäyttävän eläinsuhteen.

Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä kyllä tehdään parannuksia eläinten asemaan. Näitä parannuksia ovat esimerkiksi uusien parsinavetoiden ja porsitushäkkien rakentamisen kieltö, emakoiden tiineytyshäkkien kieltö, vaatimus kivunlievityksestä kivuliaissa toimenpiteissä, porsaiden kirurgisen kastration kieltö. Eläintä ei myöskään saa enää kytkeä paikalleen sen pysyvissä pitopaikoissa. Esimerkiksi koirien ja kissojen pentutehtailuun puututaan. Useimmat näistä toimenpiteistä tulevat kuitenkin aivan liian pitkillä siirtymäajoilla, ja lisäksi esimerkiksi turkiseläinten tai broilerien asema ei parane. Eli tämä lakiesitys jää todella kauas siitä, mikä olisi oikein.

Näiden hallituksen esitykseen sisällytettyjen parannusten toteuttaminen on kuitenkin pieni askel kohti eläimille parempaa yhteiskuntaa. Se on liian pieni askel, mutta askel kuitenkin. Esimerkiksi Animalia on kirjoittanut, että laki tulee saada valmiiksi tällä kaudella. Mikään ei tietenkään estä tämän lain parantamista heti ensi hallitusneuvotteluissa. Siksi myös minä ajattelen, että tinkimättömien eläinoikeustavoitteiden ja paremman maailman visioinnin lisäksi eläinten oikeuksia on parannettava myös askel askeleelta. Kaikilla parannuksilla on merkitystä juuri siksi, että jokaisella eläinyksilöllä ja sen elämällä on merkitystä.

Arvoisa puhemies! Maailma muuttuu, kun tieto lisääntyy. Lihankulutus laskee, ja turkistarhausta kielletään ympäri Eurooppaa. Kasvissyönnin lisääntymisessä ei ole kyse ohimenevästä trendistä, vaan se on osa pysyvää ruokatottumusten muutosta. Tieto eläinten hyvinvoinnin edellytyksistä on kasvanut valtavasti, ja yhä useampi ihminen kyseenalaistaa eläinten hyväksikäytön. Suomalaiset hyvin laajasti haluavat eläimille parempaa. Siksi itsekin haluan lopuksi kiittää jokaista, joka toimii eläinten paremman aseman eteen, koska se työ ei ole koskaan turhaa, vaikka eläinten aseman parantaminen on tuskallisen hidasta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Norrback on poissa. — Edustaja Ollikainen.

20.40 Mikko Ollikainen r: Arvoisa puhemies, ärade talman! Det stiftas nu en lag om djurens välfärd, och den nuvarande djurskyddslagen upphävs. Den här nya lagen utarbetades redan under förra perioden men föll då av olika orsaker. Det var väl så att den skulle till välfärdsområdena, och eftersom det inte blev av så föll den. Nu har den utarbetats vidare, och bra att den här diskussionen kommer vidare.

I det här förslaget finns många olika saker som är viktiga, bland annat då att skyldigheten att rasta mjölkkor och kvigor höjs från 60 dagar till 90 dagar om året och att huvudregeln är att däggdjur och fåglar alltid ska ha tillgång till dricksvatten. Det kan finnas vissa undantag, men så är det alltid. Strävan med avel ska vara att producera livskraftiga och funktionsdugliga friska djur. För att uppnå det ska vid avel användas fysiskt och psykiskt friska djur som kan antas överföra dessa egenskaper även till sina avkomlingar. Sedan har alla medborgare en skyldighet att hjälpa vilda djur som är i behov av hjälp. Sedan har vi

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

striktare regler för import, för att förhindra import av valpar och katter från valpfabriker. Och sedan är en nyhet också en skyldighet för kommunerna att utarbeta och publicera statistik över omhändertagna djur inom deras verksamhetsområde, så det är många delar i det här.

Tässä aikaisemmin keskustelussa, arvoisa puhemies, on esitetty näkemyksiä, miksi laissa ei ole lähdetty rajoittamaan tai kieltämään turkistaloutta, ja sehän on nyt tullut esille tässä hiljattain puheenvuorossa.

Tämän lain jälkeen tulee turkisasetus, ja eläintenpitoa käsitellään siinä yksityiskohtaisemmin, ja myös siellä on tulossa tiukennuksia. Olen itse Rannikko-Pohjanmaalta, ja olen käynyt joillakin turkistarhoilla. Siellä on kyllä panostettu aika paljonkin just eläinten hyvinvointiin, ja suomalainen turkisala panostaa vahvasti just eläinten hyvinvointiin. Voidaan todeta, että mikäli tätä nyt sitten rajoitettaisiin tai kokonaan lopetettaisiin, se siirtyisi sitten ehkä maihin, missä tämä ei ole yhtä rajoitettua — todella tärkeä elinkeino. Muun muassa kunnassa, missä olin aikoinaan kunnanjohtajana, se oli todella tärkeä tulonlähde myös verotuksen kannalta. Muun muassa tästä syystä tuen sen jatkamista. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hassi.

20.44 **Satu Hassi vihr:** Arvoisa puhemies! Me suomalaiset mielellään kehumme olevamme maailman mallimaa milloin missäkin asiassa. Eläinsuojelussa emme kuitenkaan ole sitä, ja valitettavasti tämä hallituksen esitys ei myöskään tee Suomesta eläinsuojelun mallimaata. Yksi keskeisistä epäkohdista on se, että turkistarhaus jatkuu, vaikka nykytiedon valossa ei ole mahdollista toteuttaa turkistarhausta sillä tavalla, että eläimet voisivat elää ja toteuttaa lajityypillisiä tarpeitaan. Kuten muun muassa edustaja Kivelä totesi, niiden maiden määrä Euroopassa, jotka ovat kieltäneet turkistarhauksen, kasvaa koko ajan, ja toivon, että jonain päivänä myös Suomi liittyy näiden maiden joukkoon.

Tämä lakiesitys on askel eteenpäin, mutta kuitenkin monille eläinsuojeluaktiiveille raskas pettymys. Osa heistä onkin vedonnut, että eduskunnan pitäisi hylätä tämä lakiesitys. Heidän kanssaan en ole samaa mieltä. Hallituksen esitys sisältää parannuksia, joista jotkut ovat jopa sellaisia, että niitä ei ole hallitusohjelmassa mainittu. Useimpien parannusten siirtymäaika on kuitenkin kovin pitkä, kuten esimerkiksi parsinavetoiden kiellon, kääntymisen estävän porsitushäkkien kiellon ja porsaiden kirurgisen kastraaation kiellon ilman kivunlievitystä. Tämä on tietysti pettymys, että nämä siirtymäajat sinänsä tarpeellisissa asioissa ovat näin pitkiä.

Mutta, arvoisa puhemies, meidän on syytä keskustella myöskin siitä, missä määrin suomalainen maatalous ja ruuantuotanto voivat perustua sellaisen eläinmäärän käyttöön kuin nykyisin, minkälaisia määriä eläimiä me käytämme ikään kuin teollisesti, tuotannollisesti, hyväksemme. Maailman maatalousmaastahan valtaosa on laidunta tai rehupeltoa, noin kolme neljäsosaa, vaikka eläintuotteista ihmiskunta saa kaloreistaan noin yhden kuudesosan ja valkuaisaineestakin vain noin kolmasosan. Siitä varsinaisesta ravinnosta, mitä me syömme, valtaosa tulee kasveista, mutta kuitenkin se pinta-ala, minkä me sidomme ruuantuotantoon, on sidottu valtaosin eläintuotantoon. Myös Suomen pelloista yli puolet tuottaa eläinten rehua. Laitumet ja rehupellot, esimerkiksi soijarehupellot, ovat maailmassa yksi keskeisimpiä syitä metsäkatoon, myös sademetsien hakkaamiseen, joka ei ole kestävää sen

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

kannalta, että säilyttäisimme tämän planeetan ihmisyhteiskunnille elinkelpoisena, että säilyttämme elonkehän, johon meidänkin elämämme perustuu.

On siis keskusteltava myöskin siitä, millaisia määriä eläintuotteita me tuotamme. EU:ssa ja Suomessa lihan kulutus tällä hetkellä on noin kaksinkertainen globaaliin keskiarvoon verrattuna. Suomalainen maatalouspolitiikka on kauan ohjannut viljelijöitä painottamaan eläintuotantoa. Sillä on varmasti aikoinaan ollut taloudellisia perusteita, mutta pitää pystyä kyseenalaistamaan, pitääkö tämän jatkua myöskin tästä eteenpäin. Kasvava osa ihmisistä on tietoisia niistä ympäristöongelmista, jotka eläinten hyväksikäyttöön liittyvät ja jotka eivät siis liity pelkästään eläinsuojeluun, vaan myöskin ilmastoon ja luonnon monimuotoisuuteen. Kasvava määrä ihmisiä etsii vaihtoehtoja eläinperäisille ruuille. Jos haluamme turvata suomalaisen maataloustuotannon ja ruuantuotannon, maatalouselinkeinon tulevaisuudessakin, pitää aktivoitua vaihtoehtojen, kasvipohjaisten vaihtoehtojen, kehittämisessä eläintuotteille.

Edustaja Pitko mainitsi puheenvuorossaan, että hänen sydäntään särkee, kun vasikka erotetaan äidistään liian varhain. Kenenpä sydäntä se ei särkisi, mutta minun täytyy sanoa, että minun sydäntäni särkee myös, kun kauramaidon brändäävät globaaliksi menestystuotteeksi ruotsalaiset eivätkä suomalaiset. Kasvipohjaisten innovaatioiden kehittäminen ja tuotteistaminen ovat avain suomalaisen ruuantuotannon tulevaan menestykseen — ei se, että annetaan julmille käytännöille kohtuuttoman pitkät siirtymäajat.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Strand.

20.50 Joakim Strand r: Ärade talman! Tämä edustaja Hassin lopetus oli aivan erinomainen. Itsekin toivoisin, että Suomi voisi olla edelläkävijä näissä uusissa tuotteissa ja niitten kaupallistamisessa, ja viennin näkökulmasta.

Vi diskuterar alltså här nu en ny lag om djurens välfärd som innebär att den nuvarande djurskyddslagen upphävs. En ledstjärna i det här är att tillfredsställa varje djurarts arttypiska beteende, och det föreslås också att respekt för djur fogas till lagens syften och allmänna principer. Här finns mycket gott, och mycket gott har också sagts. Jag skulle lite kompa ledamot Ollikainen, och också minister Kurvinen hade en ganska bra taltur här, i att man på det sättet ändå måste vara realist — och här uttrycker också jag mitt stöd för pälsnäringen — att om vi inte har det i Finland, där man ändå tar hand om djuren, om cirkulärekonomi och om mycket annat, så är det garanterat inte bättre för djuren på något annat håll, i Asien.

Elikkä viittasin tässä edustaja Ollikaisen puheenvuoroon, ja mielestäni myös ministeri Kurvinen puhui hyvin tästä, ehkä, nimbyilystä, kuten hän sen sanoi. Elikkä sen verran täytyy olla myös realisti, että ymmärtää, missä erilaisia asioita harjoitetaan, ellei Suomessa. Sää... Jag avslutar där.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hopsu, poissa. — Edustaja Sjöblom.

20.51 Ruut Sjöblom kok: Arvoisa puhemies! Pitäisi olla itsestäänselvää, että eläimillä tulisi olla mahdollisuus liikkua ja toteuttaa lajityypillistä käyttäytymistä. Lisäksi pitäisi olla itsestäänselvää, että eläintenpitopaikoissa tulisi aina olla vettä saatavilla. Tässä lakiesityksessä uudeksi eläinten hyvinvointilaiksi on parannuksia nykytilaan ja eläinten hyvinvoin-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

tiin. Osa on pieniä askelia, kuten esimerkiksi jatkossa eläimen liikkumista ei saa rajoittaa niin, että eläimellä ei ole mahdollisuutta kääntyä ympäri. Tämä on hyvin pieni askel, mutta tietysti parempi kuin ei mitään.

Kannan kuitenkin suurta huolta tuotantoeläinten hyvinvoinnista. Kuten Eläinlääkäriliiton lausunnossaan toteaa, siirtymän eläinsuojelusta eläinten hyvinvointiin tulisi näkyä selkeämmin, ja tämä koskee erityisesti tuotantoeläimiin kohdistuvia asioita. Toki on selvää, että tuotantoeläimiin liittyy paljon taloudellisia ulottuvuuksia, ja on ymmärrettävää, että myös se puoli pitää ottaa huomioon lakia säädettäessä, mutta sen ei pitäisi mennä eläinten hyvinvoinnin edelle. Esimerkiksi eläinten liikkumista voimakkaasti rajoittavista ratkaisuista tulisi oikeasti luopua mahdollisimman pian.

Eläinlääkäriliitto on nostanut esiin myös kipua aiheuttavien toimenpiteiden tekemisen ja tähän liittyen myös esimerkiksi kilpailueläinlääkärien mahdollisuudet huolehtia eläinten hyvinvoinnista. Toivonkin syvästi, että tulevaisuudessa lainsäädännössä nämä tullaan erityisesti ottamaan huomioon.

Jotta kuluttajilla olisi paremmat mahdollisuudet vaikuttaa omiin valintoihin, harkitsemisen arvoinen asia olisi eläinten hyvinvointimerkintä eläinperäisiin tuotteisiin.

Joka tapauksessa tässä lakiesityksessä on paljon hyviä ja kannatettavia asioita. Mainitakoon vielä esimerkiksi, että tässä puututaan koiranpentujen ja kissanpentujen pentutehtailuun, ja se on erittäin tervetullutta. Pentutehtailussa eläinten tarpeita laiminlyödään, ja pentuja teetetään pennun tai emon hyvinvoinnista välittämättä. On tärkeää, että tähän nyt puututaan lainsäädännön keinoin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Holopainen, Hanna.

20.54 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Olemme täällä keskustelemassa eläinten hyvinvoinnista. Nykyisin voimassa oleva eläinsuojelulaki on peräisin vuodelta 1996, ja sen päivittämistä on odotettu pitkään. Maailma on muuttunut 1990-luvun jälkeen paljon, ja tieteellinen tutkimus eläinten lajityypillisistä tarpeista on mennyt äärimmäisen paljon eteenpäin. Myös yhteiskuntamme suhtautuminen ja asenteet eläimiä kohtaan ovat muuttuneet radikaalisti.

Tätä lakiesitystä onkin odotettu jo useiden hallituskausien ajan. Odotukset ovat olleet korkealla, ja laajasti on toivottu, että tämä pitkä prosessi tuottaisi maahamme erityisen edistyksellisen lainsäädännön, mutta valitettavasti nämä odotukset eivät oikein ole nyt täyttyneet. Tämä eläinten hyvinvointilaki on toki askel parempaan suuntaan, mutta monelta osin se on jo valmistuessaan jäänyt jälkeen eurooppalaisesta kehityksestä erityisesti tuotantoeläinten hyvinvoinnin osalta.

Surullisinta on, että tämä laki ei edelleenkään tuo käytännössä juurikaan helpotusta turkiseläimille. Nyt olisi ollut oikea hetki kuunnella suomalaisten enemmistön ääntä ja tehdä päätös turkistarhauksen lopettamisesta siirtymäajalla. Taloustutkimuksen kyselyn mukaan yli 70 prosenttia suomalaisista vastustaa nykyisenkaltaista turkistarhausta. Yhä useampi EU-maa onkin jo todennut, että turkistarhaus on eettisesti kestäväntöntä. Eläinten hyvinvoinnin asiantuntijat ovat yksimielisiä siitä, että nykymuotoisessa turkistarhauksessa ja turkistarhoilla käytetyissä muun muassa verkkopohjaisissa häkeissä ei voida järjestää eläinten hyvinvoinnille välttämättömien tarpeiden toteuttamista. Koska turkisala itse on toistuvasti vastustanut merkittäviä parannuksia turkiseläinten olosuhteisiin, ei oikeastaan voida päätyä muuhun kuin sellaiseen johtopäätökseen, että turkistarhauksesta tulee koko-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

naan luopua, koska eläinten hyvinvointi ei turkistarhoilla toteudu. Jo kolmessatoista Euroopan maassa turkistarhaus on kiellettyä, ja toivottavasti se jää tulevaisuudessa historiaan myös Suomessa, vaikka nyt tässä lakiuudistuksessa ei löytynyt vielä tahtoa sen toteuttamiseksi.

Tässä laissa on kuitenkin myös kauan odotettuja parannuksia, joten on tärkeää saattaa laki voimaan tämän pitkän odottelun päätteeksi, vaikka ymmärrettävästi monet eläinten ystävät ovatkin myös pettyneitä siihen, että nimenomaan turkistarhausasia ja turkiseläinten hyvinvoinnin edistäminen eivät tässä etene. Merkittävät uudet parannukset liittyvät erityisesti lemmikkieläinten hyvinvoinnin lisäämiseen. Täällä onkin monissa puheenvuoroissa nostettu esiin muun muassa koirien ja kissojen pentutehtailun rajoittaminen, ja täällä aiemmin on käyty paljon keskustelua kissakriisistä — siitä, että meillä on Suomessa paljon hylättyjä kissoja, joitten osalta sitten nyt pyritään vahvistamaan sitä, että kissojen luontoon hylkääminen ei enää olisi jatkossa mahdollista.

Tässä lakiuudistuksessa tulee myöskin merkittäviä uusia parannuksia siltä osin, että esimerkiksi parsinavettojen ja porsitushäkkien osalta toteutuu rakentamiskielto. Myöskin porsaiden kivuliaasta kirurgisesta kastroatiosta tullaan luopumaan, ja sitten monien siirtymäaikaisten lyhentäminen myöskin tässä toteutuu.

Merkille pantavaa on, että kaikki nämä uudistukset ovat vaatineet suuren työn ja hyvin vaativia neuvotteluja. On ehkä hämmästyttävääkin huomata, kuinka paljon neuvotteluvoimaa eläintuotteiden edustajat ovat käyttäneet eläinten hyvinvointia parantavien toimien jarruttamiseen. Luulisi, että suomalainen eläintuotanto pikemminkin kilvoittelisi eettisen eläintenpidon toteuttamisesta ja pyrkisi rakentamaan eettisestä eläintenpidosta kilpailuvaltin ja myyntivaltin suomalaisille eläintuotteille. Toivoisinkin, että jatkossa tällainen suuntaus vahvistuisi ja myöskin kuluttajien koko ajan kasvavat odotukset eläinten paremmalle kohtelulle näkyisivät myös eläintuottajien omissa tavoitteissa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kemppi.

20.58 Hilikka Kemppi kesk: Arvoisa herra puhemies! Ministerille iso kiitos kovasta työstä tämän lain valmiiksi saattamiseksi ja tänne meille eduskuntaan tuomiseksi.

Kävin eilen tilavierailulla Orimattilassa. Siellä lehmät tulivat kainaloon asti, ja ajattelin, että se kertoo paitsi siitä, että lehmiä pidetään hyvin, niiden kanssa myös vietetään aikaa. Kaiken tämän tietenkä mahdollisti se, että tilanpitäjä tuntui voivan hyvin ja oli varsin motivoitunut ja innostunut omasta työstään.

Tämä lakiesitys on mielestäni hyvä ja tasapainoinen — niin kuin ministerikin sitä aikaisemmin korosti — eläinten hyvinvointiin liittyvä lakikokonaisuus. Kiristykset tämän lain osalta liittyvät pitkälle lemmikkien pitämiseen ja kasvatustyöhön, ja tuotantoeläinten kohdalla on pyritty huomioimaan kokonaisuus laajemmin.

Ajattelen, että on tärkeää, että nykyisiä parsinavetoita ei kielletä tässä varsin vaikeassa maatalouden tilanteessa. Näiden parsinavetoiden investointeja ei tulla rahoittamaan lisää, mutta nykyisiä navetoita ei kuitenkaan kielletä. Myös porsitushäkkien kohdalla on tilanne se, että nykyisiä porsitushäkkejä pystyy hyödyntämään, mutta uusia ei enää rakenneta.

Toisaalta eläinten hyvinvointiin kiinnitetään paljon enemmän huomiota. Possujen kivunlievitys on hyvä uudistus. Hyvää on myös se, että korona-aikanakin roihahtanut pentutehtailu laitetaan tässä laissa kuntoon ja kuriin. Eläinten lopetus viihdetarkoituksessa myös kielletään. Pidän sitä tärkeänä.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Ajattelen, että on myös hyvä, että eläinlääkärille tulee velvoite ilmoittaa koirilla ja kissoilla diagnosoimistaan jalostuskäyttöä rajoittavista vioista ja sairauksista. Meikin olemme Suomessa paljon keskustelleet kasvatustyöstä, erityisesti lemmikkien kasvatustyöstä, ja eläinlääkäreillä on tietenkin aitiopaikka diagnosoida näitä haasteita.

Mielestäni tämä on kaiken kaikkiaan tasapainoinen kokonaisuus. Eläinten hyvinvoinnin kannalta hallituksen tärkeä tehtävä on myös ratkaista tätä maatalouden kustannuskriisiä. Niin kuin aloitin alussa, eläinten hyvinvoinnissa on kyse tietenkin myös lainsäädännöstä mutta ennen kaikkea siitä, että tilalliset jaksavat ja heillä on voimavaroja. Ministeri Antti Kurvinen on viime viikolla laittanut lausunnolle porukalla vaatimamme elintarvikemarkkinalain korjaussarjan. Ajattelen, että tämä laki edistää eläinten hyvinvointia, mutta tulevat lait tukevat tavoitetta parantamalla myös maatalouden kannattavuutta, ja molemmilla on väliä tässä kohtaa. Työtä tulee jatkaa, mutta kaiken kaikkiaan kannatan tätä kokonaisuutta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiviranta.

21.01 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Ehdotettu laki, jota on valmisteltu jo vuodesta 2010 lähtien, päivittää eläinten hyvinvointia koskevan sääntelyn vastaamaan yhteiskunnan muuttuneita käsityksiä. Laki on merkittävä parannus niin tuotantoeläinten kuin lemmikki- ja pieneläinten suojeluun ja hyvinvointiin. Vastaavanlaiset eläinsuojelulain kokonaisuudistukset on toteutettu muissa Pohjoismaissa viime vuosien aikana. Nyt ehdotettu laki vastaa monilta osin näitä pohjoismaisia lakeja. Kansalliset tarpeet on kuitenkin huomioitu.

Arvoisa puhemies! Ehdotetun lain myötä kaikkien tuotantosuuntien toimintaedellytykset säilyvät. Myös turkistarhaus saa jatkaa. Esitetyt eläintenpito- ja hoitotapoihin liittyvät kiellot ja rajoitukset toteutetaan pitkällä siirtymäajoilla, neljän, jopa 12 vuoden siirtymäajoilla. Tuottajien huolena on tietenkin lain vaikutus tuotantokustannuksiin. Lisääntyvät kustannukset tulee korvata hyvinvointikorvausten kautta. Pitkät siirtymäajat antavat tähän hyvät mahdollisuudet.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Sankelo.

21.03 Janne Sankelo kok: Arvoisa puhemies! Niin kuin tässä on todettu, tätä eläinsuojelulain uudistusta on valmisteltu pitkään, ja on hyvä, että tämä nyt saadaan maaliin. Minusta myös Euroopan unionin tasolla tämä laki kestää kyllä hyvin vertailun. Lain nojallahan annetaan vielä muutamia asetuksia, ne tulevat sitten myöhemmin.

Kaiken kaikkiaan on todettava, että eläimistä on pidettävä huolta, mutta niin on pidettävä ihmisistäkin ja heidän toimeentulostaan. Eläinten hyvinvointi on kaikissa olosuhteissa myös suomalaisen talonpojan etu. Se on ikään kuin henkivakuutus.

Tässä keskustelussa on sivuttu useaan otteeseen turkisalaa ja turkiseläimiä. Itse olin eduskunnassa 2011–2015, jolloin käsiteltiin kansalaisaloitetta turkisan kieltämiseksi. Silloinhan eduskunta tämän asian arvioi ja antoi selkeän tuen turkiseläimien puolesta. Siis näin tapahtui vuonna 2014. Tuolloin olin maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsenenä, ja me kävimme hyvin perusteellisesti tämän elinkeinon asiat läpi. Yhteenvetona voisin todeta, että se arvio oli silloin sen kaltainen, että eläinten hyvinvointia on kehitettävä, mutta kieltoloh-
taisi siihen, että turkistuotanto siirtyisi sellaisiin maihin, joidenka olosuhteista eläinten

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

kannalta meillä ei ole mitään tietoa. Yksi asia oli esimerkiksi tämmöiset maapohjahäkit, joista sinänsä voisi ajatella, että niistä voisi olla jotain etuakin, mutta aika selkeän selvityksen ja keskustelun jälkeen ymmärsimme, että itse asiassa eläinten terveyden kannalta ne eivät ole paras mahdollinen vaihtoehto.

Kaiken kaikkiaan, arvoisa puhemies, haluan myös todeta — itse tulen Kauhavalta ja Etelä-Pohjanmaalta — että turkisalalla on edelleen alueellisesti ja myös valtakunnallisesti merkitystä. Turkisalahan on ollut koronan kourissa, niin kuin moni muukin elinkeino, ja kun elinkeino on sen kaltainen, että huutokauppatoiminnan pitäisi Vantaalla toimia ja sinne pitäisi myyjien päästä tutustumaan tuotteisiin, niin se ei ole onnistunut, mutta siitä huolimatta elinkeino on edelleen pohjalaismaakunnille hyvin tärkeä. Joka tapauksessa kaikissa olosuhteissa eläimistä pitää pitää huoli, mutta niin myös yrittäjistä, heidän perheistään ja lapsistaan on pidettävä huolta, ja sen takia on tärkeää, että vastuullisesti mennään eteenpäin ja annamme turkisalalle mahdollisuuden toimia vastuullisesti jatkossakin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää.

21.06 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Meillä on käsittelyssä esitys laiksi eläinten hyvinvoinnista ja siihen liittyviksi laeiksi. Olen saanut tästä laista viestiä, ja semmoinen henki tuntuu olevan, että nyt on hyvä, että se saadaan vietyä maaliin ja loppuun sillä tavalla, että semmoinen turha kohkaaminen loppuu tämän asian ympärillä.

On sillä tavalla, että eläimet voidaan oikeastansa jakaa kahteen pääryhmään — tuotantoeläimet ja lemmikkieläimet — ja molemmista varmasti kaikki ovat huolissaan. Lemmikkieläimet varsinkin ovat kokeneet hyvin raakaakin kohtelua eri ihmisten keskuudessa ja eri puolilla Suomea, ja varmaan näihin ongelmiin suhtaudutaan eri tavalla myöskin eläinlääkärien keskuudessa, erityisesti tuotantoeläinten kohdalla. Haluan pikkusen ruotia tätä.

Elikkä siellä on nyt tulossa porsitushäkkeihin muutoksia ja parsinavettoihin muutoksia, eli parsinavettoja nyt ei enää tästä lähtien ymmärtääkseni rakenneta — niitä ei ehkä muuttenkaan enää rakennettaisi. Näissä sikatilojen häkkiratkaisuissa kuitenkin pitää huomioida myöskin se, ovatko ne aina työntekijöille turvallisia, ovatko ne ratkaisut lopulta sitten eläimille hyviä ja työntekijöille hyviä.

Turkistarhaus jatkuu edelleen, ja se on hyvä asia. Se on Suomessa merkittävä tulonlähde ja työllistäjä, ja uskon, että kun Tanska ja Hollanti ovat nyt lopettaneet turkistarhauksen, niin tämä on yhä tärkeämpi meidän yhteiskunnalle verojenkin maksajana.

Eläinten hyvinvoinnin paras takuu on hyvinvoiva maidon- tai lihantuottaja, ja niistä meidän pitää nyt pitää huolta erittäin paljon. Viime vuosien heikko kannattavuus on ollut semmoinen asia, joka on saattanut vaikuttaa eläintenkasvattajien ja maidontuottajienkin jaksamiseen siellä tilalla, ja jollakin lailla toivoisin, että olisi selkeästi semmoinen järjestelmä, että jos eläinlääkäri havaitsee puutteita tämmöisessä, niin hän voisi soittaa vaikka alueen lomatoimistoon ja todeta sinne, että nyt teiltä pitäisi kipin kapin lähteä sinne lomittaja, joka avustaisi heitä siellä työssään ja helpottaisi heidän työssäjaksamistaan, ja ohjata sitten sinne Välitä viljelijästä -avun piiriin näitä väsyneitä lihan- tai maidontuottajia.

Se, mikä tässä on mielestäni ehkä ongelmallisinta, on, että vaikka laki saataisiin kuinka hyväksi ja se olisi hyvä, niin silti on tullut esiin Suomessa tapauksia, että eläintilallisen arvioidaan pitävän huonosti eläimiään — todetaan, että ne ovat likaisia, tai todetaan, että ne ovat janoisia tai että niitten karva on vääränmallinen, ja koetaan, että se on jollakin lailla ongelma — vaikka kaikki lähipiirissä toteavat, että tässä ei ole mitään ongelmaa. Jonkin-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

lainen yhdenvertainen kohtelu läpi Suomen näissä eläinsuojelutapauksissa pitäisi olla, niin että tällainen lain tulkinta ja harkinta olisi mahdollisimman minimaalista.

Arvoisa puhemies! Meillä on hyvin paljon semmoisia — tai ei nyt paljon mutta jonkin verran — esimerkkejä, että valvontaeläinlääkäri on päättänyt jossakin, että nyt täällä on karjaa kohdeltu huonosti ja se pitää hävittää, ja kuitenkin sitten kun sitä karjaa ruvetaan hävittämään, yllättäen todetaankin, että ihmiset ovat kiinnostuneita ostamaan niitä lehmä ja lihatalot ottavat ne nautoina vastaan ja maksavat niistä lihan. Eihän kukaan osta huonosti hoidettua lehmää, eikä Atria tai mikään muukaan lihatalo ota vastaan semmoisia eläimiä, jotka on jollakin lailla nälkännytetty.

Nyt kun laki uudistuu, tämä on semmoinen asia, mihin erityisesti pitäisi saada koulutusta eläinlääkäreille ja valvontaeläinlääkäreille, niin että tämä kohtelu on yhdenvertaista. Olen käynyt tutustumassa sellaisella maatilalla, josta on hävitetty valvontaeläinlääkärin päätöksellä eläimet, ja se tuntuu aika jyrkältä, jos tällaisella tilalla, missä minä en havainnut mitään puutteita enkä mitään ongelmia — se on tuotantotila, eivätkä ne ole mitään lemmikkejä — eläimet hävitetään ja tilalle jää 300 000 euroa velkaa. Miten te arvioitte, mikä on lopputulos, kuka sen lopullisen taakan sieltä maksaa? Se kaatuu jollakin tavalla veronmaksajille, jos elinkelpoiselta tilalta viedään pois se tuotantoeläin, jolla lainaa lyhennetään.

Toivon, että yhdenvertaiseen kohteluun ja tasa-arvoiseen kohteluun läpi Suomen näissä eläinsuojelutapauksissa kiinnitetään huomiota uudenkin lain aikana. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Holopainen, Hanna.

21.13 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä nostaa valiokuntakäsittelyyn evästykseksi yhden asian.

Olen tässä vieraillut Kangasniemellä, jossa on itse asiassa Suomen ensimmäiset vesipuhvelit. Kangasniemellä näillä maatalousyrittäjillä nämä vesipuhvelit ovat ensisijaisesti siksi, että vesipuhveli on erinomainen eläin kosteikkoluonnon monimuotoisuuden lisääjäksi, mutta koska Suomen lainsäädäntö kohtelee vesipuhvelia eri tavalla kuin mikään muu maa EU:ssa, niin Suomessa vesipuhvelia ei tällä hetkellä ole hyväksytty maidontuotantoon, mikä rajaa näiltä kangasniemeläisiltä maatalousyrittäjiltä, jotka erityisen vahvasti panostavat näitten vesipuhveleitten hyvinvointiin, pois sen mahdollisuuden.

Keskusteltuani muun muassa tätä tilaa ja näitä eläimiä hyvin tuntevien eläinlääkäreitten kanssa olin vakuuttunut siitä, että tässä tapauksessa nimenomaan olisi järkevää ja tärkeää — kun meidän järjestelmä selvästikään ei tunnista sitä eikä palkitse semmoista yrittäjyyttä, jossa lähtökohtana on nimenomaan tämä eläinten eettinen kohtelu — tunnistaa tässä kohtaa tämä epäkohta ja puute, joka meidän lainsäädännössä on. Nämä kyseisen tilan vesipuhvelit ovat tulleet Ruotsista, jossa tämä laji on hyväksytty maidontuotantoon, ja siellä on mahdollista tällaisista hyväkatteista puhvelimozzarellajuustoa tuottaa, joka nimenomaan on yksi osoitus siitä, että kun maatalousyrittäjyydessäkin nostetaan sitä kannattavuutta, saadaan tällaisia erikoistuneita tuotteita, niin se myöskin edesauttaa ja mahdollistaa paremmin tällaisista pienimuotoista eläintenpitoa, missä sitten myöskin eettiset kysymykset voidaan paremmin ottaa huomioon.

Olen itse tehnyt kirjallisen kysymyksen tästä aiheesta aikaisemmin, ja siinä yhteydessä nimenomaan nostettiin esiin, että nyt kun tätä eläinsuojelulakia uudistetaan, niin tässä yhteydessä olisi ehkä mahdollista tätäkin epäkohtaa korjata ja mahdollistaa näille kangasnie-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

meläisille maatalousyrittäjille sitten se, että tosiaan heidän eläimiään voitaisiin tähän maidontuotantoon käyttää, ja sitten ehkä saisimme tämmöistä kotimaista buffalomozzarellaa jatkossa. Toivoisin, että valiokunnassa tämä asia voitaisiin käsitellä ja sitä penkoa. — Kii-tos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arvonlisäverolain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 194/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Näyttää siltä, että ministeri ei ole paikalla. Mennään suoraan keskusteluun. Edustaja Niikko, olkaa hyvä.

Anteeksi, nyt tulee ministeri paikalle.

Keskustelu

18.10 Valtiovarainministeri Annika Saarikko (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen teille nyt, hyvät kollegat, lain arvonlisäveron väliaikaisesta muuttamisesta:

Tässä esityksessä ehdotetaan sähkön ja henkilökuljetusten arvonlisäveroa alennettavaksi. Se on osa toimenpidekokonaisuutta sähkön hinnan nopean nousun vaikutusten pehmentämiseksi.

Sähköenergian hinta on noussut voimakkaasti vuoden 21 lopusta lukien Suomessa ja muualla Euroopassa. Nousun ennustetaan pysyvän jyrkkänä tai muuttuvan jyrkemmäksi nyt alkavan talven aikana. Lisäksi Suomea ja koko Eurooppaa on kohdannut laaja-alainen inflaatio kuluvana vuonna. Tilastokeskuksen mukaan inflaatio oli heinäkuussa 7,8 prosenttia ja elokuussa 7,6, ja samanaikaisesti euroalueen korot ovat kääntyneet kasvuun. Korkeat sähköenergian hinnat heikentävät kotitalouksien taloudellista asemaa. Osalle kotitalouksia hinnannoususta voi aiheutua kohtuuttoman suuri kustannusten nousu.

Sähkön hintojen noususta kotitalouksille aiheutuvien haitallisten vaikutusten lieventämiseksi ehdotetaan, että sähköön sovellettava arvonlisäverokanta alennettaisiin määräaikaisesti 24 prosentista kymmeneen prosenttiin. Sähkönsiirtoon sovellettaisiin edelleen yleistä verokantaa.

Esityksen tavoitteena on yksiselitteisesti alentaa sähkön kuluttajahintaa. Vaikka arvonlisäveron alentamisen siirtyminen hintoihin on yleisesti ottaen epävarmaa ja sitä kautta epävarma poliittinen työkalu, tässä tilanteessa alennuksen arvioidaan siirtyvän lähes täysi-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

määräisesti kuluttajahintoihin, mikä on oikein ja välttämätöntä ottaen huomioon esityksen merkittävän vaikutuksen myös valtiontalouteen.

Sähköä koskevaa verolievennystä sovellettaisiin joulukuun alusta tänä vuonna jatkuen 30. huhtikuuta 2023. Määräajan tavoitteena olisi kohdentaa alennus nimenomaan Suomessa vuoden kylmimmälle kaudelle, jolloin sähköenergian kulutus on korkeimmillaan lämmitystarpeesta johtuen.

Sähköenergian hintojen nousun lisäksi voimakas inflaatio ja korkojen nousu heikentää kotitalouksien ostovoimaa merkittävästi. Kotitalouksia ja niiden ostovoiman parantamista tuetaan ehdotuksella, jossa kotimaan henkilökuljetukset vapautettaisiin tässä samassa lakimuutoksessa määräaikaaisesti verosta, oikeuksin vähentää hankintoihin sisältyvä vero. Toimenpidettä sovellettaisiin neutraalisti kaikkiin nykyään verollisiin henkilökuljetusmuotoihin, kuten juna-, linja-auto-, taksi-, lentokone- ja laivakuljetuksiin. Tavoitteena on tässäkin alentaa kuluttajahintaa. Veronalennuksen arvioidaan siirtyvän ainakin osittain hintoihin. Siltä osin kuin alennus siirtyisi henkilökuljetusten hintoihin, kotitalouksien ostovoima paranisi.

Henkilökuljetuksia koskeva toimenpide olisi voimassa niin ikään määräaikaaisesti, 1. tammikuuta ensi vuoden alusta jatkuen huhtikuun loppuun 23.

Kaikkineen nämä nyt esittelemäni toimenpiteet alentaisivat valtion verotuottoja yhteensä arviolta 350 miljoonalla eurolla ensi vuoden osalta jakautuen seuraavasti: sähkön osuus 290 miljoonaa ja henkilökuljetusten osuus 60 miljoonaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Nyt edustaja Niikko, olkaa hyvä.

18.13 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Marinin hallitus esittää, että sähkön arvonlisäverokanta alennettaisiin 24 prosentista kymmeneen prosenttiin joulukuusta huhtikuuhun. Hallitus haluaa alentaa sähkön maksuja 290 miljoonalla, ja sen lisäksi myös kotimaan henkilöliikenteen kuljetuksia vapautettaisiin määräaikaaisesti verosta. Kuluttajalle syntyvän edun arvioidaan olevan käytännössä 11,3 prosenttia tämän arvonlisäveron alennuksen kautta. Sähkönsiirron arvonlisävero puolestaan pysyy 24 prosentissa.

Tuki on tervetullut ja oikeasuuntainen mutta täysin riittämätön vastaus moninkertaistuvien sähkölaskujen kanssa kamppaileville suomalaisille. Lisäksi on epäselvää, siirtyykö alennus varmasti uusia sopimuksia solmivien kansalaisten hyödyksi vai energiayhtiöiden voitoksi. Voimme ainoastaan toivoa, että tuo pienikin hyöty todella siirtyisi täysimääräisesti kuluttajille saakka.

Vaikka maamme sijaitsee Euroopan kylmällä pohjoisreunalla, Suomi ei ole tukenut kansalaisiaan samassa määrin, tai edes lähes, kuin monet muut maat ovat kansalaisilleen tehneet. Muualla tukitoimia on tehty jo viime vuoden joulukuusta lähtien. Saksa julkaisi viime viikolla 200 miljardin euron sähkötukipaketin kotitalouksille ja yrityksille. Ruotsissa kotitalouksille kaavailun uusimman apupaketin summa on 2,8 miljardia euroa, Portugalissa 2,4 miljardia. Entä Suomessa? Vaivaiset 600 miljoonaa. Edes EU:n sähköhäätäpaketti ei näillä näkymin tule hyödyttämään suomalaisia.

Arvoisa puhemies! Pellervon taloustutkimuksen arvioiden mukaan ruuan hinta nousee tänä vuonna 11 prosenttia. Liha- ja maitotuotteiden hintojen arvioidaan nousevan loppuvuonna yli 20 prosenttia. Ruuan hinnan nousun arvioidaan jatkuvan myös ensi vuoden puolella. Lisäksi asuntolainojen korkomenot ovat kasvaneet merkittävästi. Myös polttoai-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

nekulut ovat kasvaneet. Sähkön arvonlisäveron alennus ei täten käytännössä riitä alentamaan kansalaisten kasvavia elinkustannuksia juuri nimellistä enempää, ja nyt puhutaan ainoastaan välttämättömyyksistä, joita jokaisen ihmisen pitää hankkia elääkseen: ruokaa, lämpöä, sähköä ja liikkumiseen olevaa polttoainetta. Kansalaisten ostovoiman heikentäminen tulee vaikuttamaan koko yhteiskuntaan pitkäksi ajaksi. Nämä seikat huomioiden sähkön arvonlisävero olisi ollut kohtuullista poistaa kokonaan ja kasvattaa myös muiden sähkötukien määriä. Miksi hallitus ei tätä halunnut tehdä, jää epäselväksi.

Arvoisa puhemies! Oikeasuhtaiset tukitoimet sähkölämmitteisessä omakotitalossa asuvien ja yrittäjien hyväksi olisivat olleet enemmän kuin tervetulleita tällä hetkellä. Kotitalousvähennys ja ylimääräinen lapsilisä eivät ole kuin kosmetiikka niiden kuluttajien osalta, joiden sähkölasku on jo nyt ja varsinkin tulevana talvena useita satoja euroja, tai jopa tuhat tai enemmän, kuukaudessa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen täytyy ottaa ihmisten hätä tosissaan. Tämä esitys ei riitä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Pitko, olkaa hyvä.

18.17 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Tällä hallituskaudella ei ole ollut kovin monta seesteistä viikkoa vailla suuria globaalien tason mullistuksia. Ensin alkoi koronapandemia, ja keväällä Venäjä aloitti sodan Euroopassa. Näillä kriiseillä on ollut isoja seurauksia myös Suomelle, ja tällä esityksellä pyritään lieventämään niiden haitallisia seurauksia muun muassa joukkoliikenteelle.

Koronapandemian alussa nimittäin ihmisten liikkuminen väheni todella merkittävästi. Kansalaisia kehoitettiin pysymään kotona, välttämään liikkumista muualla kuin ulkoilmassa ja pysymään poissa myös julkisesta liikenteestä. Liikkumisen väheneminen onkin ollut yksi merkittävä seuraus pandemiasta, ja yksi merkittävä kärsijä on ollut joukkoliikenne ja sitä kautta joukkoliikenteen järjestäjät. Vielä kaksi ja puoli vuotta myöhemmin siitä, kun koronapandemia alkoi, joukkoliikenteen kävijämäärät eivät ole palanneet koronaa edeltävälle tasolle. Kävijämäärän lasku näkyy tietysti suoraan myös joukkoliikenteen saamissa tuloissa. Laskeneet tulovirrat ovat asettaneet joukkoliikenteen järjestäjät ympäri maan varsin ahtaalle.

Joukkoliikennettä on pyritty tukemaan koronapandemian aikana, mutta laskeneiden matkustajamäärien myötä tilanne on erittäin vakava. Paine joukkoliikenteen hinnankorotuksiin on nyt merkittävä. Samalla kun meidän pitäisi nimenomaan ohjata ihmisiä yhä useammin käyttämään joukkoliikennettä siitä syystä, että haluamme torjua ilmastonmuutosta ja myös vähentää fossiilisten polttoaineiden käyttämistä, olisi täysin kestävämpää, jos joukkoliikenteen lippujen hinta kasvaisi.

No, jotta pystymme tätä tilannetta ehkäisemään ja jotta voimme tukea sekä joukkoliikennettä että sitä käyttäviä ihmisiä, on tämä tehokas päätös poistaa joukkoliikenteen arvonlisävero alkuvuoden neljän ensimmäisen kuukauden osalta hyvä. Tämä toimi tuo merkittävää helpotusta ja vähentää painetta korottaa hintoja.

Olen itse kuullut tästä alvialennuksesta tosi hyvää eri puolilta Suomea, eri joukkoliikenteen järjestäjiltä. Tämä on selvästi tervetullut ja toimiva keino. Joukkoliikenne ei ole tärkeää vain pienituloisten liikkumisen kannalta, vaan koko yhteiskuntamme kannalta. Joukkoliikenne on osa kestävästä liikennestä, ja ilmastoystävällisen yhteiskunnan täytyy tukea ja kannustaa joukkoliikenteen käyttöön.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Berg, olkaa hyvä.

18.19 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Ensimmäiseksi haluan kiittää hallitusta tärkeästä esityksestä alentaa sähkön arvonlisäveroa väliaikaisesti 10 prosentilla tässä hyvin poikkeuksellisessa tilanteessa. Esityksen sisältämä sähkön arvonlisäveron laskeminen joulukuusta eteenpäin kylmimmiksi kuukausiksi tukee kotitalouksia sähkölaskun maksamisessa. Tämä on yksi osa hyvää kokonaisuutta, johon kuuluvat myös hallituksen valmistelemat määräaikainen sähkövähennys ja sähkötuki, jotka auttavat ihmisiä suurimpien sähkölaskujen kanssa. Haluan kuitenkin painottaa, että alennuksen toteutuksessa on todella tärkeää varmistaa, että arvonlisäveron lasku todellakin kohdistuu asiakkaan maksamaan hintaan eikä jää niin sanotusti välikäsien taskuun.

Arvoisa puhemies! Nyt tehdyt toimet ovat tärkeitä tukiratkaisuja, joilla tulevana talvena osittain ehkäistään kotitalouksien kannalta kohtuuttomia tilanteita, missä kotitalouksien rahat eivät yksinkertaisesti riitä sähkölaskun maksamiseen. [Mika Niikko: Ei riitä, ei!] Tarvitsemme mielestäni kuitenkin kipeästi myös ratkaisuja, joilla voidaan vaikuttaa energiamarkkinoiden kautta energiahintoihin. Kannustankin edelleen työ- ja elinkeinoministeriötä ja myös ministeri Lintilää, joiden vastuulla nämä kysymykset ovat, hakemaan aktiivisesti vaikuttavia ratkaisuja myös energiahintojen nousun hillitsemiseksi niin kansallisella kuin myös EU-tasolla.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Marttinen, olkaa hyvä.

18.21 Matias Marttinen kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia ministerille asian esittelystä.

Ensinnäkin totean, että sähköä koskevat esitykset arvonlisäverotuksen osalta ovat hyviä ja niitä kannatan, mutta, puhemies, puheenvuoroni keskittyy nyt tähän joukkoliikenteen kysymykseen, koska olemme aloittaneet sen käsittelyn nyt verojaostossa ja on ilmennyt, että tähän liittyy kyllä itse asiassa aika suuriakin ongelmia.

Ensinnäkin totean, että HSL täällä pääkaupunkiseudulla on tyrmännyt tämän mallin ja todennut tosiaan niin, että tällainen määräaikainen arvonlisäverotuksen kevennys tuo HSL:lle miljoonien eurojen lisäkustannukset, mikä tarkoittaisi sitä, että tosiasiasa tästä alvin kevennyksestä ei ole heille siis hyötyä. Se ei auta siihen, että pääkaupunkiseudulla voitaisiin tosiasiasa antaa joustoa ja tukea joukkoliikenteen lippujen hintojen laskuun. HSL on vedonnut hallitukseen, että tämän alvilaskun sijasta pohdittaisiin suoraa tukimallia. Herra puhemies, on tosissaan näin, että nämä määräaikaiset veronkevennykset, erityisesti alvin osalta, ovat aika hankalia ja monimutkaisia monessakin mielessä. Näkisin myös, että joukkoliikenteen tukemiseksi tämä suora tuki olisi ollut työkaluna mielestäni paremmin kohdentuva, sillä täytyy nyt, herra puhemies, sanoa, että kaikenlaista ajattelin, että eduskunta-aikanani tulen näkemään, mutta että näkisin päivän, jolloin vasemmistoliitto ja vihreät tukevat eduskunnassa sellaista verolakia, jolla kevennetään kotimaan lentoliikenteen arvonlisäverokohtelua... Herra puhemies, merkataan tähän päivään, että tämäkin päivä on nyt sitten nähty, sillä tosiasiasa tämä alvialennus koskee kaikkia liikennemuotoja, ja tietysti on ihan mielenkiintoista tietää, milläköhän tavalla vihreät ovat tämän kevennyksen tuonne omaan kenttäänsä ja tukijoilleen perustelleet, koska näen tässä kyllä ihan ilmeisen ristiriidan. Voi olla, puhemies, että en nyt kaikkea aivan tässä ymmärrä, mutta varmasti vaikka edustaja Pitko kertoo, miksi tähän ratkaisuun on päädytty.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Herra puhemies! Lyhyesti siis: Tähän asiaan liittyy myös isoja haasteita, ja kysyisinkin ministeriltä: miten ministeri näkee, olisiko sittenkin tällainen rajattu suora tuki tässä tilanteessa ollutkin joukkoliikenteen osalta parempi vaihtoehto kuin tämä määräaikainen alvin lasku, johon liittyy isoja haasteita? Tulemme käymään tämän verojaostossa hyvin tarkkaan läpi ja kuulemme laajasti lausunnonantajia, sidosryhmiä, ja katsomme, mikä tässä on sitten paras tapa mennä eteenpäin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Könttä, olkaa hyvä.

18.24 Joonas Könttä kesk: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tietysti täytyy edustaja Marttiselle todeta, että Suomessa on joukkoliikennettä muuallakin kuin Helsingissä — se on ehkä kokoomukselle hankala tiedostaa, mutta kyllä meillä Jyväskylässä, Oulussa tai Joensuuassakin on joukkoliikennettä, ja siellä on joukkoliikenteen järjestäjiä. Ei tämä nyt pelkästään Helsinkiä sinällään koske.

Mutta minusta te kysyitte, edustaja Marttinen, ihan oikeita kysymyksiä. Toki itse ajattelen niin, jos puhutaan vaikka lentoliikenteestä, että maakuntien lentoliikenne on syytä turvata. Tässä olemme saaneet kokoomuksesta kyllä myös tukea, ja kiitän siitä. Te ymmärrätte hyvin, että tarvitsemme elinkeinoelämälle, turismille, korkeakoulutukselle myös sujuvia liikenneyhteyksiä, ja olen iloinen, että tätä tukea on tullut hallitus—oppositio-rajojen yli liittyen maakuntien lentoliikenteeseen.

Mutta, arvoisa herra puhemies, mitä tulee sähkön arvonlisäveroon ja ylipäättään tähän energiakriisiin, joka Suomessa näkyy aivan niin kuin muuallakin Euroopassa — syyt me tunnemme — tämä sähkön arvonlisäveron alentaminen on yksi hyvä keino. Mielestäni myös verovähennys, josta hallitus on kertonut, ja pienituloisten tukeminen ovat äärettömän arvokkaita keinoja. Totta on sekin, että yhteiskunta ei tässä kriisissä ihan kaikkia iskuja voi ottaa vastaan.

Mutta ministeriltä olisin halunnut kysyä. Tämä kohtelee myös monia yrittäjiä aika hankalalla tavalla, oli kysymys sitten maatalousyrittäjistä, vaikkapa huoltoasemaketjujen yrittäjistä tai ylipäättään yrityksistä, joilla sähkönkulutus on aika kova, ja osalla voi olla senkaltaiset sopimukset, että sähkön hinta pysyy hyvinkin kurissa, kun taas toisilla sopimukset ovat jo loppuneet tai katkolla vaikkapa vuodenvaihteessa, mikä tietysti aiheuttaa sen tilanteen, että näitä nousseita energiakustannuksia on aika hankala laittaa hintoihin, kun välttämättä se viereinen yritys ei näin joudu tekemään.

Oletteko pohtineet hallituksessa mahdollisesti — tiedostaen toki senkin, että julkinen sektori velkaantuu valtavasti, mutta verrannolliset kustannukset siitä, että meillä yrittäjät joutuvat suuriin ongelmiin, ovat varmasti suurempia — miten voisimme tässä vaikeassa tilanteessa ja tämän vaikean tilanteen yli auttaa elinvoimaisia yrityksiä, jotta sitten — kun jo joidenkin ennusteiden mukaan ehkä kesää kohti tullessa energian hinnatkin alkavat taas maltillistua — pääsisimme ikään kuin tämän pahimman tilanteen yli?

On totta, että muualla Euroopassa on tuettu ja tuetaan aika voimallisestikin yrityksiä. Toki erilaisilla kansantalouksilla on erilaiset mahdollisuudet siihen, mutta nyt lienee yhteiskunnan etu, että tämän vaikeimman tilanteen kuorma — jos ei koko kuorma niin ainakin merkittävä osa — autetaan, jotta meillä elinkelpoiset yritykset selviävät myös tämän talven yli.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kalmari, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

18.27 **Anne Kalmari kesk:** Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia ministerille, aivan loistavia esityksiä molemmat.

Toivon todella — ja näin meidän tulee vaatia — että ne siirtyvät sinne hintoihin, olipa kyse julkisen liikenteen lipuista tai etenkin sähkölaskusta. Jos mietitään vaikkapa rintamamiestalon leskirouvaa ja tilannetta, jossa sähkön hinta jopa kymmenkertaistuu alle viidestä sentistä 50 senttiin nyt syksyn myötä, jos sopimus tässä katkeaa, [Mika Niikko: 15 prosenttia on riittävä tuki, niinkö?] niin nämä ihmiset tarvitsevat kaiken mahdollisen tuen meiltä. Onneksi tässä on monenlaisia elementtejä, on tullut vastaantuloa eläkeindeksissä ja on myös muita toimia, mutta tämä osaltaan on todella merkittävä, ja koska todella vaikea olisi ollut löytää sellaista hyvin kohdentuvaa toimea, niin minusta on parempi, että autetaan joka tapauksessa, vaikka joku voi purnata sitä, että ihan kaikki tätä eivät olisi edes tarvinneet. Tämä on vähän sama asia kuin koronatuissa: Loppujen lopuksihan Suomea on kiitelty, että me selvitettiin koronasta todella hienosti, kun oltiin riittävän ajoissa liikkeellä. Minun mielestäni tässä on vähän sama asia, että on parempi maalata laajalla pensselillä, niin ettei jää väliinputoajia, kuin se, että oltaisiin epätoivoisesti etsitty mallia, mitä ei todellakaan olisi löytynyt.

Siitä olen samaa mieltä, että tätä tilannetta tulee koko ajan tarkkailla ja seurata esimerkiksi yritystoiminnan osalta, että meidän kustannuskilpailukykyimme ei romahda, ettei käy niin, että kun muut maat porskuttavat, Suomi tipahtaisi keltasta tai jotkut tuotannot menisivät kokonaan alas. Myöskin sitä viestii täytyy viedä eteenpäin, että tehdään näille ylisuurille voitoille yhdessä jotakin. EU:n puoleltahan siellä nyt on tulossa kattohintajärjestelmä, vähän veron tapaista, joka sitten tulisi kuitenkin kansallisesti jaettavaksi. Tämä on erityisen tärkeää, ettei käy niin, että meidän yrityksiltä kerätään ja jaetaan sitten Etelä-Euroopan köyhille. — Näin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Sjöblom, olkaa hyvä.

18.30 **Ruut Sjöblom kok:** Arvoisa puhemies! Nämä esitykset pyrkivät lieventämään sähkön hinnannousun sekä inflaation vaikutuksia kotitalouksiin, ja ne itsessään ovat tärkeitä ja hyviä tavoitteita. Sähkön hinnannousu on aiheuttanut kuitenkin myös yrittäjille vakavia taloudellisia vaikeuksia. Monet yritykset ovat hätää kärsimässä sähkön korkean hinnan vuoksi. Tämän esityksen tavoitteena on alentaa sähkön kuluttajahintaa. Kuitenkin ehdotetun veromuutoksen vaikutukset hyödyttäisivät pääasiassa kotitalouksia, mutta eivät yrittäjiä, koska arvonlisävero on arvonlisäverovähennykseen oikeuttavaa toimintaa harjoittavissa yrityksissä läpikulkuera. Kun veroton hinta ei alene, se ei auta yrittäjiä.

Sähkön hintakehitykseen liittyy paljon epävarmuuksia, ja siksi olisi hyvä miettiä tämän lisäksi myös muita keinoja sähkön hinnannousun vaikutuksen hillitsemiseksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Nyt totean, että on neljä puheenvuoroa ja kymmenen minuuttia aikaa. Jos halutaan tämä asia nyt loppuun asti käsitellä, niin mielellään tiiviitä puheenvuoroja. — Edustaja Strand, olkaa hyvä.

18.31 **Joakim Strand r:** Tack, ärade talman! Vi behandlar alltså bland annat en sänkning av momsens på el från 24 till 10 procent för tiden 1.12 till 30.4 — ett alldeles utmärkt förslag som ministern och regeringen ska ha ett varmt tack för, och det är någonting som vi också behandlade redan på svenska riksdagsgruppens sommarmöte. Vi måste göra allt vi

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

kan för att hjälpa hushållen under den här vintern som kommer, och jag tror att vi har alla möjligheter att också på ett mycket gott sätt kunna dämpa den smäll som vi nog har framför oss i vinter.

Edustaja Kalmari puhui hyvin. Itselleni tuli myös vähän tämmöinen déjà-vu-fiilis näistä koronatuista, kun niitä talousvaliokunnassa väännettiin ja rakennettiin erilaisia tukipaketteja hyvissä ajoin muun muassa majoitus- ja ravintola-alalle. Mutta siinäkin mielessä tuli hieman déjà-vu:ta, että opposition suunnalta aina huudettiin, että liian pieniä tukia, että pitäisi olla isompia ja isompia tukia, vaikka satoja miljoonia meni, ja sitten kun tultiin saliin, oltiin taas huolissaan velanotosta. Ehkä olisi kiva kuulla myös hieman lähemmin, kun edustaja Niikko viittasi muihin maihin ja niihin miljardipaketteihin, kuinka monella miljardilla Suomen tulisi vielä tässä tukea näitä hyviä kohteita ja mistä rahat.

Tässä ihan lyhyesti vielä voisin viitata näihin yhteyksiin, kun puhuttiin joukkoliikenteestä. Sitä löytyy kyllä ympäri maata, ja ennen kaikkea tietenkin nämä lentoyhteydet maailmalle ovat aivan avainasemassa sen suhteen, että päästään sitten myymään niitä ympäristöystävällisiä cleantech- ja energiajärjestelmiä ja sitä kautta tuomaan vientieuroja ja sitä kautta veroeuroja hyvinvointipalveluiden rahoittamiseksi.

Mutta säästetään aikaa ja lopetetaan tähän.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Niikko, olkaa hyvä.

18.33 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Ymmärrän toki, että hallituksen edustajat puolustavat hallituksen ja ministerin esitystä ja kehuvat, että tämä on erinomainen esitys. Tämä on hyvä ja oikea askel, ministeri Saarikko, mutta aivan riittämätön askel. Nyt esimerkiksi, kun täällä edustajat Kalmari ja Könttä puhuivat siitä huolesta yrittäjiä kohtaan, että pitää seurata yrityksiä, miten ne selviävät, ja tarkkailla heidän toimintaedellytyksiään ja pärjäämistä, ei tämä selviäminen ja seuraaminen riitä, ikävä kyllä. Miettikää nyt, jos Saksa esimerkiksi laittaa sen suunnittelemansa 200 miljardia tukea tuonne markkinoille, niin millä tavalla se vaikuttaa niitten yritysten kilpailukykyyn. Tämän kriisin jälkeen saksalaiset yritykset tulevat dominoimaan markkinoita Euroopassa entistä enemmän ja suomalaisten yritysten kilpailukyky tulee entisestään heikkenemään, ja tämän takia hallituksen olisi pitänyt tehdä tukipaketti, hätäapupaketti yrityksille ennen kaikkea, että täällä vielä jotain tuotantoa säilyy tänäkin sähkökriisin jälkeen.

Nämä toimenpiteet myös kuluttajille ovat täysin riittämättömiä. Esimerkiksi kotitalousvähennys on 2 000 eurosta 6 000 euroon olevan sähkölaskun välillä, ja se on enintään 2 400 euroa per veronmaksaja, jonka voi saada koko tämän tuen ajalta, ja miettikää, kun sähkölasku hyvin helposti voi olla sen tuhat euroa kuussa nytten — varsinkin niillä henkilöillä, joilta on irtisanottu sopimukset niistä yhtiöistä, kuten Kokkolan Energiasta. Heidät on potkittu pois etsimään uusia sopimuksia. He ovat saaneet vain pörssisähkösopimuksia. He eivät saa enää määräaikaista sopimuksia, ainakaan järkevällä hinnalla. Miten he tulevat tällä tuella, tällä tukipaketilla, mitä täällä on esitetty, selviämään tämän talven yli? [Leena Meri: Eivät mitenkään!]

Arvoisa ministeri Saarikko, haluatteko te köyhdyttää suomalaiset kotitaloudet tällä esityksellä, koska tämä ei ole riittävä? Sen tähden olisin odottanut edes kohtuutta siinä, että olisitte poistaneet joko kokonaan tai hyvin minimiin tämän arvonlisäveron, myös sähkönsiirron osalta. Nyt tällaista ei tehty, ja tämä ei tule, ikävä kyllä, ainakaan perussuomalaisil-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

le kelpaamaan. Me olemme todella pettyneet siihen, arvoisat hallituksen edustajat, että te ette parempaan pystyneet.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Pitko, olkaa hyvä.

18.35 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Edustaja Marttinen täällä kysyi, miksi tämä joukkoliikenteen alvialennus on myös ulotettu koskemaan lentoliikennettä. Kerron sen: syy on se, että tätä alvialennusta ei ollut mahdollista toteuttaa ilman, että siinä on mukana myös lentoliikenne. Se ei ole kuitenkaan merkittävä osa tästä tuesta — huoli pois, edustajakollegani. Suurin osa tästä tuesta, yli 80 prosenttia, menee joukkoliikenteelle, eli se kohdentuu loppujen lopuksi aika hyvin. Silloin kun on kiire, kun me hoidetaan kriisejä, nämä instrumentit eivät ole täydellisiä. Haluaisin kysyä teiltä: olisitteko te jättäneet tämän tekemättä?

Nämä HSL:n ongelmat liittyen tähän maksujärjestelmään ovat aitoja, ja toivon, että ne pystytään ratkomaan. HSL on Helsingin seudulla, pääkaupunkiseudulla, merkittävä joukkoliikennetoimija — tai Suomen tasollakin itse asiassa. Mutta muistuttaisin kuitenkin, edustaja Marttinen, että muuallakin Suomessa on joukkoliikennettä. Tämä alvialennus hyödyttää niitä erittäin paljon.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt mahdollisuus tiiviisiin puheenvuoroihin. — Olkaa hyvä, edustaja Marttinen.

18.36 Matias Marttinen kok: Arvoisa, kunnioitettu herra puhemies! Hyvin tiiviisti. Täällä edustaja Könttä kyseli tai viittasi puheenvuorossaan myös allekirjoittaneeseen, ja totta kai maakunnan kansanedustajana tietysti tuen täysin sitä, että meillä lentoyhteydet toimivat ja maakunnista pääsee maailmalle. Ehkä oma huomioni liittyi ennen kaikkea siihen, että nyt, kun meillä on kuitenkin aika paljon verovaroin tuettua liikennettä käynnissä, se tuki tulee sitten ikään kuin kahta kautta, koska se valuu myös sitten alvin kautta näihin lip puhintoihin.

Pointtini oli siis se, herra puhemies, että tässä tapauksessa jäin pohtimaan, olisiko kuitenkin rajatumpi, suora tuki joukkoliikennetoimijoille ollut se tapa, miten tämä olisi kannattanut, edustaja Pitko, toteuttaa. Kuten tässä sanoin jo aikaisemmin, emme vastusta sitä, että joukkoliikennettä tuetaan, vaan lähinnä pohdin sitä — kuten totesin puheenvuorossani aikaisemmin — että näissä määräaikaississa veronkevennyksissä on aika paljon ongelmia, ja tätä käymme läpi nyt sitten verojaoston käsittelyssä. Mutta tämä ensimmäinen osio, mi hin muun muassa edustaja Niikko viittasi sähköän alvin osalta, on siis erittäin hyvä, ja sitä kokoomuksessa tuemme erittäin lämpimästi, mutta toiselta osalta sitten työ vielä jatkuu.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja sitten ministeri, olkaa hyvä, kolme minuuttia.

18.38 Valtiovarainministeri Annika Saarikko: Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitos, puhemies ja kollegat, keskustelusta ja eduskunnassa selvästi vallitsevasta yksituumaisuudesta siitä, että poikkeuksellisen energiakriisin ja poikkeuksellisen korkean inflaation aikana kotalouksia on tuettava.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Täällä keskustelussa nousi esiin esityksen toinen kokonaisuus — taloudellisesti merkitykseltään pienempi, mutta periaatteellisenä keskusteluna iso — mitä ja millä tavoin yhteiskunta haluaa tukea, eli tämä henkilöliikenteeseen kohdistuva määräaikainen veroale.

Meidän käsityksemme mukaan tämä toimeenpano-ongelma, joka liittyy tämän esityksen hyödyttävyyteen varsinaisissa lipunhinnoissa, rajautuu kyllä koskemaan lähinnä vain HSL:ää. Eli muut henkilöliikenteen toimijat — maakunnassa, eri puolilla olevat muut liikenneyhtiöt tai muut liikennemuodot, kuten juna, raideliikenne tai lentoliikenne — pystyisivät tämän järjestelmiinsä ajamaan sisään myös määräaikaisena toimenä ja sitä kautta kyllä tämän toimeenpanemaan. Toivotaan, että HSL:n osaltakin tämä nyt saadaan ratkaistua, koska olen ymmärtänyt, että ikään kuin poliittisena prioriteettina moni näki nimenomaan tämän HSL:n tukemisen tässä erityisen tärkeänä. Itse tietenkin katson mielelläni kysymystä koko Suomen näkökulmasta.

Täällä on nostettu esiin myös aivan perustellusti yritysten tilanne, ja kyllä, yhtä totta on myös se, että niin Saksa kuin moni muu EU-maa on päättänyt tukemaan myös yrityksiä energiakriisin keskellä, ei pelkästään kotitalouksia. Saksan 200 miljardin paketti toki koskee useampaa vuotta, mutta se on merkillepantavaa ja kertoo isosta politiikan linjanmuutoksesta ja vahvistuvasta valtion roolista EU-kokonaisuudessa. Se on asia, jota Suomessa on syytä nyt miettiä tarkoin. Itse ajattelen niin, että huoltovarmuuden kannalta kriittisiin aloihin tulee suhtautua erityisellä kiinnostuksella ja erityisellä tarkkaavaisuudella, ja sitten ikään kuin laajempi yritysten kokonaisuus on vielä asia erikseen.

Vaikka totean, että nämä esitykset ovat määräaikaisia — ja se on oikein, ne on tehty muutamaksi kuukaudeksi, ja se vastaa myös Euroopan keskuspankin suositusta jäsenvaltioille siitä, että tukien olisi oltava hyvin kohdennettuja ja määräaikaisia — joudun samalla toteamaan, että on mahdollista, että tämä energiakriisi jatkuu pidempään. Kysymys on saatavuusongelmista, fossiilisesta irtaantumisesta, Venäjään pesäeron tekemisestä, ja tämä jättää jälkensä. Se on energiamurros, joka on liikkeellä, ja voi olla, että me emme hetkeen näe sellaisia verrattain edullisia sähkönhintoja, joihin suomalaiset saivat onneksi pitkän aikaa tottua.

Ja vielä viimeimmäksi: Erityisesti edustaja Niikko kunnostautui tässä keskustelussa voimakkaalla hallituksen arvostelulla. Kun oikein arvostelee, niin sitten joutuu myös vastaamaan siihen kysymykseen, mitä tekisi itse toisin. Puolueenne arvostelee toistuvasti hallitusta velkaantumisesta. [Puhemies koputtaa] Esitätte aina vaihtoehdoksi maahanmuuton, joka on ehtymätön sampo kaiken mahdollisen rahoittamiselle. [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] Jos ajatte paljon suurempia tukia kotitalouksille ja yrityksille, [Puhemies: Kiitoksia!] niin kertokaa, kollegat hyvät, mistä te silloin sen sitten rahoitatte.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Meri, poistittekko puheenvuoronne? Ette poistanut. Selvä.

Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 18.41.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 21.16.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 10 käsittelyä.

Keskustelu ei jatkunut.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen, vakuutusyhtiölain 5 luvun ja lisäeläkesäätiöistä ja lisäeläkekassoista annetun lain 6 luvun 19 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 198/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro, ministeri Sarkkinen, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.41 Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällä hallituksen esityksellä ehdotetaan muutettavaksi työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöstä, vakuutusyhtiölain 5 lukua ja lisäeläkesäätiöistä ja lisäeläkekassoista annetun lain 6 luvun 19 §:ää. Esitys koostuu siis kolmesta eri asiasta.

Työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetulla lailla on sallittu työeläkevakuutusyhtiöiden tytäryhteisöinä oleville asunto-osakeyhtiöille vieraan pääoman eli niin sanotun velkavivun käyttö tietyin edellytyksin. Nykyistä lain voimassaoloaikaa ehdotetaan jatkettavaksi viidellä vuodella siten, että laki olisi voimassa vuoden 2027 loppuun asti. Muutoksella tavoiteltaisiin vuokra-asuntotuotannon lisäämistä. Ehdotus pohjautuu eduskunnalle annettuun asuntopoliittiseen selontekoon, joka oli eduskunnan käsittelyssä kevätkaudella.

Vakuutusyhtiölakiin ehdotetuilla muutoksilla taas täsmennetään osakeyhtiölakiin 21.6.2022 hyväksyttyjä yhtiökokouksia koskevia muutoksia vakuutusyhtiöiden ja työeläkevakuutusyhtiöiden osalta. Osakeyhtiölain muutoksilla helpotettiin etäosallistumista osakeyhtiöiden yhtiökokouksiin ja mahdollistettiin kokonaan etänä järjestettävät yhtiökokoukset. Ehdotetuilla muutoksilla saatetaan myös vakuutusyhtiölaissa säädetty vastamaan osakeyhtiölaissa säädettyä etäkokouksiin sovellettavien menettelytapojen osalta.

Lisäksi ehdotetaan teknisen korjauksen takia muutettavaksi lisäeläkesäätiöistä ja lisäeläkekassoista annetun lain 6 luvun 19 §:ää, joka koskee vastuuvelan katteena olevia kiinteistösijoituksia. Ehdotetulla muutoksella korjataan oikeustila vastaamaan kiinteistöyhteisöjen osalta sitä, mikä se oli ennen lisäeläkesäätiöistä ja lisäeläkekassoista annetun lain voimaantuloa.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Esitys ehdotetaan tulevan voimaan mahdollisimman pian ja viimeistään 1.1.2023.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n markkinavalvonta-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi eräillä tuotesektoreilla

Hallituksen esitys HE 195/2022 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

13. Vahvistamatta jääneenä palautunut laki yhteisestä ilmailualueesta Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Armenian välillä tehdystä sopimuksesta (HE 23/2022 vp)

Vahvistamatta jäänyt laki VJL 3/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 13. asia, joka koskee tasavallan presidentin perustuslain 77 §:n 2 momentin perusteella vahvistamatta jättämää hallituksen esityksen 23/2022 vp pohjalta hyväksyttyä lakia yhteisestä ilmailualueesta Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Armenian välillä tehdystä sopimuksesta. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Keskustelua ei syntynyt.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

14. Vahvistamatta jääneenä palautunut laki lentoliikenteestä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Qatarin välillä tehdystä sopimuksesta (HE 24/2022 vp)

Vahvistamatta jäänyt laki VJL 4/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 14. asia, joka koskee tasavallan presidentin perustuslain 77 §:n 2 momentin perusteella vahvistamatta jättämää hallituksen esityksen 24/2022 vp pohjalta hyväksyttyä lakia lentoliikenteestä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Qatarin välillä tehdystä sopimuksesta. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Keskustelua ei syntynyt.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

15. Vahvistamatta jääneenä palautunut laki yhteisestä ilmailualueesta Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Ukrainan välillä tehdystä sopimuksesta (HE 25/2022 vp)

Vahvistamatta jäänyt laki VJL 5/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 15. asia, joka koskee tasavallan presidentin perustuslain 77 §:n 2 momentin perusteella vahvistamatta jättämää hallituksen esityksen 25/2022 vp pohjalta hyväksyttyä lakia yhteisestä ilmailualueesta Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Ukrainan välillä tehdystä sopimuksesta. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Keskustelua ei syntynyt.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 107/2022 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 8/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 16. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 8/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Avaan yleiskeskustelun. Edustaja Ollikainen, olkaa hyvä. Ledamot Ollikainen, var vänligt.

Keskustelu

18.46 Mikko Ollikainen r: Arvoisa puhemies, ärade talman! Vi behandlar nu alltså betänkandet som kulturutskottet har gett kring ungdomslagen. Då det gäller den här ungdomslagen så kan jag väl lyfta fram att det mest väsentliga där i mina ögon handlar om det att man gör Finlandsmodellen permanent. Finlandsmodellen handlar ju om att ha en meningsfull sysselsättning för barn och unga i samband med skoldagen, och det här har haft väldigt goda resultat, väldigt mångsidigt, speciellt där man har haft sådan typ av verksamhet där man har pushat sådana som inte normalt är i olika hobbyn, så det är väldigt viktigt. Risker är ju här förstås alltid att de som är aktiva i föreningsverksamhet normalt också är med i den här Finlandsmodellen, men det är viktigt att bredda det här så det täcker alla.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Elikkä tämä nuorisolaki koskee aika pitkälle myös Suomen mallia, harrastamisen Suomen mallia, että vakinaistetaan se. Se on mielestäni todella tärkeä ja hyvä asia varsinkin niille, jotka eivät muuten ehkä ole mukana harrastustoiminnassa ja joilla ei välttämättä ole rahaa osallistua siihen. On ensisijaisen tärkeää, että tällaisia monipuolisia kursseja on koulupäivän yhteydessä.

Meille on ollut tärkeä esimerkiksi näitä koko maan kattavia nuorisojärjestöjä koskeva kirjaus. Nyt tämän ehdotuksen jälkeen heillä tulee olemaan toimintaa vähintään seitsemässä eri maakunnassa, ja tämä on pikkasen haasteellista varsinkin nuorisojärjestöille, jotka ylläpitävät ruotsinkielistä toimintaa, koska heillä on toimintaa ainoastaan kolmessa eri maakunnassa, mutta se on kuitenkin kansallista toimintaa. On hyvä asia tässä meidän mie-tinnössä, että on nostettu esille ja itse asetuksessa on tällainen kirjaus, joka takaa sen, että kielellisistä syistä pystytään tekemään poikkeus tällaisessa suhteessa, että voi olla harvemmassa kuin seitsemässä maakunnassa tätä toimintaa. Se on todella hyvä asia.

Det är väldigt bra att det finns i förordningen, som vi har poängterat i betänkandet, att sådana organisationer, till exempel ungdomsförbundet Finlands Svenska Ungdomsförbund, som har verksamhet i tre olika landskap, kan fortsätta med det och ändå ses de som ett rikstäckande organ även om det nu i lagen sägs att det är sju, men av språkliga orsaker kan man ändå köra med tre olika områden. Det här är en väldigt bra sak, som vi är nöjda med. — Tack, kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia, tack. — Edustaja Kinnunen, Mikko, olkaa hyvä.

18.49 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä nuorisolain uudistus on merkittävä, koska siihen liittyy tämä harrastamisen Suomen malli. Jokainen lapsi saa maksuttoman harrastuksen koulupäivän yhteydessä, ja tämä edistää kovasti yhdenvertaisuutta, kun enää ei ole lompakon paksuudesta kiinni se, että saa harrastuksen. Tämä on ollutkin keskustan pitkäaikainen tavoite, ja olemme siitä kovasti iloisia, että se nyt lähestyy maalia.

On tärkeää, että jokainen löytää tämän mielekkään harrastuksen, ja siksi on tärkeää, että kun kunnat näitä nyt sitten järjestävät vapaaehtoisesti, niin tämä ajatus leviäisi mahdollisimman moneen kuntaan ja myöskin se valikoima erilaisia harrastusmahdollisuuksia olisi laaja. Liikunta on tietysti tärkeää, koska liikkumattomuudesta kärsivät monet ja erityisesti sen seurauksista kärsivät monet, mutta myös monia muita hyviä harrastuksia voi olla: käsillä tekemistä, luovuuteen liittyvää, taiteeseen, kulttuuriin liittyvää harrastusta. Olen myös haastanut vapaaehtoista palokuntatoimintaa tulemaan kouluille. Myös monet muut yhdistykset voisivat aktiivisemmin osallistua tämän harrastustoiminnan järjestämiseen. Jos ajatella sen vaikuttavuutta, niin kyllä se tuo nuorten elämään hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä, vähentää sitä yksinäisyyden tunnetta ja myöskin lieventää mielenterveyden vaikeuksia. Ja kun olemme viime aikoina paljon puhuneet siitä, että nuorten pahoinvointi on lisääntynyt, niin harrastusten kautta me voimme myös niitä ongelmia ratkoa.

Eli tämä laki nyt etenee, ja iloitsemme sen hyvistä vaikutuksista tulevina vuosina.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen, Hanna, olkaa hyvä.

18.52 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Olemme tässä käsittelemässä nuorisolain muutosta, ja meidän on tärkeää kantaa huolta nuorten hyvinvoinnista ja nuorten jaksamisesta. Tiedämme kaikki, kuinka korona-aika on koetellut nuoria ja moni nuori on korona-aikana kokenut syrjäytymistä ja on ollut vaikeampi päästä sitten erilaisten yhteisöllisten toimintojen piiriin, kun harrastustoiminta on ollut tauolla. Yhä enenevässä määrin meillä on tilanne, jossa osa nuorista on erittäin aktiivisia, heillä on erittäin aktiivista harrastustoimintaa, jotkut ovat jopa usean eri harrastustoiminnan piirissä, mutta sitten vastavasti on nuoria, joilla ei ole yhtään harrastustoimintaa ja joilla ei ole välttämättä minkäänlaisia kavereita vapaa-ajalla, ja sitten se koettelee tietenkin nuorten henkistä hyvinvointia vahvasti.

Tässä sivistysvaliokunnan mietinnössä on erittäin hyvin kuvattu tätä kokonaisuutta ja näitä haasteita, ja tässä on tuotu esiin se, että tämä harrastamisen malli, jossa valtio on tukenut tämmöistä matalan kynnyksen harrastustoimintaa, on ollut varsin hyvä. Kuitenkin tässä myöskin nostetaan sitten lisähaasteita siihen, että edelleenkin pitää pyrkiä ihan etsimään niitä nuoria, jotka tämänkään toiminnan puitteissa eivät ole löytäneet sitä omaa harrastusmahdollisuuttaan, ja meidän pitää panostaa siihen, että ketään ei jätetä ulkopuolelle. Sitten valiokunta on ihan oikein todennut, että kun kunnat ovat keskeisenä järjestäjänä tässä harrastamisen Suomen mallin mukaisessa toiminnassa, niin tietenkin haasteena on varmasti se, että eri kunnissa on hyvin vaihtelevat resurssit. Tiedämme, että kunnissa on paljon haasteita, ja olisi hyvä, että sitten nuoret eri puolilla Suomea olisivat yhdenvertaisessa asemassa siinä, että kaikkialla näitä harrastusmahdollisuuksia löytyisi.

Haluaisin vielä tässä erikseen nostaa esiin sen, että on tärkeää muistaa tämä harrastustoiminnan laajuus ja monipuolisuus. Usein katsotaan ehkä suppeasti vaikka liikuntaharrastamista ja muuta, mutta sitten kun ajatellaan nuorten monimuotoisuutta ja nuorten erilaisia kiinnostuksen kohteita, niin on tärkeätä, että sitten aina mietitään koko sitä harrastustoiminnan kenttää, joka sisältää liikunnan lisäksi kulttuuriin, tieteeseen liittyvät kerhotoiminat ja muut tällaiset, jotta sitten meillä on laajasti mahdollisuuksia tarjota nuorille heidän kehitystään tukevaa toimintaa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kalmari, olkaa hyvä.

18.54 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Oikein hyviä puheenvuoroja on pidetty, ja halusin itsekin käyttää puheenvuoron ihan senkin takia, kun muistan, kuinka kovasti edustaja Puumala aikoinaan, kun oli vielä täällä talossa, teki tämän asian eteen töitä. Ja nyt tämä on edennyt — hän tietysti on ollut myös niillä paikoilla, että on pystynyt poliittisesti vaikuttamaan, vaikka ei tässä talossa enää nyt sitten ollutkaan. Tämä on meille monillekin unelmien täyttymys siinä mielessä, että tulipa lapsi minkälaisesta taustasta hyvänsä, niin nyt hänellä on mahdollisuus kiinnittyä tähän yhteiskuntaan ja olla joukossa mukana vanhempien varallisuudesta tai muusta riippumatta. Ja kuten tässä todettiin, harrastusmahdollisuuksia voi olla hyvin monenlaisia, ne voivat liittyä luontoon, ne voivat liittyä kulttuuriin, ne voivat liittyä liikuntaan, mihin tahansa, ja pääasia olisi se, että nuori lähtee sieltä kotoaan, sillä se ehkäisee syrjäytymistä. Tänään tässä istuntosalissa on puhuttu päihteistä ja on puhuttu mielenterveysongelmista, ja uskon, että tässä on yksi avain siihen, että niitä tulevaisuudessa on vähemmän.

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Vielä edustaja Kinnunen, Mikko, olkaa hyvä.

18.56 Mikko Kinnunen kesk: Kiitos, arvoisa puhemies! Tuosta sivistysvaliokunnan mietinnöstä nostaisin vielä muutaman tärkeän asian.

Valiokunta piti tätä harrastamisen Suomen mallia erittäin kannatettavana, ja toki sitten haastetta nostettiin esille siitä, että sen avulla täytyy löytää ja tavoittaa myöskin ne nuoret, joilla ei ole yhtään harrastusta ja joiden koti tai kulttuuri ei tue harrastustoimintaan lähtemistä. Joillakin paikkakunnilla oli ollut jopa tällaisia harrastusetsiviä, jotka olivat löytäneet tällaisia nuoria, ja toivoisin, että tällainenkin käytäntö voisi levitä hyvänä käytäntönä ympäri Suomen.

Toisekseen valiokunnassa korostimme sitä, että erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät on tärkeä huomioida, ja myöskin sitä, että joku tarvitsee harrastaakseen myös tukea ja sitäkin on syytä järjestää.

Kaiken kaikkiaan pidimme tärkeänä sitä, että tämä harrastustoiminta olisi sellaista matalan kynnyksen toimintaa, johon jokaisen nuoren on helppo tulla. Myöskin kirjasimme ylös sen, että kun tätä toimintaa järjestetään kunnissa, niin se nousisi sieltä lasten ja nuorten omista tarpeista. Joillakin paikkakunnilla olivat jo pilottivaiheessa nuoret ja lapset itse osallistuneet ideointiin, että minkälaista toimintaa nyt tälle kylälle ja tähän kaupunginosaan tarvitaan.

Etä tällaisia ajatuksia sieltä valiokunnasta.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 107/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 90/2022 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 11/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 17. asia. Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 11/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Avaan yleiskeskustelun. — Edustaja Kalmari, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.58 Anne Kalmari kesk (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain muuttamisesta. Se koskee kaupallista kalastusta merellä ja merestä pyydettyjen kaupallisten kalastusten saaliita. Esityksen taustalla ovat EU:n ja

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

Suomen kansallisen lainsäädännön muutokset, joiden huomioon ottamisen lisäksi esityksessä ehdotetaan eräitä toimijoiden ja valvontaviranomaisten työtä helpottavia muutoksia.

Maa- ja metsätalousvaliokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä eräin vähäisin muutoksin. Valiokunnan muutosehdotukset liittyvät laissa säädettyjä rekistereitä koskevan säätelyn parempaan yhteensovittamiseen EU:n tietosuoja-asetuksen ja kansallisen lainsäädännön kanssa. EU:n kalastuksenvalvonta-asetusta uudistetaan parasta aikaa, ja uudistuksen myötä myös tätä käsillä olevaa lainsäädäntöä on tarpeen tarkastella kokonaisuutena uudelleen. Tuossa yhteydessä yhteensovittamista hallinnon yleislakien kanssa tulee jatkaa ja yksinkertaistaa säätelyä mahdollisuuksien mukaan.

Valiokunta korostaa mietinnössään, että EU:n kalastusta ja elintarvikkeiden jäljitettävyyttä koskeva lainsäädäntö muodostaa monimutkaisen kokonaisuuden, joka kattaa koko kalatalouden ketjun pyydys- ja vesiviljelypaikoista kaupan tiskille asti. Säätelyn yksityiskohtien tunteminen ei ole alan toimijoillekaan helppoa, ja siksi valvontaviranomaisten yhteistyön tulee toimia ja viranomaisten tulee tarjota toimijoille selkeää ja kattavaa neuvontaa ja tiedotusaineistoa.

Valiokunta pitää yleisesti EU:n kalastuksenvalvontaa koskevan säätelyn osalta ongelmallisena, että valvontaa koskevat vaatimukset kohdistuvat toimijoihin pääosin samassa laajuudessa riippumatta valvonnan kohteena olevan kalastustoiminnan kokoluokasta tai esimerkiksi saalismääristä. EU-säätelyssä ei myöskään ole riittävästi otettu huomioon kansallisia olosuhteita. Valiokunta pitää tärkeänä, että EU-lainsäädäntöön sisältyvät poikkeusmahdollisuudet kirjataan lakiin, ja tästä on esimerkkinä lakiin esitetyn uuden 28 a §:n mukainen poikkeus kuljetusasiakirjan käyttöä koskevasta vaatimuksesta. Poikkeus kuljetusasiakirjan käyttöpakosta sallitaan, kun kysymys on saaliista, joka on lastattu enintään 12-metrisestä kalastusaluksesta kuljetusvälineeseen ja joka kuljetetaan enintään 20 kilometrin päähän purkamispaikasta. Poikkeuksen soveltamisalan osalta 20 kilometrin kuljetusmatka on liian lyhyt Suomen pitkät välimatkat huomioon ottaen, mikä tulee nostaa esiin EU:n kalastuksenvalvonta-asetusta koskevissa neuvotteluissa.

Tehokas ja toimiva kalastuksenvalvonta on koko EU:n ja Itämeren kalakantojen turvaamisen kannalta tärkeää. Suomessa tulee kuitenkin huolehtia siitä, että EU:n kalastuksenvalvontaa koskevan säätelyn toimeenpanosta aiheutuva hallinnollinen taakka kalatalousalan toimijoille voidaan kansallisin toimin pitää mahdollisimman vähäisenä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Myllykoski, olkaa hyvä.

19.01 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia valiokunnan puheenjohtajalle mietinnön esittelystä.

Vain muutamaan kohtaan haluan todeta, että valiokunnassa, ja erityisesti maa- ja metsätalousvaliokunnassa, käydään jatkuvaa keskustelua. Aina kun viitataan, että nyt byrokratia voisi hieman keventyä, niin joka kerta sitä tulee aina lisää, ja tämä hallinnollinen taakka suomalaisille pienille kalastajatoimijoille on välillä kohtuuttoman tuntuista. Tuntuu, että aivan kuin EU:ssa ei ymmärrettäisi ollenkaan, että esimerkiksi joku voi kerralla saalistaa 30 kiloa eikä 30 tonnia kalaa.

Tässä kohtaa valiokunta on oikein ja painokkaasti taas edellyttänyt, että jatkossa Suomen kannan pitää olla selkeä, byrokratiaa ja hallinnollista taakkaa keventävä, ja samalla kuitenkin pitää todeta, että EU:n laajuinen yhteinen kalastuksenvalvonta on todellakin tär-

Pöytäkirja PTK 103/2022 vp

keää, jotta voimme saada sellaisia menestystarinoita kuten Puolan edessä tapahtuva kalastus — voisiko sanoa, että ilmoitettiin kalastettavan meritaimenta, mutta kalastettiin kuitenkin lohta, ja kalakuolleisuus oli valtava. Nyt siihen yhdessä ponnistellen on valvonnan kanssa saatu asioita eteenpäin. Toivotaan, että meidän äänemme kuuluu, ja olemme sitä ainakin ponnekkaasti tuoneet esille. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 90/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan unionin tietojärjestelmien yhteentömmivuudesta

Hallituksen esitys HE 134/2021 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 17/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 134/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

19. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 5.10.2022 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 21.17.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen